گلستان عبرت

عمدن افسانن جو مجموعو

از

محمد عثمان ڏيپلائي

ايڊيٽر "عبرت" حيدرآباد سنڌ

قيمت ٠-٠-٥

ملڻ جو هنڌ

اسلاميه دارالاشاعت

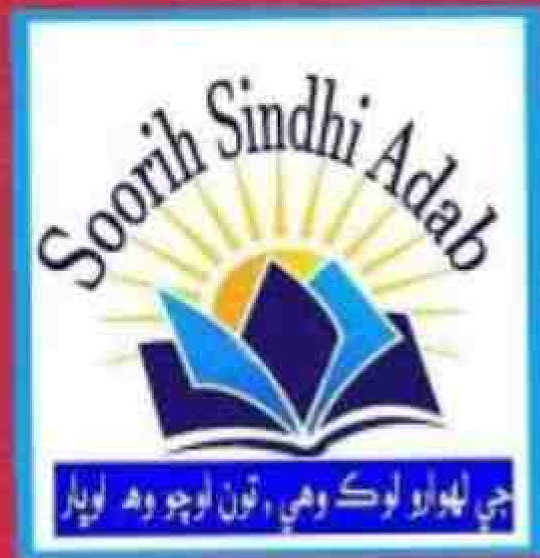
نزديڪ زنانه اسپتال حيدرآباد سنڌ

اسلاميه پرنٽنگ پريس حيدرآباد سنڌ.

سورھ سنڌي ادب

صاحب خان ·سورھ· ميراڻي

Cell No: 0344 3919786
0300 3404488

شڪنتلا

جي

قدردانن جي نالي ٿي!

هيءُ ڪتاب ”سنڌ سينٽرل ائڊوائزري بورڊ آف سنڌي لٽريچر“ جي اُنهن ميمبرن جي نالي تي معنون ڪريان ٿو جن هڪ سال منهنجي ڪتاب

”غازي مصطفيٰ ڪمال“

کي ناپسند ڪري ”شڪنتلا“ نالي ڪتاب کي پسند ڪري ڪيس انعام ڏنو ۽ سنڌ سرڪار جي پڇا تي ڪيس سفارش ڪئي ته ”غازي مصطفيٰ ڪمال“ جي مصنف کي ”انعام“ بدران ”جيل“ ڏيڻ کپي، جنهن هڙ ۽ باغيانه ڪتاب لکيو!

افسوس جو دونهي اڃا تائين انهن صاحبن جا نالا ميسر ٿي نه سگهيا اگر ڪري آهه اهي هٿ ڏئي نه سگهيا جيڪڏهين هٿ آيا ته ايندڙ ايڊيشن ۾ درج ڪيا ويندا.

ڏيپلائي

فهرست

هر قسم
جي ڇپائي لاءِ
ڏسو
اسلاميه پريس

ديباچو

مختصر افسانا انساني طبيعت تي هڪ خاص اثر ڇڏين ٿا ۽ اصلاحي راهه ۾ وڏا مددگار ثابت ٿين ٿا، ڪافي عرصو ٿيو جو سنڌ جي قابل فخر هستيءَ مسٽر عثمان علي انصاري ايم - اي سنڌس اوريجنل افسانن جو هڪ مجموعو ”پنج“ جي نالي سان شايع ڪري سنڌ جي اديبن کي هڪ نئين راهه ڏيکاري، جنهن کانپوءِ انهي بعد سنڌ جا اديب به انهي ڍنگ سان طبعزاد افسانا لکڻ لڳا.

راقم الحروف به ١٩٤٢ کان وٺي عبرت جي وسيلي مختصر اصلاحي افسانا شايع ڪندو رهيو آهيان، عبرت جي افسانن جو هڪ ننڍو مجموعو ”گلشن عبرت“ جي نالي سان هن کان اڳ شايع ٿي چڪو آهي، جنهن کي سنڌ سينٽرل ائڊوائيزري بورڊ آف سنڌي لٽريچر پسند ڪري انعام ڏنو آهي، سنڌ جي تعليم کاتي انعامي لئبرري طور منظور ڪيو آهي ۽ سنڌ جي پبلڪ به چڱي انداز ۾ خريد ڪيو آهي،

اهڙي همت افزائي جي اميد ۾ هينئر هيءُ ٻيو ڀاڱو مجموعه ”گلستان عبرت“ جي نالي سان شايع ڪجي ٿو. اميد ته اڳ وانگر هي ڀاڱو به تعليم کاتو ۽ پبلڪ هن کي پسند ڪندي.

حيدرآباد سنڌ
۱۲ ڊسمبر ۱۹۴۹ع

ڏيپلائي

نوٽ

ڪتاب ۾ حروف جوڙڻ جون غلطيون تمام گهٽيون رهيل آهن جي درست ڪري پوءِ پڙهڻ گهرجن.

هي ڪتاب هينئر قريب الختم آهي، قدردانن همٿايو ته سنڌس تصنيف اليڪشن ڪنديءَ ڇپائي ۽ عمدن پنن ۾ ٻيو ڀيرو شايع ٿيندو.

یا رب یہ التجا ہے کرم تو اگر کرے
وہ بات دے قلم کو جو دل پر اثر کرے

نعرہ مجاہد

(از ابو البیان حماد — کوثر)

ہم راہ خدا میں تن، من، دھن، ہر چیز لٹا کر چھوڑیں گے
جیسی بھی ہو، اپنی روٹھی ہوئی خالق کو منا کر چھوڑیں گے
کاشانۂ دل میں الفت کی فانوس جلا کر چھوڑیں گے
بچھڑی ہوئی سب انسانوں کو آپس میں ملا کر چھوڑیں گے
منجدھار میں امیدوں کی کشتی گرداں قسمی ہی قسمتی دو
موجوں کی تھپیڑی خود ہی اسے ساحل سے لگا کر چھوڑیں گے
آثار و قرائن کہتے ہیں یہ دور بدلنے والا ہے
مظلوم کی نالی خوابیدہ بخت کو جگا کر چھوڑیں گے
طاغوت سے رشتہ توڑ چکے، اللہ سے رشتہ جوڑ چکے
ہم جسم میں جب تک جان رہی یہ عہد نبھا کر چھوڑیں گے
دنیا سے یہ شرک و بدعت کی گھنگھور گھٹائیں چھٹ جائیں
ہر شخص کو ہم جو درس نبی اور عہد پلا کر چھوڑیں گے
آلام کی ماری دنیا کو پیغام سکوں پہنچائیں گے
گمراہوں کو راہ پر لائیں گے سوتوں کو جگا کر چھوڑیں گے
منزل کی طرف بڑھتے ہی رہیں گے اب روک انہیں سکتا کوئی

وسعت میں ہمالہ بھی ہو اگر ٹکر سے مٹا کر چھوڑینگے
ایمان کی لے سے لبریز ہی ہیں یہ فلسفۂ الحاد فرنگ
مخارق کے دلوں پر قرآن کا ہر نقش بٹھا کر چھوڑینگے
جمہوریت اور یہ بادشاہیت سب عیش کے گہوارے تو ندی ہیں
ایران شہنشاہیت کی بنیاد ہلا کر چھوڑینگے
ایمان و عمل کے ساتھ اگر اللہ کی نصرت شامل ہو
باطل کی حکومت دنیا سے یکسر ہی مٹا کر چھوڑینگے
اصنام ہیں سنگ و گل کے کہیں اور قوم و وطن کے بت ہیں کہیں
ان ساری بتوں کی پوجا سے انسان کو چھڑا کر چھوڑینگے
زنجیروں میں جکڑی جائیں یا گر کوہ مصیبت ٹوٹ پڑے
جابر کے ہر حال میں ہم حق بات سنا کر چھوڑینگے

—••❁••—

مجاهد ڏانهن

(از نهال سيوهاروي — مترجم ڏيپلائي)

اڄ سنڌ قسمت جي ڪنڌا ڪري جي — آهن ڏم لنڊ ڪو
ٿو سڄاڻي ڪل سان پيو ٿو ڏهڪو ڏاڍن غم ان ڪو.
تون نڪي ۾ تو اڄين جڪڙيل جڏهن زنجير سان
جڪ وٺي ٽڪرا ٿيو ها زنجير آهن غم لنڊ ڪو
ٿيو ڏهڪ جو زمانو هڪ ٿون هاڻي اهي
[illegible]

ٿيا ڇپيل آهي سچل اڄ ڪري، ٿينهنجي اڄ دل
صبح ٿيندي غيوس واديءَ اڌمن غم نه ڪر
منزل مقصود جيتوڻيڪ آهي سخت دور
جي سلامت آهه سندم همت جو ڏُس غم نه ڪر
اڄ خزان جنهن چمن ۾ ڪون ڏسين ڪو به طرف
ڏس بهاريءَ ساڻ ڪئن ٿو جي ٿيو گلشن غم نه ڪر
۽ وري تازي خوشي ڪهڙي ايندي تي بهار
بلبلون ٿينديون چمن اندر اوازن غم نه ڪر
ڪئن ٿي تون خون دل قطرو وري ٿيندو بحر
ٿينهنجي داڻي کي مليندو شان خرمن غم نه ڪر
آهه ويراني ۾ آبادي جو اڪثر ڪو لڪل
رنج ايندي ساڻ ايندا اشڪن غم نه ڪر
جي ڏکن جي اڪ اٿئي تان غم جي ڇوڙي کي ڏسج
رات اونداهي دليل صبح روشن غم نه ڪر
هڪ اٿين دنيا ڪندو آباد ڪا هاڻي ڪلام
ختم ٿيو هي سامري مردود جو فن غم نه ڪر
جي وساڻي هڪ شمع تي ستم جو طوفان سان
جاءِ ان لي بيون هزارين ٿين روشن غم نه ڪر
ٿي قتل اسلام جي ٿين سر پره اي ديندار
غم نه ڪر اي مائل فرياد وشيون غم نه ڪر

ڪيٽنپار جو ٻڪر

(دلچسپ سچو افسانو!

(١)

ڪڙي تعلقي جي هٽڙي لڳي شهر وٽ ٻاڪراڻي جو ڳوٺ آهي جتي گهڻو ذات جا مسلمان رهندا آهن ، ٻوسان چالهين جو ڳوٺ به آهي ـ اهي خواه ٻيون اڪثر ـ سامت ذاتيون هندن مان مسلمان ٿيل آهن ۽ پوري خبر نه آهي ته اهي ڪيئن ۽ ڪڏهن کان مسلمان ٿيل آهن پر معلوم ٿو ٿئي ته جن بزرگن هنن کي مسلمان ڪيو ٿي وڳو انهن جا مسلمان بنائي ڇڏيا ۽ ڪين اسلامي تهذيب خواه تمدن مان پوري طرح بهره ور نه ڪيو ، جنهن جو نتيجو هي ٿيو ته نه فقط سندن عقائدن تي قبر جي پوڄا ڪرائيندڙ پيرن جو قبضو آهي پر هندو ڪي زماني جي ديوتائن جو قبضو به قائم آهي.

انهي ٻاڪراڻي ڳوٺ ۾ هڪ محمد صديق گهوٽو جو پٽ ڄائو ، سندس عزيز مولوي الهڏنو گهوٽو اچا پڙهندو هوان کي اها خبر ملي ته ڪيس مبارڪ ذبح لاءِ ٻڪي ڏيڻهن الي ويو ، مبارڪ ذبح بعد ڏٺائين ته هڪ ٻڪر به الي بدل آهي ، هن ڪلي ڇيس "عقيقي لاءِ

ته ٻه ٻڪر به الي بدل آهي ، هن ڪلي ڇيس "عقيقي

لاءِ ته ٻه ٻڪر گهرائبا آهن نوڪرن ڪٿان آڻايو آهي؟"
محمد صديق جو جواب "عقيقي جو رواج ته ٻالڪ
وٽ ڪونهي، هي ٻڪر "ڪنٽهار" سائين جو آهي
جو جلسي لئي سائين جي آستاني تي وٺي
ڪهنداسون!"

(٣)

مولوي صاحب حيران ٿي ويو، هن پڇيو اهو آستانو
ڪٿي آهي؟! محمد صديق جواب ڏنو ته پنهنجي ٻو
ء صحبت چاليهي جو ڳوٺ آهي اتي ڪنٽهار ولي جو
ڪمرو به آهي ۽ آستانو به آهي، ڪنهنکي ڪو مطلب
مراد گهرڻو هوندو آهي ته ڏهاڙي تي اچي اتي
پاسون پاسيند ۽ منتون ڪندا آهن پوءِ ڪنٽهار ولي
سندن مرادون پڄائيندو آهي ته الهي. جا ٻڌوارا ۽
منتون وٺي ڏيندا آهن، مونکي به اولاد ڪونه
ٿي ٿيو، اتي وڃي پاس پاسيسون، ولي جي دعا سان
ڇوڪرو ڄائو ٻو وقت ٻڪر ولي ٻڌو اثر ڏاڪڻي اتي
وڃي ڪهي ايندا سون!"

هن ايتري گفتگو ڪئي ته ڳوٺ مان ڪي زالون
آيون جن ٻڪر اڳيان اَن وڌو ڪنهن ٻهاريون ٻڌون ۽
ڪنهن چوڙيائون، ٻو ڏنگ ۾ آيو ته اڳ به ان طرح ٻين
زالن به ان سان وڏو هو جو ٻڪر صاحب اڳيان چڱو
ڍڳ ٿيل هو.

(٣)

مسلمان سڏائيندڙن، لا اله الا الله کي مڃيندڙن جي
هي حيرانيءَ ستي مولوي صاحب کي ڏاڍي ڏکي
لڳي، هن چيو ته ”محمد صديق! اسين مسلمان آهيون
اسان جو عقيدو آهي ته لا اله الا الله يعني هڪ الله
پاڪ کان سواءِ ٻيو ڪو به بندگيءَ جو لائق، ڪو به
مددگار، ڪو به مشڪل لاهيندڙ، ڪو به پٽ ڪيسو
بخشيندڙ ڪونهي، انهيءَ رهس اسان کي هوڪا
مهرباني الله پاڪ جي ٻارڏان ٿي سمجهڻ گهرجي
هوڪا خيرات خاص انهيءَ الله پاڪ لاءِ ٿي ڪرڻ
گهرجي، پٽ لوڪي خدا پاڪ ڏانهن، خيرات ڪرڻ
ڏر ڪيتمار جي، اها ڳالهه ڪا عقلمنديءَ جي
آهي؟

(٤)

محمد صديق ڪجهه همت ڪري ويچار ڪيو ۽
چوڻ لڳو ”مولوي صاحب! اوهان کي رڳو آهي
ڪتابن جي خبر، اسان جا وڏا هميشه اهي رسمون
ڪندا آهن ۽ اسين به هر ڳالهه ۾ ڪيتمار اولياءَ جون
مڃتائون ڪندا آهيون اڄ اوهان جي چوڻ تي اهي
رسمون بند ڪريون ته اسان جي مال ۽ اولاد کي
جهڙو ڪيتمار ولي سخت نقصان پهچائي ڇڏيندو.
مولوي صاحب هن پڪي جواب ڏنو ته ”ڇا ڪيتمار
وليءَ ۾ ايڏو سڀ طاقت وارو آهي جو هر هنڌ هر ڪنهن

کي فائدو ۽ نقصان پهچائي سگهي ٿو؟“

محمد صديق جواب ڏنو ”بيشڪ، ولين کي وڏي پهچ آهي، هو سڀني منڪرن کي اهڙي ته ڪسوٽي هيٺ چاڙهيندا آهن جو ٻل ڪانئيندو رلندو آهي.“

مولوي صاحب هي دليل ٻڌي پڪو خيال ڪيو ته هي وهم هنن جي دلين تان پري ڪرڻ انتهائي ضروري آهي ۽ جيستائين هنن سان حضرت ابراهيم عليه السلام واري ڪار نه ڪبي تيستائين هنن جو دين حنيف تي اچڻ محال آهي.

(٥)

اڃا سج ئي مس اڀريو هو ته ڳوٺ جي هر گهر ۾ مولوي صاحب جي طرفان خيرات جو گوشت پهچي ويو جي خدا ڪارڻ خيرات ڪئي الـــم ارواح کي پهچي موڪليان ٿو. ڳوٺ وارن ڏاڍو خوش ٿي کاڌي ليولون ڪيون پر ڪلاڪ ڏيڍ کن رهيو ته صحيح چانهن جي ڳولا ماڻهــن جو دلب اچي وار ڇڏي ”ڪمتار اوليا جي آستاني جي اوڙهڻ، کي ڪنهن باه ڏيئي ڇڏي آهي ۽ سڀڻس ڪنڌو اسان ڪنهن خبرچن ويڙهي ساڙي ڇڏيو، پر ڪڏهن اوڻان جي ڳوٺ وٽ پهتا آهيون پر مال جي اچ وڃ سبب پير ڪري ته اوڏي سڀوءِ. حالي اوهانجي ڳوٺ جي پيرن جي پيتا ڪرائيندا سون.

هاڻي ڳوٺ وارن جي ڪچهري لڳي وئي ۽ اهي مثالون ٻڌي عالمن ته محمد صديق ته ڳالهيون ڪانه ڪندو اچي ويٺو، چي "ڀائرو! مون اوليا صاحب جو ڪڪو ٻڌو هو سو واپس ڇڏي ويو صبوح جو گهٽي ڳولا بعد ڳوٺ جي ٻاهران سندس اوجهڙ ۽ آنڊا پيل ڏٺم آ، معلوم ٿو ٿئي ته اهو ڪنهن منڪرو کڻي ڇڏيو."

هي ٻڌي سڀني کي آگ وٺي وئي ۽ وڏي جوش مان چوڻ لڳا ته "هي ٻڌي ڪم ڪنهن هڪڙي اوليائن جي منڪر جا ڪيل آهن هاڻي الهي کي ڳولي اهڙي سيکيت ڏجي جو ياد ڪندو وهي!"

(٦)

اڄ مولوي صاحب به مرڪندو اچي ويٺو ۽ چوڻ لڳو "ڀائرو! ڳولا جي تڪليف جي ضرورت ڪانه ڪاهي، ڏوهي اوهان جي اڳيان ويٺو آهي، ٻيو ڏاهي دليا چوندي آهي ته حاڪم اهو جو ڇڏي ماري، اوهين مون کي سيکت ڏيو ته رسوا آهيو ٻيو ويٺو آهي ته ڪجهه ٻڌو!"

مجمع جوش مان آگ ٿي ويو ڏي ڏسڻ لڳو ۽ ڪن جو ته ارادو ٿيو ته بس هاڻي ٿي ڪٽي ڳيٽرا ڳيٽرا ڪريو ته ٻيو محمد صديق کين چيو ته "ڀائرو! مولوي

ڳالھ واجبي ٿو ڪري، مولڪي چئي پر نہ ڪجھہ ٻڌائيس“
سڀني لاچار ٿي چيو ”چڱو ٻڌائينس!“

محمد صديق هاڻي ڏانھنس ڏسي چيو ”مولوي!
تو هي ٻئي ڪم ڇو ڪيا؟“

مولويءَ کلي چيو ”تہ جهڙو مرشد حڪم ڪري
۽ آئون ان جي تعميل نہ ڪريان؟“

محمد صديق ڇرڪي چيو ”ڇا، مون توکي
ائين چيو؟

مولوي- جي ها، توئي چيو!

محمد صديق- ڇا ٿي چئين؟ مون توکي ڪڏھن
ائين چيو؟

مولوي- تو موکي صاف چيو تہ ڪيترا
وليءَ جي دستن کي جيڪو ٻڌ نہ ڏيندو ان کي ولي
صاحب ڪنڌوي ھٿي ماري ڇڏيندو، مون بہ اھو
آزمودو ڪرڻ شروع ڪيو آھي ۽ الله پاڪ لي پروسو
وکي سنڌس توڪل حڪمن موجب ڪيترا جو ٻڪر ۽
آستانو ختم ڪيا اٿم، ھاڻي جي اوھان پرڪا خدا پاڪ
جي طرفان ڏري بہ سمجھہ آھي تہ ويھي ڏسو تہ
مون کي ڪيترا جانو ڪري.

ھي ٻڌي ڪيترا جي آستاني جو مجاور ڇوڪ لڳو
”ڪر ٻخس ڪجھہ توکي ازل کنيو آھي ڪيترا توکي
اھڙي سزا ڏيندو جو ڪنل ٻکري وانگر ڇڙيون ھڻي
۽ پونڊڙ لوڙھي وانگر جلي مري ويندين.

مولوي صاحب ڪلي چيو ”بس، جيڪڏهن ڪنڀار
۾ اها طاقت آهي ته پوءِ اوهين مونکي چٽي ڏيو
پاڻهي ڪنڀار ۾ آءٌ اهڙي ڏانيندا سون، پر جي مونکي
الله پاڪ هوڪو اهن عطا ڪري ته پوءِ چڱو اٿو !
اوهين بس الله پاڪ کان سواءِ ٻين سڀني کان منهن
موڙي هڪڙي اهي کي ئي ٿو چيو، هڪ اهي ڏان
ئي مطلب مرادون گهرو، هوڪو ڏڪ سڪ اهي ڏان
ئي سمجهو.!“

(٧)

پڌلڙن ئي چپ پڇي وائي، محمد صديق ئي
خاص ڪري اثر ٿيو ۽ چوائين، بيشڪ مولوي صاحب
ٺيڪ ٿو چوي هاڻي، جيڪڏهن هن ڏي ڪنهن هٿ
ڪيو آهي ته ان هٿ کي منهنجي ئي ڪهاڙي پٽرا پٽرا
ڪندي ۽ آءٌ صاف چوان ٿو ته جيڪڏهن اڄ
کان پوءِ ڏينهن الدر مولوي صاحب کي ڪجهه ته
ٿيو ته آءٌ به هڪدم اهي ڪنڀار جا ڏاڳا ٽوڙي شريعت
موجب عقيدو ڪري اهي هڪ الله جو ٿي ويندس.

صحبت جي گهوٽ وارو مجاور جنهن جو ڪڏران
ئي اهن لڏران ۽ ٽڳين ئي هو سو گهٽيءَ پل ڪانئو
لڳو پر خرد اهي گهوٽ وارا به محمد صديق جو پاسو
وٺي بيهي رهيا هاڻي هو ڇا ڪري.
جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل ڪان زهوقا.

(حق آيو ۽ باطل نابود ٿيو ۽ باطل نه آهي ئي نابود ٿيڻ لائق.)

(٨)

آرام ڪيل پنج ڏينهن گذري ويا ۽ خدا جي فضل سان مولوي صاحب کي مٿي ۾ سور به ڪونه پيو. اهي وچ ۾ ڪيترا جي پوڄارين گهڻيئي ڪوششون ڪيون ته مولوي کي نقصان رسائين، مگر اڪو ڪيائون وڏو مڇون هڻيائون ۽ جڏهن کي رب ڏکي ڦٽڪي ماري ڪيو.

پنجن ڏينهن بعد محمد صديق به چيلا ڳوٺائي شريعت محمدي ۾ موجب عقيقو ڪيو ۽ پنهنجي ڳوٺ جي ماڻهن کي دعوت ڏنائين. دعوت کائڻ بعد مولوي صاحب کين وعظ ٻڌايو ته:-

پيارو! جيڪا حالت ۽ ڪارڙ توهان مون تي ڪئي آهي سا ساڳي هزارين ورهيه اڳ، سيدنا حضرت ابراهيم عليه السلام سان به اولياڻن جي پوڄارين ڪئي، جا قرآن شريف جي سورت انبياء ۾ بيان ڪيل آهي، ته جڏهن حضرت ابراهيم کين چيو ته هي "ڪهڙا بت ناهها آهن جن لئي ڏها ڪيو ۽ بند ڪيون ٿا ڪريو؟

چيائون "اسان ته پنهنجن وڏن کي انهن جي شيوا ڪندي ڏٺو ۽ اها ئي پيا ڪريون!"

حضرت ابراهيم چيو ته "اوهين خواهه اوهان جا وڏا سڀ گمراهه آهيو!"

چيائون "سچ ٿو چوين يا چرچا ٿو ڪرين؟"

حضرت ابراهيم چيو "آءٌ اها ڳالهه بلڪل سچ ٿو چوان ته اوهان جو ڌڻي، اوهان جو ڪارساز، اوهان جو مرادون پڄائيندڙ، مشڪل لاهيندڙ، مدد ڪرڻ جو لائق، پڪارڻ جو لائق فقط هڪ اهو ئي ڌڻي آهي جو آسمان ۽ زمين جو ڌڻي آهي جنهن ئي هنن کي پيدا ڪيو آهي، پر ڪوبه نبي يا ولي الاهي لائق ڪونهي!"

پوءِ حضرت ابراهيم دل ۾ پڪو ارادو ڪيو ته هنن کي سمجهائڻ خاطر سندن اوليائن ۽ الاهن جا بت ضرور ڀڃندس ۽ سندن وڃڻ بعد وڏي بت جي بت کان سواءِ ٻين سڀني جا بت ڀورا ڀورا ڪري ڇڏيائين.

هو جڏهن موٽي درگاهه ۾ آيا تڏهن باهه ٿي ويا ۽ سڀني مڙي حضرت ابراهيم کي چيو "اسان جي اوليائن سان هيءَ حالت تو ڪئي آهي؟"

حضرت ابراهيم چيو "بلڪ اهو ڪم ڪيو هوندو سندن وڏي بت، اوهين ڪيئن کانئن ٿا پڇو جي جواب ڏيندو ته!"

هنن تي ڪنڌ جهڪائي ڌڪا تي چوڻ لڳا "توکي ته خبر آهي ته هي ڳالهائي نٿا سگهن!"

حضرت ابراهيم جهڙو ”ٻوٽو لڌو هن“ اوهين بندگي ۽
الهن جي ٻيا ڪيو ۽ مطلب مرادون ۽ الهن کان ٻيا
گهرون جي لڪي ٿا. ڪجهه فائدو ڏيئي سگهن
نڪي ٿا ڪا تڪليف وسائي سگهن؟

افسوس آهي اوهان تي ۽ الهن تي، جن کي اوهين
الله کي ڇڏي ٻيا ٻوجهيو ۽ سلام ٻوريو!

ڇا اوهان ۾ ڪنهنکي ڪو عقل نه ڪونهي؟ جو اها
ڳالهه ڪٿي ٻوڙي ڏيو:-

ٻوڙ ڏئي ٿو ٻيت ۾ ڪير - ٿو نه ٿو ٻوجهين ٻيو فقير
وڏهين کان جي گڏ ٿيا ويو - ساهه ته آهي منجهه سريو
سي ڪٿن وڃهندا ٿئي ۾ ساهه؟ ناهه ڏٺي وي ڪا درگاهه
لا اله الا الله

هو ته اٿي ٿي ٻڌجا ڏيهن - سڪي وڃي ٿيا سالڪ شينهن
جنکي ڇهڙا رب سان ليڪهن - ٿهڙا مٿن مرهم جا مينهن
بخشين ٿا ري ڏوهه گناهه - ناهه ڏٺي وي ڪا درگاهه
لا اله الا الله

ٻوٽين جن جا ٻيت ۽ ٻوٽا - سي ڪٿن ڏاڍن ٽئي کان ٽوٽا
سب خيال خدا ري کوٽا - ڪاوڙ جي ٽو ن ڪيم اکوٽا
سمجهي ويندا ان سمجهه صباح - ناهه ڏٺي وي ڪا درگاهه
لا اله الا الله

حاجون همت ۾ هادي ۽ هيڪي - غور ڪندا غافل جيڪي
داخل دوزخ ڪندن ڏيکي - سڏوان سڀاڻي تيندا سيڪي
لڳندا ٻن چلهن بدن کي ٻاهه - ناهه ڏٺي وي ڪا درگاهه
لا اله الا الله

جن ملائڪ موسيٰ عيسيٰ - سڀئي خالي جاٽيھ ڪيسا
پسڻ ٿيون وڃ جيڪي پيسا - دولت هڪ ڏٺيءَ جي سان
جنهنجا دان مثل دريا - اهو ڏٺيءَ زي ڪا درگاه
لا اله الا الله

دانهن ڪ در ڏٺيءَ ڪان ٽار - سي ٿان ٿورڪون مدد ٿيهار
موٽي پو اڏ نون مدون مر ياد - ملندي محشر ڏ پنهن مياد
آڪي وي ار سب اولاد - ٽاه ڏٺيءَ زي ڪا درگاه
لا اله الا الله

جو ڙ پٿون ٽهنجي شڪل شڪر - ڦاد رهڪڙ وانهنجي ڪر مر
حاڪم ڪلي سند س حڪم مر - پوءِ ڏ ورلو وجه مر دٿم مر
پالڻي پسڻي ڪسي پانوار - پالها پٿي در پالڻ مر ياد
آڪو ٽهنجو عالم يار

ڪٿان ڪٿان لو ڪر ٿين ڪاهون - دو پڻ دوو وجهو درگاهون
پو وا پو جڻين پت ۽ پاهون - پوو پنهنجو چڏٿين پاهون
ايڏ و پسار الڏار لسه يار - پالها پٿي در پالڻ مر يار
آڪو ٽهنجو عالم يار

چڏ پو پوو و جهو ڏون پيو پو جڻ ؟
ٿپي سڪهندو ڏ پڻي ايو پٿاڻي !

حضرت ابراهيم ڪين صاف صاف چيو ڏ مهنجا عزيز پاٽو و!

اِنّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِيْ فَطَرَالسَّمٰواتِ وَالاَرْضِ حَنِيْفًا وَمَا
اَنَا مِنَ الْمُشْرِڪِيْنَ .
اِنَّ صَلاتِيْ وَنُسُڪِيْ وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِيْ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ.

يعني بيشڪ مون پنهنجو منهن ٻين سڀني طرفن
کان موڙي انهيءَ هڪ هستيءَ ڏي ڪيو آهي جنهن
آسمان ۽ زمين بڻايا آهن ۽ هرگز ان سان گڏ ٻئي ڪنهن
کي به قدرتن ۾ ڀائيوار ڪين سمجهان.

بيشڪ منهنجي بندگي، منهنجو اٿڻ ويهڻ، منهنجي
سموري حياتي ۽ منهنجو موت سڀ انهيءَ هڪ الله
لاءِ ئي آهي جو ٽي جهانن جو پالڻهار آهي!"

انهي صاف اعلان ڪري اوليائن جي پوڄارين مٿس
چڙي ڪيس ڪٺي باهه ۾ وڌو پر الله پاڪ جي حڪم
سان ڪيس باهه به ڪو به نقصان نه ڪيو.

سو ڀائرو! اڄ به انهي الله پاڪ جي سچي موحد
بندي حضرت ابراهيم جو پوئلڳ آهيان اوهان
مونکي نه ڪٽڦار جي باهه جي حوالي ڪٺي ڪيو پر
الله پاڪ مونکي امان ڏني ۽ ڪيٽڦار منهنجو ڪجهه به
بگاڙي نه سگهيو.

پر سچ ته هيءُ آهي ته اهي ڪٽڦار ۽ ٻيا نالا لــ
ائين آهن جن الله پاڪ قرآن شريف ۾ فرمائي ٿو ته
إن هي الأسماء سميتموها أنتم وآباؤكم ما أنزل الله
بها من سلطان يعني اهي ته هڪڙا نالا آهن جي اوهان
۽ اوهان جي وڏن ڪٺي خدائي ڪالن جا جمعدار
ڪري رکيا آهن باقي الله پاڪ ته انهن لاءِ ڪابه سند
ڪانه لاٿي آهي!

سو ڀائرو! اوهان به جهڙي ڪنهن جا اولياء، پيرين

ڏيڍ جا اولياءَ، رزق جا اولياءَ، بيمارن جا اولياءَ، شادي ڪرائڻ جا اولياءَ، مشڪل لاهڻ جا اولياءَ وغيره ٺهي بڻايا آهن ته الله پاڪ نه ڪتاب سنت ڪالهه لائي آهي هن ته قرآن پاڪ ۾ بار بار چيو آهي ته فقط مون هڪڙي کي ئي سڏيو ۽ مون هڪڙي کان ئي مطلب مرادون طلب ڪريو. اٿي ڪنهن کي به منهنجي بادشاهيءَ ۾ ذرو به اختيار ڪونهي.

هي وعظ ٻڌي محمد صديق ته هڪدم اعلان ڪيو ته:- ته هڪسائين هڪي سالهن هزارن- بنائي وقت ۾ ٻان ڏان پاڻي؟ ڇڏيا مون لائق عزالت کل جا. اکين واري سعدي ٿي ڀڙاهاڻي

ڪچاڙي لئي ڪيان ڪاسا بين جا.

ته ڪنهن اٿي ٻوڪ ٻورو ري پهائي ؟
ته ليٿي جهنڊن ڏٺي ٿي جهنڊ لاهيان
بنا رب هيءَ بناوت ڪنهن بنائي ؟
وچان چاڪاڻ سٺان ٿي سلامي
ته ڪنهن آڳي بنا لائي اگهائي ؟
ڏيان چوويهه وارياڻ واڻيون ڪره ؟
ته رب ري پٽي ڏام واڻي ڪه سائي ؟
ڏسان ڪل ڏيهه جو ڏاڍو هڪڙو
ادا ڪونڌ الي آبسع اجائي
پسان مالڪو ملڪ ملا مشائخ
ڏڪو چئي مون ڏمر جن ڏيهه مچائي
پلي واصي رهي راضي ته ان ۾

ڪي ساهڙ ٻيا سنڌ ساڃن سوائي
مٺو موسانگ جي محبوب مٺهڙو
ڪچا ڙو ٻوھ ڪندڙ ٻرپٽي جي ڪڙائي
مٺو مڙن سانگ مولا ھيڪڙو جي
ڏ ساڙو ملڪ جڳ مسون لٿي مٺائي
وڏ وڙو سو ڏ د ڳ ٽي ٻوھ ويري!
ٻڌو ماڊو ملڪ مرسل مڙائي
ٻجي جيڏاٺون وسي ٻلڪار ليڏاٺون
انس ابن المغو جي وٺل آئي
ڏ ٿي ٻوڙ وجهو اون ٻهو ٻو جھن؟
ڦٽي سکهنده ٿي ٻنهي ايء ٻهائي
سچو سجاڻ جنهن ڪنهن سانگ سو ڏو
ملڪ ڏنهڪيا ڏي مٺهندا مرحبائي
سنڌا الله جي ۽ الڪڙان جو
سچي سردار اهڙي سڌ سٺائي
شفاعت شاه جي انهن لٿي ٻمندا
سندي وحدت وساوي جو لوائي
ملي مرسل محمد کي محبوسون
محو سرور جي سمت مسون سهائي
وريس وجوت وجهي لاڌي ذي
تيو الله ڏو احمد عطائي!
محمد صديق جوھي اعلان ٻڌي ڪٿري لوڪ

انسان ته ڪنڀار جي ٿوڇا ڇڏي هڪ الله پاڪ جي ٿوڇا اختيار ڪئي.

(نوٽ:- ناظرين کي هي پڙهي حيرت ٿيندي ته ٺٽي جهڙي وڏي ۽ علم واري شهر ۾ به، اهي کوهه جي ڇاڙي تعلقه جي ڇپاهار ڳوٺ سان لاڳاپيل آهن تن جا ڪي جاهل مرد ۽ عورتون اڄا به ڪنڀار جا پوڄاري آهن. هو مخفي طرح انهيءَ جا ندرانا ڪيئندا آهن ۽ ڏالون ڳانو ڪوشش نه ڪانه ٿيندا آهن ته متان ڪنڀار ٿو ناراض ٿئي ڪاوڙ جي پت ڏيڻ پند نه ڪري ڇڏي!

ٽيپلائي

جا

عمدا اسلامي تاريخي ڪتاب

سيرت المصطفيٰ رسول اڪرم صلعم جي سيرت مفصل ۽ دلچسپ ناول جي صورت ۾ ڇهه سو صفحا مڪمل مجلد قيمت ٦-٠-٠

خلفاء الراشدين - حضرت جن جي چئن يارن ۽ امام حسن رض جا حالات قيمت ١-٨-٠

شهيد ڪربلا - دلچسپ ناول ۽ صحيح واقعات قيمت ١-٠-٠

ملڻ جو هنڌ:-

مئنيجر رسالہ عبرت اسلاميه دارالاشاعت حيدرآباد سنڌ.

چنب جو جبل

ڏيپلائي

(١)

پهچي طرف جواد حسين اُلي هڪ سروي آفيسر
هو، سرڪاري نوڪر اڪثر مذهبي مطالعه کان
ڪورا ٿيندا آهن مگر هو پنهنجي فرصت جو وقت
مذهبي ڪتابن جي مطالعه ۾ ئي گذاريندو هو ۽ پنج
جيتري نه سگهندي هيس اوتري مذهبي پابندي
به ڪندو هو، مگر ان سان گڏ اها به حقيقت هئي ته
هو اهڙي ڳالهه جو نهايت شائق هوندو هو ته هر مذهبي
ڳالهه کي عقل سان پرکجي!

هڪ دفعه جمعه جي خطبي کي اوجه سان ٻڌي
رهيو هو ته امام فرمايو "يارو! رسول الله صلي الله عليه وسلم
جن فرمايو آهي ته نيل ندي جنت جي جهلن مان
نڪري ٿي، ڏسو ته سهي، ڪٿي جنت ڪٿي نيل،
پر رب جي قدرت آهي جو ڪنهن نامعلوم طريقي
سان جنت مان پاڻي اچي درياه کي رواني ڏيو!
سبحان الله!"

حاضرين سڀ "سبحان الله" "سبحان الله"
چوڻ لڳا مگر جواد حسين جي دل نهايت پريشان
هئي؟ هن کي اها ڳالهه ڪنهن به طرح هضم نه ٿي
ويئي ته ڪو جنت مان نيل نديءَ کي پاڻي پهچي سگهي
ٿو، ڀلا جو شخص نظام شمسي جاڻندڙ هوندو تنهن جي
هضم ۾ هلچل نه پيئي ويندي ته جڏهن جنت

دنيا کي ٻاٽي ڪوڙي طرح ٻڌائي سگهندو هوندو!

(٢)

نماز ختم ٿيڻ بعد مولوي صاحب جي ٻئي ۾ وٺي
هٿ مصافحه ڪري عرض ڪيو "حضرت! مهرباني
ڪري مونکي سمجهايو ته چنڊ مان نور نڪري ٿو ۽ ٻاٽي
ڪيئن وسندو هوندو، هو ته گردش ڪئيندو ڪنهن
مهل ته نور دنيا جي بلڪل ابتي طرف ڪيان ٿو لڳي
ويندو آهي!"

مولوي صاحب يڪدم اکيون ڪڍي چيس

"اسڪولي شيطان! تون رسول الله صلعم جي حديثن کي
ڪڏهن جي تعليم مان تو پڙهيو؟ تنهنجي اهڙي جراءت
جو مذهب ۾ عقل کي دخل ٿو ڏين؟"

جواد حسين سندس منهن ڏي ڏسي چيو: "ڇا،
تنهنجي مذهب ۾ عقل کي ملائڻ ڪونهي؟"

مولوي صاحب جواب ڏنو "بلڪل نه، مذهب
جي هر ڳالهه تي ٻنا سوچ ويچار جي ئي ايمان آڻڻو
آهي!"

جواد حسين چيو "ڀلا پوءِ جو قرآن شريف ۾ بار بار
عقل آڻڻ جون هدايتون ڪيل آهن سي ڇا لاءِ؟"

مولوي صاحب ۾ هاڻي ٻڌڻ جي طاقت نه رهي؛
ڪڙڪ ڪري چيائين "ملعون! شيطان! اڪرهتان
تو جهڙن ڪافرن محشرن جهڙو منهن ڏسڻ به گناه

آهي، اهو آهي وڏو قرآن شريف جو ماهر! اڄ ڪير
انهيءَ لاءِ قرآن شريف جون معنائون اهي ئي آهن
جيڪي عالم سڳورا چون، ٻيو ڪو مٿن ڪو ڪر ڳالهه ۽
ڏکار جا معنى لکي ٻڌي سگهي! اٿو هتان، مسجد
کي وڌيڪ پليت نه ڪر!"

هي ٻڌي مولوي صاحب جا چند حواري ته کيس
لوڏڻ لڳا ۽ هو لاچار پريشان ۽ بيعزتو ٿي مسجد
مان اٿيو.

مولوي صاحب خوش ٿيو. مون مذڪور جو مقصد
بند ڪيو پر هن جو مقصد نه بند ٿيو. اهو ٻاهڪ مسلسل
مسجد ۾ اچڻ ضرور بند ٿي ويو، هن جي اعتقاد دل
اهي مذهب ۾ مذمت نه رهي گهوار ڪيو جنهن ۾
عقل لاءِ هن طرح مار پوندي هجي، هو سڌو ٻئي ڏينهن
۾ ويو ۽ پادري وٽ وڃي عيسائي ٿيو!

(٣)

پندرهن سال گذري ويا، انگريزي آفيسرن وٽ
هن جي ڏاڍي عزت ٿيندي هئي ڇاڪاڻ ته هو سچو
ايماندار هوندو هو، ۽ عيسائي مذهب لاءِ دل و جان
سان عمل ڪندو!

انهي زماني ۾ انگريزن جو مصر اڃا مڪمل قبضو
هو، سڄي ملڪ جي سروي ٿي رهي هئي جو ٿورن
لهورن انگريزن هٿون، سروي لاءِ هندستان مان
ڪافي عملو ويو، جن ۾ هڪ جواد حسين به هو.

ڪالهه ٽيهين اٺين وڳي بعد هڪ وائس جو سنديس
رڳي گوري آفيسر کيس گهرايو، جنهن ۾ اچي وڳي
ئي هن کان پڇيس " مسٽر جواد حسن! اوهين پنهنجي
نهايت هوش ليکڻا ۽ ڄاڻ موجب ٽائين دنيا جي ڪنهن
۾ علمي سفر ۾ ڪٿي ٿيندي ۾ اسين ڪامياب ٿي
ويا سون ۽ جلدي دنيا جي اخبارن ۾ اسان جي
پارٽيءَ جو نالو وڏن هيڊلائين سان ڇپبو!"

" جناب! اها ڪهڙي؟"

" اها هيءَ، جو اڄ تائين اها ڪنهن کي خبر نه هئي
ته ڇنڊ ۽ ڌرتيءَ جو مفهوم ڪيترن ليکوي ٿو؛ اسان
جي پارٽيءَ اهو پورو ريچ ڪيو آهي، ستائي
سوال اسين سڀ اٿي حلندا سون؛ اٿي جي سروي
ڪندا سون!"

جواد حسن مرڪي چيو، " حضور! اهو ڪهڙي
هنڌ آهي؟"

صاحب ۾ مرڪي چيو " اچهو ٻر سان سٽن ميلن
تي " جبل القمر" جي وچ ۾"

" جبل القمر" جواد حسن جي وڏ اڪري وڌي
" چنڊ جو جبل" هن کي اختيار چيو " چنڊ جو جبل!"
آه! " چنڊ جو جبل!" هو کي ڪاڻ ڪي ٻار ٻار " چنڊ
جو جبل" چوندو پنهنجي ڪمري ڏي هليو ويو.

(۴)

آفيسر جواب ٿي ويو ته هي جا آهي، هو ڪجهه

وقت نه سوچيندو رهيو پر حوالگيءَ هنکي وٺي نه ڏنو، هو آهستگيءَ سان اٿي جواد حسين جي تنبوءَ ڏي ويو، پٽيوالو تنبوءَ جي ٻاهران بيٺل هو صاحب کي ڏسي هو وڌي آيو، هن پڇيس "تنهنجو صاحب ڪٿي!"

پٽيوالي ادب سان جواب ڏنو "حضور اجهو هاڻي "چنڊ جو جبل" "چنڊ جو جبل" ڪندو اچي تنبوءَ ۾ گهڙيو ۽ بي اختيار سجدي ۾ مٿو رکي روئي رهيو آهي!"

آفيسر هنکيءَ خاموش رهڻ جو اشارو ڏيئي تنبوءَ جي پردان ويو، هڪ طرف ٽنگ مان ڏسڻ لڳو ته آخر هي ڪهڙو راز آهي؟

جواد حسين ساڳيءَ طرح سجدي ۾ هو، هو خوب روئي سڏڪا ڀري رهيو هو، ڏهن ٻارهن منٽن بعد هن مٿو مٿي ڪيو، اکين مان ڳوڙها وهي رهيا هئس هن هٿ کڻي چيو، يا الله! اوهان سچا، تنهنجو رسول سچو، ڪوڙو آهي اهو جاهل مولوي جنهن تنهنجي سچي رسول جي قول جي غلط معني ڪري مونکي گمراهه ڪيو ۽ پنڌرهن ورهين گمراهيءَ جي ڪن ۾ رهڻ ڏنو!

آه! اهي وقت، جڏهن دنيا کي ٻاڦيءَ ابو نه پيو ڪوٺو هو ته ليل و نهار جا پهريان پنج ڏهه ميل ڪٿان وڃي ڪاليجدا ٿا اچن، جڏهن انهن جي حالت

ڏسڻ جو ڪڏهن ڪين موقعو نه مليو هو، خيال نه اٿمي
ڪاٿو ان وقت به ڪنهن سچي ۽ رسول، ڪنهن ڪامل
عالم جي ۽ سچي دانا کي ايڏي ڪا پڌري ڳالهه هئي ته
اهو اسلام جو مذهب "جهل الاصغر" سان
آهي!

ڪهڙي نه افسوس جهڙي ڳالهه آهي! سچي رسول
تي ايمان آڻڻ لاءِ بلڪل ڪافي! مگر پاڻ اهي جاهل
۽ عقل ۽ ايمان کان ڪٽيل قرانڊ مولوي صاحب جن ۽
جن جون اهي ڪي حديث جي ۽ سچي مولوي هن سچي
مذهب کان ڦيرائي ۽ سچا سارا ڦيري هن سان گمراهه
ڪيو! اف! يا الله! اُن مذهبي گمراهيءَ کي معاف
ڪر! مذهبي مولا! اي سچي دل سان ڪنهنجي
سچي ۽ رسول تي ويساهه آڻيون ته اُن مذهبي هيءَ
کي ٻيهر قبول ڪر ۽ مولوي ڏانهن قدم ڪري مولوي
اهي سچي ۽ رسول جي اهڙي مصيبت ٿي، جو
مذهبي حالت جي هر لحاظ کان جي اڳ ۾ ڪيءَ ۽
مولوي اهي جي سڀ مان ڪري ڪوڙي ۽ آهن سڀ ۽
اُن جو! آمين!

(٥)

"مسٽر جواد حسين! ڇا هي سچ آهي؟"
جواد حسين جڏهن ڪوري ڏانهن صاحب الدوا هي
اهو سوال ٻڌو، جواد حسين مسڪرائي صاحب
مذهبي سوري مناظره پڌري آهي هن ڪيترو ئي
ڇڏيو "جي حضور! بلڪل سچ آهي!"

" پوءِ اها نه بلڪل وڏي ڳالهه ٿي، جڏهن ڪڏهن
اسين اوهان جي رسول جي ڳالهه کي مطالعو ڪريون ٿا
ته انسان کي جهڙو اهل ۽ لائق جي مڃون ڳولڻ لاءِ
سالن جا سال نه ڏکا ڪاٽڻا پيا پوندا هئا! "

" جي حضور! انهي سچي رسول جي تعليم ڪان
مڃون ٿا ته سڀ ڪمراه انسان نه صرف اهل ۽ لائق
جي مڃون ڳولڻ لاءِ ڏکا ڪاٽي رهيا آهن مگر انسانيت
جي رستي جو مڃون ۽ لاڳاپو به ڳولي سگهون، ۽ نه
سمنڊن منجهان ڏاڍي کي سمجهائڻ جي ڪوشش نه
ڪري رهيا آهن ته ڪهن ڇوڙو هيٺ بلڪل نئون ائي! "
ڏور ڪو سمجها وهيو هنن ٻو سوا مٿئا انهن!

صاحب بلڪل سنجيدگيءَ سان چيو " بيشڪ
انسانيت جو ڇوڙو انهي رسول جي هٿ ۾ آهي جنهن
ٻاڦ سمون کي پڻهن آهي نه هن آدرش جي سر زمين
تي پهرو به نه رکيو هو، ٻيو هيءَ ڳالهه هن کي اهڙا ڪيو
ڏني جا اڄ انهن هن ســـرن ور هنن اعلا انسان ڪنهن
نه ڪاڪائي مس مس حاصل ڪئي؛ هن سماج ۾ ٻي
ٻيو ڏنو آهي جو انهي رسول جي ٻي ڪيو سولڪي
حيران ڪيو آهي! "

" ٻيو ڏنو؟ " جوان حسين حيران ٿي چيو " حضور
ٻيو ڪهڙو ڏنو سمجهون؟

(٦)

" جي! " " هي ٻيو ڏنو آهي، ٿورا مهنا اڳـ

سوري ڪندي هڪ ڳوٺ وٽان لنگهيس، هڪڙو ڳوٺاڻو، نماز پڙهي مصلي تي هڪ ڪتاب اکين وٽ کڻي پڙهي رهيو هو:-

او كظلمات في بحر لجي يغشاه موج من فوقه موج من فوقه سحاب ظلمات بعضها فوق بعض اذا اخرج يده لم يكد يراها ومن لم يجعل الله له نورا فما له من نور

(ڪافرن جي ڪمن جو مثال انهيءَ اونداهي وانگر آهي، جهڙي اونهي سمنڊ جي اونداهي، جنهن تي لهر چڙهي، ان تي مٿان وري ڪڪر، مطلب ته ڪيترن اونداهين مٿان، ايتري قدر جو هٿ ڪڍي ڏسي ته به ڪين اهو ڏسڻ ۾ نه اچي، ڇوته جنهن کي خدا تعالى روشني نه ڏني تنهن لاءِ ڪٿي به روشني نه آهي!)

آءٌ جڏهن ڪوبه چاهيندو آهيان، سمنڊ جي اونداهين جي اها تشبيهه مون کي ڏاڍي پسند آئي، مون اردلي کان پڇيو، "هي ڳوٺاڻو ڪهڙو ڪتاب پڙهي رهيو آهي؟"

اردليءَ جواب ڏنو "حضور! ڏسو لڳا ته هو هر نماز بعد مصلي تي ويهي وضو لاءِ قرآن شريف وٺي ان جو ورد ڪري رهيو آهي!"

آءٌ حيران ٿي ويس ته قرآن شريف کي ته اسان جا پادري حضرت محمد (صلعم) جو ٺهيل چوندا آهن؟ سو ڪيئن معلوم آهي ته حضرت محمد (صلعم)

ڪنهن مسلمان جي شڪل ۾ آئي هئي، ۽ هو مسلمان
جي اولاد آهين جي اهڙي انسان، جنهن ڪافر ۽ بت
جي اولاد آهين جي انسان ٿي اهي مڪتبي سا خدا پاڪ
جي فرمان ۾ آهن ته اهو ڇا آهي!
مسٽر جواد حسين! اهو ٺهرائين جو وهم؟ اڄ اهو
پيو آهي، آءٌ ڏسان ٿو ته توهان اولاد مان لکوڙي
تو ڏي اهو وهم آهين ”ڇا، مولوي ۽ بيان سان
اهي روشنيءَ ۾ وٺي ته هلندا ئي؟“

(۱)

جواد حسين خوشيءَ مان اٿندي چيو ”حضور!
تهانجي خوشيءَ سان، ۽ مون جي سوري ڪڏ جي ڪٿي
الٿون ته نور جي سوري ۽ ڪڏ جي ڪندا سون ڪي
نور ته هر شخص لاءِ ڪمال آهي!

دو فيض محمد وانگي
آئي جس سدا جي چاهي
۽ آئي آيڪڙو ڪافر بدائي
جس سدا جي چاهي

باز آ، باز آ، هر آنچه هستي باز آ
گر ڪافر و گبر و بت پرستي باز آ
اين درگه ما درگه نوميدي نيست
صد بار اگر توبه شڪستي باز آ“

صاحب مرشدي هنڪي گرانڙي پاڻي چيو ”چڱو

تڏهن هل لا ادر جي سوراي جو امر ۽ هڪ ٻئي گل جي اونڌاهن هلون!"

هن پنهنجي ڪعبة الله ڏي منهن ڪري بلند آواز سان چيو

"لا اله الا الله محمد رسول الله صلي الله عليه وسلم، هڪ الله کانسواءِ ٻيو ڪو بندگيءَ جو لائق ڪونهي ۽ محمد سندس سچو رسول آهي جنهن تي الله تعاليٰ جي طرفان رحمتون ۽ سلامتيون هجن!

فتح فلسطين ٠-١٠-٠
از نين يورپ ٠-١٤-٠
جنگ ترڪ و جرمن ٠-١٠-٠
سومنات جي
سندوي ٠-١٢-٠
سبڪتگين ۽
جيپال ١-٤-٠
غزي محمد بن
قاسم ٢-٠-٠
غزي محمود
غزاوي ٠-١٢-٠
غزي محمد
غوري ١-٠-٠
فتح اسپين ٠-١٢-٠
شهر ايران ١-٠-٠
شيرشاه ۽ همايون
٠-٨-٠
غزي اورنگزيب
١-٨-٠
وهابين جو بابو ١-٠-٠
هوشربا شهزادي ١-٠-٠

گلشن عبرت ٠-١٢-٠
شهواجي شيش
محل ٢-٠-٠
ڪفر اس ١-٠-٠
ڪلڪواسي
ڪوڙڪو ٢-٨-٠
هندوستان جي
سچي تاريخ ١-٠-٠
اردو أستاد ٠-٥-٠
سندي أستاد ٠-٤-٠
قرآني انقلاب ٠-١١-٠
ارشد الخلفاء ٠-٨-٠
التهذيب بخري ١-٤-٠
شد القرآن ٠-١٠-٠
قرآني د قانون ٠-٦-٠
قرآني خزانه ١-٨-٠
فتوحات اسلام ١-٤-٠
فتح ايران ٠-٦-٠
ايراني شهزادي ٠-٦-٠
ريف جو مجاهد ٠-٣-٠

آفيم جو جبل

ڏيلائي

آفيم جو جبل

هيءَ سنه ١٧٧٥ع جي ڳالهه آهي، خلد آشيان نواب حيدر علي خان جي فتوحات جو سلسلو سيلاب وانگر وڌي رهيو هو، ڌارواڙ ۽ اناگنديءَ جا قلعا فتح ڪرڻ بعد قلعي ڪاڪل واڙيءَ وٽ پهتا، اتي جو راجا صاحب آفيم جو ايڏو ته شوقين هو جو ڪو ٻين جون ڪوٺيون آفيم سان ڀريل هونديون هيس ته به کيس ڀؤ ته هوندو هو ۽ چوندو هو ته:-

”ٻلو ٻلو! جهڪڙهين هي سامهون جبل سڄو آفيم جو ٿي پوي!

هڪڙي ڏينهن مهاراجا صاحب باغ گهمي رهيو هو، آفيم جي نشي ۾ چور، باغ جي گلن جو ته ڪو پتو ڪونه ٿي پيس باقي آسماني پرستان يا راجا اندر جي اکاڙي جو سير ۾ ضرور ڪندو هو.

ڪلاڪ اڌ گهمڻ بعد نوڪرن کان پڇڻ لڳو.

”اسان کي محلات مان نڪري کي ڪهڙا ڏينهن ٿيا آهن؟“

نوڪرن ورندي ڏني ”ان داتا! اوهانکي اڃان ڪلاڪ به مس ٿيا آهن!

راجا صاحب ٻڏڪيون کائيندي وري پڇيو

"پلا گهٽي وقت ۾ مثال ۾ ڪهڙي سکنداسون ؟"

نوڪر وراڻي ڏني "سري مهاراج! تڪو هلو ته پڇن مٽن ۾ هلي سکهون ٿا!"

راجا ٽهڪ ڏيئي چيو ته "اڙي تڪو هلڻ ته جانورن جو ڪم آهي! اسين ته موج سان ٻوسٽان جو سير ڪندا شاهزادي وچي ٻهڻداسون، خا جلدي آهي ڇا؟ اسان مٿان ڪي وارنٽ آهن ڇا؟"

(٣)

قدرت ۾ ڪي ڏهين مواليءَ جا قول ڏايا جلدي اکهائيندي آهي راجا جي واڻان "اسان مٿان ڪي وارنٽ آهن ڇا؟" جو لفظ لکتو ته پٺي نوڪر اچي عرض ڪيس ته "حضور! نواب حيدر علي خان جو قاصد آيو آهي!"

راجا صاحب ٻهڪي ڪاڻي جواب ڏنو "ڪو عمدو آدم آندو اٿس؟ ڪيترو آهي؟"

"حضور آدم ته ٻه ٽي سندس خط ضرور آندو اٿس!"

"چڱو ته اون تي ڪري پڙهه ته ڇا لکيو آهي نواب صاحب بهادر!"

نوڪر خط پڙهي ٻڌايو ته "نواب صاحب لکيو آهي ته اسان سان هڪدم ملو ۽ جو هن قاصد سان گڏ وڃي اچو ته اسان جون فوجون توهان جي شهر اندر هونديون"

راجا صاحب لشي ۾ ٿي ڪلي چيو "چڱو هلو جيڪا

” پلا گهٽي وقت ۾ هلات ۾ ڀڄي
سگهندا سون ؟“

نوڪر ورندي ڏني ” سري مهاراج ! ٽڪو هلو ته پڇن
مٿان ۾ هلي سگهون ٿا ! “

راجا ٽهڪ ڏيئي چيو ته ” اڙي ٽڪو هلڻ ته جانورن جو
ڪم آهي ! اسين ته موج سان ٻو ستان جو سير ڪندا
شام ڌاري وڃي پهچنداسون ، ٻيو جلدي آهي ڇا ؟ اسان
مٿان ڪي وارنٽ آهن ڇا ؟ “

(٣)

قدرت به ڪڏهن ڪڏهن موالين جا قول ٻڌايا
جلدي اگهائيندي آهي راجا جي والان ” اسان پٺيان
ڪي وارنٽ آهن ڇا ؟“ جو لفظ لکتو ته پئي نوڪر
اچي عرض ڪيس ته ” حضور ! نواب حيدر علي خان
جو قاصد آيو آهي ! “

راجا صاحب پڪي ڪاني جواب ڏنو ” ڪو عمدو
آفيم آڻدو اٿس ؟ ڪيترو آهي ؟ “

” حضور آفيم ته نه پر سندس خط ضرور آڻدو اٿس !“

” چڱو ، ته نون ٿي ڪري پڙهه ته ڇا لکيو آهي نواب
صاحب بهادر ! “

نوڪر خط پڙهي ٻڌايو ته ” نواب صاحب لکيو آهي
ته اسان سان هڪدم ملي وڃو هن قاصد سان گڏ و ڪڏ
اچو ته اسان جون فوجون توهان جي شهر اندر هونديون “

راجا صاحب لئي ۾ ٿي ڪلي چيو ” چڱو هلو جهڪا

نواب صاحب جي مرضي، مون اُن کي عمدو وآفيم عطا ڪري!"

(۴)

راجا بهادر، نواب حيدر علي خان وٽ پهتو تہ نواب صاحب پڇيو " توهين اسانجي جي آڳ ميو تا؟"

وڏي خوشيءَ سان، اهيا تہ اسان لاءِ فخر جي ڳالهہ آهي!"

" نذرانو ڇا تہ پيدا؟"

" نذرانو؟ ايشور جي ديا سان ۽ نواب صاحب جي اقبال سان سوين من آفيم جا موجود آهن!"

نواب صاحب ٺهڪ ڏيئي چيو " اهو اوهان کي مبارڪ هجي"

" تہ پوءِ پيو ڇا کپيو! ڪيو پهڻ لاءِ سوين ڳنڍون؟ خدمت ڪرڻ لاءِ منهنجي زورن سان جهنجهل واٽي موجود آهي ڪمبخت هر وقت موتکي طلب پئي ڪندي آهي آءٌ تہ منجهالهس اچي ڦاٿو آهيان سرڪار کيس قبول ڪري تہ منهنجي جند ڇٽي!"

(۵)

نواب هڪ ڀيري موڪلي سنڌس سردارن کي چيو
" ڇا هي ٺي آهي اوهان رعيت جو نگهبان؟"
سردارن ڪنڌ ڪٺو هٿ ڪيو

نواب صاحب وري چيو " ڇا، اوهين هن جي حڪومت ۾ خوش آهيو ۽ توهان کي امن امان ۽ انصاف

سردارن وري به ڪنڌ هيٺ ڪٿي ڪيو.

نواب صاحب سمجهي ويو مان چيو " راجا صاحب اسان جو خيال آهي ته اوهان کي رياست جي سنڀال جي تڪليف کان ڇڏايون."

مهاراجا اچل مان ڪو ايو " وڏيءَ خوشيءَ سان! مونکي ته رڳو آدم گهر جي ڀرو ڪجهه نه گهرجي!"

نواب کلي چيو " چڱو! جيڪو آدم ڀل آهي سو سڀ اوهان کي آيو ۽ آئينده آدم خرچ لاءِ هڪ ڏيهه اوهان کي جاگيرطور ڏجي ٿي خوب کائيندا رهو"

" منظور! منظور! نواب صاحب! بلڪل منظور! اسان کي ٻين دشمن کان بچائيندا رهجو متان لشا ٽٽي ته ٻوندا وڃن عيش ۾ گهاري نه ٻوندي رهي!"

(٦)

لوڪن هي داستان ٻڌي کلندا هوندا ۽ انهن ته چوندا هوندا ته اڳئين زماني جي ٻيلڪ ڪهڙي نه بيوقوف هئي جا اهڙا حاڪم ۽ امائيندا چونڊيندي هئي پر اڄوڪي پبلڪ به ڪا گهٽ بيوقوف ڪانه آهي اهو راجا ته زبردستيءَ راجا ٿيو هو جو رياست وڏن جي ورثي ۾ مليل هئس پر گذريل اسيمبليءَ ۾ سنڌ جي هڪ لک جي ماڻهن پنهنجي خوشيءَ سان هڪ آدمي ممبر صاحب چونڊي موڪليو هو جنهنجو هڪ

اسيمبلي اجلاس ۾ ويٺو آهي ممبر صاحب آدم جي اڳ ۾ ڇڙو، ٻه سڱڻ جا سوڙ ڪري ويٺو هــو ڪانگريسين ۽ مسلم ليگين جا ٻه زور بحث ۾ ويٺا هئا، ٻر ممبر صاحب نه ٻڌڻ سان موج ڪري ۾ مگن هو.

(٧)

اوچتو هڪ ڪمبخت مکڙ ممبر صاحب جـــي ڏاڙهيءَ ۾ ڦاسي پئي. گهڻي جند ڇڏائڻ جي ڪيائين پر ڏاڙهي ڇهڙي ڪوڙاڻيءَ جي جار، مکڙ غريب جي اکين اڳيان موت ڦرڻ لڳو ۽ هوءَ ٻوڙي زور سان اڙهي جنهن ۾ انقلاب آڻڻ لڳي، هن انقلابي جهنڪار کان اوچتو ممبر صاحب جي اک کلي پئي، مکڙ کي ڪا آزاد ڪيائين پر ان وقت ڪانگريسي ڪاوڙ جي واڪ آئوٽ ڪري ٻاهر نڪري ويا هوا ممبر صاحب جـو انهن کي ٻاهر ويندو ڏٺو سو ٻاڻ ۾ آئي اڪيلو ٻاهر نه ولڻي وزير هٿ ڪري چيس ”اي ممبر صاحب! اوهين ڪيڏانهن ٿا وڃو؟“

جواب ڏنائون ”ٻي ٻيا ٿا وڃن ته آءٌ به ٿو وڃان“

وڏي وزير چيس ”اوهين ڇاڪاڻ وڃو ٿا؟“

ته اطمينان سان ڪوچ ۾ ويندي چوڻ لڳو ”اوهين ٿا چئو ته آءٌ ويهي ٿو رهان!“

يعني مطلب ته لڪا خبر ٻاهري جي لڪا اڻي جي،

نڪو اهو سماءُ ته پيا چوڻا ٻاهر وڃن نڪا اها پرواهه آهي جو ٻاهر وڃن!

هي مرحوم ممبر صاحب ڪنهن اسيمبليءَ ۾ ڳالهائيندو نه ڪو هو، هو جي سر ٻچڙي لام ڪنهن ايندو هو ته به سدائين آفيم جي ٽڪلين جو ٻڪ ڀرائيندو ۽ پاڻ ڪڍندو هو باقي ٻي دنيا اونڌي ٿئي ته هن کي ڇا، جي ڇٽ ٿئي ته هن کي ڇا!

ڪهڙي سکي ٿيندي اها پبلڪ، جا اهڙن ماڻهن کي پنهنجن قسمتن جو مالڪ ڪري اسيمبليءَ ۾ موڪلي!

نوٽ:- نواب حيدر علي خان جي مڪمل حالات جو ناول ترت ئي اسلامي تاريخي ناولن جي سلسلي ۾ شايع ٿيندو. قيمت هڪ روپيو. ملڻ جو هنڌ:-

محمد عبرت حيدرآباد سنڌ.

يگين جو لشڪر

ڏيپلائي

ڊيگن جو لشڪر

ارڙهين صديءَ جي آخر ۾ ڏکڻ هندستان ۾
نواب حيدر علي خان ۽ مرهٽن جون پاڻ ۾ خوب
جنگيون لڳي رهيون. مرهٽه سردار ٽرمڪ راءِ ڪافي
لشڪر وٺي جنگيون ڪري رهيو هو، نواب حيدر عليءَ
جي سپه سالار محمد علي ڪميدان سندس مقابلو
ڪري ڪانئس هڪ مورچو فتح ڪري ورتو هو پر
ڏينهن بعد مرهٽن جو ڪو وڏو ڏينهن آيو ۽ ٽرمڪ
راءِ کي سندس پاڻ پاليٽن چيو ته هن ڏينهن تي پر
درياءَ جي سنگم (ڪڏجڪ) تي اشنان ڪرڻ سان
پاپ دور ٿي ويندا ٽرمڪ راءِ فوج وٺي ڪاويريءَ
نديءَ جي پر شاخ ڪڏجڪ واري هنڌ تي اچي
غسل ڪيو.

محمد عليءَ کي هن جي وهڻ جي خبر پئي،
سو تيار ٿي آيو ۽ جڏهن هو ٽپي ڪاٺي دريا لال کي
هٿ ٻڌي نمسڪار ڪري کيس مرادن پڄائڻ جا
سوال ڪري رهيا هوا تڏهن حيدري فوجون بـ
اچي مٿن ڪڙڪيون ۽ دريا لال سندس پوڄارڻ
جي ڪاڻ حمايت ڪاڻ ڪٿي هڪ طرف هو قتل
ٿيا ته ٻئي طرف سندس پڪڙيل فوجن تي حيدر عليءَ
... ڪا... شهزادي ٻئي طرف کان حملو

ڪيو ٽيپو سلطان راه ٽمندڙ ٽوپخاني سان اچي گهوڙي تي
چڙهي وڙهڻ جو پڪو ارادو ڪيو، تنهن مهل لسي
مرهٽا ٽلي آيا ۽ بدمعاشن سيدس فوج مان ست هزار
سپاهي ماريا ۽ ڪافي سپاهي ماري ويا. فوج مرندي
ڇوڙندي اچي الي ڪڏ لي.

٢

فوج اچا ته امام ڪافي هئي پر هاڻي حسن کي
سو لڳا پٺر ڏي حملو ڪري جرات ڪالر لي جو
هو نواب حيدر علي ۽ شهزادي ٽيپو جهڙن اڪيلن
ڏسي چڪا هئا سي وري علائقي پاڻ گهاٽ ۽ ٻاڻا
گهاٽ طرف وڃي ڪمزور رعيت کي لٽڻ ۽ مارڻ
لڳا.

نواب به غافل نه هو، هن انهن جي مرمت
ڪرڻ لاءِ شهزادي کي موڪليو.

مرهٽا ڪافي سامان ۽ خزانو لٽي مسوريا هوا ۽
ڏرٻوڙي ۾ تي حملو ڪرڻ وارا هوا ته شهزادو الله
اڪبر جو نعرو لڳائي اچي انهن ڪڙڪيون ڏنيون ۽
ٻوڙي مرمت ڪري چار هزار گهوڙا هزارين نيڪا،
اٺ ۽ ٻيو هالي همت ڪمائون مرهٽا وري ٻاجهندا
ويا وڃي ماڙوي ۾ وڏ پهتا الي ٻاهر جماڻي فوجون
گڏ ڪيائون.

٣

هڪ واٽ نواب حيدر علي ۾ جا ڪيو جو ڏهه

هزار ٻڍا گڏ ڪري اٿن جي سڱن ۾ ڪپڙا ويڙهي
تيل مان ٻوڙي ٻه ڪري ٻر مڪ راهه جي ڪنب جي چوڌاري
ڪين ٻڪريون سڱن کي باهه ڏيئي ڪٽي ڇڏيو ٻڍا باهه
کان پريشان ٿي ولي ڀڄڻا ٻر مڪ راهه تي سندس فوج
جو چڱيءَ طرف کان هزارن مشعلون ڏٺيون سي
گهٻرائي اٿيا ائين ٻه ٻڍا اڳي ڀڄڻا ۽ سندن لشڪر
سان گهڙڻ لڳا ته اٿن کي ته باهه وٺي وڃي اٿي سان
گڏ مٿن حملو ڪيو جوڙ گوليون ته وسائڻ لڳيون.

هو گهٻرائجي گولين وارن سان مقابلي ڪرڻ جي
ڪوشش ڪرڻ لڳا پر اڳيان ماڻهو ڪين هوا بلڪ
ٻڍا هوا جن کي حيراني ٿي ته ٻڍا ڪيئن ٿا گوليون
وسائين شايد سپاهي جادوءَ سان صورت بدلائي ٻڍا
ٿي آيا آهن هو ڊپ کان ولي ڀڄڻا ۽ ڏهن ميلن تي
وڃي دم پٽيائون اتي اصل فوج جي ڪئمپ ڇاپايون
۽ پوءِ طرف امداد لاءِ ماڻهو موڪليائون.

دنيا ۾ ڪيئن جنگيون ٿيون آهن پر ٻڍن جي
فوج جو اهڙو تماشو جهڙو نواب حيدر علي ڪري
ڏيکاريو آهي ان جو مثال ڪٿي به نه ملندو ۽ مرهٽن کي هن
ٻڍن جي عجيب وغريب فوج ذريعي شڪست
ڏيئي ڏيکاري!

ڪجهه عرصو اڳ وقت بعد خبرون آيون ته ماڌوراءِ
مري ويو ۽ سندس گادي تي راهو ناراڻ راءِ ۽ واڳهوبا ۾

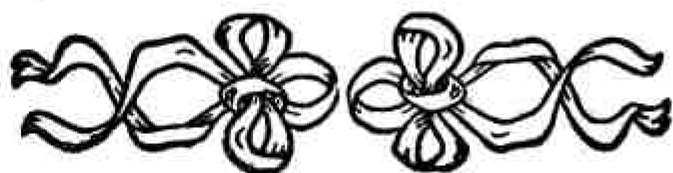
ڇڪتاڻ شروع ٿي ويئي آهي جي ڏسي حيدرعليءَ ۽ ڪمن ماڻهو موڪليو ته هاڻي بهتر آهي ته صلح ڪري ٻنهي موٽو آخر ٣٦ لکن تي صلح ٿيو ۽ مرهٽا چند ڇڏائي واپس ويا.

هيءَ جنگ ڇهه ورهيه هلي ۽ ١٧٧٦ ۾ ختم ٿي.

نوٽ

هي ٻئي مضمون اساڻي ڪتاب "نواب حيدرعلي" تان ورتل آهن جو ڪرسٽي اسلامي تاريخي ڪتابن جي سلسلي ۾ شايع ٿيندو، اوهين جيڪڏهين هن ڪان اڳ اسلامي تاريخي ڪتابن جا خريدار نه آهيو ته هڪدم خريدار ٿيو، جنهن ۾ سال ۾ ١٢٠٠ صفحن جا هيڏيان عمدا ڪتاب ملندا.

قرآني خزانو، ٽيپو سلطان، هندستان جي سچي تاريخ ليکن جا سچا قصا، ڪاشيءَ جا ٺڳ، الپ ارسلان جي ٻروهمڻي شاهه اورنگزيب، وغيره وغيره چندو سالانو ڏهه رپيا ششماهي پنج رپيا ٽي ماهي ٢-١٠-٠ ڪوراڻي لاءِ هن اخبار ۾ ٺهيل ڪارڊ پري ٽپال ۾ موڪليو.

گورنر جو ٽوپلو

ڏيهاڙي

گورنر جو ٽوپلو

(١)

سنه ١٧٦٦ع ۾ انگريزن مدراس طرف ڪافي علائقا فتح ڪري ورتا هو. جنهن ڪري مدراس ۾ هندو هو، هنن جو اراده ڏکڻ هندستان ۾ وڌيڪ پير ڄمائڻ جو هو، پر حيدر عليءَ جي وڌندڙ طاقت هنن کي ڏکي ٿي لڳي، هنن دکن جي نظام ۽ نواب محمد علي خان سان سازباز ڪري نواب حيدرعليءَ جي ملڪ تي ڪرنل اسمٿ جي هٿ هيٺ ٻيا ڪٽڪهن سبب جي فوجون موڪليون، رام چندر نائڪ هڪ مرهٽو ڏاڍيل به ڏهه هزار فوجون وٺي ساڻس همراهه ٿيو. مورخ ڊيلا فوسي پنهنجي تاريخ هندستان صفحه ١٧٦ ۾ لکي ٿو ته "هي فوجون سواءِ ڪٽڪهن سبب جي ميسور تي وڌيون"

حيدري فوجون ته شهزاده ٽيپو، محمد علي ڪميدان لطفي همت جنگ، مير علي رضا خان ۽ نواب خود جي هٿن هيٺ وڌيون، هي فوجون ڳپ خون (واٽ جي جاءِ) مارچ ۽ رسد لٽڻ سان ڪين ڪافي لنگهه ڪري وڌيون هيون، انگريزن، لاچار ٿي سندن لوچ ڪمائڻ لاءِ بمبئي مان هڪ فوج منگلور تي واڪي ڪئي جنهن طرفان وارن

وڏي اهي مڪلوائي، پڻ ڪيو لڪڻ ۾ شهزادو
ٽيپو هڪڙي منهن ڏيڻ لاءِ اوڏانهن آيو، فوج ونئي
ويو، هن منگلور کي گهيرو ڪيو پر آيو، فوج هٿان
سبب ڪجهه به ڪري نه سگهيو.

نواب کي هيءَ خبر ملي، وڏيڪ فوجون نه هو
پر ڪيئي لٺ سگهيو سو چار ڪپتانن جو اٺ هزار
نوان انڌ سپاهي ڀرتي ڪري ڪين ڪاٺ جي نقلي
بندوقن جن کي اصلي جهڙو رنگ ڏنل هو سي
ڏنائين، فوج سان گڏ روانگي ٿي، وڏا جهنڊا هوا
هيءَ فوج ڏسي انگريزي سپهه سالار گهبرائجي قلعو
ڇڏڻ جو خيال ڪري لڳو. شهزادي ٽيپو به منهن
زور دار حملو ڪري ڏنو ۽ انهيءَ پريشانيءَ ۾ ڪاڻي
سامان ڇڏي ولي جي جهازن ۾ چڙهي ڀڳا نه سڌو
وڃي بمبئيءَ ۾ دم پٽائون.

(٣)

هاڻي نواب ۽ شهزادي وري اپولڏ نين محاذ ڏي
لوڄ ڪيو، اتحادين جو لشڪر به ڪافي قلعا فتح
ڪري چڪو هو پر نواب ۽ شهزادي جي واهه جي
ڄاڻ ۽ سعدن سهڻن لنگ اهڙو ڪم ڪيائي ڏنو جو
مرهٽن جو سردار ته ڪٽڪ لي صلح ڪري وڃي
پيو پهتو.

هي ڏسي نظام صاحب به پالهان ٿي ڪيا ۽ هو
صلح ڪري سلامتي موٽيا باقي انگريز مقابلو هلائيندا

رهيا نواب محمد علي ۽ ساڻس گڏ هو نواب هي ڏسي
محمد عليءَ جي علائقي پاڻين گهاٽ ڏي وڌيو ۽
ڪافي ملڪ فتح ڪري ورتائين ٻئي طرف
شهزادو ۽ مدراس طرف ڊوڪيندو وڌندو ويو.

هي ڏسي مدراس جي گورنر سنڊرس جنرل اسمٿ
کي اڻ لائق سمجهي واپس گهرائي ڪيس ڪلڪتہ
اماڻيو ۽ ڪرنل اوڊ کي ڪمان ڏنائين پر شهزادي
جون فوجون ته ڏڙا ڏڙ وڌنديون اچي مدراس جي
انگريزي قلعہ سينٽ جارج وٽ پهتيون ۽ شهر تي
ٻمباري هلڻ لڳا.

هڪڙي ڏينهن گورنر صاحب قلعہ اندر نواب
محمد علي سان صلاح ڪري رهيو هو ته شهزادي
ٽيپو جي فوج جو اچانڪ گولو سڌو اچي ميز وٽ
ڪريو گورنر صاحب کي سخت ڌڪ لڳو ۽ وتي
جو ٽپ ڏنائين ته ٽوپلو ۽ تلوار اتي ئي ڇڏي سڌو
وڃي بندر تي جهاز ۾ دم پٽيائين اتي هوش حواس
سالم ٿيڻ بعد هڪ لکيو جو ناهہ ناهمائين جو هڪڙي
قابل سپاهي آهي کي پهچڻ سلطاني فوجن جو
وس ڏيئي ڪيس سمجهايائون ته ڀوڳائڻ ڪري شهزادي
کي وڃي ڊوڪو ڏي ته نہ تہ ملڪ ۾ اوهان جي فوجن
کي شڪست آئي آهي، ڪڏهن الئي ٿيندو!

شهزادو نوجوان ۽ اڻ تجربہ ڪار هو، هو هن
ٺڳيءَ ۾ ڦاسي پيو ۽ ويو ۽ گورنر صاحب سک جو
ساهہ کنيو.

(۳)

ڪرنل اوڻ صاحب کي ۽ وچ ۾ حيدر وٽ موڪلڻ
اچي چئني طرفن کان گهيرو، هڪڙي ۽ ٻيڻو ويو ۽
مدراس جاءِ تي ڪرنل لهنگ آيو پر حيدر علي
طوفان مچائي ڏنو ۽ انگريزن جا هٿ ڪمل خواه
ٻيا ڪافي قلعا فتح ڪندو بيمثل طوفاني ۽ جانبازي
جي رفتار سان فقط ساين ٽن ڏينهن ۾ ١٣٠ ميل
ڪري جبل سينٽ ٿامس تي وڃي پهتو جو مدراس
کان صرف پنجن ميلن جي فاصلي تي هو.

هي ڏسي گورلو صاحب ۽ ٻين آفيسرن تي اهڙو
هراس طاري ٿي ويو جو پنگلن ۾ اڳ ۾ وڃي لڪا
(تاريخ ٿامسن صفحه ١٧٠)

هنن نهايت عاجزيءَ سان صلح الاه منٿ ڪئي
آخر هنن شرطن سان صلح ٿيو ته ٻنهي طرفن جا ملڪ
هڪ ٻئي کي واپس ٿين مگر محمد عليءَ جو علائقو
ڪورو حيدر عليءَ کي ڏنو ۾ ملندو، آئينده انگريز
۽ حيدر علي هڪ ٻئي جا دوست ۽ مددگار هوندا،
انگريزن حيدر عليءَ جي حڪم تي شڪست جي
يادگار ۾ هڪ تصوير ڪڍائي قلعه سينٽ جارج جي
دروازي تي لڳائي ڇڏي جنهن ۾ ڏيکاريل هو ته
گورلو ۽ ڪائونسل جا ميمبر حيدر عليءَ جي اڳيان
گوڏن ڀر ڪڍائي ويٺا آهن هڪڙي ميمبر جو هٿ
جي سونهن جهڙو ائين حيدر علي ڇڪي رهيو آهي

هڪ طرف سلطانن هٿ ۾ جهلي پنهنجي تلوار
پيئي وڌيو آهي!

هن شڪست لاءِ سر الفرڊ لائل لکي ٿو ته:-

"جنگ هن جنگ جي شروعات هڪ سياسي غلطي
هئي خاتمو انهي کان به بدتر نڪتو"

ڊي لا فوسي پنهنجي تاريخ هند صفحه ١٧٢ ۾
لکي ٿو ته:-

"جنگ جو خاتمو شڪست ۽ بي شرميءَ ۾ ٿيو"

هي عهدنامو لکڻ وقت نواب حيدر علي پنهنجي
مقابل شاهه انگلستان جو ذڪر لکايو، هن ايسٽ انڊيا
ڪمپنيءَ کي انهي درجي جو سمجهڻ کان به انڪار ڪيو
جو ساڻس ڪو عهدنامو ڪجي

هي خبرون انگلينڊ پهتيون ته انڊيا ڪمپنيءَ جي
ساک ايتري ڪري پيئي جو سندس حصن جي قيمت
سٺ في صدي گهٽجي ويئي!

ٿامسن لکي ٿو ته "انگريزن جي فوج ملڪ جي
گهڻي حصي کي لٽي تباهه ڪري ڇڏيو هو، وحشت
ٻڪ ٻري رهي هئي. ۽ افسوس جو هي حال هو
جو ٻار ڪڍندڙ اڻ جو ٽيڙو به ادا نه ڪندا هوا!"

٢٩ مارچ ١٧٦٦ جي صلح ٿيڻ ۽ انگل ڏيڻ لڪ
حيدري فوج اڏڻي ته ڪوڙو سان سر لڪائيندي ٻهتي جو
سندس ذڪر ڪندي به هڪ فرينچ مورخ حيران
ٿي وڃو آهي، ۽ ورهين تائين هي جلوس ڏسندڙن
کي ياد رهندو!

ٽانڊو شاه

ڏيپلائي

ٽانبو شاهه

(حاجي نبي احمد خان پيلوي ء جو لکيل "سچو واقعو")

(۱)

هڪ شهر جي وڏن دولتمندن مان هڪڙو هو، کيس خدا تعاليٰ ڪنهن به قسم جي ڪمي ڪانه ڏني هئي پر کيس اولاد نه هو سندس من شاد نه هو، ٻه شاديون ڪيون هئائين ٻر ٻچو مڙئي ڪين، گهڻيئي دوائون ڪرايائين دعائون ڪرايائين، شاهه جي وصال جي ڏينهن موجب ٻچو ٿو ڄمائين ته ڪٿان به فيض حاصل نه ٿيس، سندس حالت گويا ان جي الهي سنڌ بزرگ وانگر هئي جو فرمائيندو هو ته موت نه ماڻهن لاءِ ٻڌ ائين جنهن ڪنڌيءَ ۾ ڪڙها (ٻچو) ٻر اهڙو ڪير ولي آهي جو مونکي ٻچ ڏئي!

(۲)

هڪ سيٺ سلطان محمد نالي ٻهون ڇڏهون ڪان پي ويساه لي چڪو هو ته اوچتو خبر مليس ته شهر جي ٻاهران هڪ ٻهتل درويش آيل آهي جو اڄ اوج محفوظ جا لکيا ٻچو ٻدلائي

سيٺ کي ويساهه نه لٿي آيو ته جلدهن اڪنهن سان ڏٺائون ته هڪ شخص بلڪل نه ڪنهن جهڙو مقدمو سائين جي دعا سان ڪنهو ٻچي کي اهڙو غيبي خزانو

ٻه ڪچهري، ٻاهر نيٺ لکيو ۽ وڃي سائين ٽالپري شاهه جي حضور ۾ پهتو

سائين، ڪيس ڏسندي ئي لال اوڀائي اکيون مٿي ڪري ڏانهس نهاري چيو ”اولاد ڪيئي؟“

سيد حيران ٿي سندس قدم چمي چيو ”هائو حضور! سڀ مٽيءَ جو گهورو آهيان!“

شاهه صاحب به جلال آواز ۾ چيو ”ملندءِ! ٻي ڪر ره!“

سيد ڏاڍو خوش ٿيو؛ عرض ڪيائين ”حضور! ڪو حڪم!“

سائين جواب ڏنو ”خير خيراتون خوب ڪندو رهه، صدقه رد بلا، قول مصطفيٰ“

(٣)

سائين جي فرمان موجب هاڻي سيد خير خيراتون خوب ڪندو هو ۽ سائين جي حاضري ۾ پڻ ايندو هو. سائين وٽ سدائين سوالين جو هجوم هوندو هو، ڪيترن کي مراد ڏئي جو خود سائين به حڪم فرمائيندو هو. اهڙي طرح ڪيترائي ڏينهن گذري ويا، پر اڃا سيد صاحب مقصود کي نه پهتو

مرحوم حڪيم مولوي محڪم الدين وٽ هڪ دفعه هڪ سيد ۽ وهمن جو نزوڪ دوا وٺڻ آيو. حڪيم صاحب پڇيس ”ادا! مريد ڪنهنجو آهين؟“

جواب مليو ”فلاڻي بزرگ جو.“

حڪيم صاحب وري پڇيو ”ادا! توهه فيض بعض ڪو مليو اٿيئي ؟

ته ٻڌو شوڪارو ڀري چيائين ”سائين! مون کي ته مرشد سڳوري وڳي ڇڏيو آهي پر منهنجي ڪا قسمت ڦٽل آهي جو مولائي ڪو فيض ٿي نه مليو آهي!“

سو ساڳيءَ طرح سميت به بزرگ جي حضور ۾ وڃي عرض ڪيو ته حضور! ٻيا ته فيض مان لال ٿي ويا پر مون تي اڃا نوازش ڪانه ٿي!

(٤)

مرشد ساڳيءَ طرح لال اکيون مٿي ڪري چيو ”اڃا هڪ ڪڙو امتحان آهي!“

سميت عرض ڪيو ”فقط حڪم جي دير آهي!“

بزرگ فرمايو ”جنگل ۾ وڃ، هڪ جهڙو سون جو پتلو وڃي گهڙاءِ ۽ جمع جي رات ٻارهين بجي اسان وٽ اچي پهچاءِ ته مٿس چاليهو ڪيري وظيفو پڙهيو پر ياد ڪر، دل سڙڻي ڪندين ته فرض اسان گهٽ ملندءِ جهڙي نيت تهڙي مراد! اسان کي ڪو اهڙو سون ڪونه ٿو گهرجي اهو وڪڻي غريبن کي ورهايو!

سيٺ حاضر ڇٽي هليو ويو ۽ جيڪا پڇت هيس
ان موجب وڃي پتلو ٺهرائائين
جمع جي رات ١٢ ٻجي بزرگ وٽ ڪٺي آيو بزرگ
اڳيان ٻانهن ٻڌي بيٺو ۽ ورڪ پر ٻيا به ڪيترائي اهڙا
پتلا ٺهيل هوا، جي سڀ اولاد جي خواهشمندن
عرض ڪيا هوا

(٥)

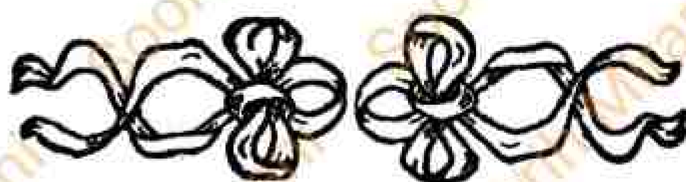
مرشد جو حڪم هو ته چاليهه ڏينهن اسين ٻيا
ڪاٽي ٻٽي جي جلدي وظيفو پڙهندا سون انڪري
جهوپڙي کي ڪوٺ وجهو ٻه نه لنگهي نه نه يسر ڏي
ويندو ان ڪري چاليهه ڏينهن ته سڀڪو ٻاهر رهيو،
باقي چاليهين ڏينهن صبح جو مراد وندن جا مجمع
اچي گڏ ٿيا

۽ حضرت مرشد کي اول ٻڌوي کان پوءِ ڏٺو
اچي پڪارڻ لڳا پر جهوپڙي مبارڪ مان ڪوبه
آواز نه اڪرڻ سبب مجبور ٿي ٽڪن مان نهارڻ لڳا
پر مرشد نه اندر ڪونه هو، رڳو هڪ ڪاني ڪتل
هئي، انڪري لاچار ٿي در ڀڃي اندر ويا، ڏسن
ته ڪانيءَ ۾ هڪ ڪاغذ هڻيل آهي، ڪولي پڙهيائون
ته لکيل هو:-

”سڀني اولاد گھرندڙن کي دعا ٿا ڪريون تہ اوھان کي اللہ سائين اولاد عطا ڪري

آمين، اسانجي الوداع! ٽالھو شاھ عرف گل ميمڻ ڊاڪو!

مرد تہ سونا ڀلا وڃڻ ٿي منھن مٿو ھڻڻ لڳا پر زالن مان جيڪي ھيٺ سان ٿي وئيون سي اڄ تائين چونديون وتن ٿيون تہ ھيڏڪ ھو اولياءُ ھو، ٻاڙ کي وڳو نوڙھ طور ڊاڪو سڏيو الس تہ ماڻھو صدين پٺيان نہ ٿيون!

غدار دكن

ڈیپلائی

غدار دکن

اڄ ڪلهه اخبارن ۾ حضرت علامه اقبال رح جو هي بيت عام هلي ٿو ته

جعفر از بنگال و صادق از دکن
ننگ آدم، ننگ دين، ننگ وطن

يعني بنگال مان جعفر ۽ دکن مان صادق، اهي ٻئي انسان لاءِ ۽ وطن لاءِ، دين لاءِ شرم جا باعث آهن

دکن جي غدار صادق جو احوال اسين هن مجلس ۾ ڏيون ٿا باقي جعفر جو احوال وري ٻئي دفعي.

غدار دکن عليه الموچڙا والپيشاب مير صادق حضرت سلطان المجاهدين سلطان فتح علي ٽيپو شهيد رحمة الله عليه جو وزير اعظم هو، هو رشوت ۽ مرتبي جي لالچ ۾ سلطان سان غداري ڪري وڃي انگريزن سان مليو. ۽ سلطنت جا ڳجها راز هنن کي ڏيندو رهيو.

(٢)

سرنگاپٽم جي آخري جنگ وقت هن غدار هڪ طرف ڪولن ۾ بارود بدران مٽي وغيره وجهائي، ته اهي انگريزي فوج کي نقصان نه رسائن

ٻئي طرف انگريزي فوج جي سپاهين واسطي ڪهڻ چيو ته جنهن شخص کي آڇ هڻ جو ڏيندس اهو سپاهي ڄاڻجو ته ٽيپو سلطان آهي ۽ جنهن شخص مٿي ڇٽر

ماڻهو چڙهيءَ سان ٻاهر ڪري اهو سندس وفادار سيد غفار آهي

فوج انهن ٽن اشارن سان انهن شخصن کي سڃاتو جڏهن انگريزي فوج کي منٿيءَ ٻاهر گولن لـــ روڪيو ۽ هو قلعي کي اچي ويجها ٿيا تڏهن اطلاع مليو ته سلطان مانيءَ کائيندي وچان ٽپ ڏيئي آيو ۽ فوج وٺي ڊڊي دروازي کان ٻاهر اکٽو هن ٽي ڪلاڪ ٻراٻر انگريزي فوج کي روڪيو ته وري ڏاکڻي طرف جي فوج کي مير صادق حڪم موڪليو ته پگهار ٿو ورهائجي، هيٺ اچي وٺو، واهر لاءِ ٻيو ڪين ملندو

فوج ويچاري لاچار ٿي پگهار وٺڻ ويئي ۽ انگريز موقعو پائي الان قلعي ۾ گهڙي ويا

(۳)

هيءَ حالت ڏسي سلطان مجبور ٿي واپس ڊڊي دروازي موٽيو ته قلعي اندر وڃي مقابلو ڪجي پر غدار صادق اهو دروازو ٿي بند ڪرائي ڇڏيو ته سلطان اندر گهڙي نه سگهي! هي ڏسي سلطان کي پنهنجي شهادت جو يقين ٿي ويو ۽ هن آخري حملو ڪري جان ڏيڻ جو پڪو قصد ڪيو

ان وقت سلطان کي ڪنهن صلاح ڏني ته هٿيار ڦٽا ڪري ته انگريزن جي پيش پئو مگر سلطان جواب ڏنو ته ـــ

”هڪ ڏينهن جي شينهن جي زندگي سو سالن جي گدڙ جي زندگيءَ کان گهڻو وڌيڪ آهي!“

در جهان نتوان اگر مردانه زیست
همچو مردان جان سپردن زندگیست

ان جو مطلب جيڪڏهن مرد وانگر زندگي گذاري نه سگهجي ته مردن وانگر مرڻ ته هڪ وڏي زندگي آهي.

(٤)

سلطان شهيد ٿي ويو ان کان اڳ، غدار صادق قلعي جي اڀرندي دروازه مان لنگهي انگريزن کان انعام طلب ڪري رهيو هو ته سلطان جي هڪ جان نثار سپاهي احمد خان ڏسي ورتس ۽ وڏي چيائينس "غدار! نمڪ حرام! تون هيڏي انسان کي موت جي منهن ۾ ڏيئي ناڻو وٺي انعام ماڻي سگهندين! ڀلا، تنهنجي وٺي ڇوري!"

ائين چئي ڪاوڙيل شينهن وانگر تلوار کڻي جو ان [illegible] ٽڪر ڪري ڇڏيائينس!

(٥)

جڏهن سلطان جو لاش اٿڻي وڃي گور و ڪفن ملي ٿي سرنگاپٽم جي ماڻهن کي هن غدار تي ايذا خير هوا جو سڪو لنگهندو هو ان کي ڏسي موچڙو اڇلائيندو هو، ويو پوءِ انگريزن کي خبر پئي ته لاش ٽڪر مان وارث جو ڪوبه غسل ۽ ڪفن جي اٿڻي پوري ڇڏيو پر هندن کي اها خبر نه رهي ته مسلمان لاش کي اتر ڏکڻ پوريندا آهن سو اولهندي اڀرندي ٿي

پوري چڙهايائين. موقعو ڏسي ڪمپني لاءِ ذري مدد ڪرڻ ۾ نصيب نه ٿيو.

(٦)

اڄ به غدار جي هن الهندي اولدي ٿهول قبر تي ماڻهو اچن ٿا ۽ مٿس ٿڪون ۽ موچڙا اڇلائي وڃن ٿا يا مٿس لعنت وجهي پيشاب ڪري وڃن اميد آهي ته قيامت تائين کيس ٿي اهو انعام ملندو رهندو!

نوٽ:- سلطان شهيد جي مڪمل احوال اسلامي ڪتاب ”حيدر علي“ ۽ ”ٽيپو سلطان“ ۾ پڙهندا قيمت اپاٽي واري ٢-٨-٠ آهي.

مئنيجر عبرت حيدرآباد سنڌ.

تاريخ
بهادران اسلام

زمانهٔ نبوي صلعم کان وٺي فتح بيت المقدس تائين ڪل ١٨ مشهور فتحن جا واقعات اهڙا نهايت دلچسپ ۽ صحيح نموني ۾ ڏنا ويا آهن ـ هي ڪتاب گهڻي عرصي کان ناياب هو ۽ سنڌس گهڻو تمام گهڻي اڳ ۾ وري ڇپايو ويو آهي جو ٿوري تعداد ۾ ڇپيل آهي جلد گهرايو نه ته پوءِ وري به خلاص ٿي ويندو قيمت ۾ روپيه

ٽڪا جو هڪ

مئنيجر رسالہ عبرت

اسلاميه دارالاشاعت حيدرآباد سنڌ

سيرت المصطفيٰ

عرف

نور توحيد مڪمل

رسول اڪرم صلي الله عليہ وسلم جي
سوانح مبارڪ نهايت عمدي اسلامي تاريخي
ناول جي طرز تي اهڙي نہ عمدي نموني ۾
لکيل آهي، جو هٿ ۾ کڻڻ بعد ڪتاب
پوري ڪرڻ کان سواءِ دل نہ رهندي.

هي ڪتاب نور توحيد، شوڪت اسلام
عروج اسلام، فتح اسلام ۽ سيرت محمدي
جي نالن سان ڌار ڌار حصن ۾ شايع ٿيو هو
جو هاڻي گڏ ڪري مجلد ڪرايو ويو آهي.
سندس تمام اونو ڪاغذ پنو اٿيل آهن ٦٠٠
صفحا عمدو جلد قيمت ڇهہ رپيا ٦-٠-٠

سيرت الرسول - مختصر ۽ جامع سوانح پاڪ
قيمت ٠-٨-٠ آنہ

ڦهر جي ڪهاڙي

ڏيپلائي

قبر جي ڪهاڻي

(١)

ٻروالي ۾ کي ويجهو هڪ ڳوٺ جان محمد ڪالوني ۾ جو آهي جنهن جي ٻڌسان جوڙائو واهه، وهي ٿو. اٽڪل ستت سال ٿيا جو واهه ۾ هڪ لاشو وهندو آيو ۽ لاشو ڪون ڪنڊ جو هو ۽ ڪنهن ڪاوڙ تي ويل هو پوليس هنجي لباس ڪرڻ بعد ڪولهن ڪان ٻوراني ڇڏيو.

انهي ڳوٺ ۾ هڪڙو فقير ماوڪاڻي رهندو آهي جو ٻڌارا ۽ پيا غير شرعي ڪم ڪندو آهي انهي کي سال ڪن بعد خيال ٿيو ته جو ته ڪماني ۾ جو ڪو مستقل دوڪان کوليان سو ماڻهن کي چيائين ته موکي رات خواب ۾ هڪ سيد چيو آهي ته اهو لاشو منهنجو هو ۽ اون مونتي قبر ناهي منهنجو ظهور و ڪر!

بس پوءِ ته ٻيو ڦون ڪان شهيد باد شاهه جي قبر لاءِ پئسا اگاڙي نورانائين قبر ۽ مٿان پکو لڳي بعائين جاهلن کي ڦرڻ جو دوڪان، شهيد باد شاهه سڀني جي مرادون تو پوريون ڪري، اهي ڳالهيون ڪرڻ سان ڳوٺڻي جاهل مرد ۽ زالون اچي اچڻ لڳا، ڪان جو دوڪان اهڙي ٿڪي وڃي جو سکي مان ڦري قبو لهاد تي وٺو ۽ موجود تي بن اهڙن دوڪان وارگر جاهلن جو مهڙ ٿيڻ لڳو.

(٢)

ڳوٺ ۾ هڪ خدا پرست نوجوان خميسو خان
ڪلوئي رهندو آهي کان خلق جا هي ٺڳيءَ ڪم
سٺا نه لڳا، تنهن سنڌس هڪ غريب رفيق کي شامل
ڪري هڪ رات جو شهيد جي قبر جا سڀئي ٻڙ لاهي
کيس ڏيئي ڇڏيا ته هن کوڙي جي ڦٽ ۾ رهي ڪم
آڻ ۽ پوءِ پاڻ صبح جو تماشو ڏسڻ لڳا ته مجاور صاحب
ڇا ٿو فرمائي!

صبح جو مجاور صاحب ٻڙ نه ڏسي پريشان ٿيو پر
ليڪن عقل آيو هلائي هڪ بهانو ناهي ورائين جو ڪالهه
جڏهن ماڻهن پڇيو ته فقير! اولياءَ صاحب جا ٻڙ
ڪاڏي ويا؟ تڏهن جواب ۾ مرڪي ڦهر مان ڇوڪ
لڳو ته ”مولڪي، اولياءَ صاحب خواب ۾ اشارو ڪيو
ته اسر جو رستي تان هڪ مسڪين سيد لنگهندو اچا
معصوم ڪمزور لاهه حيران آهن لون اسان جا سڀ ٻڙ
لاهي ان کي ڏيئي ڇڏج، مون اسر جو رستي تي جاچ
ڪئي ته برابر هڪ سيد سڳورو اچي لنگهيو مون سڀ
ٻڙ لاهي هن کي ڏيئي ڇڏيا!“

ماڻهو ته مطمئن ٿي ويا پر خميسي خان مجاهد ڏٺو
ته مقصد نه حاصل ٿيو ته سو وري ڪنهن ٻئي
موقعي کي تاڙڻ لڳو، آخر هڪ رات جمعي اڳس ۽ سڄا
سارا سڀ ٻڙ ڪٽي سڏو ڪنهن جهنگ ۾ پهتو ۽ ڪٽي
ڪڏ، ڪنهن ٻوڙي کڙ اچي سمهي رهيو.

(۳)

صبح جو مجاور جي اکين اڳيان آنڌ اچي، ويئي جو هيٺو ساڙو مال غنيمت غائب هو، جيڪا سارا سنڌ پڙ، يعني مهالڪائيءَ جي زماني ۾ سراسري ٿي چار سو ورهين جو ڏاڙو لڳي ويو، سو پورهئن لي پهرو ڪٽڻ اڪثر پر مولا پاڪ پنهنجي بندي کي ڦاٿل جو اهڙو بندوبست فرمايو جو هڪ پڪراو جون پڪرايون وڏي مان اڪري سڌو قبي شريف لاڻين پهتيون ۽ پوءِ اهو سڀ ملڪ ڦراون جتي مجاهد جي پيرن ۾ سڃڻ جو ٻپ هو.

الڪري مجاور گهڙيءَ ۾ هيئا پر مجاهد جي پيرن جو پتو ڪوله پيو، سندس گهوڙا پا حسين لي شهر جا گهٽيءَ جاهل اچي ڪڍ لڳا سيتي ڪڍ جي ڪوشش ڪئي پر پيرون پدوان له آگرتو هو، الڪري سيتي اوڙا ڪرڻ شروع ڪيا ته پلا پو، هي ڪم ڪهڙي وهاڻيءَ ڪيو هوندو.

آخر پڪراه پورلي پڳائون ته اهي ڪم پڪيندا خميسي جا، پس، ۽ وڃي خميسو، وٽي اچواس ته خبر وٺواس!

(۴)

خميسو مجاهد ته منتظر هو ته ڪڏهين ٿا گهراٿين ۽ وڃي سندن شرڪ ۽ بت پرستي لي ٿو حمد جون ڪهڙيون وسايان، اڌهنڪي سڌ ليو ته هو پهار ٿي آئيو.

اچي جو ڪٽي ڀڃي شريف لي، ته ٻوڇاري ڪاوڙيا
اکيون ڪڍيو بيٺا آهن، ڪنهن ته سنڌي تي ٻوڇارن
جو ٻٽيل ڪڙڪو ڪري چيو "اڙي خميسا! اوليا
صاحب جا ٻڙ ڪاڏي ويا؟"

مجاهد اطمينان سان جواب ڏنو ته "اوليا
صاحب جا ٻڙ ته سندس حڪم موجب مجاور صاحب
هڪ سيد سڳوري کي لاهي ڏنا هئا نه؟"

ٻٽيل چڙي چيو "اهي ته اڳ، ٻيو واس ڪنهن
ٻڙ ڪنيا؟"

خميسو ڪلي چيو "اڇا، واس ٻڙ وري ته لهي ويا!
پلا صاحب هو ادا ڪنهن مسڪين کي مجاور ڏنا، اهو
ويندا وري ڪاڏي؟ ٻچڙس نيا؟"

مجاور فرمائڻ لڳو "ته ته! مون ڪنهن کي ڪونه
ڏنا آهن (شو ڪاوڙ ٻڙي) سچا سارا سڀ ٻڙ هوا،
ضرور تو کنيا آهن!"

خميسو- تو مولکي ڪڍندا ڏٺا؟

مجاور- مون ٻه ڪوله ڏٺا ته، ڏسائڻ ها ته جيڪر
ڏاڍو ٻه ڪيڏي ته وڃهان ها!

خميسو- ٻوه اون ڪيئن تو ڇو نه مون ڪنيا؟

مجاور- ڪنيا ضرور تو هوادا ٻيو اهڙو خراب ڪم
ڪير ڪندو جو اوليا صاحب جي امانت ۾ خيانت
ڪندو!

ڪمبو. مجاور صاحب! اهي اوتا ۾ گمان نه ڪر.
توکي نه اوليا صاحب ڏنو ڏيندي. جي خبر پيو پڌائي
نه، هاڻي ڏڪر ڪراهي، اڄ رات جو جاڳو ڪيدي
وڏائيس ڪيئي خبر، نه ممدس پڙ سڳورا ڪنهن ڪنها
آهن ۽ ڪيئي وکيا الس. توکي نه اوليا صاحب سڀ
ڪجهه پڌائي ڇڏيندو پوءِ ارمان ڪرڻ جو ڪهڙو ضرور!

(٥)

سڀ ماڻهو مجاور ڏانهن ڏسڻ لڳا. منجهن هڪڙا
اهڙا به هوا جي صفا شڪ ۾ غرق ڪين نه هئا، سي
ڪيئي پيا ته "هاڻو فقير! توهان اڄ رات جاڳو ڪيدي
اوليا صاحب کان خبر وٺي ڇڏ ته پڙ ڪيئي اڪل آهن ٻاڻ
صبح جو وڄي اهي ڪيدي ايندا سون پئو ووي جا!"

مجاور جا هي لفظ پڌي وائيسو ٽي ٽري ويا، مجاهد
موڪي وهيو هو جو امر اهان تي پوو و وڃي لڳو هو،
۽ ڪمس پڪ ٿي نه پڌ مجاور صاحب هاڻي لاجواب آهي پر
مجاور هيٺرن سالن جو دوڪان اڻهن پڪدم ڪيئن ٽو
ڦٽي ڏني سو مجاور واله جلال سان چوڻ لڳو بس ڪرڙي
وهابي بس ڪر، اوليا صاحب کي انهنجي سڀ خبر
آهي، اسين اهڙا والدا ڪوڙ آهيون جي انهي خسيس
ڳالهه لاء جاڳا ڪندا وتون، اسان جي اوليا
سڳوري کي انهن ڪيڙن جي پروا آهي، هتي نه ڪنج
لڳو پئو آهي، تو جهڙا منڪر هڪڙا ڪڪندا نه پيا ايندا،
پر ياد رکه، اهي ڪم آندو نه اوليا سڳورو رس ڪري

ماريندا، هڪڙي همت ۽ ٻهري ٿي پڪار ڪرڻ سان ڪهڙو
ته حال ٿيندو، پر جيڪڏهن ٽالڪي ۽ روس جا دشمن
نه ٿيندا ته پوءِ هنن اوليا صاحب جي ڪرامت ۾ ڪو
ٿورو آهي!“

(٦)

پس مجاهد کي ڪهول ٿي اها ڳالهه. هٿي هن موٽي
چيو ”اڇا، تو نه ٻاست هي؟ چڱو مجاور صاحب! توکي
ته اوليا صاحب پڪ ڏاڍي آهي ته انهن ڪهڙن ٻاهريندڙن
کي هو ٿر جي ڪهاڻي هٿي ڇڏيندو نه؟“

مجاور. ها ها! بيشڪ! اچهو دنيا ڏسي ولندي!

مجاهد. ڀلا جيڪڏهن انهن جا ٽڪر ڦاڙي ٻنيءَ
۾ پکين ڏاڍو لام ٽنگين ته؟

مجاور. ته اها ٻني ٿي سڙي ويندي!

مجاهد. (ٽهڪ ڏيئي) چڱو صاحبو! اوهين سڀ
ٻڌو، اهي ٻڙ بيشڪ مون ڪيا آهن ۽ آءٌ اڄ جو اڄ
وڃي هڪڙا تو ٻهريان ٻيا ٻنيءَ ۾ ٽنگيان. آءٌ تو ڪريان
الله پاڪ کي سوال ۽ مجاور کي موڪل آهي ته سارو
مهنو وڃي سندس اوليا کي سڏائي ته مون تي ڦٽو
نازل ڪري ۽ مهنجي ٻني ساڙي.

پر جي مهني ٽالين موٽڪي ۽ مهنجي کي ٻني ڪڪجي،
ته ته تهو لسي پوءِ اوهين سڀ اوليا جي ٻوڄا ڇڏي
پنهنجي خدا ڏي ورجو!

مجاور جو منهن لهي ويو، هنکي پڪ ٿي ته مجاهد

نه مڙيو، هاڻي الائجي ڇا ٿيندو!

(٧)

سارو ڏينهن مجاهد ڪچرا ٻهاريا، بسترا ٻڌايائين ۽ پنهنجي
ٽنگيائين ٻيو هو جيڪي ٻيو ڪم هئس سو ڪري پورو ٿيندو
ٻيو وجهي جڏهن سج لٿو تڏهن جي چوڌاري جو پاڻي تو
ڀرڻي يا مولوي جو ڪٽڪو ٻيو ڪاني.

رات جو چڱو ٿيو ۽ صبح جي ٻاري خلق ۽ مجاور
جي ٻڌڻ جو وڃ ڪاٺو هو، مجاور ٻڌائين ٿيو آخر
ماڻي ڪاني رات جو ماچيس ڪڍي وٺو مجاهد جي پنهنجي
ڪي باهه ڏئي.

پر مجاهد به غافل نه هو هن کي گمان هو ته شايد اوليا
صاحب نه لڳائي اچا سواءِ مجاور لڳائيندو الڪري پنهنجي
وٺ وٺي پنهنجي وٽ لڪي رهيو. اڌ رات جو
اچا مجاور ماچيس جلائي ٻوڪ کي ٻاري مس ڏني ته
مجاهد ۽ سندس وٺ وٺي سڀ ٻا، ڇماڻون هٿن ڪڍي
ٻڌائونس،

۽ صبح جو وٺي اچي ماچيس سڀني خلق وٽ
وجوع ڪياڻونس.

(٨)

ساري ڳوٺ جا ماڻهو اچي مڙيا مجاهد ٻيو مجاور
ڪان ڌرڪون ڪري ۽ هو ٻيو ٻاهرا ڪري ڇڏيو. هو ڪوڙ ٿا
ڪن آئي ته پنهنجي وٽ پنهنجي وڃايل ٻڪري ڳولي
وٺو هئس.

سمجهدار ماڻهو مهاڙ ۽ ان ترڪون ڪري وڃيا هوا پيا اوليا جا پوڄاري خار کائي ويٺا هوا ته ايتري ۾ ڳوٺ جو هڪڙو نوجوان پٽيو جلال الله ڏني ڪهاڙي ڦيرائيندو اچي الي اڪثر مڙ ڏسي حقيقت پڇڻ لڳو

جڏهن خبر پيس ته اوليا جي پڙن جو جوڙ الٽو مهاڙ سڳوري کي پٺو ڏسي الڏهن ڪڙڪو ڪري چوڻ لڳو "اڙي وهابڙا! اوهان سڀجهڻ چيا آو؟ ڪهاڙيءَ سان ڪنڌ لاهي ڇڏيندو سانءِ!"

مجاهد پٺڙيءَ سان ڪاوڙ چيس "اڙي ڪهاڙي طاقت آهي ڪنڌ لاهڻ جي، اچ پلا، هڻجي همت ته وڏي اچ!"

پر پلا قبرن جي پوڄاريءَ کي ايتري همت ڪٿي ٿي جو انهن ماڻهن جي روبرو ڪنهن تي حملو ڪري، اهي ته توحيد وارن جا جگر آهن جو يرموڪ جهڙي جنگ وانگر سٺ ماڻهو سٺ هزارن تي اوچتو ئي حملو ڪري ويندا آهن (ڏسو اسلام جو تاريخ فتح يرموڪ صفحه ٨٠٠-٠٠٨) سو پٽيو پهاڙ به چوڻ لڳو "ڇڏ ڳالهه! اڄ ته اوهان اهي ويا آهن پر جڏهن تون ڏيکارين الٽو هن ڪهاڙيءَ جا وار نه ڪريائين ته انهن مڙس جو پٽ نه ته آهيان."

مجاهد کلي چيس ته مولڪي اتهي ڪان ڪو ڌپ ڪولهي. جڏهن الله پاڪ مون کي توحيد کان شهادت جو درجو ڏيندو ته اهڙي نعمت ان مون لاءِ

ٿي ٿي ڪهڙي سگهندي، پر آءٌ نه پاليان ٿو ته ٿن
ڏينهن ايندو الله پاڪ ٿوري اهي ڪهاڻي ساڻ ٿي
ٿر نازل ڪندو.

(۹)

مولا پاڪ جون پيرون ڏسي سندس احڪامن جي
پيروي ڪندڙ هن جي ٿر کان ٻاهر هوندا آهن پر
هنجو ٿر ڪنڌ هيٺ نه اهڙو انڌيرو ڪڙڪي
جو جڳ نه ڪين ڪهڙيءَ ۾ ڪهڙو وٿي!

جلال کي ٻيهر نه پوليس اڳيئي سندس پٺيان ۾ هٿي
١١٠ قلم جي ڪارروائيءَ جا وارنٽ موجود هوا اهـا
ساڳي ڪهاڻي جـا مجاهد جي خون وهائڻ لاءِ تيار
هئي سا ڪسي الهي ڳن ساڻ خوب دلچي مار ڏيئي
پڪڙي ويس ٿاڻي ۾ ۽ هلائي مقدمو ڏاڙولس ڇهه
مهنا جيل.

اجا اهو عرصو پورو ونئي ڪو نه ٿيو ته لڳي مارشل لا،
جنهن الهي ۾ قيد ٿيو تنهن ڪاڏي عرصو لوڙي ۾ لوهه وهيو.
ٻيشڪ مولا پاڪ جي مددڪن لاءِ سندس ٿر هر وقت
تيار آهي.

ڏهل من مددڪو! (پوءِ آهي ڪو اصحيح ولڪ وارو؟)

(هن واقعه سبب آسپاس جي ڪيترن ماڻهن جو
ٿر پوستيءَ مان عقيدو ٽٽي هـڪ خدا پاڪ ڏي
ٿيو آهـي)

سنې رپ

ډ یپلاډی

سڱي رڍ

(مسٽر نور احمد سومرو جيڪب آباد جو ميان ڪمل حيدر قصور)

واٽ جو چلھ ٿي ٻه گرم ڪندي ٻڌو پوسٽي ؟
انجي مٿان ٻسبسه گرما گرم ڊمھ آئي وهيو هو ته
دووان گفتگو ۾ منهنجي ماءُ مولڪي جهو لي ”او
زنده سٺوون، مرده سٺوون ۽ وغيره وغيره سٺوون
ڪهڙي ٿئيون ٻڌيون هونديون، مگر ڪڏهن ”سڱي
رڍ“ به ٻڌه ؟“

منهنجو واٽ عجب وچان ڦاٽي وارو سو جهڙ لڳس،
ڏاڙهن ته سٺوون ٿي سگهن ٿيون پر جانورن جو سڱي
ٿيڻ ڇه معنيٰ دارد!! منهنجي سمجهه ۾ ته ڪجھ ڪانه
سڻيون مولاسان مذاق ڪيلي رهيو آهي. مون ان اعتباري
جي لهجه ۾ وچان چيو مالس ”شايد هو جو نا ڪري ٿو!“

”نه، نه، ڪڙهي جي ڪاپه ڳالهه ڪانهي، صبوح
جو انشاء الله توکي انجي زيارت ڪرائيندي.“ سنجيده
لهجه ۾ جواب مليو.

(٢)

صبوح ٿي انتظار جون گهڙيون ڪٽيندي کجور
جي نماز بعد لهرائو سٺي، مٿ شرڪت جهڙي زيارت لاءِ
گهرئين ٻڌو پيا سوون.

سڱي رڍ جانڊين جي گهوٽ اوزڊيڪ اسعد محمد

(بلوچستان) ۾ آهي.

جان ٿي وڏيرو صاحب مون شهري کي پنهنجي گهوڙي تي ماڻهو سان ايندو ڏٺو تو لشڪر سمجهيائين ته اڄ وڏي مهم ڦٽي آهي.

"السلام عليڪم" ماڻهو سائين چيو "وعليڪم سلام" وڏيرو جواب ڏنو ۽ خوشامداڻو لهجو ۾ سوالڪي ٻولي ۾ خوش خير عافيت ڪٿي. گهوڙي بلوچي رواج موجب جيستائين هو ٻاڪر حال احوال ڏين ونڊن ليستائين مهنجو شوق زيارت وجهي ٻڌ ڪري ۽ ٻڌ ڪري وڌندو. آخر ٻاڪ جهلي ته سڪهاس ۽ ٻيتاماڻ چيو "تهوي هاڻي سچي ونڊ ته ڏيکاريو."

سچي ونڊ جي مجاور (وڏيرو) پنهنجي اميد ٻو آمد ٿيندي ڏسي سوالڪي ٻولي ۾ فرمايو، "جلو، جلو، ڏيکاريون. جلو دير نه ڪريو. ڏاڍي پچاڙي سچي اي. سوين ڏي مرادان پچائي هئس ايسي ڏي ٻائي ڪروڙي مراد هووي ته سچي سائين ڪندو مڪو!!"

سچي سائين کي ڏسي ٻوڙان لڳاهه ۾ ... مولڪي دهشت وٺي ويئي - ونڊ ته هڪي ٻو عڙ اسعان جي جهولي زماني جو ڪاهن هو- گردن ۾ لٽڪيل ان وڏ ان ڏاهن جون ٻي الداڙ مالهائون ڪاهن جي گهڻي ۽ ٻاڪل هڏان جي مالهائن وانگر ڏيکاري ڏيئي وهڙون هيون بدن تي کهاڻا ۽ وڏا وار اليهسدا جي حوشڻ جي وارن

جي اسان ڏانهن ڪري رهيا هئا. سندس وات
اڳڪله جي ٻڌڻ کان ڪنهن به حالت ۾ گهٽ نه
هو. اسانجي اچڻ تي هن سٺاوان سٺي والڪر اڪ مٺي
ڪٿي نه لهاريو.

(٣)

ويچارو موجوده مهاورن جي سمجهه موجب اسان
کي سٺي ماڻهو جي وات ۾ هارڻ لاءِ ٻوري عقيدتمندي
سان ڪيس پڙهيو ۽ ٽڪ ٽڪ ڪري چيائين "مانئي سٺي
آس والـمـن دي آس ٻجويـن. الله دي ٻهاري
هئين."

مون ٻڌو ته آخر هيءُ سٺي ڪهڙن لئي. ويچارو
مهمجي مشڪراهه سوال لـي ٽورو ٽهڙ لي مولـڪي
سمجهايو "اِن سٺي ريڊ دنيـان سن ڏو جهمان ويڙن
ٻنهي ۽ جهلم، ڦل ڀڄ اسمان هـن ٻو مـائي سٺي
اهـا سٺي هئي. ڏڪ وچ ۽ ڏو جهمن رڙن ڪنهن
جدا جدا ٽردي ڦـردي هئي، دنگر ڦڪر وچ مهر
هولدي هي. لو گهٽين دي ڪول نه اهين واندي
ٻها، سو ان دنيان مرا دان ٻچيان هدس. مـوڏ ٻوري
ڪرڻ دي عوض هڪ ٽلي مدگدي هين. الله دي
ٻهاري اسان ڪون نهي ڪمن لـڌو لماز ڏي ويندي
هـن ـــ سٺي مـالـي دي ڪاهـ ٻلي دي
واسطي."

مون پڇيو مائس کان ته وار ڇو اهڙا ڪتريوس؟ ته
چيائين، ” پٽ! مائي ڏي وار ڪين ڪتري.
ڪوئي سٽي هووي ته سٽي ڏي وارن ڪين هٿ
لاوي. اسانجي ڪهڙي مجال!! ”

٤

اهڙي طرح مون ماءُ سڳي مائي کان دعا پڙهڻ لاءِ
ٻه چار پڻ ٻه سوال آيا ۽ ڇگهو خاص مجموعو ٿيو وئو.
ڪالهه ڏينهن ٻارهين صدي معلوم ٿيو ته هو رب شريف
کان محض الهي ڪري مرادون پنڊا آهن جو اهي
پوريون ٿينديون آهن.

مون کي سمجهائيندي چيو ”اوهين ٻار ڪي
مسلمان سڏايو ٿا، مسلمان سڏائيندي فخر ٿا وٺو پر
مسلمانن جي ناليءَ لئي هڪ پڻ لما داغ ٿا لڳايو ----
اوهان ڪلمو پاڪ پڙهو ٿا پر مقدس معني کان نا آشنا
آهيو. ڪلمه مقدس اسانکي سيکاري ٿو ۽ وڏي
واڪي سان چوي ٿو ته اي مسلمانو اوهان هڪ الله
کان سواءِ ٻئي ڪنهن کان به مطلب مرادون نه گهرو.
جڏهن وقت اسان ڪلمه پاڪ لا اله الا الله چئون ٿا ان
وقت اسان انجام ٿا ڪريون ته اي اسان جا پاڪ الله
تو کان سواءِ اسان جو ڪو به والي وسيلو ڪونهي، تو
کان سواءِ ٻيو ڪو به سڏ پڌ ڏيڻ ڪو نه آهي، تو کان
سواءِ ٻئي ڪنهن کي به طاقت ڪانه آهي جو مشڪل

ڪشائي ڪري سگهي. اِس لاءِ ڪان سواءِ ٻئي ڪنهن-
کي به طاقت نه آهي جو دک، درد دفع ڪري
سگهي."

پوءِ اي مسلمانو! مولوي ٻڌايو ته ڪلمو پاڪ
پڙهندي به ڪئين ٿا ان کان منڪر ٿيو؟
ڪئين ٿا اهو واحد القهار کي ڇڏي ٻين ڏانهن دو
ڙو- اهو هڪ کي نه سڃاڻو، اهو هڪ ڪهي
ٿي سوال ڪريو ته اسانجون مشڪلون آسان ڪري
اسانکي اولاد ڏئي، اسانکي رزق ۾ برڪت وجهي،
اهو جو ڪنهن به شريڪ ڪونهي، ڪنهن کي ان
طاقت ڪا نه آهي جو دک درد لاهي سگهي.
"ولم يکن له شريک في الملک" (ڪائنات جي
شهنشاهيت ۾ ڪن جو ڪو به شريڪ ڪونهي) پوءِ
هڪ خصوص وڀ کي ڪهڙي مجال آهي جو اهي
پاڪ مولي سان برابري سگهي جنهن جو ٿاٿون
(ڪهنڊڙن) سبب اُنهن کي مجال آهي،

ٻڌهڪري اسان کي گهرجي ته اهو مڃي مالڪ،
سچي خالق ڏانهن رجوع ٿيون جنهن سان هر نماز
۾ اهو عهد ٿا ڪريون ته "اياک نعبد واياک
نستعين" (اي ڌڻي، خاص تنهنجي ئي عبادت
ٿا ڪريون ۽ خاص تو کان ئي مدد ٿا گهرون).
سوالن ئي مڃهڃي ٿلو ٻار چڱو اثر ڪيو ۽ هو لوڪ

توبهه ڪندا اوتني مولويا ۽ مجاور صاحب جي دل
۾ سو ڇنن ٻشين ڪمائڻ جي حسرت رهجي ويئي ؟
ريءِ مائي وڏيڪ ۽ ڪٽڻ ڪان آزاد ٿي. ڇرڪاري
لاءِ ٻڌائيندا علاج ؟

نوٽ :- انسان پنهنجي دماغ کي اهڙو ذليل ڪري
جو خسيس جانور کان وڃي مقصد مرادون پني، اهي
جو علاج اهي ڪان سواءِ ٻيو ڪو به ڪونهي ته
"ڪمعار جي اڪر" واري افسانو وانگر ڪو مرد مجاهد
همٿ ڪري اهي شرڪ ۽ ذلت جو خاتمو
ڪري.

"سچي ريت" جو افسانو ڪو اڪيلو مثال نه آهي
اسان مسلمانن ۾ ڪيترائي اهڙا شخص پيا آهن جو خدا
پاڪ جو در ڇڏي پنهنجن هٿ قسمين قسمين تورين جي
در چڙهن ٿا، وڻن ٻڌن، قبرن ۽ آستانن جي پوڄا
ڪن ٿا. سچ فرمايو آهي رب پاڪ ڪلام مجيد
۾ ته :-

ومن يشرك بالله فكانما خر من السماء فتخطفه
الطير او تهوي به الريح في مكان سحيق

(جنهن شخص الله پاڪ جا ڀائيوار بنايا سو ڄڻ
ته آسمان مان ٿي ڪريو پيو يا ته پکيون ذرا ڪري
کڻي ويس يا هوا کڻي وڃي ڪنهن ڏورانهين هنڌ
اڇلايس)

ئي سڀ نتيجا آهن لا اله الا الله کان منهن موڙڻ جا ۽ سچ ته هي آهي ته اهي جا جوابدار اسان جا ڪيترا ئي علم وارا ۽ صوفي به آهن جي ماڻهن کي اول اوليائن انبيائن کان ڪن ورن وڪڙن سان سوال ڪرڻ جي اجازت ڏين، پوءِ اهي ماڻهو قرآن شريف جي ڏنل مثال وانگر هيڪر الله پاڪ جي در تان ڦرن ته پوءِ اڳتي هلي انبيائن اوليائن کي سوال ڪندي وڃو وڃن ۽ پوءِ ورن کي به سوال ڪن ٿا! افسوس ته امتِ محمد جي آسپاس رهندڙ شخصن جي حالت ئي آهي، هنن ۾ ڪو به اهڙو مجاهد ڪونهي جو هن اسلاميت کي ذليل ڪندڙ مصيبت کي دفع ڪري!

مجاهدو!

خدا پاڪ اڳيان جواب ڏيڻو اٿو!

چين جو مبلغ

ڊيلائي

چين جو مبلغ

(١)

"الله اڪبر! الله اڪبر!"

چين جو شهنشاهه، خاقان اعظم اغاتي تيمور خان پنهنجي تنبوءَ ۾ فجر جي نماز مهل اٿيو ۽ مشغول هو ته اوچتو ئي واري جهنگل مان زور ڏاڍو آواز ۾ اهو نعرو بلند ٿيو، بادشاهه چارئي ڪنڊون پاڻ تي چوڻ لڳو "هي آواز ڪٿان ٿو؟ منهنجي لشڪر ڪٿان فدائي؟"

اِهي ورري ئي انهي مٿي سر ۾ ساڳيو ڪجهڪور ڪنڌ ڏي آواز آيو، بادشاهه هاڻي پاڻ کي چيو "انهي آواز ڪندڙ کي هڪدم گرفتار ڪري اچو!"

پنج سوار هڪدم انهيءَ طرف ڏي روانا ٿيا ته ورري آواز آيو

"اشهد ان لا اله الا الله!"

بادشاهه وري به زور سان چيو "هن گستاخ کي ٻڌا ڏيو جي حاضر ڪريو!"

سوار گهوڙن کي هوا ڪري ويا آهن ۽ هڪ ڏنهو وري به آواز بلند ٿيو

"اشهد ان لا اله الا الله"

بادشاهه پاڻ کي چوڻ لڳو "ڪمبختن اڃا به هن گستاخ کي گرفتار نه ڪيو؟ ايتري دير؟" اِلي وري به آواز آيو:-

"اشهد ان محمد رسول الله"

پر ڪاٺي وڌيڪ آواز نہ آيو معلوم ٿيو تہ آواز ڪندڙ گرفتار ٿي ويو.

(٢)

ٻئي ڏينهن هڪ ساڍن ڪپڙن وارو سهڻو ۽ سنهو نوجوان بادشاهہ جي حضور ۾ حاضر ٿيو، مگر ڏسڻ ۾ ٿي آيو تہ هو اهائي خوش هو.

"اسان جي مٽيءَ ۾ تو خلل وڌو؟" بادشاهہ ڪڙڪندڙ آواز ۾ پڇيس. نوجوان مرڪي جواب ڏنو "جي ها! اهي ڪيسان سواءِ ٻيو چارو ڪو نہ هو!"

"ٻيو چارو ڪو نہ هو؟" بادشاهہ چڙي چيو "اهو ڇا چئين؟" نوجوان ورندي ڏني "حضور اهو ئي آواز اوهان جي خدمت ۾ پهچائڻ خاطر تہ دور دور سفر ڪري آيو آهيان، هفتہ کن اوهان تائين پهچڻ جي ڪوشش ڪيم پر ڏوڙي جيڪي ڪئين نہ ڇڏيو، ان ڪري اهڙي رستي ٿي حق جو آواز پهچائي ڏنم!"

ڪجھ لڪڻ سان نهاري بادشاهہ پڇس چيو "انهي آواز جو اسان جي زبان ۾ مطلب؟"

"مطلب هي، تہ اي انسان! اوهان ۽ ساري ڪائنات کي هڪ الله پيدا ڪيو آهي، جو سڀني ڪائنات وڏي مربي وارو آهي، انهي هڪ الله کان سواءِ ٻيو ڪو بہ بندگيءَ جو لائق، ڇو تہ ٻيڪڙ جو حقدار،

مشڪل ۾ پيئندا ۽ لاهيندا، مرادون پڄائيندا ؟ تڪليف وسائيندا؟ پوءِ ڪو به ڪرائي، سڀ ڪوڙيون ان ڪان گهوڙو، اهي هڪ ڪان بچو، اهي هڪ اميد رکو، هر ڪا کوڙ کوراست وڏو اهي لاءِ لڳي ڪريو!"

(٣)

حضرت مان لهاري بسناد شاهه جو "صحيح ڳالهه آهي، هي مردن جا ولي، هي ڪم جا اولياءَ هي شادي ڪرائيندا؟ گهوٽ سڳورا، هي پٽ ڏيندا؟ پاڪ پير، هي هڪل، حاجي لهندا؟ حضرت، هي فرياد رسي ڪندا؟ غوث، هي جڳ جو چوڪو هلائيندا؟ قطب، جي هوندا. ڪان اسان ۽ اسان جهڙا ولين جي دستگيري ڪندا آيا آهن ڪي ڇڏي ڏيو!"

تو جوان جواب ڏنو "اهي سڀ خيالي ڳالهه ۽ گمان آهن، اولياءَ سڳورا بيشڪ ڀلا آهن، اسان لاءِ هدايت جي پوري بيشڪ ضروري آهي ته اهي سڀ لاءِ سڌن ۽ خلاف اولادن جا لهڻ آهن نه هو ڪي مينهن وسائين ٿا، نه ڪم پٽ ڏين ٿا، نه شاديون ڪرائين ٿا ۽ مرادون پڄائين ٿا، فرياد رسي ۽ دستگيري ڪن ٿا ۽ جڳ جا چوڪا هلائين ٿا، بلڪ هو ته پنهنجو وقت پورو ڪري اُن دنيا ۾ پهچي هي

دليءَ جون عطائون ماڻي رهيا آهن، هنن کي ته ڪا
خبر ئي ڪانهي ته سندن اولاد ڪٿي پيو سندن
درگاهن کي دوڪان بنائي سندن نالي کي وڪڻي
خزانا گڏ ڪري!"

بادشاهه جي خوشيءَ کي ته هنن توحيد جي گفتن
اڏائي ڇڏيو هو، هن مٺي آواز سان چيو "نوجوان
درويش! تون غلط ٿو سمجهين، ڏس! جيئن آءٌ بادشاهه
آهيان، پر مهنجي راڄ جو چرخو سڀ وزير ۽ ڪامورا
هلائين ٿا، تئين بادشاهه برابر خدا آهي، پر سندس ڪاما
اوليائن وٽ ورهايل آهن ۽ اهي ئي جڳ جو
انتظام ڪن ٿا!"

"بلڪل غلط" نوجوان چيو. "تون هڪ انسان
آهين، تنهن جو علم محدود آهي، تنهن جي سمجهه
۽ طاقت محدود آهي، ان ڪري اوهين ڪامورن ۽
نوڪرن هٿان انتظام ڪرڻ تي مجبور آهيو، مگر هو
ذوالجلال والاڪرام زبردست طاقت ۽ اٿاهه علم وارو
آهي. هو اونداهين وارين ڪنڊن جي سُرڪ جو
آواز به نهايت آسانيءَ سان ٻڌي سگهي ٿو ۽ ڪنهن به
ڳالهه لاءِ صرف چوندو آهي "ٿيءُ" ته هڪدم اها
ٿي پوندي آهي، هو آسمان ۽ زمين جي هر چيز جو
انتظام ڪري ٿو ۽ کيس نه ڪا ٿڪاوٽ ٿئي نه ڪا بي
خبري. هن کي وزيرن ۽ ڪامورن جي ڪا ضرورت آهي
نه ڪنهن اولياءَ يا نبيءَ الهن چيو ته اهي. اهي ته

شاهه فقط سندن ٻچن ۽ ٻـڌ معاش، اولادن خلق ڪـــي
ترڪ خاطر ڇاهيا آهن ته هو هڪل ٻرڇامي ڪين ٿا ۽
منڪرن جا ڪند پچن ٿا!"

(٤)

"ٻڌو ٿا؟" بادشاهه سندس پرائيويٽ اسٽاف
ڏي ڏسي چيو!

سندس گستاخ سيڪريٽري ۽ مدارالمهام چوڻ
لڳو "هن اوليائن جي ٻي اڌ ٻي ڪندڙ ڪي حضرت
ڪنفيوشس جي ٻانڪي پهلوان شاهه جي هڪ لڦز ني
جيڪر سڌو ڪري!"

اوجوان مسلمان تيز اکين سان ڏسي ڪس چيو
"جيڪڏهن مهجور مولوي پاڪ پڻاني لاءِ ليڪهوي
پهلوان شاهه جي لڦز جي ته ڇا ٻر امرود جي آگ ٻه
ڪجهه لٿي ڪري سگهي ۽ جيڪڏهن هو چاهي ته
ميڙ والڪر مون جهڙي ڪمزور انسان جي چمات سان
سندس هڏيون ڀڃ ڀور ڪري ڇڏي!"

بادشاهه شڪار خاطر الي آيل هو آس پاس ٻين
امير ۽ لشڪرين جا تنبو هوا. هن ڪوڙ ٿي شاهي
تنبوءَ جي چوڌاري ڪالي مخلوق اچي ڪٺي ٿي هئي،
بادشاهه جو بانڪو جهڙن جو نالو "ساڳني ٻغا" هو
۽ عام طرح پهلوان شاهه سڏ پيدا هو س، سو مسلمان جا
هي لفظ ٻڌي غرور سان ڏهڪ ڏيئي چوڻ
لڳو "چنگيز پلا ڪاشغر جا اجل ڪنهن اڪل مسلمان

اچي ڪو لقمو جو وار، پيا اسين ڪري پورا
پر لوڪ اسهندين ؟"

مسلمان جي منهن تي ڪا به پريشاني ڪا نه هئي هن ڪيمر کي چيس، "جيئن توکي پسند هجي. ليڪن دنيا ڇڏڻ يا ٻاروُل، جيئن ڪهڙن تون خدا پاڪ ڏيندءِ!"

(٥)

ست هزار چيدي مشرڪن جي اڳيان هڪ ٻه شخص ميدان ۾ آيا، هڪ ١٧-١٨ ورهين جو ڇوڪري پٺي پٺ وارو ننڍو جوان، ٻيو پنجٽيهن ورهين جو ڏاڍو پهلوان جنهن جي ڇاتي سخت پڪي ۽ انسان لڳا، پر ڏاڍو جو جهلڻ جي ٻاهر هئي!

خلق سموري منتظر هئي ته بادشاه ڪيمر ٿي اٿيو، هن پر جلال آواز سان چيو "دوستو! هن مسلمان ڇوڪري جو نالو ارشد الدين آهي؛ هو چوي ٿو ته آءٌ خاص طرح اسلام جو پيغام اوهان وٽ پهچائڻ لاءِ آيو آهيان جو هي آهي ته،

لا اله الا الله

يعني ڪائنات ساز قدرت وارو هڪ الله آهي ٻئي ڪنهن کي نه اولياءَ انبياءَ ديوي ديوتا کي ڪنهن قدرت ۾ ڪو به اختيار بلڪل ناهي، اسان جي پاڪ حضرت ڪنفيوشش جي خاص خليفي "پهلوان شاهه" سائنس مقابلي جو اعلان ڪيو آهي،

اوهين ٻنهي جو ٻڌو سو ٿا، پهلوان شاه کي
سون اوليائن جو پورو سو آهي ۽ هن نوجوان کي
هڪ الله جو، آءُ اوهان کي صاف ٻڌايان ٿو
ته جيڪڏهن نوجوان ۾ سندس آسدل پيغام سچو
آهي، اسان جي اوليائن هڪ معرڪي ۾ اسان جي
مدد نه ڪئي ته آءُ نه، اڳتي لاءِ پڪ سمجهندس
ته اوليائن ۽ ديوتائن کي ڏٺي، جي ڪارخانن ۾
ڪو اختيار آهي؛ اڪا سندن مريدن جي هر وقت
۽ هر هنڌ معلوم الن.

منهن جو اهو ارادو آهي وڌيڪ اوهان جي
مرضي!"

ساري مجمع مان يڪراه آواز آيا ته اسان سڀ جي
به اها مرضي آهي!

(٦)

هاشي پهلوان هٿ مٿي ڪيو ۽ "مدد ڪج شاه
ڪيفوشش!" جو نعرو لڳائي نوجوان مسلمان ڏي
اها زور دار للڪار وهايائين جا ٻلا شيم ٻڌو کي به لرزا
ڪري وڌي ٻر نوجوان اڳي ڏاو اڪي لرزيو هن
جواب ۾ صرف "يا الله مدد" جو لفظ چيو، للڪار هن
کي لڳي ٻر هن لي ڪو اثر نه ٿيو، هو بدستور
مرڪي رهيو هو! پهلوان لي هوجب حيالنجي ويئي،
هن جي اکين اڳيان اجل نچي رهيو هو ۽ جيڪڏهن
مجمع مان "هاشي پهلوان جو وارو آهي" "هاشي

پهلوان جو وار و آهي " اهي آواز ته اڃان ها ته پهلوان
شايد ننڍڙي هيٺ او جوان جي چماٽ جهلڻ لاءِ به تيار
نه ٿي ها.

او جوان هن ڏي ڏٺو. سندس اکين مان قهر الاهي
جا شعلا نڪري رهيا هوا، هن ان ٻطش ورڪ لشڪر
(بيشڪ ڪهڙي ڀوڏ جي پڪڙ تمام سخت آهي) اهو لفظ
چئي وري " يا واحد القهار " جو ٻه ڄلال لفظ چئي
وتي، جو ڪيس ڦٽڙ وجائي ته پهلوان وڏ ڪري وجهي
ٻري ڪولو، سندس اک ۽ واٽ مان رت جا فوهارا
وهي هليا، هو بندوق ڪاڏل ٻٽي واڳو ڇڏ ٻوڙ هيٺ
لڳو، بادشاهه ۽ ست هزارن جي سوري مجمع جي
واٽ مان اڪتو

لا اله الا الله!

ناهي ڏٺي ري ڪا درگاه

ست هزار اولادن کي ٻه چندن ڏن جون چوٽيون
جي سندن اولادن جي انسان لئي رکيل هڪون الهي
ڏ يندن ۽ ڪکڄي وڃون

هي سنه ۱۳۴۸ع جو واقعو آهي. هن بادشاهه جو نالو
تغلق تيمور خان هو، هو مشهور ظالم چنگيز خان جي
اولاد مان هو، هندستان جا مغل شهنشاهه انهي جي
ئي نسل مان هوا!

نيا عمدا ڪتاب

جي ٻارن خواه وڏن لاءِ پڙهڻ ۾ هڪ جهڙا مفيد آهن ۽ نهايت دلچسپ آهن هر هڪ جي قيمت ٻه آنا آهي.

١ داستان ابن قاسم	٢ [illegible] جو قل
٣ عجيب شاهدي	٤ ڏاڏا جي سارنگي
٥ ليا جي مريد ٻاٽي	٦ درگاهه شريف
٧ ٻڌي ڳدوا	٨ ڳڙ جو [illegible]
٩ لالڪي شاهه جو ڪنڊو	١٠ قلندر جو هندورو
١١ مسافرليڪ جي ٻهتري	١٢ ڪنڊ جون ڳوٺڙون
١٣ ڪاوڙيل مريد ٻاٽي	١٤ ڪلهه جو ٻاڻو
١٥ ٽڪي جا ڏاڙهون	١٦ ووڙن جي ماٽي
١٧ دستگير جي ٻارهين	١٨ علماءِ حق جو شان
١٩ استو قصرو	٢٠ اولياڻن جي مار

سڀني ڪتابن جي قيمت [illegible]

ملڻ جو هنڌ:

مئنيجر رسالہ عبرت

اسلاميه دار الاشاعت حيدرآباد سنڌ

اُلو کا پٹھا

ڈیلائی

الو ڪا پٽا

(الطاف حبيب قريشي، ماهر ڪوٽڙي جو ڀاسف
اخبار ۾ شايع ڪرايل بلڪل سچو واقعو)

(۱)

اڄ ڇهن ڏينهن جو انگريزي پڙهندڙ هوس، هڪ
ڏينهن اسان کي ٽي موڪلون گڏيون مليون. مان خيال
ڪيو ته هن ڏينهن موڪلان ملهائڻ جو ڪو عجيب
الوکو پروگرام ٺاهجي.

انهن ڏينهن اسان جي شهر ۾ سٽي (جوا جو هڪ
سٽويل نمونو) جو زور هو، ماڻهو پوري پوري ڪان سٽو
کيڏيندا هوا ۽ انهي مقصد ۾ ڪاميابي حاصل ڪرڻ
لاءِ الله لوڪ فقيرن وٽ به سوالي ويندا هوا انڪري
فقيرن جو تعداد به وڌندو ٿي ويو.

اسان به خيال ڪيو ته ڇو نه اسان مان به ڪو پير
بڻجي ۽ پبلڪ کي لٽي موج به ڪريون ته مزو به وٺون

آخر اسان مان هڪڙو قداور پٺاڻ جنهنجي شڪل
قد ولي ملنگن جهڙي هئي، سو پير قلندر ۽ هڪڙو
سندس خاص خليفو، باقي اسان سڀ شهر ۾ نڪري
حضرت قلندر سائين جرنگ علي شاه جون ڪرامتون
بيان ڪرڻ لڳا!

(۲)

س ڀر ڪلاڪ ٿي مشهوري لاءِ ڪافي هوا

هندستانين لاءِ ته بازار ۾ موچڙو اوائڻ وڪري وڪو
ته به ڪيترائي ماڻهو مڙي ويندا هو قلندر سائين جي
زيارت خاطر ته هر قسم جا مرد عورتون، غريب امير،
جوان پوڙها، پڙهيل جاهل سڀ اچڻ لڳا، ڪي روپيه
کڻيو اچن ته ڪي مٺايون، ڪي ميوا ته ڪي ڪاڏا،
پر قلندر سائين خدا جي ڌيان ۾ مگن لڳو پيو آهي؛
ڏهن پندرهن منٽن بعد ڳالهائي ٿو ته به گارين جي لولي
لڳايو ويٺو آهي.

پر تعجب اهو ته سائينءَ جي گارين ٿي ته مرادوارا
خوش پيا ٿين ۽ ڪي ته انهن گارين مان ڳجهارتن وانگر
انگ پيا ڪڍن، هڪ صاحب کي قلندر فرمايو
"الو ڪا پٺا" هن صاحب "الو" جو هڪ عدد
۽ "پٺا" مان پنج عدد بڻائي خوش ٿيندو ويو ته
سائينءَ مون کي ڇهن جو انگ سٽي لڳائڻ لاءِ ڏنو
آهي!

(٣)

شام ٿائين اها حالت رهي، انهيءَ وچ ڪنهن ڪنهن
مهل سائين بادشاهه ڪاوڙ جي ڪارڻ ڏيئي ٿي چيو
"ته ڪٿو هي سامان، اسان وٽ ڇو ڪوڙ لڳايو اٿو؟"
ته اسين جهٽ مٺايون ميواٽ ۽ پيسا کڻي ٿي الله
واسطو، روي وچ پر د ته سائينءَ جي عبادت جو
خاص وقت پڇائي ماڻهن هڪالي ڪي اهو وڃي ٿي ڪاڏ وسون
اوهين پڏي حيران ته واسطو ٿڪ ٿائين سون ماڻهن

کي هزارين گاريون ڏيڻ جو نتيجو اهو نڪتو جو قلندر
سائينءَ وٽ اوڳٽيهه روپيا جهڙا آڻي اندر وڌا ۽ پنهنجو اڪيلو
ڪاڏي جو سامان جمع ڪري ويٺو، ڇاڪاڻ ماڻهو سڀ سڃي
لڳائڻ هليا ويا ۽ اڪيلائي ڏسي انهن جو مال غنيمت
ورهائي پيا ته سڀ ڪجهه هليا ويا پر قلندر سائين اڃان
به اتي ويٺو رهيو ته متان اچي ڪو وڌيڪ ڪجهه حجامت
ڪرائڻ لاءِ اچي!

(٤)

انهن ڪجهه ڏينهن کان پوءِ دل ۾ سائينءَ وٽ اڪيلي
هئي انڪري ڪلاڪ جي بعد ڪرڙو ڪو ٻاهر ڪري
انهن مان هرهڪ سائين ڏي آيو، سڀ کان اول آءٌ
پهتس، جا ڏسان ته اتي ڏهه متاڻي سائينءَ کي گهيرو
ويٺا آهن، منهنجي دل ۾ ڏڪ لڳو ته ”متان انهن
۾ به ڪو جو سڀ سڃي باز هوائي سائين مان ڪسر ڪڍڻ
ڪڍڻ آيا هجن!“ پوءِ وري به دل جهلي اڳتي وڌيس
۽ چيم ته متان به شريڪ هجان هاڻي ڪو حصو ته
مونکي به ڏيو مان به ورتان.

پر منهنجي حيرت جي حد ڪانه رهي جڏهن
ڏٺم ته جنهن مرادولد ”الو ڪا پٺا“ مان جهڙن جو
انڪ ڪيو هو سو الهي انڪ ۾ ڪامياب ٿي ڏيڍ
هزار ڪڍي سو روپيه سائينءَ وٽ ڪهڙا ڪڍي آيو هو،
پيا وري پنهنجي قسمت پيا پٽين ته هو الهه والڪو

سائين جي گادين مان الڪ چو نه ناهي سگهيا!

ويچارا معتقد مرادوند اجهو اهڙيء طرح قلندرن ايمان وڪندا آهن ٻوء ڪٽي قلندر سندن ڏالن مان چو نه وهائيون ڪندا هون!

(٥)

اها خبر ٻين چوڪن کي به پئي ؟ هنن اسان کي پٺي ڏيندي به اهڙي ڪانڪ ڪرڻ لي زور ڪيو، اسين اگرچه ٻڌي وهيا هئاسون ته مدان گهر وارن کي ڪا خبر پئجي وڃي ؟ پيءُ ن ته مصيبت ۾ پو لڌهن ته دل جهلي پئي ڏيندي ہے قصو جاري ڪيوسون، اچو ڪي آمدلي ڏهت ووڃ، ڏسي، پو چوڪن کان سوا ڪن وڏن کي به خبر پئجي ويئي سي به اهو تماشو ڏسڻ آيا ؟ ڪل ۾ ڪيرا ڏهڻ لڳا پو شڪو آهي جو راز ڪنهن به فاش نه ڪيو، اسان انهو غنيمت سمجهي ڪانڪ ختم ڪيو ؟ هڪ چوڪري جي حوالو اهو ڪم ڪيو نه اون مرادوندن کي وڃي پڌائي ته " سائينء کي غيبي اشارو ڪيو آهي هدڻ ظهوري ڪرڻ ؟ فيض و سائڻ جو لئو آهي اڪري سائين بادشاه هليو ويو"

بابي سائينء کي لمث اها خبر وڃي پئي، سو ڏاڍو خفا ٿيو چي "ڪمبخت! بعضي اهڙيون

ٺڳيڻون ڪندي آهن مان خوب مزا ڪندو ۽ ٻـي
ماڻهو سچ پچ اهو ئي الٽو اختيار ڪري ويندو آهي!

(٦)

هيءُ رڳو تماشو آهي، پر عبرت جو داستان آهي،
خدا پاڪ جي واهه. ڪان ڪامل سڀ ٺيو فقير اهڙائي
تماشا ۽ اهڙيون ئي ڪرامتون ڪن ٿا فرق فقط هيءُ
آهي جو هي ڇوڪرن جو دل وندرائڻ خاطر ٺاهين
ٿا جو کيل هو مگر اهي شخص باقاعده دائمي ڏيڍي
طور هي ٺڳيون ڪن ٿا ۽ سڌين اعتقاد صدين بلڪ هزارن
ورهين جي تجربن بعد اهڙين ڏنگين ايجاد
ڪري چڪا آهن جو وڏن پڙهيل خواه
سمجهدارن جو به هڪ عقل چرخ ٿي وڃي ٿو
اهڙن جي ڏنگين کي پورو ٿڃي زبردست ڪسوٽي
آهي ” قرآن پاڪ “ اها ڪسوٽي لڳائڻ سان کوٽو کرو
صاف ٿي پوي ٿو، جڏهن ڪان مسلمان اها ڪسوٽي
لڳائڻ ڇڏي آهي تڏهن کان هو اڳي سڀئي ايمان
۽ دولت کي ڌاڙو لڳايو پيو وڃي!

ڪاليءَ جي ڪرپا

ڏيپلائي

ڪاليءَ جي ڪرپا

(هي سکر ضلع جي بلڪل سچي ڳالهه آهي. نالا بدليل آهن)

(١)

"جهٽ ڪر ادا ٽيڻون، ٻيو ڪي ڪپڙو سامان ڏي، اسان کي ڪالي ماتا ڏي وڃڻو آهي."

اهي لفظ هڪ مسلمان سنڌياڻي مائي صاحب هڪ واڻيءَ جي دوڪان تي اچي فرمائي، وهي هٽيءَ واڻيءَ ويچاري حيران ٿي چيو "مائي! توهان ته مسلمان آهيو، توهان جو ڪالي ماتا سان ڪهڙو ڪم؟"

"چو نه ڪم آهي! هيءَ ادي ٻالڪياڻي مرڻ کي پڪ ڏيئي رهي آهي ته ڪالي ماتا سچي جي ماتا آهي، ٻاڻ ڪالي ماتا وٽ ايترو در جو رکي تي جو ڪهڙي به مراد هجي ته به ڪالي ماتا کان قبول ڪرائيو ڏئي!"

"اڇا ٺڪ هن ٽون به هن "ٺڪ ماءُ" جي ٻه چڙهي آهن، پهرئين ٺڪ ماءُ جي چوڻ تي ڪالي ماتا اهڙي بدل آهي جو انگريزن کي جرمنيءَ تي فتح به هن ونرائي ڏياري هئي، ٺڪ هن ته هن سال ڪيس به "راءِ بهادر واڻيءَ" جو لقب ملندو!"

واٽهڙو اڃا وڏي ڪڙيءَ ها ته ڦيڳڻ ماءُ ڏٺو ته
ٽڪي ڪمبخت سواءِ جهرڪيءَ ٻـو هٿان وڃايو ڏٺي
ٻـسو جهٽ ڪڍي ڇانو تي ڀانئيس ، واٽهڙو اشاري تي سمجهي
ويو ۽ ڪڏهن هيڏو ٻانهو جي ور چڙهيل جنت ان کان
ڪمائڻ ۽ گهورڻي لهڻ ڪڍي چپ ڪئي ۽ ڦيڳڻ ماءُ
وري ٽهڪ ڏيندي چيو " ماريا ! تو کي آهن مشڪرايون
ڪرڻ وارن ، ته اسان کي ڏکڻ آهي ، ما لـا
جي ٻوڇا جو وقت ٿو وڃي ، جهٽ ڪر سامان
ڏي ! "

واٽهڙي سامان ڪڍي ڏنو ۽ مائي نعمت خاتون ڦيڳڻ
ماءُ سان گڏ روانگي ٿي ويئي -

(٢)

ڳوٺ کان ٻاهر اڪري وسني لڳيون ته سامهون
مائي جو هڪ عزيز الله ڏنو ايندو ڏسڻ ۾ آيو ، ڦيڳڻ
ماءُ ڏٺو ته ماريو هئي ته شڪار ۾ رولو ۽ ڇهيندو ، تنهن
وسني کان ڦرڻ جي ڪوشش ڪئي ته ٻيو ٻيهي تاسي
ٻوڪ هاٿي ڪري ڳيا ، لاچار اڳتي وڌيون ،
الهڏنو نعمت خاتون کي ڏسي چيو " ادي ڪٿي
ٿا وڃو ؟ "

ڦيڳڻ ماءُ جهٽ فرمايو " ماريا ! تو کي ته آهي اسان
جو سوڄ ڦٽائڻو ، ماٺهو ڪر لي ويندڙ ڪان اسان ڀيچي
ٻيهڻجو وسڻو ۽ ڇهڻو هلڻو وڃي ! "

الله ڏنو جواب ڏنس ”جي ها! سچ ٿو ٿئي يا شڪار ٿيو هٿان وڃي ؟ ادي نعمت تون به هن ٺڳڻ سان گڏ ڪاليءَ ٿي وڃي رهي آهين ؟“

نعمت شرمائجي چيو ”بابو! مون جا ڪرتا، ڪڪي کي سنت ڏينهن ماتا اڪٽي ٿيا آهن، گهر جي ڦڪين ڀڪين مان فائدو ڪونه ٿو ٿئي، مٿان ڊاڪٽرن جا وڏا خرچ پرڻ اسان ڪونه آهن، ويچاري هيءَ ٺڳڻ ماءُ اسان جي بلڪل سچ آهي، هيڪي ائين جي حالت ۾ قياس آيو ته چوائين جي ڪي ٻچي سکهڻي سو هلي ڪالي ماتا وٽ ارداس ڪري سوال ڪرڻ تنهنجي ٻچي کان پوڙا لاهي وٺندي، مون وٽ ته اهو نه ڪونه هو سوا رپئي جي مٺائي وٺي الڪرسا الهي وڃي رکنديس، اهو هيءَ ويچاري ڪا هڙ ڪا نه آڻي ڦرليم!“

الهڏنو جو منهن لال ٿي ويو هن چيو ”تون فقط سوا رپئي کي ٿي ٿي ڏسين ؟ پر جيڪا ايمان جي سوري دولت هيءَ شيطان جي خوشامدي ٿي کسيو وڃيئي سا ته تون ڏسين ٿي ڪانه ٿي؟ ماٺ!“ خدا پاڪ ڏي منهن ڪر، ائين ڪاليءَ جي بت اڳيان ڪو ٿو پيشاب ڪري وڃي ته به هوءَ ڪيس هٽائي ڪانه سگهندي سا ڪهڙي تنهنجي ٻچي کان آفت ٽاريندي اسان مسلمان ٿي ڪري اهڙو شرڪ جو بيهودو ڪم

ڪري ٿي الله پاڪ کي ڏوراٽي رهيو آهين جنهن
ٻني ڏمر کان ۽ اهڙي دنيا پيدا ڪئي ۽ آخرت!
خدا کان ڊڄ ۽ پوئتي موٽ، الهي کي وڏي سوال
ڪري ٿو لوڪن مصيبت لاهي، ڪاليءَ جي هٿ
۾ ڪجهه به نه آهي!"

مالي‌ءَ نماڻي ٿي چيو "ادا پوڻ جو ڪهڪاءُ
ڏاڍو ڀرو آهي، پوڻ خاطر ماڻهون گوڙهن ۽ ٽوڙن ڪاٽين
ڪٿي صبر ڪريان!"

الهڏنه جواب ڏنو "مڪر گوڙهن ڪاٽڻ سولو آهي پر
هي دوزخ جا ڏائڻا ڪاٽڻ تمام ڏکيا آهن، تون اهڙي جي
صحيح نه هئڻ جو ڏوهه آهين، جا رب تنهنجي ڪارڙائي
مٿس قهر نازل ڪرائي رهي آهين، ٿورڪي مٿس تماس
واري ماڻڪ کي وڏي سختائي ته هو مٿس
ڪري!

الي ڦيڪڙ ماءُ آڪڙ جي جهس ماڻي! ٿورڪي ته آهي
وقت وڃائڻو مدهڻون پوڻ ۽ جوارڻون ڪوٺي
لينديون هونديون، هئين ته هل ته ته مان
وڃان ٿي!

الهن چئي هوءَ نڪي ايڪسي هلڻ لڳي ته نعمت
پنهنجي ته سکوي ۽ سڏ وڃي مدد
۾ وسيون.

(٣)

ڪالي ديويءَ جي خوفناڪ مورتي پنهنجي هٿ

رنگ جي ڪاري، جيڀ اڪيل، ڳچي ۾ کوپرين،
هٿن ۾ هٿيار ۽ رت ٽمائيندڙ اکيون، سندس پيرن
هيٺ به ڪو ماڻهو پيل هو، جنهن بابت روايت آهي
ته هن کي واڪاس ماريو هو، تنهن خوش ٿي اهڙي
نچ لڳي جو نچندي نچندي سندس پيرن کي به
لتن سان ماري وڌائين!

ڀاڳڀريءَ کي ڏسي پوڄاري به تپ ڏيئي اٿيو ۽
چيائين ”ڦگڻ ماءُ! راس مولڪي ديويءَ خواب ۾ چيو
ته هيڪ مائيءَ جو پٽ ”سٽلا ديويءَ جي چمپي مان
ڇڙايو الم سا مائي هي آهي ڇا؟“

ڦگڻ ماءُ يڪدم هٿ ٻڌي چيو ”سچ وڏن
مهاراج! ديويءَ کي سڀ معلوم آهي سڀ ڪجهه
ڪري سگهي ٿي، مائي اهڙي ئي مطلب لاءِ آئل آهي.
هاڻي ڪرپا ڪري ديويءَ وٽ ڪا زور دار پرارٿنا
ڪريو!“

پوڄاريءَ چيو ”اي ڀڪر رهه مائي! تنهنجي
لال کي ڪو جوکو ٿي ڪوانهي! جيئي ڪالي ڪلڪتي
والي، ليرا وچن نه وهي خالي، اُو وٽ جنهن اچي
سوالي تنهن کي پار پرس جي پالي!“

ڏوڏي دل ۾ چيائين ”سلامت رهي اسان جي سائين،
اڄ ان جي ٻه ڪوڙي ٿي دلالي، سندس اڪل آهي
نرالي، ڏيو ڇٽن جو ڪيسو خالي!“ ۽ مائي کي
چيائين

”ماني! هاڻي هن ديويءَ کي سجدو ڪري سوال ڪر، جانا پرٽ گهڻو ڀاڳ، تنهنجي لال جو وار به ونگو ڪو نه ٿيندو، پر ٻڌ، ايترو صاف رکج، سجدس. چڱي ڀلي ٿي ته ديويءَ کي ڪو ڪم وارو ٻوڙ ضرور دان ڪج!“

مانيءَ جواب ڏنو ”سائين اسين غريب آهيون ڪٿئون ميٺيون ته اڻ، ٻڪري ڏيئي سگهنداسون!“

پوڄاري ٺوڪ ڏيئي چيو ”ماني! تون ٻڪري به نه ڏج، پر ڪيو ايترو صاف رکج، ڪالي توکي گهڻ ڪري ڏيندي، پوءِ پاڻهي ٻڪي هر سال ڪٿئون ميٺيون ڏيندين!“

چالاڪ پوڄاريءَ کيس سجدا به ڪرايا، جانا به پڙايا، نه گهڻيون به ڪرايون، ۽ هر سال لاءِ ڏالي به ڀائي ڇڏيائين.

(٣)

مانيءَ نه خرش ٿيندي گهر آئي ۽ ڇوڪري جو حال ٻرو ٿيندو ويو، نه ڪا دوا نه ڏٺيءَ جي دعا، پاڻهماڻي ڏيهن ۾ ڏهه ڏينها اچي ڪاليءَ لاءِ ٺڪ نه هڪ نه ايم صدقو ڪيرائي، ٽان جو پورا ٿيج ڏينهن خوب قربانيون، ڇهين ڏينهن ڇوڪر لئه ٿڪي ٿڪڻو پورو آئي ويو، مانيءَ جو ڏيڻ

نه ويو ايمان نه، ويو پئسا نه، ويا لڏ، چوڪر نه ويو!

من يشرك بالله فكانما خر من السماء فتخطفه الطير او تهوي به الريح من ڪل مڪان سحيق

جنهن الله پاڪ سان ڪنهن کي ڀائيوار بڻايو تنهن جو اهڙو حال آهي جو ڄڻ ته آسمان مان وڃي ٿڪو ڪِرائين ۽ پکي ذرا ذرا ڪري کڻي وڃن، يا ڪيس طوفان کڻي وڃي ڪنهن پراهين هنڌ اڇليو!

(قرآن شريف)

مصري عامل

ڏيلائي

مصري عامل

(١)

اخبار رياست دهليءَ جو قابل ايڊيٽر سردار ديوان سنگهه لکي ٿو ته:-

مون ٽائيمس آف انڊيا ۾ اشتهار ڏٺو ته:-

”روحاني لکپڙه“

گذريل ۽ آئنده احوال روح جي وسيلي ڪاغذ تي لکيا ويندا. مئل شخص ڳالهه ٻولهه ڪري سگهي ٿي. وڌيڪ ڏسو   محمود بي مصري ايجنٽ“

آءٌ جڏهن ايجنٽ وٽ ويس تڏهن هن سان مليس، هن وٽ هڪ خوبصورت ٻويهن چوڪري ۽ ويٺل هئي جا سندس سيڪريٽري هئي.

هن مون کي مٿي وٺي ويهاريو مون کي اڇو پنو ۽ پينسل ڏني، چيائين ته اسين هليا ٿا جيڪي اوهين ڪي به ٽي سوال ڪاغذ تي لکي ڪاغذ ويڙهي ٻڌو اسان کي سڏ ڪجو.

مون هن تي هي سوال لکيا

(١) اڄ دهليءَ ۾ برسات ٿي يا نه؟

(٢) اڄ امرتسر ۾ ڪڻڪ جو ڪهڙو اگهه آهي؟

(٣) آءٌ مقدمو ۾ ڪٽندس يا نه؟

مون هاڻي محمود بي کي سڏ ڪيو، هو ٻئي مون

جي هڪ پاسي کان اچي ويٺا، محمود ان مون کي
ڇور ۽ ڪاغذ هٿ ۾ ڏيئي انهن کي هٿ سامهون
ڪري مون انهن کيو، ٻاڪ پنهنجي سمنڊ ڪجهه پڙهي
پوءِ ان شوڪار ۽ هنيائين پوءِ چيائين ته ڪول،
آءٌ ڪاغذ کولي، حيران ٿي ويس جو هو سوال کي
سامهون ڏٺڪڙ نه ڏٺن سان هيٺان جواب لکيا پيا هوا
لسم

چار ووٽا مڃڻ
ماڻو

(٢)

هي ڏسي آءٌ حيران ٿي ويس، مون ڪيس چيو ته
جيڪڏهن هي واقعي روح جو ڪم آهي ته به اوهان
کي آفرين آهي، جيڪڏهن ڪو هٿ ڏاڍو آهي ته
وري ڊبل آفرين آهي ڇاڪاڻ ته مون جهڙي عامل
ماڻهوءَ سان هٿ ڏاڍو ڪري وڃڻ اهڙيءَ زبردست
عقلمنديءَ جو ڪم آهي.
هو پڻي هي پنڌي بي اختيار ٽهڪ ڏيئي لڳا ۽
منهنجي صاف گوئيءَ کي واکاڻيائون.
ان بعد هن جي مون سان دوستي ٿي ويئي،
معلوم ٿيو ته هن ڏن جي والد جا پنج هزار روپيه هن کي
ڪمائي ٿئي ٿي عاليشان موٽرس، عمدو شراب، عمدا کاڌا
ڏو ڀيڻ سڀڪو پڳوائيندو هو؟ ٻيو هو ڪو عيش ڪندو هو.
آءٌ حيران ٿيس ته هيءَ ڪهڙي قسم جي روحانيت

آهي جنهن ۾ هر ڪا انڪاري هرڪو عيش معاف آهي ۽ نه مون نه ٻڌو هو ته هر قسم جي روحانيت ۾ ڏاڍو تجسس ٿيندو هوي ٿو.

آخر هڪ ڏينهن مون کي خبر ٿي ته روحانيت ۽ روحانيت ڪجھ ۽ آهي ۽ هي هڪڙو فن آهي ۽ ٻئي ڪنهن اشتهار بازيءَ ۽ ٺڳيءَ جا قائل آهيو، جنهن جي جيڪڏهن پانهنجو ليو ته اڄ اوهان کي ۱۵ ڏينهن ۾ هي فن سيکاري ڇڏيان، پوءِ اسان ٻئي امريڪا ۽ يورپ هلون ۽ اتي جي عوام کي هندستان جي روحانيت جي ڏاڪ ڄمايل آهي اسان ٻئي گڏجي لکين روپيا پيدا ڪري سگهنداسون.

اڄ هن ٺڳيءَ واري مون جي ڏاڍي لاهه لتاڙ ٿي وائس پر ان وقت مون کي ٻاهر جي اوائل جا ڪافي مقدما هوا انڪري ڪافي عرصي تائين فرصت نه ٿي ته سگهي پوءِ وري مصري عامل صاحب جي ڪا خبر ڪانه پئي ته ڪاڏي ويو.

(۳)

هي واقعو اڄ ڪله جي مڪار، بدڪار ماڻهن جي ڪرامتن جي ضرب المثل کولي ٿو ۽ صاف صاف ٻڌائي ٿو ته بدڪارن کان جيڪي به ڪرامتون ٿينديون آهن تن ۾ ضرور ڪو هٿ الٽ هوندو آهي ڪٿي هو انسان جي سمجھه کان مٿي هجي، جاڪاڻ ته الله پاڪ قرآن مجيد ۾ فرمايو آهي

ان اولياءه الا المتقون

جيڪي شخص نيڪوڪار نه آهن سي هرگز الله تعاليٰ جا ولي نه آهن!

شاه جي ڏگري

ڏيهلي

شاهه جي ڏکري

(۱)

سنه ۱۹۲۹ع جون جون برساتون! الامان و الحفيظ!
ملڪن جا ملڪ ٻڏي ويا فصلن جا فصل لهاڙي ويا،
برسات نه هئي پر ڪا طوفان نوح جي نشاني هئي،
نه رات راحت نه ڏينهن آرام. بس لڳا پيا شور شار!

انهي وقت اسين بديڻن جي حضرت شاه قادري
رحمت الله عليه جي ڪڏهن مريد ٻائيءَ جي گهر ۾
ويٺل هئاسون جا حضرت جي سچي فدائڻ هئي، جا
نه ڪي ٻوڪي پر شاهه جي ٻارهين هر مهيني ڌو ولل ڪجهڙن
سان، هفت سان ٻڌل ٻائيءَ سان ڪندي هئي ۽ انهي
وقت جو گهر به واڙي واڙ ۾ ٻڏو ڏيندو هو. ڪيس
پڪ هئي ته شاهه قادري هر جاءِ ۽ هر وقت حاضر
ناظر آهي سوالي جا سڏ سڻي ٿو، مريدن جي مدد ڪري
ٿو ۽ ٻارهين نه ڪندڙن جي ڪاوڙ جو، ڪالهه گهر ڪسي
نه ڇڏي ٿو.

(۲)

مينهن زور سان وسي رهيو هو. اوچتو مائي جي
گهر جي ڇت جو لسارو ٿاٽو، پاڻي لساري مان وهڻ
جي بدران اندران وهڻ لڳو، هن طرفاني مينهن ۾ هيءَ
ڳالهه جاءِ لاءِ نهايت خطرناڪ هئي ان ڪري گهروارن

واڙي جو ڏکر ڪڍو ته مائي رڙ ڪري چوڻ لڳي ”رب شاهه قادري! ڪنهن ڪا ماڙ موڪلن لڳي، ڏسڪيو ڪا واهر ڪنهن، جا مٺي مون بلا سا بغدادي بدنار لون!“

پوءِ گهر وارن کي چوڻ لڳي ”ڪوه، ڏکر ته ڪراءِ، شاهه قادري اڄهر ئـو واهر ڪري، جنهن کي اهڙي ڏکري هٿندو جو ٽنگ پٽ ئي وٺندو ۽ پاڻي لهـاري مان وهندو!“

گهر ۾ ڪو وهاڻڙو ته ويٺل هو ٻڌهن چيو ”شاهه جنهن ڏکري هٿندو ئي هٿدو لهسن جنهن ڪري پولدي ماٺ ڪري ڪا راڙي جي ڪرڻو“

ته مائي ڪڙڪو ڪري چوڻ لڳي ”هو لهن! اوهان ولهن جي منڪرن کي ڪهڙي معڙان شاهه جي مدد جي خبر، ڏسو ته ڪنهن تو ڏکري هٿي!“

او چئو سب واڙا ئي لهارڻ لڳا جو سچ، اچهه پاڻي لهـاري مان ئي وهي رهيو هو.......

(٣)

مائي هنيو چوون هٺي چوڻ لڳي ” ڏ نو شاهه قادريءَ جي ڪرامت؟ ڪنهن نه جنهن کي ڏکري هٿي چڏ پاڻين؟ بابا ڏنو اوليا ڪنهن گا اچي رهن؟ بس هاڻي ميڻهن پس لٿي ته شاهه جي سوالاڻي جي ڪٿي به ڪٿندا بس؟ سوا ڏو پهه جالهي جو بدپٺن موڪلندا بس.

شاهه جي هيءَ ڪرامت ڏسي حيران ٿي، سب هوا

پڻ نظر سهڻي جي اهڙي موحد لڳي هئي جنهن جو اهين والين
جي هر جاءِ حاضر ناظر هجڻ ۾ يقين ڪـــوا، هو،
ٻهار پنڌ ڳوڙها نرڪ مان لهاري وهيا هئا ۽ ڏس وليهه
جي ڪرامت، موحد اڳ ۾ چپ هو پر زبان حال سان
چئي رهيو، ته هيڻو چوڻ ته هئڙو پر ڪارازي جي ڪرو!

(٤)

او چٽو ڳڙ ڳڙاهٽ ۽ جيئڻ مان زور سان پاڻي اچڻ
لڳو، مون ٺهڪ ڏيئي چيو ته "واهه شاهه جي ڏکري!
پڪي! هن ته جهانجو ئي ڪيو! شاهه پنهنجو ڪم ڪو
شايد ڪڇو ڪيو جو جهانجي اڳو ڏي هاڻي هڪل ڪري
چوڻس ته وري ڪا واهر ڪر ته ته ڪئي ته ٺهيو پر
پر اڳتي پارهين ۽ ڪالهه ڪندءِس!" اٿين چئي ڪهو
جي موڙن ڏي منهن ڪري چيائين "پاڻي ڪا واڙي
جي ڪيو، اتفاق سان ڪو پتو وهي ليساوي جي
ڏانهن ۾ پيو هو لدو جنهن ڪري ۽ مدت قائم پند لهو
هو ته مالي صاحب ان ڪري شاهه جي هڪل ڏکري
سمجهي پئي خوشيون ڪيون پر اوهين ته سمجهدار
مرد آهيو، منهن زور سان پيو اچي، اوهين الي ڪا
جيڪي ڏکري هئڙو، پاڻي مالي صاحب جي هڪل سان
شاهه جو ڪا ڏکري هئي سا ته ڳوڙهاٽ ڪري هلي
وئي!"

وتعز من تشاء

ديپلائي

وتعز من تشاء

(۱)

اڄ دهليءَ جي بازارن ۾ غوغا لڳو پيو هو، هر ڪو نئين ۽ ونڊن ۽ عمدن لباس پائي بازارن مان اچي لنگهي رهيو هو جنهن ڪو ميلي تي ويندو هجي، ڳالهه هي هئي ته ڪالهه جو ترڪستان مان هڪ واپاري قافلو آيل هو جنهن ۾ قسمين قسمين سامان ۽ ڪيترائي غلام ۽ ٻانهيون به هيون.

هنن ۾ اهڙي سو ترڪي غلام به هوا جن سلطان التمش جي فرمائش تي هڪ سوداگر آندا هوا ۽ ٻيا ميل اهي سڀ غلام بادشاهه جي پيش ڪيا ويا، سڀني کي عمدا ڪپڙا پهرايل هوا، هنن مان هر ڪو بادشاهه وٽ مقبول ٿيڻ جو خواهشمند هو جاڪاڻ ته بادشاهه وٽ مقبوليت معني اقبال جو دروازو کلڻ جو امڪان!

بادشاهه هر غلام کي ڏسندو ۽ سندس حالت پڇندو پسند ڪندو ٿي ويو. تان جو ۹۹ غلام پسند ٿي ويا باقي هڪ بادشاهه کي پسند نه آيو جو هو بدرو ۽ صورت جو بڇڙو هو، نه فقط ناپسند آيو پر بادشاهه هن جي آڇ تان سوداگر تي غصي به ٿيو.

هي ڏسي اهو بدصورت غلام نهايت جگر مندي؟

سان بادشاهه کي مخاطب ٿي چوڻ لڳو ” حضور!
گستاخي معاف، مهرباني فرمائي مون کي
ٻڌايو ته هي ٩٩ غلام ڪنهن جي واسطي ورتا ويا
آهن؟ “

هن ڏي جواب ۾ هڪ غلام ڪري، سڀئي حيران
ٿي ويا ڪيو ته سندس سوال سان وٺو ٻر بادشاهه
جي دل سندس جرائت جي داد ڏيڻ جواب ڏنو ” اسان
جي واسطي ٻيو وري ڪنهن لاءِ؟ “

غلام ٻڌايو چيو ” ته مون کي خدا جي واسطي
خريد ڪيو “

غلام اهڙو لفظ چيو جو بادشاهه کي به انڪار ڪرڻ
جي جرائت نه رهي، هن هن کي آزاد ڪرڻ جو حڪم
ڏنو ۽ آزاد ٿيو.

ٻڌو دوستو! مطلب کي ڏٺائين ته هن ٻه صورت کي
اهڙو ڪو حڪم ڏنو جو اسان جي مٿان نه چڙهي!

(٢)

ابا بخالي سوار ٿي چڙهندا هوا ته ڪنهن
بخالي ” بلعن “ سڀ مڪي اچڻ بعد، جمعدار هن
کي چيو ” توهان سوار ٿي چوڻ ته آهيو
ڪر هون؟ “

بخالي جواب ڏنو ” آءٌ اشراق نماز پڙهڻ بعد
ڪم ٿي چڙهندو آهيان ته ٻار صورت ٻئي

جي حصي جو ڪم ڪري ڇڏيندو آهيان پوءِ ان ۾ ڪهڙو حرج آ؟“

”بيوقوف! توکي پاڻ سان گڏ ٻين رعيت جي ڀلائي آهي ته دل ۾ موچڙا کائيندين.“

”موچڙا ته پوءِ موضيءَ وارا آهيو، اڄ پهرين ڀيري وقت کان اڳ ڪم نه ڪندس!“

داروغي کي پاڻ ۾ کلي چيو ”خوب! اهو ٻڌاءِ ته دليءَ جو بادشاهه تو سمجهيو ڇا، جو تنهن لاءِ ڪم ڪرڻ وارو ٿئين؟“

غلام سمجهندي چيو ”منهنجو مالڪ ساري جهان جو بادشاهه آهي، بادشاهي ته ان جي آهي، ان جو ڪم آهي هو مولڪي دليءَ جو بادشاهه ڪٿي ٻڌائي ته پوءِ ان وقت ڪا دير ڪندا آهيو، اڄ هميشه عبادت جي پابندي ڪا ڇڏي ڏيندس!“

داروغو اهو ٻڌي پنهنجي دل ۾ ڪاوڙجي چيو ”اڙي بيڪار کي اچو، دليءَ جي بادشاهه جو منهن ته ڏسو، شڪل جو ڪهڙو، قد جو ٻٽو، اهڙي جو غلام دليءَ جو بادشاهه ڪوڙ جهون سڏون ٿو ڪري!“

غلام ته ٿڪ لڳي، پر غلام شرمسار نه ٿيو، هو بلند آواز سان قرآن شريف جي هي آيت ترجمي سميت پڙهي:-

اللهم مالك الملك تؤتي الملك من تشاء وتنزع
الملك ممن تشاء وتعز من تشاء وتذل من تشاء بيدك
الخير انك على كل شيء قدير
تولج الليل في النهار وتولج النهار في الليل وتخرج
الحي من الميت وتخرج الميت من الحي وترزق من
تشاء بغير حساب

اي الله! اي ملڪ جا والي! تون جنهن کي وڻي تنهن کي ملڪ ڏين ٿو ۽ جنهن کي وڻي تنهن کان ملڪ کسين ٿو، جنهن کي وڻي تنهن کي عزت ڏين ٿو، جنهن کي وڻي تنهن کي بي عزت ڪرين ٿو. هر ڪا چڱائي تنهنجي ئي هٿ ۾ آهي، تون هر ڪم تي وسوارو آهين!

تون رات مان ڏينهن ٿو بڻائين ۽ ڏينهن مان رات ٿو بڻائين، مئي مان جيئرو ٿو ڪڍين ۽ جيئري مان مئل ٿو ڪرين ۽ جنهن کي وڻي تنهن کي بي حساب رزق ٿو ڏين!"

(٣)

"هي ڪهڙو پڙڪ ڳالهائي رهيو آهي؟"
بادشاهه غصي مان چيو
هڪالي بدصورت غلام کي بادشاهه وٽ حاضر ڪيو ويو
"اڙي تون جو هن مهل پڙهين ٿي، اِهو جي الله تعالى رهيو هئين؟"

” قربانت شوم! ظل الله جي لاءِ قتل هوندي !
اسان غلامن کي ڪهڙو آرام ايندو؟
” اسان جي لاءِ قتل؟ ڪهڙن لوڪن پڌايو؟
” بنگال جي بغاوت، نالائق گورنرن جي بد انتظامي
کان سواءِ هنن ماڻهن وچ ۾ جو خطرو، ڇا اهي به بادشاهه جي
لاءِ نه قتالي هوندي؟ ”
” اڇا لوڪن ۾ پڌرو پيو ٿو بنگال جي ڪٿي
ڪٿي واقع؟ اوهان به بنگال جي سردارن کي نالائق
سڏڻ لڳا آهيو؟ ڇو نه اوهان کان وڌيڪ انتظام ڪري
سگهن ٿا! ”
” ڇو نه حضور! سو به ماڻهن سان هٿ ايندو
آهي، ذات پاڪ ذات تي جهڙو وقت سولو، مرد
۽ گهوڙي جو نصيب ڪڏهن اڳ ۾ هوندو آهي، گورنرن
۽ سردارن جي غلطين جون خبرون پڌي دل کي ٻيهڻي
ٻاهه وڌي ۽ واڳ جي صورت ۾ ألا ڀلا ڪرڻ، ڪهڙو
عجب، جڏهن شاهه هن نالائق گدا کي نوازي
ڪجهه فوج ڏئي بنگال موڪلي. پوءِ سندس تلوار
۽ انتظام جا جوهر ڏسي پڌائي ماڻهن ڪٿي پٽ
پائي! ”
جنهن اي لڳائي سان هن ٽڪي جو پڌائي غلام
ڳالهائي رهيو هو سچي ڳالهه ۽ اکرن کي حسرت
۾ وجهي رهيو هو، بادشاهه واقعي بنگال جي نڪرانت
کان پريشان هو. غلام جو به نصيب ڪلٽو هو،

بادشاهه ٿورو اطمينان سان ٿڌو ساهه کڻي چيو " ڪيتري فوج ڪم آئي ؟ "

" ٽي هزار ! "

" ڇا فقط ٽي هزار ؟ توکي خبر آهي ته ڇهه ويهه هزار جي فوج شڪست کائي واپس اچي رهي آهي ؟ "

" جي ها حضور ! انهن جي غلطين تان ئي ته دل سڙي رهي آهي مگر الله پاڪ ۾ اميد قوي آهي ته اها ڪافي ٿيندي . "

" چڱو وزير اعظم کي چئو ته هنن کي ٽي هزار فوج ڏيئي اڄ اسر کان اڳ روانو ڪري ڇڏي "

بادشاهه مجلس حاضرين جي اوڳر کي حڪم ڏنو.

تهجد نماز پڙهي هو مولوي صاحب جو مسڪين ؟ هن ضرور پنهنجي الهي کي ئي سوال ڪري مٿس ڀروسو رکي روانو ٿيو!

(٣)

" اڙي ڪيڏهن ٻڌئي ؟ "

" ڇا ٻڌون ؟ "

" پنهنجي ضرور ٻڌائي دوست بابت ! "

" ها ٻڌم ! ڪمڪي فوج سموري قتلام ٿيو هو لڏو ٻيو ڇا "

" ڇپ ڇپ بيوقوف ! هن جو نالو ادب سان وٺ هو همعصر گورنر بنگال ٿيو آهي ! "

ڇا چمڪي ؟ ڪرولر بنگال ؟ "

پڇاڙيءَ ڪان ته پڇاڙي ٻه ڪري ٻيٺي !

ڪالهه الصبح سائيءَ ٿيهه ۾ ڇهو " جي هنا ڪوولر بنگال. اج بادشاهه وٽ اطلاع آيا ته هن ويندي شرط اهڙيءَ بهادريءَ ۽ عقلمنديءَ ڪان ڪم ورتو جو باغن جا باغدانا لڪري ويا! اج بادشاهه خوش ٿي هن کي بنگال جو هڪو گورنر ڪيو آهي اجهو اوڻ ڏينهن ۾ هتي ايندو ۽ بادشاهه طرفان سندس جلوس ٿي اڪرندو!"

" اڙه يار! لڏ هن پاڻ سڀ سندس دوست پڪالي ته سندس سلام لي ويندا سون!"

" پر هو پاڻ ڪيئن سڃاڻندو سهي؟"

" چڱو ڀلا! اڙي بابا! حلالي اڄ وارا اقبال ٿي ٻهوڙ بعد ٻهوڙهي ڏيار جا زمانا يادا وڪندا آهن (ڪن الاهي والڪر آڪڙ ٻاڙ ته هونڊا آهن) انعام سان مالا مال ڪوڙي ڇڏيندو"

" پر دوست! آئون جو هن سان اڀ لڪو هلندو هوس؟"

"تو ڪي ته سڀ ڪلن گهٽو انعام ڏيندو ته پل ورڏ پڇڪ خوشبار آهن!"

ٻئي جي پڪالي دوستن ۾ اج صبوح جو اها ڳالهه هلي رهي هئي.

(٥)

ليڪ آهي، مرد ۽ گهوڙي جو اصحب ڪڪر ٻن

آڏو آهي، الله پاڪ جنهن کي عزت ٿو ڏئي تنهن کي ائين ٿو ڏئي جو اهو بخاري بد صورت غلام ترقي ڪندي ڪندي وڃي وزير اعظم ٿيو ۽ لوڪ اهو نه ڏٺائون ته جو امير ٿيو ۽ سڀني ڪيس ڏٺي هندستان جي تخت تي ويهاريو ۽ هندستان جي هر مسجد ۾ جمع جي خطبي ۾ اهو لفظ پڪارجي ويو:

"خاقان اعظم، سلطان معظم، امير المومنين ۽ سلطان محمد غياث الدين بلبن ابدہ الله بنصره العزيز!"

الله جو هي بندو، هر شخص، جنهن کي هو ڪهڙي اهڙي ترقي ڪري سگهي ٿو، بشرطيڪ هو ڪائنات مدد طلبي، سندس ڀروسي تي ڪوشش ڪري، همت ٻڌي القدير جي ڀروسي تي، وهنن جي اکين اڳيان اڄ هنن جو عروج ۽ سڀاڻي زوال موجود آهي!

لازمي نه جد و جهد ڪرکند وصل دوست

قومي دگر حواله به القدير مي ڪنند!

نه لازم مونکي هي ڪو ته دستي سي هي بهروزمي
تو ها ڪر هاتف ڇو لياني جام وسپواسي ڪاهي!

مجاهد ڪشمير

وادي ڪشمير ۾، جتي ٩٥ سيڪڙو مسلمان رهن ٿا اُتي ڪافرن غريب مسلمانن تي جيڪي ظلم شروع ڪيا آهن ۽ ان جي جواب ۾ مجاهدن ڪهڙيون لاجواب سرفروشيون ڏيکاري ساري دنيا کي حيرت ۾ وجهي ڇڏيو آهي تن جو هر مسلمان جي ڄاڻڻ ۽ دل سان مطالعي لائق آهي.

جنهن ۾ نهايت دلچسپ ناول جي صورت ۾ ڪشمير جي گدي ڌڻي، راجا هري سنگهه، شيخ عبدالله، سردار محمد ابراهيم، چوڌري غلام عباس، جا مفصل حالات، ڏوگرن ۽ سکن جا مسلمانن تي بي انتها ظلم، مجاهدن جون مجاهدانه ۽ سرفروشانه ڪارروايون، ڪشمير جي نقشي، روح پرور قومي نظمن قرآن ۽ حديث جي تعليم سميت ڏنل آهي وري ناول ۾ ڏوري عشق ۽ محبت جي چاشني ڪتاب کي هيڪاري دلچسپ بنائي ڇڏيو آهي مگر اهي هوندي به ڪتاب اهڙي مهذبانه انداز لکيل آهي جو عورتن ۽ ٻارن کي پڙهائڻ ۾ ڪو به حرج ڪونهي بلڪ ضروري آهي ته هر عورت ۽ ٻار کي اهو پڙهايو وڃي. قيمت ٣-٠-٠

ملڻ جو هنڌ:-

مئنيجر رسالہ عبرت

اسلاميه دار الاشاعت حيدرآباد سنڌ

بابر جو قاتل

ڊيپلائي

بابر جو قاتل

(١)

هي اهو وقت هو جڏهن مشهور واڳ، سانگا سان بابر جي زبردست جنگ ختم ٿي هئي ۽ واڳو ازيءَ طرح شڪست کائي مارجي ويو هو، واڳ جي جان اشارن مان هڪڙي کي هن شڪست جو ڏاڍو ڏک هو ۽ ڪيس اما ڏڪ لڳي ويئي ته ڪڏهن به طرح اهي بابر کي قتل ڪريان جڏهن هندو جاتيءَ کي ذليل ڪيو آهي. هو هڪ زهريلي تلوار ٻڌي آگري پهتو ۽ موقعي جو منتظر رهيو ته ڪڏهن ٿو بابر هٿ اچي ۽ کيس قتل ڪري واڳ سانگا جو ويرو واريان ۽ اوم جو جهنڊو بلند ڪريان.

(٢)

سڄيءَ بزار ۾ هاهاڪار مچي ويئي. هڪ مست هاٿي خوفناڪ چڪواڙون ڪندو اچي رهيو هو، ماڻهو جان بچائڻ جي خوف کان ڀڄڻ لڳا، ڪو ڪيڏانهن لڪي رهيو هو ته ڪو ڪيڏانهن ڀڄي رهيو هو اوچتو هڪ طرف کان رڙ ٿي. "اڙي ڀائرو! ڀڳوان جي واسطي منهنجي ٻچڙيءَ کي بچايو!"

ماڻهن ان طرف نظر ڪئي، هڪ غريب ٻڪياڻي ٻڙيءَ طرح دانهون ڪري رهي هئي' سندس ننڍڙي

ڇوڪري بازار ۾ ڏٺي ڦاٽي هئي ۽ هاڻي ٻاهران اچي
رهيو هو.

ٻر هاٿي هن ڇوڪري کي اٿاڻي ڪيو؟ هڪ ته
هن ڪنهن کي ساهه جو ڏپ. ٻيو ٻوڙي هو اڇوت ۽
ٻلا اڇوت ڪـــي ڪر اوچ ذات جو هندو هٿ لائي
ٻوشمه ڪٿين ٿئي؟

منو مهراج جي ڪوٺا سان اڇوت قوم اوچ هندن
جي نگاهه ۾ ڪتي کان هزار درجا ڪمتر آهي، انڪري
ڪوبه باڪو بهادر هندو اهڙو ڪونه اٿيو جو هن
معصوم جي جان بچائي.

هاٿي هاڻي ٻه آڇي ويجهو پهتو، خـــوفناڪ آواز
ڪندو... اکين مان شعلا ڪيلندو... ۽ هڪ خوفناڪ
رڙ ڪئي ته بس هاڻي سندس ٻچڙي کي ختم آهي
ته...... اوچتو......

(٣)

اوچتو هڪ بهادر مسلمان سجلي ۽ وارن ونڊيو ۽
ڇوڪريءَ کي ڪڇي وٺائين، هاٿي غضبناڪ ٿي هن
ڏي وڌيو، مجمع مان ها ها ڪار جا آواز بلند ٿيا ته
هاٿي هاڻي اجهو هن جوان کي ڇيمو ٿو ٻڌائي ٻر جوان
لڪي لوڙهو اڪي ڏاڻ ٻلڪ "الله اڪبر" جو نعرو
زور اهڙو لڳائي تلوار جو اهڙو ڏ ٻر دست وار ڪيائين
جو هاٿيءَ جي سونڊ وڍجي ڪنڌهون ۽ وارن ڪري پري
پيئي، هاٿي درد کان اضطراب ٿي دانهون ڪندو رلي

ھونئي پيو.

بهادر جوان وڏي ڇوڪري ماءُ جي حوالي ڪئي، جنهن فرط محبت کان سيني کي لڳائي، ۽ هن بهادر کي غور سان ڏسندي سڄي مجمع مان آواز بلند ٿيا ”شاه بابر“ ”خود بابر بادشاه“ ”شاه بابر زنده باد“

مجمع ۾ اسان جو مٿي ذڪر ڪيل اهو بالڪو به ايمل هو جو راڻي سانگا جو وڏو ونڊ لاءِ بابر کي قتل ڪرڻ آيو هو، اڄ هي واقعو ڏسي هو بيتاب ٿي مجمع کي چيريندو اچي بابر وٽ پهتو ۽ تلوار ڇوڙي سندس قدمن ۾ رکي ٻانهن سر جهڪائي اٿي رهيو.

”هي ڇا آهي بهادر راجپوت؟“ بابر چيو

”سچ ٿا چئو حضور! هيءَ تلوار راڻي سانگا جي قاتل ٿيڻ وڏو ونڊ لاءِ آيل هئي، پر جنهن ڏٺو ته راڻي جو قاتل نه اهو سچو پڪو شير آهي جو جيڪڏهن ميدان جنگ ۾ دشمن کي ٽڪرا ٽڪرا ڪري ٿو ته ميدان امن ۾ وڏي اهڙي ڇوڪري جو آءٌ ٻهڪندي جان جوکي ۾ وجهي ڪري ٿو جنهن کي اوچ هندو ڇوڪ به باپ سمجهن ٿا.

انهيءَ مناسب آهي ته اهڙي بهادر کي خون ڪرڻ جي ناپاڪ ارادي سان آيل کي بابر بهادر جي سان قلم ڪري.

(۵)

ٽلوار سنڌس ميان ۾ وجهي، ڪنس ڀاڪر پائي بابر چيو "نوجوان راجپوت! پنهنجي قومي دشمن کان وير وٺڻ جو ارادو ڪرڻ ڪو گناهه ناهي، خاص ڪري انهي بهادر لاءِ، جنهن کي ذلت ۽ اپمان ڪرڻ جون اکيون نه هجن. بابر بهادرن ۽ غيرت مندن جو قدردان آهي، خصوصاً جڏهن هنن کي اهڙا دل هجي، جنهن سان مرد ۽ ڪانئر ۾ تميز ڪري سگهن!"

"اي حضور! اها قدرداني نه فرمائي وڃي جو قيديءَ کي هميشه لاءِ پنهنجو وفادار اردلي ٻانهو وڃي!"

ڪرانڙي پائي بابر چيس "منظور آهي! بابر توکي هميشه پنهنجي دلي دوست تصور ڪندو!"

هي بهادر راجپوت دائما بابر جو جان نثار ۽ وفادار ٿي رهيو!

نيپلائي جا ڪتاب

پڙهڻ مان

دل کي فرحت

دماغ کي روشني

جگر کي طاقت

روح کي پاڪيزگي

حاصل ٿئي ٿي

صحيح اسلامي معلومات حاصل ٿئي ٿي شاندار

اسلامي تاريخ جي واقفيت ملي ٿي مستقبل بهتر

بڻائڻ جو رستو معلوم ٿئي ٿو

پاڻ پڙهو

پنهنجن ٻچن کي پڙهايو

پنهنجين ڀيڻين ۽ عورتن کي پڙهايو

پنهنجن دوستن کي ٻڌايو

زڪوات ۽ خيرات جي حصي مان وٺي

مفت ورهائي ثواب حاصل ڪريو

گهرائڻ لاءِ هن رسالي پر پوسٽ ڪارڊ لکي

ٽپال ۾ وجهو. ملڻ جو هنڌ:-

اسلاميه دارالاشاعت حيدرآباد سنڌ

راجا هري سنگهه جي دربار

(۱)

اڄ دسهڙي جو ڏينهن آهي ۽ گذريل سال اهي
ئي ساڳئي ڏينهن ڪشمير جي راجا هري سنگهه
پنهنجي دربار منعقد ڪئي هئي.

راجه محل جي وڏي هال جي چوٽيءَ تي تخت
وڇايل هو، جو هڪ شاهي ڪرسي هئي جنهن جي
مٿي، هيٺ، ساڄي ۽ کاٻي، سونيون جهالرون لٽڪي
رهيون هيون.

جڏهن درباري اندر ٿيا، آيو سو جتي لاءِ دربار
هال ۾ هڪدم جهڪي ٿي سنگهاسن (تخت) کي نمسڪار
ڪندو پنهنجي جاءِ تي ٿي ويٺو، بالڪنيءَ ۾ ڪي
فوجي اڳواٽ ڪرنل جرنيل ۽ مهمان ويٺل هوا تخت
جي ساڄي پاسي پهرين قطار ۾ گانڌي ٽوپي پاتي هڪ
سنهڙو شخص ويٺل هو، هي ڪير هو، "وزير اعظم
بهادر شيخ عبدالله شير ڪشمير!"

هاڻي هڪ ڪرخت دار آواز آيو "خبردار! هوشيار!
راجائن کي راجا مهاراجا سر هري سنگهه بهادر پڌاريا
هن!"

سڀ درباري اٿيون هيٺ ڪري سر جهڪائي
اٿي بيٺا، راجا بهادر شان سان وڃي تخت تي براجمان

تنهن وزير اعظم هڪدم اُٿي ڪورنش بجا آڻي مورچل جو سلام ڪيو، جنهن لاءِ راجا بهادر کي هميشه هي سانو هجي ته مورچل جو فخر ان مولڪي حاصل هجي، هاٿي ڪڙين جي هلڪي سرپرستي تي ۽ تخت جي ٻنهي طرف واري پالڪي تي مهاراڻي سنڌس سڪين ۽ گرو جوءِ سميت براجمان آهي.

پوءِ ٻليا ٻلدوارا سڀ کان اول وزير اعظم بهادر مورچل لوڪ کي ڏيئي راجا ڏي منهن ڪري بيٺي هليو ۽ تخت جي سامهون رستي جي چوڙي تي ٻيهو ڦليون تي تي وڏا گل پيدل هوا. هر گل وٽ ٻيهي راجا صاحب کي جهڪي سلام ڪندو روانو ٿيندو ۽ ويڪوه کان ۾ ڪهڙو هيٺ جهڪي سلام ڪري وڏيشي رومال ۾ اشرفيون راجا جي قدمن ۾ پيش ڪيائين ۽ همت جيئي ڪورنش بجا آڻيندي ايئن ٻيڙو موٽي پنهنجي ڪرسي تي اچي ويٺو جيڪا سنڌس سر راجا کي تي سامهون جهڪل رهي.

ان بعد ٻيا وزير، ٻيو وڏا جاگيردار، پوءِ ننڍا پوءِ ننڍا جاگيردار، ان بعد ٻيا لعظمي سردار، پوءِ وڏا عملدار ڪرنيل آفيسر ۽ پوءِ عملدارن درجي بدرجي ٻلدوارا پيش ڪيا مبارڪباديءَ جا آواز بلند ٿيا.

(٣)

هاڻي مهاراجا بهادر بلند آواز ۾ فرمايو " خدائي پيش ٿئي!"

جي گهرن ۾ انهن تي ڇڪر هو، ۽ هاڻي منهنجو وارو
هو، ۽ غيرت مان بيتاب ٿي آءٌ هي سهي نه سگهيس،
مون پنهنجي بندوق کڻي تنهن جوان انگريزن کي
سامهون ڪئي، غيرت مند انگريزن منهنجو آواز معلوم
ڪري ڪلهون ٻڌي اکيون بند ڪري ڇڏيون ۽
منهنجي گولين لنگهڻ سان ڪلهون ٻڌيون ڪري
ڇڏيون، سڀني سينن مان رت وهي رهيو هو، منهنجي
ڳوڙهن ورهين جي پٽ انهي پاڪ رت مان آڱر ٻوڙي
زمين تي لکيو:-

"پاڪستان زنده باد!"*

(٣)

"خاموش! گستاخ" راجا ڪڙڪو ڪري چيو،

مسلمان مرڪي چيو "جي ها توهان تي ڪنهنجي
سگهي منهنجي اهي سعادت مند فرزند کي هميشه لاءِ
خاموش ڪرائي ڇڏيو ۽ مولکي ۽ شهيد ڪري ڇڏيو... خبر ناهي
ته جو شهيد ڪرڻ بدران نه پنهنجي دربار ۾ پيش ڪرڻ
جو لائق رڇايو وڃي (ٺوڪ ٺهڪي) شايد اهي لاءِ
ته ماڻهو ڏسن ته مهاراجا بهادر جي دربار ۾ خونين
کي سزائن ڏيڻ جو ڪهڙو نه عمدو انتظام آهي! انصاف
جو معيار ڪهڙو نه بلند آهي......

"ٺاڪ!"

سردار لٺ هٿي مسلمان کي ڪيرائي وڌو، شمع
ڪشمير، انصاف جو مرشد، حق جو دعويدار، شمع

اڪدم هڪ سٺن ڪپڙن ۾ سنواريل وڏيل مسلمان
کي هٿڪڙين ۽ ٻيڙين سان پيش ڪيو ويو، سڀ هن
ڏي افسوس جي نگاهہ سان نهارڻ لڳا، مگر هو بلڪل
مطمئن هو، ۽ ڏسڻ ۾ ٿي آيو ته سندس چهري تي
ڪوبه غم ڪونه هو!

”تهمت گذارش ٿئي!“

”حضور! هن تي اها تهمت آهي ته هن پنهنجون
ٻه بيقصور ٻانهيون قتل ڪيون آهن!“

مهاراجا فرمايو ”خوني! اهو سچ آهي؟“
خونيءَ بلڪل اطمينان سان چيو ”جي ها! بلڪل سچ!“
ماڻهو حيرانيءَ سان ڏسڻ لڳا، راجا جي وات مان
نڪتو ”سبب؟“

سڀني ماڻهن خونيءَ ڏي ڏٺو، مگر ڏسڻ ۾ آيو
ٿي ته پيش ڪندڙ سردار کي اهو سوال نا گوار گذريو
۽ راجا جي اڳيان ڪڇي نه سگهيو،

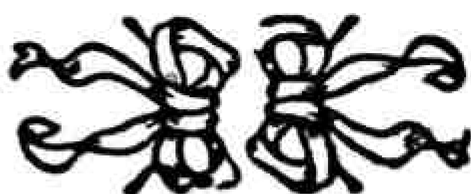
خونيءَ بلڪل ئي نڪريءَ سان جواب ڏنو ”سبب
اهو، ته اوهان جي فوج اسان جي ڳوٺ کي گهيرو
ڪري ورتي، هو گهوڙن ۾ گهڙي ٻڌا سڪڻن رهيا، ٻڌا
سڪڻن ٽمز جي عورتن جي عزت ولڻ لڳا، اسين
ماڙهن ئي اهو ڏسي رهيا هواسون ته ڪنهن به منهن
سڪڻن ۽ پيشڪش هڻن ٿي، مطلق اثر ڪونه ڪيو؟
مڙسن ۽ ٻارن ۽ ٻاڙن جي اڳيان سندن زالن، ڀيڻن
۽ مائرن سان بدفعلي ڪري رهيا هوا، منهنجي آسپاس

عبدالله بهادر صاحب ڏسي ۽ ٻڌي رهيو هو مگر هيڏي همت واري ويهه مهدو ٻکوار ۽ ٻي مصاحبن ٻڌائيوس... هڪ ڀيري راجا صاحب لاءِ وزير اعظم جي ٺوڙي ٻانڌي مونجهه عرض!... جا ان کان وڌيڪ ٻه زبان کي ڪهي تالا کورال هوا؟... مهاراجا بهادر حڪم ٿو ماڙو "هن کي وٺي وڃو، جلادن ٽي سندس گردن الڳ ڪرو حڪم ڪرڻ.... ٿو هاڻ!... ڏسجهه ڏينهن لسو رهيو هنگي سندس وطن ... ٿي قاسي، ٿي لنڪاليو، ما ٻدولت گوس الهي طرف تشريف فرما ٿيندا!"

(٣)

قيدي ۽ ٻي اختيار ٽهڪ ڏئي، سڪ ٻڪدم سندس من ۾ ڪجهه اڀاسي ڪمس ڪهامندو دربار مان ٻاهر اسڪوري ويو، مگر جلاد زبان مان ڇڪ ڇولدو رهيو "ٿوڻي ۾؟...... ٿوڻي ۾ تشريف فرما؟...... ظالم دوگرا!...... ٿوڻي ۾ هاڻي تنهنجا پليت قدم لنگها ٻهڻي سکهن...... هاڻي تنهنجا پليت قدمن جون ڦٻورن لوس لي ملندو ته:-

ڪفر ڪي وحشت ده بسعي من الذرا ڪرڏيا
تمن سو تيرهن لي اسڪو تمن تيرهن ڪر ديا!

غازي

مصطفيٰ ڪمال

رحمت الله عليه

ڏيلاڻيءَ جو اهو بينظير ڪتاب جنهن نوجوانن جي دلين ۾ ڀڙڪو وجهي ڇڏيو!

جنهن پاڪستان کي آزاد ڪرائڻ ۾ وڏي مدد ڪئي. جنهن غريب ۽ يتيم مسلمانن کي ٻڏڻ جي واهه ڏيکاري.

جنهن ۾ غازيءَ جي سوانح جنم کان وفات ڏينهن تائين دلچسپ ناول جي صورت ۾ ڏنل آهي ۽ يورپين جون اسلام دشمنيون ڪرنل لارينس جا ڪارناما ۽ غازي مصطفيٰ ڪمال، غازي انور پاشا، غازي عصمت پاشا، خالده اديب خانم ۽ ٻين مجاهدن جا امتظور ڪارناما مفصل صورت ۾ ڏنل آهي.

ٽن حصن ۾ مڪمل چار سؤ صفحا عمدو ڪور بلڪل ليا و قيمت چار روپيا ٠-٠-٤ ڪتاب ملڻ جو پتو:-

مئنيجر عبرت حيدرآباد سنڌ.

حضرت

خالد جو روزو

ڏ پيلائي،

حضرت

خالد جو روزو

(۱)

ڏور فاروقيءَ جو واقعو آهي، روم جي هڪ نهايت
ڏاڍي دشمن قلعي "آمد" تائين مسلمان چڙهائي ڪئي؛
هو ايڏو وڏو لشڪر هو جو هڪ تيز گهوڙي سوار ساري
ڏينهن ۾ ان جي چوگرد ڦري نه اچي سگهندو هو
۽ مضبوطيءَ ۾ جبل جهڙو هو. مسلمانن قلعي جو گهيرو
ڪيو قلعي جي عيسائين به ڦاٽڪ بند ڪري فصيل
(ديوار) تي تير انداز ويهاري ڇڏيا، مسلمان روز
قلعي کي ويجهو ويندا هئا ۽ اوري جنگ لڳندي هئي
مگر نتيجو ڪجهه به ڪين نڪتو.

پنج مهينا لڳي ويا، هاڻي مسلمان نهايت پريشان ۽
ڏکيا ٿي پيا ته ڇا ڪجي قلعو به وٺڻ جو ڪو به
وسيلو نظر نٿو اچي ۽ هن طرح ڪيترا ڏينهن گهيرو
ڪري ويٺا هونداسون.

رمضان جو مهينو هو مسلمان سڄو ڏينهن جنگ،
ڪندا هوا ۽ رات جو ڪاڪڙ سان روزو جهڙي سانجهي
نماز پڙهي پوءِ جون جي رکي ماني کائي مٿان پاڻي
پيئندا هوا ۽ اسر جو فقط ڪجهه ڇوهارا کائيندا هوا
! بس

هي اهي خدا جي ٻانهن ٻانهن جا روزا هئا
اسان جهڙن مسلمانن واڱر ڪوڙن هئا جو اسر جو ٻـ
ـست طعام کائي اٿڻ ٻپهر کي ٻيري سمهون جو نچر نماز
نه جيت ٻر گهر وڃان ٻيهر الائن ڪو ڪم ٻـ، لـ ٻچي
سگهي ۽ شام جو به اسمين اسمين طعام لئه ڪرائـي
ٻوه اٿڻ ماني ۽ نيئي اونڌا ٿي اچي ڪرون جو ٻيٽ
اچي ڦاٽڻ کي وڃهو ٿئي ۽ ٻوء تراويح لاءِ اٿن نـي
چاهيون نه ڪل اٺ رڪعتون پڙهون جن ۾ انا اعطيناڪ
۽ قل هوالله کان وڏي سورت نه هجي!

در حقيقت روزا اهي لاءِ ته آهن ته ٻارهن مهينا
مختلف طعام کائي معدي کي ٿڪائڻ بعد هڪ مهينو
ڪجهه ڏاڙهه ڪيڏي سادو ۽ ٿورو طعام کائجي ۽ خوب
عبادت ڪجي ۽ ساڳي وقت زبان، ڪن، اکين ۽ ٻين
سڀني عضون کي گناه کان بچائجي ته اهو روزو جسم
خواه روح کي هڪ نئين تازگي بخشي ٿو، مگر
آه! اسان جا روزا! جسم ۽ جيت ۽ روح جو ٻيـ خانو
خراب!

حضرت خالد سائيهي نماز پڙهي اٿي ڪلاڪ کن
عباس سپه سالار سان مشورو ڪندو هو ٻوء ٻهمنچ
نيمو ڏي ايندو هو. سندس غلام همام ٻهمنجي ماني
کائي حضرت خالد جي ماني سندس ڏيندو هو ۽ وٺي ٻوء
قرآن شريف پڙهندو هو ۽ حضرت خالد به ماني کائي
وڃي تراويح پڙهندو هو.

هڪ ڏينهن حضرت خالد ٿورو اڳي ماني کائي
نه ماني کائي هئي. هن سمجهيو ته شايد سج و خلاص
ٿي ويو آهي سو جهٽ ڪاٺي پاڻي پي الحمد لله چئي
ڪڙاوڻ ڏي هليو ويو ۽ اسر جو اسر. ڏسندو ڇو ته
ٻهارن لي روزه وڪهالين.

سڀو ڏينهن جنگ ٿي، اڄ واسطو، حضرت خالد
سان ساڳي حالت ٿي جو ماني هڪ نه آيس.

ساڳي حالت ٻئي ڏينهن ٿي. الي خالد کي خيال
ٿيو ته واقعي سڀڪو ڪلهي ويو هجي ته ضرور امير عياض
سڀڏي هڪ ڪرڻ جي ڪا صلاح ڪري ها پر الله
نه نه آهي نه غلام بيمار آهي!

هن کي ڏاڍو افسوس ٿيو ته آءٌ ٻنهي ڏينهن ساٿ هئام
ڪاڻ انهن ٻنهي روزه وهمس جو ٻئي ڏينهن ٿيا آهن اسان
صدقو ٻچا ٻه نه ڪٽي الم.

(اهي هئا اڳين مسلمانن جا اخلاق. اڄ ڪن مسلمانن
جي ماڻهن پر لوڪ اڳ مست ڏسي ڪري ته جيڪر غصو
مان آڪ ٿي وڃن ٿا پر اڳيان مسلمان غصو ٿي ڪڏهن
ڪندا هئا قرآن شريف جي هن حڪم ٿي هلندا هئا
ته والڪاظمين الغيظ والعافين عن الناس والله يحب
المحسنين يعني جو غصو کي کائين ٿا ۽ ماڻهن کي
معاف ڪن ٿا ۽ الله انهن نيڪو ڪارن سان محبت
رکي ٿو.

خالد همام وٽ اچي پهتو. همام اوهان ٻيمار آهيو ڇا ؟

همام الهي ٻڌي جواب ڏنو ته مهربانيءَ آهي. الحمد لله آءٌ چڱو ڀلو آهيان !

خالد – ڀلا سيد و خلاص ٿي ويو آهي ڇا ؟

همام – نه ! گهٽجي ويو آهي. ڪو مهمان آهي ڇا؟

خالد – مهمان ته ڪونهي پر مونکي تون ڏيکارين ڪان ماني ڇا جي ڪري لٿي ڏني وڃي ؟

همام – هاڻي حيران ٿيو ٿو. ڏي ٻه روزي وير ۾ ٻاهر اڪري چاليهن برابر سالن مان مالي انسد ر آهي تي ڪا نه آئون روز رکندو آهيان الا ته ڪير ٿو چوائي وڃي ؟

همام گهٽجي زور رکيو مگر حضرت خالد ٻيو ڏينهن مالي ڪري کان روڪيس ۽ ٻئي عبادت ۾ مشغول ٿي ويا.

(٢)

ٻيءَ رات جو حضرت خالد ننڊ ۾ آيو همام مالي اڳيان رکيس. مگر همام جو چهرو اڄ خوشي مان ٻهڪي رهيو هو ۽ بي اختيار هو.

خالد ماني ڪاڻيندي ڏسي جي حالت ڏٺي ۽ تعجب ۾ اچي چوڻ لڳو اڄ همعر و خرش ٿيا جي ڪري ٿيو آهيو؟

شوخ لڪهمت سج ڪهر ڪيرن مسڪرائي آئي هو

صبح ڪا تارا ٻدي هر جڳمڳائي آئي هو

همام – (کلي) منهنجا آقا ! اڄ جهڙا ڏينهن لعالي
مون لئي اهميت رکنٿا آهي انهي مهيني جي ڏل اهار
ڪري ڇڏي آهي !

خالد مرڪي چوڻ لڳو مبارڪ هجيئي ! پر مون
کي پڌاءِ ته ڇهي !

همام – (مرڪي) حضور ڀلا مٺائي ڪا پڌائجي
ڇا ؟

خالد – هر ! اهڙو انداز ! يار مٺائي جام ڀلو خبر
ته ڏي .

همام – خبر اوهان جي مالي ڪاڻڪ کان پوءِ پڌائيندس
انهي کان اڳ ڪهڙو به زور ڪندو ته به نه پڌائبي .

حضرت خالد کلي مالي ڪاڻڪ لڳو ، مڙئي ڪاڻي پوءِ
چيائين ڀائو هاڻي خبر ڏي !

همام – حضرتا مبارڪ ! قلعه خدا جي حڪم سان
فتح ٿي ويو .

خالد – خدا ائين ٿي ڪندو پر حقيقت ڏي !

همام – حقيقت اها آهي ته انما امره اذا اراد شيئا
ان يقول له ڪن فيڪون (خدا جو حڪم ته بس ائين آهي
جو جڏهن ڪنهن ڪم ڪرڻ جو ارادو ڪري ٿو ته
رڳو چوي ٿو " ٿيءُ " ته بس هڪدم ٿيو پوندو
آهي .)

خالد – دوست هاڻي پورلي ڪولي پڌاءِ
ڇڏ انتظار ڪان .

عمار - حضرتا آئون واڳار ۾ هوس ته مائي اوهان
جي ٽن ڏينهن کان وٺي سنڌالهون ڪم ڪو وڃي ٿي
سو اڄ به مائون ٻڌائي هڪ لوهان لاءِ ٻاهر وڪيم ؛
بي ٿيو ۽ ڊڪي اڪي واهي ۽ هيس ته هي چور آهي
ڪهڙو ڪجهه وقت بعد هڪ ڪتو آيو ۽ خاموشيءَ
سان مائي ڪٺي ٻاهر اڪتو.

مون خيال ڪيو ته متي ويجهيءَ ۾ ته ڪو ٻ ڳوٺ
يا واڙ ڪوئهي ٻوه آيـو ڪتار! لا شڪ ڪتو قلعي
مان نڪرو اچي سو وڙائي مـالس پٽ! آخر ڪتو قلعي
وٽ هڪ گهاٽي جهنگل مان لـنگهي قلعي اندر گهڙي
ويو مون ڳولا ڪري وڃي ڏٺو ته ڪيئي ٻاٽي نيڪال
ٿوڄ جي هڪ لهائت گندي موري آهي ڪتو انهي
۾ گهڙي ويو.

خالد هاڻي خاموشيءَ مان بي اختيار ٿي چيو "جا
انهي جي معنيٰ آهي ته جهڙن موري مان ڪتو لنگهي
سگهي ٿو ان مان ماڻهو به لنگهي سگهي ٿو؟"

عمار - حضور الله آهي مون موري ڏٺي آهي ته
هلڪي بدن وارو ماڻهو لنگهي سگهي ٿو، باقي الهمه
اتفاق سان.

حضرت خالد هاڻي ڪمس انهي موري ڏي وٺي
هليو. موري لهائت گهاٽي جهنگل وٽ هئي. جتي
لڪو لڪي. ڪئي ٻاٽي نيڪال ليڪ سبب تمام گهڻي
گپ چڪ ۽ اهڙو ته ڪن ڪسمرو هـو جو ڪو به

ماڻهو جيڪر رواجي طرح اوڏانهن وڃڻ جو خيال به نه ڪري.

موري لي ٻهڙي حضرت خالد چڱيءَ طرح ڄاڻي چڪو هو. همام بيشڪ خدا گهرايو آهي ته هن موريءَ جي ذريعي قلعو فتح ٿيندو ۽ جيئن مشهور حلب جو قلعو به هڪ غلام واصل بوالهول فتح ڪرايو هو تيئن خدا تعاليٰ هن قلعي جي سوڀ جي نعمت به ٿيهڙي تي اڄ ئي عطا ڪئي آهي. (هي حالات ناول حور حلب ۾ پڙهجو.)

همام - آقا مون ڇا ڪيو آهي؟ دو حقيقت هيءَ اوهان جي ئي ڏيهن جي ڏاڻ جي اِي برڪت آهي.

هي ٻڌي موٽي لشڪر کي وڃڻ آيا حضرت خالد ۾ همام کي چيو ته منهنجو خيال آهي ته هڪ سو ماڻهو رات قلعي اندر وڃڻ ٻس انهي لاءِ حضرت عياض سان صلاح ڪرڻ ضروري آهي ۽ اهڙي ڏاڍا سهي نه سگهبي چنگو آهيون عياض ڏي وڃان ٿو ۽ تون اهي سو ماڻهو سڏي اچي منهنجي تنبو وٽ تيار اهڙي ۾ آڻ به اچان ٿو.

خالد ٿالاور : عامر - حذيفه - عمران. مالڪ اشتر قيس *. اهڙي طرح سو ٿالا بهادر ورتو.

ڇو نه مشڪل کي ڏسڻ منهن مرد تي ميدان ۾

؛ حضرت ضرار جا ڪارناما فتوحات اسلام ۾ پڙهو ١٠٠٠

* حضرت قيس جا ڪارناما " بلبل ايران " ۾ پڙهو ١٠٠٨

ماڻهو جنهن کر رواجي طرح اوڏانهن رخ جو خيال ئي
نه ڪري.

موري لي ڏهاڙي حضرت خالد چڱي طرح ڄاڻي
چڪو هئام ابوعبيده خدا کهڙو آهي ته هن موريءَ جي
ذريعي قلعو فتح ٿي ويندو ۽ جئن مشهور حلب جو
قلعو به هڪ غلام واهس بوالهول فتح ڪرايو هو تئن
خدا تعاليٰ هن قلعي جي سرڪب جي نعمت به تنهنجي
ئي ڀالي لي عطا ڪئي آهي. (هي حالات تاول حور
حلب ۾ پڙهو.)

هيام - آقا مون کا کيو آهي ته حڪمت هي
اوهان جي ئي ذريعي جي ڪاڻن جي ئي برڪت آهي.

هي ٻڌي موٽي لشڪر ڏي ويو آيا حضرت خالد
هيام کي چيو ته منهنجو خيال آهي ته هڪ سؤ ماڻهو
وٺي قلعي اندر وڃان ٻاهر انهي لاءِ حضرت عياض
سان صلاح ڪرڻ ضروري آهي ۽ ايتري دير سهي
نه سگهجي چنگو آهي عياض ڏي وڃان ٿو ۽ توهان اهي
سؤ ماڻهو سڏي اچي منهنجي لاءِ وقت تيار ايتري
۾ آڻ ته اچان ٿو.

خالد ٻالاوَ تا : ضرار - حذيفه - عمران. مالڪ اشتر
قيس *. انهيءَ طرح سؤ ڀلا ٻڌالي وار.

چو نه مشڪل کي ڏاڍ منهن مرد تي ميدان ۾

: حضرت ضرار جا ڪارناما فتوحات اسلام ۾ پڙهو ١٠٠-٠

* حضرت قيس جا ڪارناما "بلبل ايران" ۾ پڙهو ٠-٨-٠

جن کي الله آهي ڏنو ايمان ابراهيم جو.

(جوهر پاڻائي)

حضرت عياض ڏاڍو غمگين هو ڪيترا ڏينهن ٿي ويا هئا مگر قلعو فتح ٿيڻ جو ڪو به آثار ڪونه هو جڏهن اسان شروع ۾ لکيو آهي ته قلعو نهايت زبردست هو ڪو به رستو قلعي ۾ گهڙڻ جو ڪونه هو.

اڄ سانجهي نماز پڙهي عياض سجدي ۾ چوڻ لڳو خدا يا تون مسلمانن جي لڄ رک ۾ هيءَ ان فضل ڪر هي زبردست قلعو آهي مگر تون پنهنجي قدرت سان هڪڙي اهڙي بڻائي ڇڏ جڏهن اذاالجبال نسفت (قيامت جبل واري ٿي ويندا)

برابر ٦ ڪلاڪ حضرت عياض اها دعا گهري رهيو هو ۽ روئي رهيو هو.

هڪ رب پاڪ جو مخلص ٻانهو سچي دل سان الهي ڪم جي واسطي جو خاص خدا ڪارڻ هجي ۽ هن جو مقصد ڪو ذاتي مطلب نه هجي تنهن لاءِ رب پاڪ کي روئي ٻاڏائي ۽ اهو ڪم نه ٿئي اهو ٿيڻ خدائي رحمت جي شان مان ٻاهر آهي!

رحمت ٻاري ڪم اهڙا جوش ڪم سگهي نهين
نه چڙهي اندي قيامت لڳ اڏر سگهي نهين

اسان اڳ ڪتاب آخري امداد ۾ ڏيکاريو آهي ته هڪ دفعه حضرت عياض ڇهه هو ته خدا گهريو آهي

۽ بادشاهه جي منگ شهزادي مري ته، جڏهن ته هو اسان سان جنگ ڪري ۽ هيو آهي سا ڪوٽ تي اسان جي قبضي ۾ ايندي اها ڳالهه ٿي دير گذري ته، مرو ۽ قيس سان اچي ملي (ڏسو اسانجو دلچسپ ڪتاب آخري اميد) سو هينئر ته حضرت عياض وٽي دعا گهري رهيو هو ته، حضرت خالد به اچي وڃو عياض مٿو مٿي ڪڍي پڇيس ته خالد اوهان ڪي وقت ڪٿان ؟

خالد ـ حضرتا مبارڪ! تنهنجي دعائن قلعي جي فتح لاءِ جو سامان پيدا ڪري ڇڏيو!

عياض الحمدالله چئي وري سجدي ۾ ڪري پيو.

خالص دعا جي قبوليت ۾ اهڙو اثر ٿي ٿو آهي ته جيڪڏهن اسين اهي سڀئي طرفن کان منهن موڙي هڪ مالڪ کي ٿي پڪاريون ته! هو ته، فرمائي ٿو ته

هم تو مائل به ڪرم هين
ڪوئي سائل هي نهين
راه د کهلائين ڪسي ؟
رهرو منزل هي نهين .

حضرت خالد کين سمورو احوال ٻڌايو؟ صلاح پئي ته خالد سو ماڻهن وٺي قلعي ۾ سوري جي

رستي وڃي ۽ ڪوشش ڪري ڦاٽڪ کولي ۽ ٻاهران
عياض به لشڪر سميت پهتو هو اندر.

خالد واپس اندر اچي آيو هن سڀ ماڻهن کي قطار ۾
بيهاري چيو:-

منهنجا پيارا! اڄ اسان جو ارادو قلعي ۾ داخل
ٿيڻ جو آهي خدا جي فضل سان هڪ گهٽي پاڻي
نڪال ٿيڻ جي صورت معلوم ٿي آهي ان مان ڪوشش
ڪري اندر وڃو.

توهان ڄاڻو ٿا ته اندر وڃڻ ڪهڙو نه خطرناڪ ڪم
آهي! هيترن سارن دشمنن جي وچ ۾ ٿورڙن ڪن
ماڻهن جو وڃڻ يقيني موت کي آڻي منهن ڏيڻ پڪو آهي
مگر اهو ئي موت جو سودو آهي جنهن مان خدا گهري ٿو
۽ فتح جو اهو ظاهر ٿيندو

الله تعالى اهڙي شهادت جي سودي لاءِ ڇا ٿو
فرمائي؟ ان الله اشترى من المؤمنين انفسهم واموالهم
بان لهم الجنة يقاتلون في سبيل الله فيقتلون ويقتلون
وعدا عليه حقا في التوراة والانجيل والقرآن ومن اوفى
بعهده من الله فاستبشروا ببيعكم الذي بايعتم به وذالك
هو الفوز العظيم ۔ يعني الله مومن جا مال ۽ جانيون
خريد ڪري ورتا آهن ۽ ڪن انهي جي بدلي ۾
بهشت ڏنو آهي سو اهي مومن پنهنجون جانيون ۽
مال الله جي واٽ ۾ جهاد ڪندي خرچ ڪن ٿا. دشمن
کي قتل ڪن ٿا ۽ پاڻ به جانيون قربان ڪن ٿا. اهي

انجام جي پروڙ ئي جو انجام الله تعاليٰ تورات انجيل ۽ قرآن ۾ لکيو آهي ۽ الله کان وڌيڪ ڀلو ڪنهن انجام پورا ڪندڙ آهي؟ پوءِ اوهان کي اهڙي سودي جي مبارڪ هجي جنهن ۾ توهان ڀاڱ ڪيو وڪرو آهي ۽ اها نهايت وڏي ڪاميابي آهي (توبه ١٤)

ٻڌايو توهان اهڙي نفع بخش سودي لاءِ تيار آهيو؟ سڀني مسلمانن هڪ زبان ٿي جواب ڏنو ”اسين بلڪل تيار آهيون.“

خالد وري چيو ”ڏسو دوستو! ڪو به صاحب هن ڏنڀي واٽ موت لاءِ تيار نه هجي سو بيشڪ واپس وڃي.“

ضرار ٻئي وري جوش مان جواب ڏنو ”پيارا! توهين ٻار ٻار اسان جي ايمان جو امتحان ڇو ٿا وٺو؟“

نحن الذين بايعوا محمدا

على الجهاد ما بقينا ابدا.

(اسين اهي آهيون جن محمد صلعم سان بيعت ڪئي آهي ته جيستائين دنيا ۾ آهيون تيستين جهاد ڪندا رهنداسين) ڇا اسان لاءِ ان کان به وڌيڪ ڪو بهترين موقعو ٿي سگهي ٿو جو جان ڏيندڙ خالق اسان کان جان طلبي ۽ وري اهو جان جي عوض هميشه جو بهشت عطا ڪري حالانڪ جان ته سندس ئي ڏنل آهي ان ڏينهن پر اسان ڪهڙي رب پاڪ جي حمد ڪئي!

جان ڏي، ڏي هوائي اسين ڪي ئي
حق تو ئي هي ڪ. حق ادا نه هوا
خدا جي واسطي هن اهڙن ڪم ۾ ڏيو نه ڪريو.

(٤)

هاڻي مسلمان هلي موري تي پهتا خالد تيزي
سان موريءَ کي اندران جاچي ڏٺو. معلوم ٿيو
ته موري ٻاهران ڪجهه ننڍڪي آهي مگر اندران
ڪشادي آهي.

جيتوڻيڪ حضرت خالد کي ٻين مسلمانن گهڻوئي
روڪيو ته اول اسان اندر وڃون مگر هن مجاهد سڀني
کان معافي گهري ۽ هٿ دعا گهرڻ لڳا.

”خدايا! آءٌ فقط تنهنجي ئي ڀروسي تي اسلام ۽
مسلمانن جي خدمت لاءِ موري ۾ گهڙان ٿو. تون منهن
جي مدد ڪج ۽ موکي هر قسم جي خطري کان
محفوظ رکج.“

سڀني مسلمانن آمين چئي ۽ هو اندر ويو.

انهي پٺيان ضرار ۽ حذيفه، عمران، عامر ۽ ٻيا به
اندر داخل ٿيا.

موري تمام ڊگهي هئي. پاڻي راس هجڻ سبب
گهٽ هو مگر اونداهه ۽ گپ گهڻي هئي.

اسي مسلمان ته اندر داخل ٿي ويا مگر ويهه ڪجهه
ٿلها هئا سي ٻاهر رهجي ويا.

مالڪ اشتر پٺيان واپس ڪاهي چوڻ لڳو ”ڪمبختن
موري به ٿاهي نه اهڙي ويڪري نه ٿاهيائون جو ڪو

ڏٺي لنگهي سگهي."

هڪ مجاهد ڪلي چيو: جڏهن ته سائين جن پيهي لنگهڻ لاءِ ڪاهي هڻون!

ٻئي ٻوي ڪلي چيو توهه بدن کي چاڙي چڙهي اندر وڃي سگهون!

مالڪ – اوهان کي جرچن جي لڳي آهي ۽ مدهن جي دل جلي رهي آهي ته افسوس هو اهڙي مسلمان ثواب ۾ وڃي داخل ٿيا ۽ اسين هتي مکين مارڻ لاءِ رهجي ويا سون. (جوش مان) اي يارو! مان ته ٻوري کي پيمدس انهن چئي لڳو ٻئي ٿو لوڙي سان اڪوڙڻ. هن کي ڏسي اهو به انهن ڪيو. آخر ڪلاڪ کن ۾ مدهن اهڙو واڪو ڪيائون جو هو به لنگهي اندر ويا.

اندر پهچي خالد ٻوري به دعا گهري ته خدا يا هي مٺ جيترا مسلمان خالص لهنجي ئي سي مدد جي آسري تي لڪن ڪافرن جي دڄ ۾ وڃن ٿا. اون همن جي مدد ڪج ۽ باطل کي پائمال ڪج!

قوت بازوءِ مسلم ۾ عطا ڪر سو جوش
موج باطل ۾ ٿيا ٿهر جو طوفان ڪري
(سڪايل)

هاڻي خالد ڏهن ماڻهن کي دروازه ڏي روانو ڪيو ۽ باقي لوڪ پاڻ سان وٺي چئوطرف ڏي ڌڪ رکيائين.

خالد جو خيال هو ته آهستي آهستي وچ چانوٽيءَ ۾ پهچي پوءِ جنگ ڪجي، پر اونداهي رات هجڻ ڪري دشمن کي پوري خبر نه پئي. چانوٽيءَ کي وڃي پهتا ته بس نه پهريدارن هڪل ڪئي، ڪير آهيو؟

هاڻي چپ رهڻ جي بزدلي شيران اسلام جي شان کان ٻاهر هئي. خالد ۽ ٻين مسلمانن زور سان الله اڪبر جو نعرو هنيو هو ته اهو نعرو هو جو واٽيءَ باغ ۾ پڌر هو.

عيسائي مسلمانن جو نعرو ٻڌي هراسجي ويا. ان وقت عيسائي دنيا ۾ اهو وهم ويٺل هو ته مسلمان "جن" آهن ۽ هر جڳهه پهچي سگهن ٿا ۽ سچ پچ مسلمان ڪم به عجيب ڪري ڏيکاريا هئا.

حلب جو زبردست قلعو ماڻهو تي ماڻهو وهاري عجيب طريقي سان فتح ڪري ڏيکاريائون.*

يرموڪ ۾ سٺ هزارن کي سٺ ماڻهن سان شڪست ڏنائون.† روم جي زبردست بادشاهت کي شڪست ڏيئي انطاڪيه تي قبضو ڪيائون:‡

---

* حالات ناول "حور حلب" ۾ پڙهو.

† هي حالات ناول فتح يرموڪ ۾ پڙهو. ٠-٨-٠

‡ هي حالات فتوحات اسلام ۾ پڙهو. قيمت ٠-٠-١

ايران جي اِن مثل حڪومت کي ٽڪرا ڪري
ڇڏيائون + سو هنن عيسائن اهو شور ڪيو ته "جن
آيا، ڏٺي جن آيا." مسلمان ٥-٥ ماڻهن جو دستو ٺاهيو
۽ اوڙهن دستا تي وڙهڻ لڳا.

عيسائن کي اونداهي سبب خبر ڪا نه پئي ته
مسلمان ڪيترا آهن هنن سمجهيو ته ڪي بي انداز
مسلمان آهن سو هراس مان بدلي ۾ مان وڙهڻ لڳا
مسلمان انهيءَ جوش مان حملا ڪرڻ لڳا هو هر ڪنهن
حملا ۾ هنن کي ڪمزائيندا ويا.

مسلمان جي ڪوشش رهي ته جيترو ٿي سگهي
اوترو جلد فتح ڪان اڳ عيسائن جو ڪم ٺاهجي ته ته
سو جهڙي تنهن تي عيسائن کي انهن جي تعداد جي
خبر پئي ته پوءِ شور ٿي ويندا. برابر ٿي ڪلاڪ
وڙهيا ڪهڙي عيسائن کي ڪئي لوڳ ڪيائون پر آخر
هزارن عيسائن سان فقط ٿوري مسلمان ڪهڙي طرح
اڙي سگهندا.

حضرت خالد ڏاڍو ته هاڻي جلد فتح تي آڻي آهي
۽ مسلمان به ٿڪي پيا آهن شهادت واجهي آهي ڇو
ته آخري پر زور حملو ڪري پوءِ شهيد ٿي وڃي سو

+ هي حالت ناول "ايراني شهزادي" ۾ پڙهو
صفحو ١٠٠-١٢٠.

ٻيڻي زور سان نعرو هڻي سڀ جو سالڪو ٻلڪل لاهي عيسائين ۾ ڪاهي پيو هن کي ڏسي ٻين مسلمانن به ائين ڪيو. اوچتو چئني طرف کان به الله اڪبر جو پر شور نعرو بلند ٿي آيو.

(٥)

ڦاٽڪ وارا مسلمان نهايت آهستگيءَ سان هلي وڃي دروازي تي پهتا. دروازي جون ڏاڪڻيون ۽ لڪون (محرابون) هيون هر ڪنهن ونگ اندر ٥-٥ سپاهي ٻنهي طرفن کان ٻوري تي ٻڌل هوا پر هو اهڙا ته بي فڪر هوا جو بيهڻ سان ننڊ لڳائي جهوٽا کائي رهيا هئا.
مسلمانن سڀني کي قتل ڪرڻ بدران سمجهيو ۽ زور سان الله اڪبر جو نعرو لڳائي وڃي هنن تي ڪڙڪيا. هو به ننڊ مان ڇرڪي اٿيا پر هنن جا حواس خطا هئا سو ڪلاڪ کن مقابلو ڪري مارجي ويا ڪي اٿي ڀڳا.

مسلمانن وڏي دروازو کوليو. ٻاهران عياض جي فوج هئي جا ڊوڙي اندر آئي.

ٻئي کان خالد جو نعرو بلند ٿيو ته ان ڪري فوج جلدي جلدي اچي چاڙهي تي پهتي.

٩٠ مسلمانن جون ٻه ٽوليون ڏهون نوي ٿي ويئون ۽ هو نعرو هڻي وڙهڻ لڳا.

هاڻي جنگ زبردست صورت ورتي. ابره به ڦٽي
ويٺي هئي عيسائين کي جڏهن اهو معلوم ٿيو ته واحد
فقط هڪ ڳاٽ ڳٽيا مسلمان آيا هوا تڏهن هو افسوس
ڪرڻ لڳا ته اسان ناحق هراس ۾ پئجي مسلمانن کي
ڇڏيائي نه ڇڏيو آهي. جنگ هلندي رهي زخمين جي
چيخ ۽ پڪار کان آسمان زمين گونجي رهيا.

حضرت ضرار اڳ فقط هڪ گوڏ ٻڌي وڙهندو هو
اڄ عبا (پهراڻ) به ودو هٽائين هو جنگ ۾ اٿو ۽ مٿو
ٿي ويو جو جڏهن پهراڻ سڀ ورت سان پورجي ويو
تڏهن ٻي خيال ۾ لاهي اڇلائين ۽ پڻ اگهاڙو
وڙهڻ لڳو.

مالڪ اشتر ايڏو ڏکيو هو جو پيادي هوندي به
سوار پئي معلوم ٿيو. هو به نهايت سڀ جکري سان
لڙي رهيو هو.

هڪ ڪلاڪ ۾ ئي جنگ جو فيصلو ٿي ويو. مسلمان
عيسائين کي گجرن واڱر ڪٽيندا وڃي ميدان ۾ پٿرا
هڻن جو خيال هو ته ڪوشش ڪري واٽ کي وڃي
گرفتار ڪجي مگر ميدان ۾ ڳوليئي معلوم ٿين ته واٽ
بلڪل ڪر آهي!

هاڻي عيسائين ته هٿيار ڦٽا ڪيا. حضرت عياض
اعلان ڪيو ته هاڻي ڪنهن کي به بلڪل نه ماريو.
سپاهين ۽ مردن کي گرفتار ڪيو مگر عورتن ٻارن
ٻارن ۽ ٻاڍرين جو بلڪل لاڳو به نه ورتو.

هن حڪم لاءِ شرط سڀني مسلمانن جو لڙائي کان هٿ وڃڻ چڪ ٻو .

قلعي ۾ اندر الڪري لڳي ويئي هئي جو جنهن سو اندر ڪٿي ٻيو رهيو هو. مگر هن اعلان ڪرڻ تي سڀ هوش ۾ آيا ۽ هٿيار ڏيڻ لڳا .

هي هو الله پاڪ جي لطف ڪرم جا روزا، جن جي طفيل آخر جهڙا بهادر ۽ زورآور قلعا، اهي فتح ٿيا ۽ تمام اڳوڻي عرصي ۾ مسلمان دنيا جي زورآور بادشاهن تي غالب ٿي ويا !

(نوٽ :- هي اسان جي ٻهڪندڙ ڇپراڻ دلچسپ ناول " روم جي راڻي " ۽ " شڪسته حسن " لکڻ وارو آهي جو هن ڇپرائي واسطي تيار ٿي رهيو آهي ٠-١٢-٠)

مفڪر اسلام

علامه سيد ابوالاعليٰ مودودي صاحب جا لکيل

۽

ڏيپلائي جا ترجمه

ڪيل

بهترين اسلامي ڪتاب،

جن جو پڙهڻ هر مسلمان مرد خواهه عورت لاءِ بلڪل ضروري آهي

اسلام جو سياسي نظريه	٠-٦-٠
اسلامي حڪومت ڪهڙي طرح قائم ٿي سگهي ٿي	٠-٦-٠
جهاد في سبيل الله	٠-٦-٠
سلامتيءَ جو رستو	٠-٦-٠
حق جي گواهي	٠-٦-٠
قرآن پاڪ کي سمجهڻ جا بنيادي اصول	٠-٦-٠
هڪ صالح جماعت جي ضرورت	٠-٣-٠
مسلمانن جي طاقت جو اصلي چشمو	٠-٣-٠
اسلامي عبادتن تي هڪ تحقيقي نظر	١-٠-٠
پاڪستان جي اخلاقي اڌوگت	٠-۴-٠

ملڻ جو هنڌ:- مئنيجر رسالي عبرت حيدرآباد

بغارا جو خنصو

ڏيپلائي .

بخارا جو خاتمو

(۱)

هيءَ اوڻويهين صدي جي شروع جي ڳالهه آهي بخارا جو هر ڪو باشندو پريشان آهي ته روسي فوج بلغار ڪندي قلعي کي وڃي اچي پهتي آهي، هاڻي الائجي ڇا ٿيندو.

بخارا جو امير سڀ کان وڌيڪ پريشان هو ۽ هن جي سمجهه ۾ ئي نٿي آيو ته روسي فوج سان ڪئن جهيڙي جهل ڊاڙ ڪرڻي آهن لشڪر جو مقابلو ڇا سان ڪجي ڇاڪاڻ ته مرشدن جي دعا ۽ عنايت شامل حال هجڻ سبب هنن کي لڳو ٿي ته هن جي چڙهائي جو ڪمان هو لڪي هن نه انهن جي مقابلي لاءِ ڪي ڪو به تياريون ڪيون هيون.

(۲)

اڄ صبوح جو جڏهن امير صاحب کي ماڻ الهرام مقدس مرشد حضرت آغا عبدالقدوس جان نقشبندي جي تشريف آوري جو اطلاع مليو.

امير صاحب خود ارادو ڪيو سڄاڻ جو هر ڪو الهيءَ ڪرامت ۾ شڪ ڪرڻ جو سبب ٿي ڪري هو ته مرشد مڪرم دلين جا حال ڄاڻندڙ هو ۽ امير صاحب جي دل ۾ خيال اچڻ شرط مرشد جي دل ۾ روحاني لاسلڪي وسيلي اها خبر پهچي ويندي ۽ مرشد صاحب

جن ڪرم فرمائي اڳواٽ ئي تشريف فرما ٿي ويا.
امير صاحب مجلس کان ٻاهر نڪري سندن استقبال
ڪيو ۽ وڏي عزت ۽ ادب سان کين مجلس ۾ اچي
ويهاريائون رسمي خير عافيت بعد مرشد سڳوري مرڪي
چيو ”امير صاحب! اسان تہ توهان جي دل
جو حال معلوم ڪري توهان جي تڪليف ڪرڻ کان
اڳ ئي اچي حاضر ٿياسون!“

امير. صدق! صدق! قبلا! بيشڪ حضور جن دلين
جا محرم آهن ۽ هڪ اثر تہ هن موت کان وڌيڪ
مصيبت جو علاج بہ حضور جن ئي تجويز ڪندا.

مرشد (کلي) بابا! توکي پريشان ٿيڻ جو ڪو ضرور
ڪونهي توکي هيءَ بادشاهي بہ خدا کان پوءِ خواجگان
ڪرام عطا ڪئي آهي ۽ سندس نگهبان اهي ئي آهن
(جلال مان) روسي پلٽڻ جا آهن جي انهيءَ شهر طرف
اک کڻي نهارين جن لئي هر وقت خواجگان ڪرام جي
چوڪي آهي! حضرات نقشبندي کين رک ڪري
ڇڏيندا.

(سنجيدگي مان) پر بابا! اها تنهنجي ئي غلطي
آهي جو تون ”ختم خواجگان“ (نقشبندي بزرگن جو
ختمو) ۾ ڪڏهين دير وجهند آهين تہ ڪڏهن خرچ
ڪرڻ ۾ ڪنجوسي ڪندو آهين سا تہ جيئن تنهنجا
وڏا باقاعدي ختم خواجگان ڪرڻ ڪري ئي هن
بادشاهيءَ تي ويهي رسيا تئين جيڪر تون ڏاهن بہ ڪنهن

منڪر مردود کي اِها ڪٺي لتاڙڻ جي جهڙڪ جرائت
نہ ٿي!

امير هي ٻڌي يڪدم حضرت جي پيرن ۾ ڪري
چوڻ لڳو "حضور! اهڙو ٻرابو آهي نہ زماني جي
ڪرامت سبب مولڪن خواجگان ڪرام قدس الله سر
هم العزيز جي ختم ۽ ڪنهن ڪا ڏنو لي ويندي
آهي مگر هاڻي اوهين سڀني ارواح طيبہ کان اهي غلطيون
بخشائي ڏيو ۽ ڪين عرض ڪريو ته الله پاڪ کان ٻئي
هي مشڪل لاهي!"

(۳)

مرشد سگوري جو سڄيڊو چهرو هي لفظ ٻڌي
ووي نہ جلال مان ٻرجي ويو ۽ هو چوڻ لڳو "امير!
تو اهي لفظ ڳالهائي مهجني د پيل آڪ ڪي لپل ڏنو آهي
منهن جا چٽل ڦٽ آلا ڪيا آهن لهن جي لاه فرصت
نہ هجڻ جو لفظ ڳالهائڻ بلڪل غلط آهي مولڪي خوب
خبر آهي ته ڪنهن جي اثر همت اچي اون "ختم
خواجگان" کي دير ڪرائيندو آهين!"

امير حيران ٿي چوڻ لڳو "حضور! گستاخي معاف!
اثر ووي ڪنهن جو؟"

امير پاڻ ٿي چوڻ لڳو "اثر ڪنهن جو؟ مونکان
تو پڇين؟ جا لون جاڻين ٿي ڪولا لو؟ اڙي! اهي
جي وهابيڙا ملا لدهڙي پاد شاهي ۾ ڪهڙي وعظ ڪري
رهيا آهن ته بس ڪنهن اولياء کي نہ مڃيو انهن جو

توسل ڪا شيءِ ڪانهي، بزرگن سڳورن جا ارواح اوهان
جي زندگي ۾ تصرف ڪري نٿا سگهن، انهن کان مدد
نه گهرو بلڪ سڌيءَ طرح هڪ خدا کان دعا گهرو وغيره
تڪي جا تنهنجي شهه ڪانهي ؟

اڄ جوان تو نه انهن وهابين جي گستاخيءَ سبب
ئي اوليا سڳورا جوش ۾ آيا آهن ۽ هنن جو ڪرت ۽
رڪ جي واڙي ئي بتل هو سو ناراض ٿي هٽايو اٿن
ڏسون نه پلا اهي وهابيڙا ۽ سندن خدا ڪيئن تو توکي
اوليائن جي توسل ڏاران بچائي!"

امير هي ٻڌي ڏڪي چوڻ لڳو "حضرتا! مولکي
انهن جي خبر ڪانهي اهي ڪهڙي وزيرن ۽ ڪامورن
جا آهن جو هنڪي چوٽ چڙي ڏاو اٿن، توهين مهرباني
ڪري ڪو اپاءُ ڪريو جئين حضرات خواجگان ڪرام
پنهنجي مهر جو هٿ جئين منهنجن وڏن تي ڌريندا
هئا اٿن وري به ڌرين، منهن جو وعدو آهي ته هن
پريشاني لهڻ بعد اوهان کي فرج جو سالار ڪري ڏيندس
ته جئي به ڪو وهابي ڏسو اسي کيس عذاب ڏيئي
ماري ڇڏيان ته اوليائن سڳورن جي حرمت برقرار رهي!

(۴)

هي ٻڌي امير مرڪي چيو ته "بابا! تون بي فڪر
رهه. مولکي رات حضرت خواجه صاحب خواب ۾ تسلي
ڏني آهي ته هي روسي مردود سندن آگر جي اشاري
سان فنا ٿي ويندا.

پوءِ هاڻ هڪڙو "ختم خواجگان" جو وظيفو
وڏي بندوبست سان، جيئن حضرات نقشبنديه کي
دعوت ڏيڻ گهرجي، ۽ ڏکين گهڙين کي ورڻ لاءِ چاهيو ٿي
پوءِ ڏس ته خواجگان ڪرام جا ارواح طيبه انهن جي
ڪهڙي مدد ٿا ڪن!

امير صاحب حاضر جيئن وزير کي "هڪدم لعمل"
جو حڪم ڏنو، ان ڏينهن الدرساري بخارا جا نقشبندي
اچي گڏ ٿيا، جن منجهان ڪي نقشبندي حضرات
منجهن خاص خليفن ۽ خاص مريدن سميت "علماء
المشايخ" جي مزيدار ڪم جا عادي آهن انهن بخارا
۾ ان ڪين نقشبندي بزرگن جو اهو فيض جاري هو،
اڄ اهي ان پنهنجي نوجوان ڪيرو ۽ مضبوط خليفن سميت
اچي حاضر ٿيا هئا.

(٥)

"ختم خواجگان" زبردست پيماني شروع ٿيو ته
دوستن ته اچي قلعي کي سامهون ڪئمپ لڳائي، امير
جو لشڪر به هٿيار بڌي قلعي جي ديوارين فصيل تي
ويهي ويو ٿانڪ مضبوط بند ڪيو ويو جيئن سامهون
کي نقشبندي. نعرن بڌا ويا ته هنن تي توپن جا گولا
اثر نه ڪن.

مشهور ته آهي هو ته حضرات نقشبنديه ۽ "ختم
خواجگان جي طفيل اولياء جا ارواح طيبه. اهڙي مدد
ڪندا جو دشمن توپن جا گولا ناڪارا ڪرڻ، اسو

پر قسمتيءَ سان هن لشڪر جهڙن ولين جو ادب ڪيو لشڪر فورن ٻڌل اوليائن جي سڳوري خطي جو خيال ڪيو، جو ڪمبخت حڪومت لہ ڏ ما ڏ م ڪولا و ساٿيندڙون ٿي ويون!

پر لڏڻ ۾ اوليائن جي خطي جي ڏال ۽ انهيءَ تماشو ڪيو جو جهڙو ڪرلو قسم ٿي ٿي لڳو انهيءَ جڏهن ختم خواجگان پڙهندڙن جو لفظ "از ارواح طيبه ايمان مدد مي خواهم مدد مي خواهم" ٿي پڙو ۽ لڏڻ اهو گولو ۾ ئي اثر ٿي ويو ۽ قلعي کي ڪجهه ڪري ڪو نہ ٿي سگهيو!

(٦)

روسي گولي بازي کي اڄ ٽيون ڏينهن هو "ختم خواجگان" زور شور سان هلي رهيو هو، امير صاحب خود بہ انهيءَ محفل ۾ هو ۽ حڪم احڪام بہ سڀ اتان ڏيندو ٿي رهيو، اگرچ ڪن بيوقوف ۽ گستاخ ڪامورن ڪيترا ڀيرا اهو اطلاع پئي ڏنو تہ روسي گولي باري سبب قلعي جي فصيل (ديوار) ۾ ڪٿان ڪٿان سنهڙن جهڙن ٽٽي ويون آهن پر مرشدن مڪرم بادشاه کي اهو ارشاد پئي ڪيو تہ "هي ڪامورا سڀ وهابي آهن، ۽ ختم خواجگان جو لفظ "از ارواح طيبه ايمان مدد مي خواهم" هنن کي انهن بندوق وانگر پيو لڳي ٿو ڪمبخت وهابي تہ گهرن ٿا تہ بخارا جا ماڻهو سڀ اوليائن جا منڪر ٿي وڃن ۽ سندن

توسل بنا سڌي خدا کان دعا گهرن، انهن هنن جي
ڪوڙن اطلاعن جو ڪو خيال نه ڪيو حضرت خواجگان
ڪرام جن جو هي ختم هلي رهيو آهي سي لوهان جي
قلعو ڪري خدا جي ملائڪن سميت چوڪي ڏيئي
رهيا آهن!

شام جو وقت ٿيو ته "ختم خواجگان" اچي پورو
ٿيو، مرشد سڳوري سميت دعا "از ارواح طيب ايشان
مدد مي خواهم" (اوليائن جي پاڪ روحن کان مدد
ٿا گهرون) جو لفظ چئي چئن ئي طرفن
شوڪاري زور سان چار ڀيرا ڦوڪون هڻي چيو "يا امير
مبارڪ! اوليائن سڳورن جي مدد اچي وئي ۽ روسي
مردود خبيث اجهو ٿا ڀڄن!"

سڀني زور سان آمين چيو ۽ سچ پچ روسي گولا بازي
بند ٿي وئي يا نه مدت مدت ۾ گولو جو ڏٺو ڪو پئي
۾ ٿي وئي يا نه هاڻي خاموشي ٿي وئي! بيشڪ هيءَ
عجيب ڳالهه هئي جو "ختم خواجگان" جي ختم ٿيڻ
سان گڏ روسي گولا باري به ختم ٿي وئي!

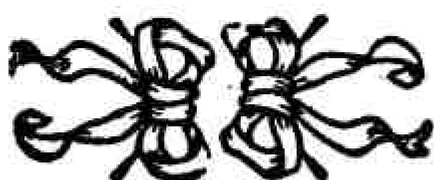
ختم خواجگان جي شروعاتي لقمو ٿي رهي هئي
(يعني مٺائي ورهائجي رهي هئي) مرشد سڳورو بار بار
فخر سان چئي رهيو ته "ڏٺو ته خواجگان ڪرام جي
ڪرامت! هاڻي اهي وهابيڙن کي ڏاڙهي کان جهلي
اچي روسين جي پڇڙي جو تماشو ڏيکاريو ته اڳتي

هڪڙن هن به، اهين نه ڇوڙين نه اوليائن جي توسل ۽ سندن ارواح طيبه جي مدد طلبڻ کان سوا ٻڌو سمئون خدا کي پڪاريو!“

مجلس مان ”صدق!“ ”صدق!“ جا آواز بلند ٿيا، اوچتو هڪ خوفناڪ ”ٺڪاءُ“ ٿيو ۽ ان سان گڏ زبردست ”ٺڪاءُ“ ۽ ٻڌڻ ۾ آيو! سڀ حيران ٿي اٿي بيهي ڏهاڙ لڳا سپاهي ڊڙندا ڪندا اچي رهيا هئا ”امير صاحب!! امير صاحب! قهر ٿي ويو روسين جي سڀ کان زبردست توپ الهي هنڌ تي وڌي ۽ وڏو گولو وسايو جنهن سندن لڳڻ گولي اڳئين سنها سنها شگاف وجهي ڇڏيا هئا قلعي جي فصيل زبردست ٺڪاءُ سبب ڪري پئي آهي، ۽ روسي بخارا اندر قلعي ۾ داخل ٿي رهي آهي!“

امير جي هٿ ۾ ”ختم خواجگان“ جي شمولي هئي سا ڪٿي زمين تي اڇلائين ۽ قهر آلود نگاهه سان مرشد سڳوري ڏي نهاري اٿي کڙو ٿيو!

”ختم خواجگان“ جي خاتمي ٿيڻ سان گڏ بخارا جو به خاتمو ٿي ويو! (غبار خاطر تان)

ٽپلائي

جا ڪتاب

شبواجيءَ جي
ساهڙي

ڏ ٻهلاڳي.

شيواجيءَ جي ساهڙي

هندي بادشاهه!

هندستان ۽ هنڌ آزاد هندي بادشاهه!

جي هان! هندستان جي ڪنارن تي بس ڪنهن
زماني ۾ آزاد هندي بادشاهن جي حڪومت هئي!

هڪ ڏينهن پنهنجا ڏ، سڙ ڏ، ڀڄڪ سڄا سارا
تي سوڙ وهيو!!

۽ پوءِ ....؟

پوءِ اُهي ڪاڏي ويا ....؟

ڪٿي فنا ٿي ....؟

(٢)

حاجين جي جهاز کي ڦرڻ جو واقعو ڪو معمولي نه
هو، ساري هندستان جي مسلمانن کي اُن وقت ويئي،
ڏايا ۽ حاڪم هڪ ٻئي سان لڙڻ لڳا، هندستان ڦرڻ لڳا،
مگر حاڪماڻي ٻڌڪ سان ۽ ٻڌ سڀي زبردست ڪمزورن
کي ڪُٺو، حاڪم حڪومت ڪرڻ لڳا، پر شيواجي حاڪمن
وارن طريقن مان ڇا ڄاڻي، هو ته ڄڻ ڌاڙيل هو ۽
ڌاڙيلن وارا ڪم ٿي ڪندو هو. حاجين جي جهازن
کي ڦرڻ کان شهنشاهه هند محي الدين محمد اورنگزيب
(رحمة الله عليه) کي ڏاڍي ڪاوڙ آئي ۽ هن سندس
گوشمالي لاءِ هڪ جرار لشڪر موڪليو پر انهي کان
اڳ هڪ تمام ڏاڍي حاڪم، سندس ٻانهن ڪرڻ ڪري

ڏمر ۾ هن جابلو ڏاڙهل کي اهو ڏک هميشه جو مرڻ گهڙي تائين کيس فراموش نه ٿيو.

(٣)

جنجيرو ۽ هندستان جي الهندڙين ڪناري وٽ هڪ ننڍڙو ٻيٽ آهي ٻند ۾ هين صديءَ عيسويءَ جي شروع ۾ افريقا جي ڪن حبشين هن تي اچي قبضو ڪيو هو ۽ ٻيهڙي مغل ٻنديءَ سان آهستي آهستي سندن اهڙي آزاد حڪومت ٻڌائي ويهي رهيا جو ڪو حاڪم هن ڏي اک کڻي نهاري نٿي سگهيو ۽ کيس جبلن جهڙن اهڙن حفاظتن موجود هئڻ جو اڪثر ٽوپن جي گولين لئي ڪو اثر ڪونه اڪي ڪو لشڪر جرار منجهس گهڙي نه سگهيو.

هوليءَ جي راس هئي ۽ ڪناري جي شهر "دابل" ۾ شيواجي ۽ سندس ساٿي قلعي ۾ جشن ملهائي رهيا هوا ۽ مرهٽي حسن جا ناد ۽ امرتا ۽ نازڪ هٿن ۾ گلال جون پچڪاريون ڀري ناز سان سردارن ڏي اڇلي

"ڏوم مچي هي آج جگت ۾

ساچي ٻورا ٻوري

ابي ابي گهرسي اکاي

ڪرلي ڪالي ڪولي گوري

هوري آلي ري ڪنهيا

سرج ڪي ٻنتا"

جهڙا دلفريب گانا ڳائي رهيون هيون ۽ شيواجيءَ

جي پياري محبوب ليلا، مهاراشٽر جي حسن جي راڻي
جام و مينا هٿ ۾ کڻي ساقي گري ڪري رهي هئي،
راجا شيواجي سندس هر هڪ ادا تي اشرفين جون
مٺيون اڇلي رهيو هو.

"دوزخ سي نه ڊرو، پي ارو مزي سي پيو"

جي مصرع سان گڏ هيءَ جيئن ليلا جهڪڻ لاءِ بلند
ڪئي اٿي ته چوڌار ڪول مرهٽن جي وات مان
"ماري ڇڏيو!" جا آواز بلند ڪري ڇڏيا.

اوچتو قلعي جي دروازي وٽان آواز بلند ٿيا،
"اڙي مارين ٿا! لٽين ٿا!"

عيش ۾ ٻڏل مرهٽن سمجهيو ته اهي به ڪي ڪان
ڀڳت جي موج جا آواز آهن ته، تنهن لڳاتار چيو "ڀلي
مارين، ڀل لٽين، اهو ته اڄ مولي جي واتان نازل
جو حق آهي!"

پر سندن اهو ٺهڪ هڪدم بند ٿي ويا جو
"هوشيار ٿيو خبردار ٿيو، حبشي اچي ويا" جا آواز
به بلند ٿي ويا.

(۴)

حبشي اڄ موقعي تي آيا هوا، مرهٽن جي رنگ
۾ ڀنگ پئجي وئي، شيواجي ۽ ٻيا سردار هڪدم تلوار
کڻي ڦاٽڪ ڏي وڌيا ساڳئي وقت سموري فوج به
ڀاڄو لڪڻي، هٿو هٿ لڙائي هلڻ لڳي حبشي خوب
سمهڙي آيا هوا پر بهادر مرهٽن جو تاب ته جهلي

سکيا ۽ آهستي آهستي ته اتي هلڻ لڳا، مرهٽا دلمر
گهمندا هيٺ ڏي وڌڻ لڳا، ڪن جو منهن ڏنڊي پوري
اڪري ويا هاٿي حبشي جهنگلن ۾ جبل ڏي ڀڄڻ
لڳي وقت ۾ ڪي ٿورا حبشي پنهنجا سڀ ڀڄي ويا،
شيواجي ۽ سندس سردار جن جي ڪاوڙ جا نعرا لڳائيندا
ٻولتي موٽيا پر قلعي کي ونجهو پهتا ته ......

(٥)

اڪيون ماڻهو مرهٽا وري وري قلعي ڏي ڏسڻ
لڳا، قلعي تي چنڊ تاري جو اسلامي جهنڊو ڦڙ ڦڙ
ڪري رهيو هو، انهيءَ جي پوک حبشين، عقلمند ۽
ٻارن وانگر شيواجيءَ کي اهو چيڪو ڏنو جو هنکي مرڻ
گهڙيءَ تائين ياد رهيو، هن لڙ و لشڪر ڏانهن ڏي
موڪليو ته هو مرهٽن کي قلعي کان ٻاهر ڪڍڻ جي
لاءِ، انهيءَ جي ته حراسن مرهٽن کي سوچ ويچار جو
ڪو موقعو نه مليو ۽ هو حبشين تي فتح لهڻ جي ڏس
۾ ـــــ سڀ قلعو ڇڏي ٻاهر اڪري ويا ۽ اچا ته ٻري
اڪيلا ويا، حبشين جي جوان لوچ قلعي تي لڳ ڪمبو
ڏسي پيا مقالي جي منهن قبضو ڪري ورتو ۽ ڪلال
جون ڀڄڪارين هلندڙ خوب صورت گولين جي
ساري فوج جنگي قاعدي موجب سندن ٻاهرين پڄي
رهڻ، جي گوريلن حبشين اڳيان جهڙا ون دڪون
وٺ ٻاڪاون!
مگر ليلا ... ؟

(٦)

جتي ٻئي مهاراڄا شيواجي ”هاءِ الله“ ڪري ڀي ڪري جي وڃي، جڏهن ٻڌائين ته اها ته عزي سان حبشي سردار جي آغرش ۾ ولهي ڪمس رڇهائي وهي آهي.

هن هڪدم قلعي تي حملو ڪرڻ جو حڪم ڪيو، مرهٽا ٻڌايا ٻر ذوي ۽ ڊب جهلي ته سگهيا، ته صرف سندن قلع لهه حبشي جو قبضو هو ٻر ڪماري جي سندن ماليمان آرماڙ (جهازن) تي وڪيل اوٿن ۽ مٿن لي گولا وسائي ٻي گناه ماڻهن جو قتل عام وڌو رهيون هيون!

ٻاڻيا شهر ۾ سندس جهازن جو شيواجي مهاراڄ کي اتر و اولاد ته هو جيترو چيدو مڪيءَ ليلا جو ٻر گوليون ۽ گولن جي برسات ڪئي هڪوار مهاراشٽر ڏي وڃي ڪو وڌو لشڪر ولس اچڻ لاءِ مجبور ڪيو هو

هرش وهو اهل وطن هر او سفر ڪري دمن
ڊرو ديوار ٻه حسرت سي نظر ڪري همن
چڙي ٻياريءَ ليلا ڪي ياد ڪيدو وايس وطن ووهو.

(٧)

لشڪر ته ليار ليو ٻر ڊاڊا ڏي وڃي ته سگهيو جاڪاڻ ته عالمگيري فوجون ۽ حاجين جي جهازن لنگر جو ديرو وڌو لاه اچي وٺيون هيون.

ڪيترو ئي عرصو ھي مقابلو ھليو، شيواجي ھن
کان جند ڇڏائڻ لاءِ نهايت منتظر ھو، صرف ھن لاءِ ته
ڪا ٿوري فرصت ملي ته، ھڪوار ليلا ٻائيءَ کي
حبشي واڪاس کان ڇڏايان!

ھن جي مراد پوري ٿي، ڪجھه وقت شاھي
لشڪر کان فرصت ملڻ سان سموريءَ فوج سان "پنالا"
جي پاڻار ڪيائين قلعو به فتح ڪيو ته ڪناري جا جهاز به،
پر افسوس ليلا اڳ ئي ڪاڏي ھئي، ۽ ھا پنهنجي ته جنجيره
جي قلعي ۾ قابو ھئي.

ڇڙ مرڻ جي ھن جنجيره تي ڪولا ساري شروع
ڪئي، ۽ اوھين اڌ محل تان گولا وسائيندا رھيا ۽ ھيٺ
پر جنجيره جي جيلن کي الھن جي ڪا پرواھ ڪانه ھئي،
گولا ٻاريءَ جي ھر ڪنهن دس جي دوھين جي ٿانڊ
لھي بعد ساميھن. حبشي پنهنجا آڳر تا ڏيکاري ڇوڙائيندا
ھوا ۽ بس!

مهاراجا ڪاوڙجي اڌ: محل مرهڙين جي پيل ڀالڻ
جو ھڪر ڏٺو ته حبشي پڙيون ته ساڙي ويا ڀانڪ
موقعو وٺي وري به ڪناري تي ھڪ ڪامياب چاھو
ھڻي ھزارين پيادين پالها ھڪ ڪري دولت لٽي
ھليا ويا

شيواجيءَ ڪاوڙجي ساري ھمت ڪئي ڪٺي گھمر و
ڪمر، ته وسد کان لنگ اچي شيدي صلح ڪري
ڪمر اڙ ڪمر ھڪوار ليلا ڏيئويءَ جو دشمن ڪرائين

مگر ”ليلا“ ”ليلا“ ڪندي درشن جي دوار جو
در اکري ويو هو، درشن اصحاب نه ٿيو

شيواجي سرڳواسي ٿيو. سندس پٽ سنڀاجيءَ سان مقابلو ڪندي دنيا کان ٽوڙ هلڻا، پر هو ان مقابلا هلندا رهيا مگر حبشين جو وار سان ونگو ٿي نه سگهيو ۽ هي لوڙو ٻيهت ٻهڪجي آزاد حڪومت جو نيستائين ڏ واڪو وڄائيندو رهيو جيستائين ......

(٨)

سترهين صديءَ جي پڇاڙيءَ ۾ جڏهن جي آخري پادشاه عبدالرحيم جي وفات بعد سندس اولاد ۾ تخت تان اچي جهيڙو متو، اتحاد ختم ٿي ويو، ٻاهر جو دشمن ٿيو، حبشي ۽ ٻار ٽيون ٿي پاڻ ۾ وڙهڻ لڳا، وڙهي وڙهي ٿڪجي پيا، پڇاڙيءَ پاڻ فيصلو نه ڪري سگهيا، هڪ ٻئي مرهٽن کان مدد ورتي ٻئي انگريزن، پوءِ نتيجو ......؟

نتيجو اهو نڪتو ته ٽي سو ورهين تائين جنهن جهنڊي کي شيواجيءَ جهڙا بهادر مرهٽا به جهڪائي نه سگهيا، سو جهنڊو نه ٿيو پر نفاق جي باه ڪمس پهرن کان چونيءَ تائين جلائي ڇڏيو ۽ جڏهن ماٺ اورنگزيب شهيد ٿيو ۽ بهادر به ڪري ويو!

الفاق (ٻڌيءَ) جنهن کي ٽي سو ورهيه حڪومت ڪرائي، ۽ نفاق (جهيڙي) ڪين ٽن ورهين اندر تباهه ڪري ڇڏيو!

اڄ ته جهيڙي جي جڙيءَ جا اولها اولها جبل هندستاني مسلمانن کي اهو پيغام و سڻائي رهيا آهن ته:-

واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا

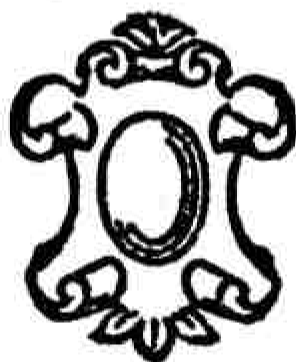
۽ سڀ گڏجي الله جي ڏورين کي مضبوط جهليو ۽ ٽولا ٽولا نه ٿيو

ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ريحكم ۽ پاڻ ۾ نه وڙهو نه ته ٿڪجي ويندؤ ۽ اوهان جو رعب اکري ويندو،

(ٻڌءِ اهي ٻڌي ڪندڙ قومن جو موچڙو هوندو ۽ اوهان جو سر!)

فاعتبروا يا اولي الابصار

(اي اکين وارؤ! ڪا عبرت وٺو!)

ڏيپلائي جا ڪتاب

ارشاد الخلفاء

چئن يارن سڳورن جا عمدا قول احاديث سليس سنڌي زبان ۾ چونڊي گڏ ڪيل جي هر مسلمان ٻاهڪ انسان لاءِ رهبر جو ڪم ڏيندڙ آهن قيمت ٠-٨-٠

اسلامي انقلاب

اسلامي دنيا ۾ ڪهڙن انقلاب آڻڻ ۽ هاڻي خالص اسلامي حڪومت ڪيئن قائم ٿي سگهي ٿي ان جا وسيلا. تعليم يافتن جي منظور ڪيل قيمت ٠-٠-١

ڪفر ناس

آريه سماجين جي مشهور ڪتاب ستيارٿ پرڪاش جي چوڏهين سملاس، جنهن ۾ خدا پاڪ ۽ رسول پاڪ ۽ قرآن پاڪ ۽ مسلمانن کي گاريون ڏنل آهن تنهن جو اهڙو دندان شڪن جواب ٠-٠-١

ڪتاب ملڻ جو پتو:-
مئنيجر عبرت حيدرآباد سنڌ.

سائنس جو پٽ

ڏيپلائي

سائنس جو پٽ

(١)

ڊاڪٽريءَ جو وڏو امتحان ڏيڻ بعد ، رشيد ھي علمي پياس ٺري نہ ٿي ۽ ھو پنھنجيءَ وڃي ڊاڪٽر لطيف وٽ ڪمال ماڻ فائدو حاصل ڪرڻ لڳو ۔ ڊاڪٽر لطيف سائنٽفڪ طب جو ماھر ھو ۽ گھڻا سو پڻ شائق ، سندس ليباريٽريءَ ۾ رشيد کي انساني ڳھرو جوڙي ھڪ جوڙ تڪميل ڏسڻ ۾ ايندي ھئي ۽ ڊاڪٽر لطيف سان ان ڏي اھميت گھڻو مصروف رھندو ڪراندو ھو ۔

ھڪ ڏينھن ڊ رشيد ڪالئس ان جوڙ بابت پڇا ڪئا ڪئي ، مگر ھڪ ڏينھن پڇيو تہ " استاد اھا ڪھڙي انوکي جوڙ آھي جنھن ڏي توھان ھميشھ ري قدر توجھ ڪريو ٿا؟ "

ڊاڪٽر لطيف کلي جواب ڏنو " پٽ! ھيءَ منھن جي زندگيءَ جي موڙي آھي ، منھنجي لھورن جو نچوڙ آھي ، ھان ، ھان! ھيءَ جوڙ جڏھن مڪمل ٿي ويندي مولڪي ھمھمھ لاء امر بدائي ڇڏيندي! "

رشيد وڏي عجب حيران ٿي چيو " استاد! جڏھن تہ ھر ڪو انسان کي ان جوڙ جي مڪمل واقفيت ڏيو! "

لطيف اٿر مان چيو " جي ھا ، ھيءَ عجيب آھي

۽ سندس ڪُتي جو نالو به عجيب ٿيندو، پر ٻيا ڊاڪٽر!
ٻڌون ٿا ۾ اسالي اڃ وڃي مختلف مصالحن سان ڀريو
آهي ۽ روزانو ڪيس انجيڪشن ڏيندو، جهان تي هالي
انهيءَ جي ڀاڻ پيچ جا آثار ظاهر ٿي چڪا آهن ۽ موت
ڪي شڪ آهي ته اون مهين پوري ٿيڻ بعد هن ۾ ساهه
اچ اسالي پيدا ٿيندو، اهڙو معجزو سائنس جو ڀت
ٿيندو ۽ آئون هن جو نالو "عجيب" رکندس!"

(٢)

رشيد ته انهيءَ بعد مهنو سوا رهيو ڪنهن ضروري
سبب ڪري دهلي هليو ويو ۽ وري ڀيڻي ڪو نه
آيو، پهچڻ ڪانه ڏيندي سبب وري ڪيس ڊاڪٽر
لطيف جي ياد ڪوري نه ڪانه ڏهي مگر پنجويهن ورهين
جي طويل عرصي بعد اوچتو نه فقط ڊاڪٽر لطيف پاڻ
سندس سائنس جي ڀت "عجيب" ۽ سندس سائنسي
ڪرشمي جي به ياد ڪوري تازي ٿي ويئي!

ڳالهه هي هئي جو اڄ ڊاڪٽر رشيد وٽ هڪ اڻ
واقف مهمان آيو جنهن مان معلوم ٿيس ته هي سندس
استاد مرحوم ڊاڪٽر رشيد جو ڀت "ڊاڪٽر عجيب"
آهي هن ملاقات سان ڊاڪٽر رشيد جيڪو حيران ٿيو
تنهن خوش به ٿيو ۽ حيرت ۾ کيس چيائين ته "اڄ اوهان
جو پاڻ ليڪچر ڪيو"

۽ ڀوءِ ڏاڍيءَ خوشيءَ مان ٻڌي هن مضمون
جو اشتهار هزارن جي تعداد ۾ شهر ۾ تقسيم ڪرايائين
"دوستو! اوهان جي شهر ۾ اڄ سائنس جي ڪمال

جو امولو آيل آهي يعني ٻمبئي جي نامياري سائنسدان ڊاڪٽر لطيف جو السالي ٻج مان هٿرادو ٻچيداڻ وسيلي پيدا ڪرايل ڀوت "ڊاڪٽر عجيب"! اهو صاحب اڄ اوهان اڳيان دلچسپ ليڪچر ڏيندو جو ٻڌي اوهين انهن تي خوش ٿيندا جئين هن سائنس جي پيدا ڪيل مڪمل انسان ڊاڪٽر عجيب کي ڏسي!"

(٣)

مقرر وقت تي تمام ماڻهن جا اچي گڏ ٿيا، سهڻو جوان ڊاڪٽر عجيب اٿيو ۽ مرڪندي تقرير ڪيائين:-

"دوستو! اوهين مون کي ڏسي حيران ٿي رهيا آهيو ته سائنس جي وسيلي هٿرادو ٻچيداڻ مان ڪيئن هيڏو مڪمل انسان بڻيو ۽ هاڻي ته عورتن کي به ٻار ڄڻڻ جون تڪليفون به برداشت ڪرڻيون نه پونديون!

مگر (ٺهڪ ڏيئي) مون کي اوهان کان وڌيڪ حيراني ڊاڪٽر رشيد صاحب جي ٻهرائي تي ٿي آهي جو مون کان اڳي هن ٻچڙن ڪي ڳاڇو، انهن تي ڪٺي اعلان ڪيائين ته آئون والد محترم جو سائنسي ڀوت آهيان!"

ڊاڪٽر رشيد حيران ٿي سندس منهن ڏي ڏسڻ لڳو ۽ ٻهرائي مان پڇڻ لڳي چيائين "ڇو ڇا، اوهين استاد محترم جي سائنسي ٻچيداڻ جي پيدائش نه آهيو؟"

ڊاڪٽر محبوب ٽهڪ ڏيئي چيو ”مس ، ٻالڪ آهه
مصنوعي انساني ٻچڙن جي پيدائش آهي ، افسوس
جو والد محترم جي سائنسي ٻچڙن ۾ اڪيچ ٥ مهينا پهرين
ڪو انساني ٻولو ڏسڻ ۾ آيو پئي، پر هو ٻچا جي مرڻ
لڳي ، بابي صاحب گهڻيئي اجهڪيشون ڪيون سائنس
جا سڀ ڪمال ختم ڪيائين مگر وڏڙن ٻچڙن لهڻ
ٻ ولڊ بدهو وئي“ ڊاڪٽر لطيف ... ڪمال
شرمندگي سان چيو ”؟ پوءِ توهان جو ڇا ٿيو.... ؟“

ڊاڪٽر محبوب کلي چيو ”جي ها ، والد صاحب
جي دل ۽ دماغ کي جيڪو صدمو رسيو آهي اهو
گهٽائڻ خاطر هن ٻيو ڀيرو پنهنجي ... جيمل پٽ
پيدا ڪيو تي نالو ”محبوب“ رکي انهي صدمي جي
اسڪين ڪئي !“

ماٺيو ڊاڪٽر رشيد جي ابهرانئي تي ٽهڪ ڏيڻ لڳا،
هو پڪوڙ ۾ شر ٿي ويو !

(٣)

ڊاڪٽر محبوب وري مرڪندي چيو ”يارو!
ڊاڪٽر رشيد وڏڙي جو ڏو هڪ ڪولهو ، اصل نه ڪل
اڄ گهر جي بابي مرحوم جي خيالن تي ، جنهن صاحب
انسان بڻائڻ جو نه عزم ڪيو ، پر ان کان اڳ نه ڪيس
انساني پچ تيار ڪري ڏيکارڻ گهر تو هو ، انسان تيار
ٿيڻ ۾ ڏ. تو مهما گهرال هوا ار ٻچ ٿاڪڻ وڏ ۾ ودڻ هفتا
پ گهري هيا ، مگر سوين هزارين انوکيون چيزون

تنهنڪري ڀلا سائنس اهڙا جيوَ نہ ٺاهي سگهي ٿي ؟
(ٺهڪ ڏيئي) خود اهڙا جيوَ تہ ٺاهي ٿي ، مگر
انسان جو وقت ...... اهو تہ سڀڪنهن کي معلوم آهي تہ
پس چند ڪاٺ ۾ مان ان تي ڏيئي اندر لو تيار ٿئي ،
مگر اڄ تائين ڪو آهي ڪنهن سائنسدان کي همت ،
جو اهڙن ڪاٺ ۾ مان هڪ قطرو وقت بہ تيار ڪري
ڏيکاري ؟

دوستو! انسان ۽ انسان جو اڄ تہ تيار ڪرڻ پري
رهيو پر لک ڪوششون ڪندي بہ ڀاري سائنس اهو
معمولي ڪاٺ ۾ جو سمجهہ ، خسيس وقت ، بہ تيار نٿي
ڪري سگهي ! آفرين اي احسن الخالقين تنهن جي
قدرت ! هي جسمار ان لاءِ جوڙيون ٿئي ڪـي ڀلا
ڪهڙي طاقت !

سائنس لک ڪماليتون ڪري ، مگر تنهنجي هڪڙي
ڪماليت کي بہ پهچي نٿي سگهي !

تنهن اي خالق کان منهن موڙيندڙ انسانو! انهي
انهيءَ ۽ بيمثل خالق جي قدرتن ڏي نظر ڪري اي
اختيار مقدس حضور ۾ سر جهڪائيو ۽ اقرار ڪريو تہ
فتبارڪ الله احسن الخالقين !

(پوءِ ٻلڪ وڏيءَ بزرگيءَ وارو آهي اهو الله پاڪ ،
جو سڀني کان بهتر خلقيندڙ آهي !)

افسوس آهي انهن شخصن جي حال تي ، جي اهڙي
بيمثل ۽ وڏيءَ قدرت واري مالڪ بابت ماڻهن کي
چون ٿا ” بيوقوفو! ان کي خالق نہ سڏيو! “

بزدل نور جهان

د پېلاټې

بزدل نورجهان

هن زماني جو گهڻو ڪري رواج آهي ته بادشاهه يا
ٻين لفظن ۾ ٻڍڙا امت اڪثر اهو ئي ٻڌبو آهي جو
سڀ کان وڌيڪ چالبازي يا دماغي قابليت وارو
هجي ۽ بهادري يا چالبازي کان سواءِ ڪوهه ٻري
پڇندو هجي پر اڳئين زماني ۾ ائين نه هو، اڳي جو
شخص سڀ کان وڏو بهادر هوندو سوئي سڀني جو
اڳواڻ ٿيندو هو ۽ هو پسند به اهڙن ئي شخصن کي
ڪندو هو جي بهادر هوندا هوا ٻزدلي مردن لاءِ ڇا
پر عورتن لاءِ به عيب ليکبي هئي.

(۲)

شاهه جهانگير وڏي ۽ گهاٽي جهنگل ۾ شڪار
ڪري رهيو هو، جهانگير هڪ نهايت بهادر شهسوار
هو ۽ هن سڀني شڪارن کان وڌيڪ مزو ڪيس شينهن
جي شڪار ۾ ئي ايندو هو اڪري هو شڪار لاءِ به
اهڙائي جهنگل وڌيڪ پسند ڪندو هو جن ۾ شينهن
هجڻ جو گمان هوندو هو جهنگل ۾ منگل هو،
لڏن جون قطارن ئي قطارون لڳل هيون واس جو
وقت هو، اڃا سوال پئي هئي اڪري ماڻهو به جاڳي
رهيا هوا ۽ گهمي رهيا هوا اوچتو هڪ شينهن لڏڻ
جي حد الدو گهڙي آيو ۽ خوفناڪ گجگوڙن ڪندو
نظر آيو بدقسمتيءَ سان سڌو شاهي لڏين ڏي ئي آيو.

واڳي اورجهان ته انهن سان گهڻي وحشي شينهن جي ڇرڻ لاءِ اکين ۾ ڪڪوڙ سان اچي هن جي دل تي اهڙي هيبت طاري ڪئي جو بي اختيار پٺتي وڃي وڃي لنبوءَ ۾ لڪي.

بادشاه ۽ ٻين بهادرن شينهن کي ته ٽوڪي ٽڪر ٽڪر ڪري ڇڏيو پر بادشاه کي جڏهن معلوم ٿيو ته اورجهان شينهن کان ڊڄي وڃي لنبوءَ ۾ لڪي آهي تڏهن سندس بدنامي ٿي وئي ۽ پاڻ ته اورجهان سان ڳالهائڻ کان ئي پاسو ڪيائين پر حڪم ڪيائين ته اهڙي بزدل واڳي هرگز اسان کي پنهنجو منهن نه ڏيکاري!

(٣)

اورجهان کي معلوم هو ته جهانگير جو اولاد ۽ اهل آهي ڇاڪاڻ ته جهانگير کي ساڻس اهڙي محبت هئي جو هو علانيه چوندو هو ته ”اسان ته پنهنجي سلطنت کي، ان پيالن شراب ۽ هڪ سيخ ڪباب تي اورجهان وٽ وڪڻي ڇڏيو آهي“ ۽ هڪ مدت هن کان جدا گذارڻ لاچار هوس سو جهانگير اورجهان جي منهن ڏسڻ کان به لاچار هو.

هن ڳالهه اورجهان کي شرم کان گويا زمين داخل ڪري ڇڏيو هن محسوس ڪيو ته واقعي مون جيڪو ڪجهه ڪيو آهي اهو تنهن هڪ واڳي ته ڇا پر ادني عورت جي به سڀني پهچي شان کان گهٽ آهي.

۽ هوءَ ٻوڙيءَ توجه سان بندوق ٻاڙي جي شڪار
جي مشق ڪرڻ لڳي،

هو انسان جيڪڏهن دل ۽ جان سان ڪنهن ڳالهه
سکڻ جو ارادو ڪندو آهي ته يقينا هو انهيءَ ۾ ماهر
ٿي ويندو آهي، نورجهان به اگرچ سهڪمري جاڳندي هئي
مگر هاڻي هوءَ همه تن انهيءَ طرف توجه ڪرڻ
لڳي ۽ نشان ٻازيءَ ۾ اهو ڪمال پيدا ڪيائين جو
هاڻي نه نه صرف نشان خالي نٿي ويو نه ڪنهن
خونخوار جانور کان هن کي ڊپ ٿي ٿيو.

(۴)

اڄ وري شاهه جهانگير شڪار ڪري رهيو ۽
شڪار به ڪهڙو؟ اهو ئي ساڳيو سندس محبوب
”شينهن جو شڪار“!

شينهن جي جهنگلن ۾ شڪار ڪبو آهي تڏهن
انهن ٻه ٻه هوندو آهي جو بس هتڙاڪ و وهارل شينهن
هوندو آهي جنهن کي ڪٺي ماريو، مگر هتي ته ڪڏهن
شينهن ڳوليو به هٿ نه ايندو ته ڪڏهن ڪٿان ڪٿان
هيڪالڊا شينهن نڪري پوندا آهن سو اڄ به شڪار
ڪندي ڪٿان هيڪالڊا شينهن نڪري پيا، ڪن کي
شڪارين مڙهين ڏئي ته ڪي شاهه کي به ڏري آيا، شاهه
سندس ساٿين هڪ ان کي مڙهين ڏئي ته هڪ زبردست
شينهن ڏور ۾ ٿو جي پڪا پڪ شاهه جي هاڻيءَ پڻيان

چڙهي آيو ۽ آباديءَ جي بزدلن ٻڌي چڪر ڦرڻ
لڳو ته هو هنگي شاه تي ڪو ڇاپو جو وار ڪري ته
اوچتو هڪ شهسوار گهوڙو ڊوڙائي اچي پهتو ۽ بندوق
جو آهو لا نشانو چٽيائين جو شينهن رڙ ڪري وهي
ايترو ڪريو!

شاه مشڪوراڻه انداز سان سوار ڏي ڏٺو جو مرڪي
وهيو هو هن پيا ته ٿي فير ڪري ٿي شينهن پيري
ڪري وڌا ۽ وڌي اچي شاه کي سلام ڪيائين!

”منهنجي نور جهان!“ چئي شاه يڪدم سندس
همت ڪٺي ڇڏيا، هن جو لاراضپو اڄ دور ٿي ويو
لاراضپو بزدليءَ کان شروع ٿيو هو ۽ وڌي راضپو شير
دليءَ تي ٿيو ۽ اڳئين کان ٻه هزار دفعا وڌيڪ ٿيو!

سرخرو هوتا هي انسان
ٺوڪرين کاني ڪي بعد
رنگ لاتي هي حنا،
پٿر سي پس جاني ڪي بعد!

خلق سموريءَ ۾ واه واه ٿيڻ وڃي شاهي خزانه
شڪرانه طور خوب لٽيو ويو هو هڪ شاعر حاضر
ٿي بر جسته هي شعر پيش ڪيو.

نور جهان گرچه بظاهر زن است
در صف مردان زن شيرافگن است

يعني نور جهان اگرچه ظاهر ۾ زال آهي پر مردن
جي صف ۾ شينهن مار بهادر زال آهي!

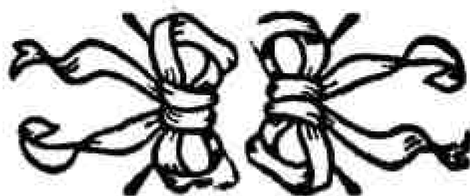
(٥)

هي واقعو اهڙن بزدلن کي خوب سبق ڏئي ٿو جن جو اڄ ڪلهه جي بدامنيءَ ۾ ڌاڙيلن جو ٻڌي يڪدم همت هارڻ ٿي پوندا آهن يا کين ڪي سمجهائيندڙ سمجهائيندا آهن ته پاڻ کي مضبوط بڻايو بهادر بڻايو ته چوندا آهن ته ٻيو اسان جا ابا ڏاڏا ئي بهادر ڪو نه هواسي اسين ڪهڙا بهادر ٿي سگهنداسين.

اهي عبرت وٺن ته جا عورت مهدو ۾ اڳ شينهن کي ڏسي وجهي لڪندي ۾ پلنگن پٺان لڪي ويئي سا وري ڪيئن چـاو چار شينهن هڪ لحظ ۾ ماري ڏيکاري ٿي!

فرق صرف ايترو آهي ته هڪڙا شخص ڪوشش ۽ جدوجهد سان وڃي مقصد کي پائيندا آهن ۽ ٻيا قسمت جي حوالي ڪم ڪري ماٺ ڪري مٿي کي هٿ ڏيئي ويهي رهندا آهن.

قومي بہ جد و جهد
گرفتند وصل دوست
قومي دگر حوالہ بہ
تقدير مي ڪنند!

مرشدن جي دعا

ڏ يپلائي

مرشدن جي دعا

(١)

ٿورن ورهين جي ڳالهه آهي ته هڪن ڪسٽم وارن پڻ پير صاحب جي موٽر کي پڪڙيو، جنهن ڏوهه سبب سامان گڏ هڪ پستول بنا لائيسنس هو ۽ ٻه شيشا شراب جا، هو کين چوڪي تي وٺي آيا ۽ جتي ته سندن درجي ۽ مرتبي کان واقف نه هوا ان ڪري بالڪل سرڪاري نموني سان پيش هليا.

اها خبر اتي جي پوليس جمعدار کي وڃي پهتي، هو ۽ سندس خاندان قديم ايام کان انهن مرشدن جا مريد ۽ معتقد هوا سو مرشدن جي دعا همت ڪرڻ جو پهتو ان موقعو ڏسي ٻڌي ويو، ڪسٽم وارن کي ماڻي کين انهي ڳالهه تي تيار ڪيائين ته پستول ۽ شراب پير صاحب جي نوڪر جو لکايو، انهي کي پڻ چالان ڪرايو ان ۾ ضامن خود پير صاحب کي ورتو، مقرر تاريخ تي هو ڪورٽ ۾ حاضر ٿيندو. مطلب ته انهي طرح ڪم ناهيائين جو پير صاحب ان وڏي مصيبت ٽري ويو ۽ پوءِ کين وٺي پنهنجي جاءِ تي آيو ڳاليون خاطريون مرحبائون ڪيائين ۽ عمدا طعام حاضر ڪيائين.

(٢)

مرشد سڳورا مريد جي هيءَ صدق دلي ڏسي

ڏاڍو خوش ٿيا ۽ کيس زور ورکيائون ته تو اسان تي
مهربانيون ڪيون آهن هاڻي تون اسانجون مرادون
پيش ڪر ته دستگير کي عرض ڪنداسون اهو خدا
پاڪ کان زوري به اسانجون مرادون پوريون ڪرائي
ڏيندو،

مريد هي ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو، ڀلا دستگير جي
ڪائي ڪرامت جو ڪم. مدد ڪر ٿيندو ڇو ته سيدي
کي خبر آهي ته هو اهڙو مرس آهي جو مدد ڪر نڪري
کي به مٿانئو ڇڏي ۽ خدا پاڪ وٽ اسانجي مرادن
لاءِ اهڙيون حجتون هلائيندو آهي ته هن کي بهشت
۾ نه وجهندا ته اهڙي دهشت جي ڌاڙهن ڪندس
جو دوزخ مان عذاب نڪري ويندو ۽ بهشت مان
راحت نڪري ويندي

۽ ٻيا هڪ مائيءَ جي پٽ جي ڄڃ جو واڄن وڄڻ
جو ٻڌل اهڙو به اهڙيءَ طرح ٿي ڳاڙهو هٿائين جو مڱڻهار
دهل ڪنڌ ۾ وجهي نچندا آيا

۽ ٻيا هڪ سوداگر اٺ لک جو ريشمي ڪپڙو ديگ
هيٺ ساڙي سندس ٻار هٿن ڪٽي هٿي ته صبح جو
اها ديگ سون سان ڀريل ڏٺائون

سو مريد به ڏٺو ته مرشدن مولتي ته اڄ وڏو وڙ
ڪيو آهي هڙ ٻون مهلون به ڪن ٻڍين وارن کي هٿ
ايندئون آهن اڄ ڇڪي گهر اندس سو ملندو پر مٿيئن

دل سان ماٺو ڪري چيائين ” حضور! گهوٽ جو ڪهڙو
ضرور آهي او هان جي دعا ۽ دستگيري جي دنيا
سان اسان کي فضل جون اکيون ٻاوڻيون آهن!”

پير پهر صاحب چيس ” ها! ضرور گهر، هميشه دعا
جا در کليل آهن، جيلانيءَ جو جوش جلوا پيو ڪري،
گهرڙي مريد، جيڪي گهرندو انهيءَ، اڄ پڪو پارهن
انهيءَ!”

مريد عرض ڪيو ” حضور! منهنجي صوبيدار ٿيڻ
لي ڪمس پيو هاڻي سو ور ڏني، هو وري پنهنجي
درجي کي چڙهي، ۽ آءٌ غلام جمعداريءَ مان وڏي
صوبيدار ٿيان، بس اهي ئي مطلب پورا ٿين!”

پير صاحب هڪ آواز کي فرمايو ته ” وڃ ڙي سڄا
مريد! تنهنجا ٻئي مطلب پورا ٿيا!”

(۳)

مريد جمعدار صاحب ڏاڍو خوش ٿيو ۽ مبارڪيءَ
جون مٺايون ورهايائين، ٻوسٽ ڏيٺلي آيو اتي عالمن
۾ مبارڪباديون جو شور پئجي ويو، ماڻهو ڪوس
مرشد جي دعا سبب اڳرات لسي صوبيدار صوبيدار
سڏڻ لڳا

اڃا اتي کي هي خبر نه پئي ته مبارڪون ملڻ ڇو؟:-
” مرشد جي دعا سان تنهنجي ٻئي ڪي ٻارهن مهنا
سخت پيو هيءُ سان جهل ماڻهو،
۽ اوکي هڪ ٻڪار سبب سڀ نه ڪجهي ٿو!”
مريد جي واتان مان ٻي اختيار نڪتو:—
” واه مرشدن جي دعا، ٻئي مطلب پورا!”

بغداد جو ڏاڙيل

ڏ يپلائي

بغداد جو ڌاڙيل

(۱)

چوٿين صديءَ هجريءَ ۾ بغداد شهر جي ڌاڙيل
"ابن ساباط" جي اهڙي مشهوري هئي جو مائٽ ٻارن کي
طور ڪنهن وڏي ڌاڙيل لاءِ چوندا هوا ته "هي ته
جهڙو ابن ساباط!"

اهو ابن ساباط جو قصو به عجيب آهي، سڀ کان
اول ته هن ان ڏينهن جي ٻک، بعد هڪ نانوائي جي
چوري ڪئي، نانوائيءَ ٻچاءَ هن جي، جيئن هن لاءِ
رحم ڪري مقدس فرياد داخل ڪئي ان ڏينهن حاڪمن جي
اڳي قانون اهو ته ڏنو ته "هن ڇا چورايو ۽ ڇو؟"
بس هئن هن ان ڏينهن جي ٻکايل سوهڻ ور هڻن
جي نوجوان ٿي ڪو قياس ڪري ٻنڌ وان التو ڪيس
ڪاڻي چاڪن جي سزا ڏني.

هن سزا هنجي جل ۾ انتقام کي ٻڙ ڪايو ۽ ٻڙه هو
هڪ زبردست ۽ نامور ڌاڙيل بڻجي ويو، ڇاڪاڻ خاطر
ته ٻاڪ انتقام خاطر، لطف خاطر، ۽ ...... داد جي
خاطر!

(۲)

آخر هو گرفتار ٿيو سندس هڪ هڪ ولي نو وير،
ٻوڙي پهرو ڏنو گرفتار ٿيو ۽ ڪيس ڏهه سال جيل ڏاو

ويا، مگر ڏهن سالن جي هن طويل ۽ مصيبتن ڀريل
زندگي گذارڻ بعد به هن جي شاهاڻي ٺاٺ ۾ ڪو
نه فرق آيو، آيو هو ويري انهي جيئري ٿيڻ لاءِ
تيار ٿيو.

اڄ هن جي لٽيل زندگيءَ جي ٻارهن واقعن مان،
بد قسمتيءَ سان سڀ سال ۽ ٻار گذري ويا، مگر هن
کي ڪٿي ڪاميابي ڪانه ٿي، باقي هڪ ٻار وڃي
رهيو، هو بغداد جي گهٽين ۾ ڏيندو اڳتي وڌي
رهيو هو جنهن ڪمس چوري جو وجهه لڳي ڏاڍو،

اوچتو هڪ مڪان وٽ هو اچي رهيو ڏسڻ ۾
لي آيو ته هو ڪنهن امير جو گدام هو، هن چوطرف
ڏٺو ۽ زمين تي ڪن لڳايائين، ڪابه آهٽ نه ڏسي
دڙڪي آهستگيءَ سان ٽپڙو ڏيئي اندر، حيرت ۾ پئجي
جو هو ڪمرو ڪلي پيو ۽ اچي ذڪر الله جو هلڻو ويو،
هڪ وڏو هال ۽ چوطرف ننڍڙا حجرا هوا نهايت عجب
اهو هو، هال جو دروازو به هيٺ ڏاڍو سان ڪلي
پيو.

(٣)

هال هو ته وڏو مگر ڪو بهترين قيمتي مال هڪ ڪوله
هو، هڪ لڪي هڪ چمڙي جو ٿالهو، ان جي پاسي
۾ ويٺي جي ڪل جوڙن ڪٻٽ، ٿو پئو ن، مگر هان ......
هڪ طرف ڪشميري (اوني ڪپڙي) جا ڪٻٽ

ٽاڪيا اُٿن ٻاهر هئا جن ۾ ڪيترن جلديءَ مان اڇلايا آهن.

هاڻي مشڪل اهو ته مال جي قيمت گهٽ ۾ گهٽ ٻه ڪروڙ، وري همت نه هڪڙو نه هن ٽامون ڌاڙيل کي هيڏو خالي نه موٽڻ ڏني آهي، هڪ ٿالهيو ڪولي ان ۾ پيا ڪٽي وڪڻ ۾ ٻڌڻ لڳو ته صرف جي ٿلهي ڪپڙي مان ڳنڍ اچڻ محال هئي، ان هٿن واري ٽام نه هئي مشڪل ڪم هو سو هڪ همت واري لاءِ ته جڻ ناممڪن، هن ڪافي ڪوشش ڪئي ٻڪيهر ۾ شم ٿي ويو، ٻيو ڪاميابي خاڪ، اوچتو هو چرڪي ويو ...... هڪ سنهو قدآور، سادن ڪپڙن وارو شخص شمعدان کڻي اندر آيو ...... ابن ساباط چرڪ ڀري چيس "تون ڪير آهين؟"

(۴)

ايندڙ جي منهن تي حيرت انگيز مرڪ هئي ۽ هن همدرديءَ ڀري آواز مان چيس "منهنجا دوست توکي خدا جي رحمت! جيڪو ڪم اسين ڪرڻ گهران ٿا سو روشنيءَ ۾ رٿيءَ کان سواءِ ٿي نه سگهي...... تون ڪڏهن ٿڪو آهين (وهاڻو پٺ مان لڳائي) اچ! هتي ٿڪ لهرائي ڪجهه دم پٽ، تنهنجو وهيل ڪم آءٌ پاڻهي تو پورو ڪريان!"

ابن ساباط حيران ٿي ويو، سندس دماغ ٿي ڪم نه ڪرڻ لڳو نه چا ڪريان،

هو ٽڪل هو ان ڪري بي اختيار وهائي ڪري ٽهڪ لڳائي آواز ورائين، اهڙو ٽڪل ٻي ڏڪري سان هڪ وڏي ڳلڙي ٻڌي ۽ ان جي ٻڌائين. او چتو هن کي ڪو خيال آيو ۽ سندس ڏيهو ڪوٽ ٻه لاهي ڪٽي ان جي ڳلڙي ۾ وڌائين.

پوءِ ابن ساباط ڏي منهن ڪري ساڳيءَ مسڪينيءَ سان چيائين "منهنجا دوست! تون ٽڪل هجڻ سان گڏ ڪجهه بيڪار به ٿو سمجهين ٿو؟ بهتر آهي ته هلڻ کان اڳ هڪ پيالو کير جو پي وٺ پوءِ ته آءٌ هٿ ڪري اچان! ......

(٥)

هو ماڻهو ته ٽڪڙو هلندو ويو پر ابن ساباط حيرت ۾ ٿي غلطان رهيو، آخر هي ڪير آهي، هيتري مرحبا ڇو ٿو ڪري، ڇا جاه جو مالڪ آهي؟ مگر مالڪ ايتري مرحبا ڪٿي ڪندو؟ ڇا هن ۾ ڪو راز هوندو؟ پر هن شخص جو چهرو ته فريب هرگز نٿو ٻڌائي! پوءِ آخر هي آهي ڇا؟

او چتو هن کي دل ۾ ڪو خيال آيو ۽ هن ٽهڪ ڏنو...... بي اختيار چيائين "توبه! آءٌ به ڪهڙو نه بيوقوف آهيان، ڳالهه ته صفا پڌري آهي، عجب آهي ته مون اڳ ڇو نه سمجهيو، بس پڪ سان هي به ڪو منهنجو ڌنڌي واري آهي، هو به هتي چوري

ڪڍڻ آيو ھوندو، ھتي جو ڪافي واقف ھوندو، ھن کي خبر ھوندي ته اڄ جاءِ خالي آھي ان ڪري ٻاھرڪيو ھن شمعدان کڻي چوري ڪرڻ آيل ھوندو، پر مون کي ڏسي منھنجو رفيق اچڻ ۾ خوش قسمتي سمجھندو ھوندو ۽ منھنجي ھر خدمت ۾ اچا آڻڻ ۾ خوشي، ڀلا مونکي ڪيئن نٿو سڃاڻي؟

الي ھو ٻه ڪپڙ کڻي اچي ٻيٺو، ابن ساباط ڪپڙ پيٺو ۽ ڪيس حڪومتي آواز ۾ چيائين ” ڏس! مونکي ھرڪو سڃاڻي ٿو، آءٌ تو کان اڳ ٻه ٻيٺل آھيان، ان ڪري اچرڪي مال ۾ تنھنجو اڌ ڏسي نٿو سگھي، اھو چيڪي مون مطلب سمجھيو سو ملندو، ۽ ٻئي توکي منھنجو ھر حڪم مڃڻو پوندو ته، پوءِ پيھن جو رستو ھميشه جو رھندو ۽ ٽرن ٻه مون مان ڪافي فائدو پرائيندين! ياد رک، آءٌ ابن ساباط آھيان!“

ٻيو ھمراه اڃا چپ ھو مگر ٽور و مر ڪيو، ھي ڏسي ابن ساباط جي اکين مان الا لڪرڻ لڳا ۽ ڪڙڪو ڪري چيائين ” جواب ڇو نٿو ڏين؟ ياد رک! توسان اھو ابن ساباط ڳالھائي رھيو آھي جو ٻنھنجي ساٿين لاءِ نھايت سخت آھي ۽ ھر ڪنھن وقت ٻه ڪنھن جي ڪاند لڪي اسد و آھي، جواب ڏي .... جلدي ......“

ھن ھمراه ڳالھ، ڪچي مر ڪي چوس، ” منھنجا پيارا دوست! ڇو دل کي وانجائو ڪرين؟ مون کي

هينئر منهن جي حصي جو فيصلو ڪرڻو ناهي، اميد ته اسين هميشه جيئرو رهنداسين ۽ هن واقعي ڪم جو خيال رکي، ڏس، هي ٻ ڳنڍڙيون مون ٻڌيون آهن، وڏي مون لاءِ، ننڍي تو لاءِ ڇاڪاڻ ته تنهن جو هڪ هٿ آهي، اول ڪم پوءِ ڳالهيون، اميد ته تون مونکي هميشه پنهنجو ڀائر ۽ دوست ڏسندين!"

(٦)

"هان، اهو ٺيڪ آهي!"

انهن چئي ابن ساباط هن کي ڳنڍڙي کڻائي پر اها تمام ڳري هئي ۽ ابتري ڏاڍي ڳري، جو سندس ساٿيءَ جيئن پٺ ڪجهه ڪيڙي اڳتي هلي، هاڻي مونکي پٺي ڏکڻ لڳي، اها ڳنڍڙي ته تمام ڳري هئي سا ابن ساباط پاڻ ٿي هڪ هٿ سان کڻي هٿ تي رکي.

هاڻي هو هليا، ابن ساباط جلدي ٿي هليو، ساٿي ويچارو ڳري بار ۾ هئڻ سبب ڪجهه آهستي ٿي هليو هن اول چيمتوس ته، پر پوءِ ٺيڪ ڳالهه لاڳاتين پٺتو ۽ آخر ڪار هڪ لمب ۾ ٿڪجي ڪيڻ پالمدس پر ويچاري ساٿي الٽو شرمندگيءَ سان معافي پئي گهري.

هاڻي هو شهر کان ٻاهر ڪن قلعن ۽ ويران جاين وٽ پهتا، ابن ساباط انهي ڳنڍڙين لهرايون هن کي اندر ڪنهن ڳجهي ته خالي، وچڙو هو پر ابترو ساٿيءَ ٿي

اعتبار نہ ڪيائون ۽ ڪمس چيائون، "ڇڱو هاڻي توهان
ڀلي وڃو. توهان سڀئي نہ آهيو پر ڪم جو نہ آهيو، مان
تہ مان خوش آهيان ۽ اميد تہ جلد ئي اوهان مهمانيءَ
واڙن مان بہ واقف ٿيندا تہ سندس مهمانيءَ مزي اڪيلي
مان بہ!"

سالڪي مرڪي لڳو، هن جي منهن تي نوراني چمڪ
تہ اکين هئي پر ٻولڻ ٻهر جي چالبازيءَ ان کي
وڏيڪ چمڪائي رهي هئي، هن سندس ڪلهي تي
هٿ رکي چيو، "دوست! انشاء الله! توهان مون کان
دائم خوش رهندا، پر اڄ ڪن ڪولاهن جي
معافي گهران ٿو بعد آءٌ اوکي پهچي اڪيلي؟ واز مان
اڳراٽ واقف ڪريان ٿو. آءٌ اهو نہ آهيان جو تو
مونکي سمجهو آهي، آءٌ ٻولڻ ٻهر الندو آهيان، اڄ
توکي در مان ٽهاريندو ڏسي دوست مون خود لاهي
چڙهو هو ۽ اهي تاڪيا اهي ڪمري پر جلدي جلدي
اچلايا بہ مون هوا، تہ توهان مهمان مهمان، جو مهمانيءَ
گهر پر اميد رکي آئي سو لهو واپس تہ وڃن، اگرچ افسوس
اهو تہ تهمانيءَ اچا وڏيڪ خاطري ڪري نہ سگهيس.
پر ڏو ڏاڙهيلي مهمان گهر ڏو آهي نہ جلدي بہ مدد
جي خدمت جي ضرورت ٻاريڪي لڏهن سواء ڪنهن
جواب جي اي ڏڙڪ ٻهڻ جي سالڪيءَ کي ياد
ڪيائون، خدا پاڪ جي سلامتي ۽ برڪت شل هميشہ
تو سان رهي!

انهن چيٽن کي هڪ هڪ سان ملائي تمام ليڙيءَ
سان پولس حوالي ڪيو.

(٧)

ابن ساباط جي مغز کي چڪر اچڻ لڳو، هن جا
دل دماغ سڀ هڪ حيرانگيءَ جي عالم ۾ اچي ويا،
"يا الله! هيءُ به انسان آهي، جنهن هڪ چور
۽ ڏاڙيل سان هي ورتاءُ ڪيو؟ پر آءٌ به انسان آهيان
جنهن دنيا جي انسان جي دلين تي باهه ٻاري ڏني
آهي ...... ڇا هي به ڪا زندگي آهي؟ ...... ڏورڏن
واري زندگي ...... اف! ...... مصيبتون وحشتون ...
موت جهڙي انسان کي نه ڪاوڙون نه ڏيڻون ۾ لمحي پل
ٿڪائي ڪيڏي ...... لعنت آهي اهڙي زندگيءَ تي...
هو ٻار ٻار اوڇنگارون ڏيئي لڳو!

هڪ نه ... پر ٻه ... پنج لکي سچي، آئون سچا
سارا پئسا لاتون ڪلاڪ هو اهڙي حد تي وڃي پهتو،
ڪڏهن مهل سوچيائين ٿي ته ڪڏهن مهل روئيائين ٿي،
هن ڪيئي لڪا اچ هنئي اڪا پڪ، ۽ مقصد الله ڪيو
لڳو!

"آه! اهو به انسان هو، جنهن مون ايڪ ڪان پيماڻ
ليل جي مالي چوواڻ تي، موٽي رحم ڪري انهن
پوليس جي حوالي ڪيو، ۽ آءٌ به انسان هوس جنهن مون
کي هوس ڏيئي پيون چاڪ هڻيا، ۽ پوءِ جنهن پوءِ
جنهن پنڊي جي اوائي غلط ڪري ۽ ڏکڻ ۾ ڪا
ڪوتاهي نه ڪئي.

پر هي ٻه انسان آهي، جنهن مون کي السلامُ جو ورندو ڏيکاري، انهي غلط ڪوه مان ڪيئن جي ڪوشش ڪئي آهي، ڇا آءٌ اڃا به اهڙي انسان جو هٿ پڪڙي هن اونداهي، ڪڏهن به دوزخ ڪوه مان ٻاهر نه ڪڍندس!

هو هڪدم ٽپ ڏيئي اٿيو ۽ وڏيون وڏيون وکون کڻندو اچي انهي سائينءَ واري ڪچي مڪان ۾ پهتو.

(۸)

رات هو لڪندو، ڇپندو، ٻڌجندو آيو هو پر اڄ هو بي ڌڙڪ ٿي ٻاهرئين ساڻ اندر گهڙي ويو، هڪ ماڻهوءَ کان پڇائين "هي ڪنهن بزرگ جو مڪان آهي؟"

هن مرڪي چيس "عجب آهي! تون حضرت شيخ جنيد بغداديءَ رح جي نالي کان به اڻ واقف آهين!"

"اف! ته ڇا هي حضرت جنيد بغدادي هو؟ ڏاڙهن جي ايام ۾ ته آءٌ هن جو نالو ٻڌي مشڪريون ڪندو هوس، هن جي بي شمار مريدن جو ٻڌي انهن جي بيوقوفيءَ تان کلندو هوس، پر اڄ ته هن جهڙي محبوب شخصيت مون جي نظر ۾ ٻي ڪا به ڪانه آهي!

انهي سائينءَ واري ڪوٺيءَ ۾ حضرت ويٺو هو، سارو ڪمرو معتقدن سان ڀريل هو، اين سانڀاط ڏو

اندر گهڙيو ته، شيخ ڊوڙي "پيارا دوست!" چئي
اٿي کيس ڀاڪر وڌو، هو بي اختيار اوڇنگارون
ڏيئي روئڻ لڳو.

مگر شيخ گرانڊڙي ڏيئي چيس "پٽ! ڪو اوسان
نه ڪر. هل ته سڀ مولا پاڪ جي دربار ۾ هلون
سومهڻي جي نماز جي ٻانگ اچي چڪي آهي!"

(٩)

مولا پاڪ جي دربار ۾؟ ...... اهو ساهه اوڇنگار
ڏيئي چيو "ڇا! هن جي دربار ۾ مون جهڙي سنگدل
جفاڪار، ظالم، وڏي گنهگار ۽ پاپي ته نهو مگر اوهان
جهڙن مقدس ٻانهن کي ستائيندڙ لاءِ به ڪا
پيءُ وٽ جي جاءِ آهي؟ ڇا هي ڪارائڻ سـ-
پـو ڀال منهن سان اهي مولا پاڪ کي ڏيکارڻ جو
لائق آهي؟"

شيخ کلي چيو "ڇو نه! پٽ! هن جي رحمت
ته سڀ کان وڌيڪ گنهگارن جي تلاش ۾ هوندي
آهي، گنهگار هن ڏي هڪ وک کڻي ٿو ته هو ڏاهس
ته وکون کڻي ٿو، هو ٽڪو هلي ٿو ته، هو ڊوڙي
وٽس ٿو، گنهگار کي پنهنجي حضور ۾ ايندو ڏسي
هن کي ايڏي ته خوشي ٿئي ٿي جيتري ڪنهن شخص
جو ٻار سان پيار اٺ وڃي پٽ ۾ وڃائجي وڃي، هن
جو ڪو اوهي واهي نه هجي، ٻاڪي ۽ اتان ٿي هجڻ

ڪري گهڻي وقت سبب هو پياس کان بيتاب ٿي
ڪري پيو ۽ .... اچانڪ اهو اٿ اچي
اڳيائنس بيهي !” *

ابن ساباط وري به هڪ زور سان اوڇنگار ڏيئي
چيو ”يا حضور! منهنجي ڏوهن کي ڏسي آءٌ ته
پنهنجي لاءِ ڪا اميد جي جهلڪ به ڪا نه ٿو
ڏسان!”

شيخ کلي چيس توهان اتر نه سمجهو پر مولا پاڪ توکي
نه پڪاري ٿو ته ” يعبادي الذين اسرفوا علي انفسهم
لا تقنطوا من رحمة الله ! ان الله يغفر الذنوب جميعا
(اي منهنجا بيحد گنهگار بندو! الله پاڪ جي رحمت
کان نا اميد نه ٿيو، بيشڪ الله ته سڀ گناه بخشيندڙ
آهي!”

ابن ساباط وري به اوڇنگار ڏيئي چيو ”بيشڪ
اها پاڪ آيت منهنجي لاءِ اميد جو پيغام آهي، مگر
هيءَ گناهن ۽ ڏوهن کان قتلام ٿيل دل وري
جيئندي ڪئن؟”

شيخ وري به مرڪي چيس ”اڙي، جيئن الله
پاڪ فرمايو آهي ته فانظر الي اثار رحمت الله ڪيف
يحي الارض بعد موتها (ڏسو توهان الله پاڪ جي رحمت

* هي سڀ لفظ حديث شريف تان ورتل آهن.

جي انسانن ڏانهن ڏس، ته ڪيئن زمين جي مرڪ
بعد هڪڙي جاري ٿو!)"

ابن ساباط شيخ سان گڏ مولا پاڪ جي حضور ۾ ويو، پيا نماز پڙهي هليا ويا مگر هي رهندو ۽ پڇندو مولا پاڪ کي پاڻ ڏيندو ڪيس ٻو چاهيندو رهيو!

(١٠)

دنيا انهي "ڏاڙيل ابن ساباط" کي اڄ "حضرت شيخ احمد ابن ساباط رحمت الله عليه" جي نالي سان ياد ڪري ٿي!

بيشڪ حڪيم الامت علامه اقبال جو اهو قول لفظ به لفظ صحيح آهي ته "نگاه مرد مومن سي بدل جاتي هين تقديرين!"

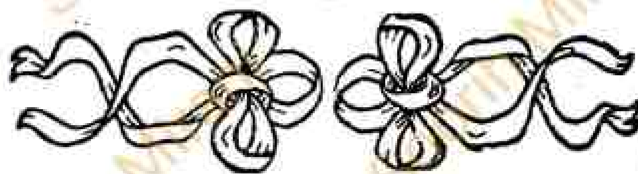
الله جا پيارا بندا، پنهنجي اُتم اخلاقن سان، رهزنن جي دل کي الهن موهيندا آهن، جو هو شيطان جي مضبوط چنبن مان بي اختيار ٿي ڇڏائي اچي مولا پاڪ جي حضور ۾ سر ڌريندا آهن ۽ پوءِ انهي رحمان الرحيم جي رحمت ته ڪين آغوش ۾ وٺي اسفل السافلين (هاڻي جي تري) مان ڪڍي فردوس بريان تائين رسائي ڇڏيندي آهي!

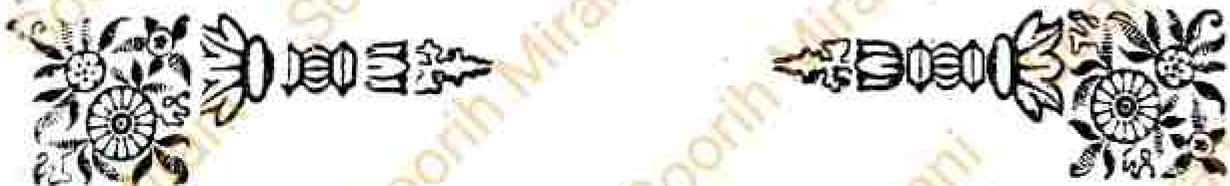
اي انسانو!

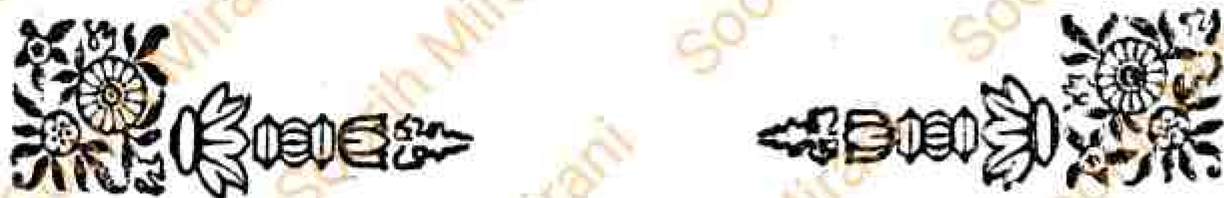
انسان کي انهن اخلاقن سان سنواريو، جي الله پاڪ جا فرمايل ۽ سيدس سچي رسول ۽ انهي جي سچن

پوري ڪمدڙن جا ڪري ڏيکاريل آهن، ڏاڍي جي زور سان ڪيرائڻ ته آسان آهي پر ڪريل کي اڀاري ڏيکارڻ ئي سچي انسان جو ڪم آهي!

اشه پلا کي گرانا تو سب ڪو آتا هي
مزا تو جب هي ڪه گرتون ڪو ٿام لي ساقي

مرشد جي ننڊ

ڏيپلائي

مـرشد جـي نـنـڊ

(١)

پنجاب ۾ هڪڙو وڏي مرتبي وارو مرشد سڳورو آهي جنهن جا هزارين مريد آهن ۽ سنڌ ۾ به اهي پکڙيل آهن، انهي جي جواني جي زماني جي روايت ڪندا آهن ته هڪ ڏينهن شام جو وٽس هڪ مريد سندس زال ۽ ڌيءَ سميت زيارت ڪرڻ آيو، مرشد سڳوري جو ڪٿي ننڍيءَ مريداڻيءَ تي فيض جي نظر ڪري ته بس چڙهي ته ڪا بهشت جي حور آهي يا راجا اندر جي منڪا جهڙي اپسرا (جنهن وشوامتر رشيءَ جي تپسيا ۾ ڀنگ وجهي سنڌي ادبي بورڊ کي ونڊڻ "شڪنتلا" پيش ڪري ورتي هئي !)

مرشد جي دل بي اختيار ٿي محبوب ٻيا محبوب ڪرڻ لڳي، هٿ ڏئي لاهه ايا ٿيا ۽ نظر محبوب جي چهري تي هئي، ڏسندي اهڙي ته اينگهه ڪئي جو ليٽندي ئي ڪئي جيستائين مريد کي ڇڪ آئي ۽ مرشد کي ڇرڪ ٻڌو!

مرشد کي صاحبزاديءَ ڏانهن راس جي فيض جو پيغام موڪليو، هو ٻڌ نه سمجهيءَ سان سارو ڏينهن اهڙن ڪن ڪمن ۾ مشغول ٿي وئي جو ٻاڏي ئي جو مس واندو ٿيو، اڪيلي جو وجهي پٿري تي ڪرايو ته محبوب جي صورت اکين اڳيان ڦري آيس پر هاڻي ان مهل

قرب جو انجام ڪٿي ويندڙ خاص ڪشش همٿ اچي،
٢ صبح جو تہ سڀ ڪم ٿيو وڃي ها پر مرشد صاحب
کي صبر اچي چڪو ٿو!

(٢)

جواهر جو اثر، جيان ڪي بہ اهو ڏسي، مرشد
سگوري جي ضبط جي طاقت ڪافور ٿي وئي، هڪ
هئي تہ سچا مريد پاڻ مرشد جي فيض کي انڌ و
ڏسندي اعتراض تہ نہ ڪندي الٽو پنهنجي پاڻ تي
فخر ڪندي، سو بي اختيار اٿي ۽ سڌو وڃي محلاتِ
خاص ۾ پهتو جتي سڀ ستا هوا، هوءَ گلاب جي گل
۽ چنبيلي جي ڦل جهڙي نازنين بہ جوانيءَ جي خمار
۾ مست هئي، چالبازي ڪهيءَ ۾ ڇوري جي ڀاو ڀيٽي
هئي، مرشد بي اختيار وڃي همٿ وڌس.

نازنين جڏهن جاڳندڙ هجي ها تہ شايد "ايڏي
مريد پاڻي" وانگر مرشد جي فيض کان انڪار نہ ڪري
ها پر هوءَ وڃاري هئي جوانيءَ جي ننڊ جي الوٽ
۾، ستا ڇرڪ ڀري جاڳي پيئي ۽ ڪرڻ لڳي
رڙيون، مريد مرشد پاڻيون سڀ جاڳي پيا ۽ وٺي
اهو اهو ڪيائون.

پير صاحب ڏٺو تہ ڳالهہ تہ ٻڙي ٿي، تڏهن سگوري
اکيون کڻي پوريون ۽ جهومندو جهومندو "هو الله"
"حق الله" ڪرڻ لڳو، ڪوڙ ٿي چوڪيدار بہ اچي ويا
سڀ کڻي ڏسن تہ هي تہ مرشد سگورو!

(٣)

مريد ته حيران هوا، پر سمجهدارن مان هڪڙي ڪلي چيو ”مريدو! معتقدو! اسانجي مرشد سڳوري جي اها عادت آهي جو اڪثر ننڊ مان اٿي عبادتون ۽ ذڪر فڪر ڪندو آهي، هميشه ته فقط مهمان خال ۾ هلي آيو آهي پر ڪڏهن به ننڊ جي ئي حالت ۾ وضو ڪري نماز پڙهي وري وڃي بستري تي ليٽندو آهي مگر کيس خبر ئي ڪا نه پوندي آهي نڪا يادگيري هوندي آهي ته ڪهڙي عمل اٿيو هئس!

يوناني حڪيم چوندا آهن ته اها هڪ بيماري آهي جنهن کي ”مشي في النوم“ يا ”ننڊ ۾ هلڻ“ سڏبو آهي، پر يارو اسين نه سمجهندا آهيون ته، ڪنهن بزرگ جو قول

”سدا سڀ سراهڻ، اندر عبادت جن جي“

وانگر اسان جو پنهنجي جهان جو پير جهلو مرشد عبادت ۾ ايترو مست جو هن جي ننڊ به عبادت آهي!

اوهان جا وڏا ڀاڳ، جو مرشد هتي فيض خاطر آيو، اوهان جون سڀ مرادون پوريون، اوهان جو بخت ڪهڙو؟ هيءَ صاحبزادي؟ اڙي اها نه، هتي ته واڳي ٿيندي؟ پهتس ۾ ته واڳن جي سردار!“

مريد سڀ سبحان الله سبحان الله چوڻ لڳا.

(٤)

ناظرين کي پڪي حيران ٿيندا ته سر آمد عاشقان، حضرت منصور حلاج صاحب، جنهن کي وڏو ولي ٿو سڏيو وڃي ۽ جو "آءُ خدا آهيان" چوندي موچڙا کائيندو وڃي ڦاسيءَ تي چڙهيو تنهن جي سڳوريءَ سوانح عمريءَ يا ملفوظات ۾ به لکيل آهي ته هڪ دفعه پاڻ اسر مهل وڃي ڪنهن مريد پاڻيءَ جي سيني مبارڪ تي هٿن مبارڪن جو سٽڪو ڪيائون.

ڇوڪريءَ چرڪ ڪاڍي ڪيون وڏاون، مريدن به سجاڳ ٿي، پڇيو "حضور! هي ڇا،" چي "ءُ هن کي مدد مان اٿارڻ آيو هوس ته اٿي اماز پڙهي، اڄ خدا جي فضل جي برسات ٿي رهي آهي ۽ هن کي انهي فضل لاءِ خاص سڏ ٿيو، هيءَ اڄ اولياءَن جي سردار بڻبي!"

(٥)

اهي آهن مرشدن سڳورن جا فيض، پر يار، انهن فيضن هٿ ڪرڻ لاءِ به دل گهرجي، جگر گهرجي ۽ همت گهرجي، اهڙو ڪنهن ننڍڙيءَ دل ۽ هيڻي جگر واريءَ نياڳي مريد پاڻيءَ جي هٿي جاءِ نه آهي!

هي پالو پوس وارو
عشق صادق جي لاءِ
هيءَ مٿي اعمس پلا
ڪا جهڙي آهري ڪي جڳاهه

هتي نه بيان العارفين جي فرمان موجب اهڙا مريد گهرجن جي مرشد کي راضي ڪرڻ لاءِ ڪيس ڪڏهن دسق ڏيان، پٽڪو لاهي ڪيس وهڻ لاءِ ڏين ۽ گوڏن جي چادر لاهي پوڊو ڪن نه مٿان ڪو مرشد کي ڏسي، پلڪ پنهنجو سهڻو پٽ ب ڪڍي مرشد جي حوالي ڪن. نه پوءِ فيض جون ب اهي پالوئون نه سندا جو ڪيا پاس!

ڏيـــــپـــلائـــي

جـا ڪـتـاب

هرمسلمان لاءِ

مـفـيـد آهـن!

شاهي پروانو

ڏ يپلائي

شاهي پروانو

رات ڪافي گذري چڪي هئي. چوڪيدار سمهڻ جون تياريون ڪري رهيو هو، ڇاڪاڻ ته هاڻي ڪنهن مسافر جي اچڻ جو گمان اٿي ڏسڻ ۾ آيو، پر اوچتو هڪ مسافر ايندو ڏسڻ ۾ آيو.

چوڪيدار هن ڏي ڏسڻ لڳو، هو هڪ نوجوان هو، مگر پريشان حال ۾ ٿڪل، چوڪيدار کي ويجهو اچي چيائين "آءٌ هن سراءِ ۾ رهندس!"

چوڪيدار جواب ڏنو "ڪيو، ڏيو محصول!"

جوان جواب ڏنو "محصول نه موجود ڪونهي!"

چوڪيدار چيو ته "سراءِ ۾ رهڻ نه ڪين ڏينداسون."

جوان ويچاريءَ سان چيو "آءٌ انهيءَ پريشان حال ۾ ٿڪل آهيان. مهرباني ڪري موڪلي محصول جي معافي ڏي."

چوڪيدار ارمان مان چيو "افسوس! آءٌ مجبور آهيان. محصول منهنجي ڀائي جو آهي خلافت جو مقرر ڪيل آهي، آءٌ انهيءَ جو امين آهيان، توهان محصول ڏيئي رسيد وٺو، مون کي ڪنهن به حالت ۾ اهو ڇڏڻ جي اختياري ناهي!

(٢)

جوان ڪاٺي وڃڻو ن ڪڍون مگر چوڪيدار هڪ
ٻه ٽه ٻڌس، هاڻي هو ڇڙو ۽ اکيون ڪڍي چيائينس
”خبر اٿيئي آءٌ ڪير آهيان؟“

چوڪيدار ان ٻروارو مان چيس ”ڪير به
هجين ڪٿي خليفي جو پٽ هجين، مگر آئون
پنهنجي فرض منصبيءَ کان ڪنهن رعب ۾ اچي
هٽي نه سگهندس!“

جوان مرڪي چيس ”آءٌ سچ پچ خليفي جو پٽ
منصور آهيان!“

چوڪيدار اٿي مصافحو ڪري چيس ”مرحبا!
خوش آمديد!! اوهان کي ڏسي ڏاڍي خوشي ٿي،
مگر محصول ڪنهن به صورت ۾ ڇڏي نه سگهندس،
توهان جو والد هن مال کي ڇا نه سمجهندو هجي؛
ڇا نه سمجهي خرچ ڪندو هجي، اهو ڄاڻي ۽ هن جو
خدا ڄاڻي، مگر آءٌ خلافت جي مال کي خدائي مال
سمجهي ان جي حفاظت ڪندس، مولڪي جيڪي
قاعدا قانون ٺهيل آهن انهن کان مونکي ڪنهن
جي به شخصيت هٽائي نٿي سگهي!“

جوان هاڻي چڙي چيس ”اي بي ادب گستاخ! تون
سڃاڻڻ بعد به منهنجي بي عزتي ڪري رهيو آهين؟
تون سوچ ته ٿو ڪريان نه عدالت خلافت لاءِ وڃڻ
بعد توکي هن گستاخيءَ جو عوض ڇا ملندو؟“

چوڪيدار ۾ ڪاڻس وڌيڪ اکيون ڦاڙهيون ڪري چيو " قاسم جو پروانو مون ڏانهن ڇو نه؟ پروانو ناهي! شمع سڙندي آهي جنهن ۾ ڀلا ليڪن پروانا فدا ٿيا ٿين هڪ آءٌ ۽!"

ولي عهد بهادر چيو ماڻهو ويو، سندس ساٿي جي نوال سراهه هوندي ۽ هو وڃي جهنگ ۾ سڙو!

(٣)

ڏيهن لکهندي ويو ٿي ڪا نه ٿي ۽ اهو ساڳيو مقصود خلاف جي آخص ليءِ وڃو ۽ سچ پچ ته آخص ٿي وڃي شرط هن اهي چوڪيدار ڏي پروانو موڪليو.

چوڪيدار کي پنهنجو پراڻو وسري ڪيو نه، وار هو ۽ خليفي جي قاصد جي اچڻ جو ٻڌي هن گهر وارن کان موڪلائي ڪئي، هن کي هڪ هٿي نه گهر مان نڪرڻ شرط خليفي جا ماڻهو موڪلي قيد ڪري سڌو وڃي قاسم لي جاڙ هندا، اڪيڏي ٻارن ٻچن کان موڪلائي ڪري وصيتون نه ڪري وڃان!

هاڻي هو والد ٿي ٻاهر نڪتو، خليفي جي قاصد کيس سيل مهر ٿيل پروانو ڏنو، کولڻ کان اڳ مضمون جي نه خبر هيس پر ڏٺو هوندي ۽ ڪٽي کولياڻين. هو حيران ٿي ويو جڏهن پرواني لي قاسم جي حڪم اندران لکيل هو

” مصور کي ڏهڻي ايمانداري ٻڌويءَ طرح ياد آهي. انکي سموري ضلع جو ڪل ڪمدار آفيسر (ڪليڪٽر) بڻائجي ٿو اميد ته اڳيئو حاصل ٿيڻ لاءِ توهين انکي ضرور جو آفيسر بڻايو ويندو! “ .

(٤)

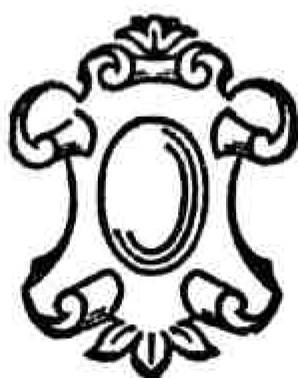
هي واقعو انهن شخصن لاءِ عبرت جو سامان رکي ٿو جي وشواس کان پري رهندا آهن، مگر سندن ايمانداريءَ جو قدر اسين ٿيندي سندن دل ڏکي رهندي آهي، ورڻي جڏهن هو ڏسندا آهن ته سندن دوجهه جا ڀلا رشوتي عملدار موجن ۾ هوندا آهن، ٻار ۽ سندن عيال ورانجهن خرچ لاءِ سخت مشڪل ۾ هوندو آهي

۽ سندن اهڙي وشواسي ڏو سمجهه کين ٻار ٻار پيا اوغب ڏيندا آهن ته ”ٻيو ڪوف ته ٻڌو ايماندارن جو ڪڏهن به قدر نه ٿيندو ۽ ماڻهن ڪري اي ڏکو ڏي وشواسن ڪاٿي ملڪيت بڻايو“

اگرچ اسان جي نظر ۾ ڪڏهن باطل نظام جي نوڪري ڪرڻ ئي هڪ سچي مسلمان لاءِ جائز ڪونهي مگر جڏهن ڪي شخص اهڙي درجي کي اڃا پهچي سگهن جو پنهنجي منهن ۾ کٽي واپار ڪرڻ کي باطل نظام جي نوڪريءَ کان وڌيڪ سمجهن، ۽ نوڪري ڪرڻ لاءِ مجبور آهن، اسين انهن شخصن کي هدايت ٿا

ڪيائون ته ”دوستو! اهڙن وکرن ۽ اوهان جي ايمانداريءَ
جو قدر ضرور ٿيندو، جيتوڻيڪ ايماندار شخص وشولن
کي نظر ۾ ڀلا کٽڪندا آهن، مگر اهي هو اندي ٻـ
سندن ايمانداري هر شخص جي دل ۾ ضرور گهر
ڪري ڇڏيندي آهي ۽ کين ضرور ڪڏهن نه
ڪڏهن چانس ملندي،

مگر جيڪڏهن اتفاقا دنيا ۾ کين چانس نه ملي
ته به آخرت جو انعام ضرور کين ملندو، ان جي
خلاف جيڪي وشولن مان عيش ڪن ٿا ۽ ملڪيتون
ٺاهين ٿا، اهڙن شخصن کي ڪهڙو ڪري نه دنيا ۾
ئي ڪو عذاب اچي وڃي ٿو، پر جي دنيا ۾ کين
مهلت ملي وڃي ته آخرت جو عذاب يقينا هنن لاءِ
تيار هوندو ۽ ڪا به چالاڪي کين اتي کان بچائي
نه سگهندي.

بلا شاه جو ڪلام

ڏيپلائي

بلا شاھ جو ڪلام

(١)

سنڌ جي هڪ نامياري پير جي قواليءَ جي مجلس لڳل هئي ، فقير صاحب مختلف ولين جا ڪلام ڳائي رهيا هوا ، طنبورا ، اڪتارا ، ڍڪڙ ۽ دلا بـــ وڄي رهيا هوا ، ڳائيندي ڳائيندي حضرت بـلا شاھ اوليا جي ڪافي ڳائي ، جنهن جي هڪ مصرع هيءَ به هئي

مسيتي ڀي مين هـون مندري ڀي مين هون
وچ درخت دي نور ڀي مين هون !

انهيءَ مصرع جي اکر اکر تي پير صاحب کي جهٽ وجد اچي ويندو هو ، هو ٻـار ٻـار اٿي چئو ” وري چئو فقيرو ! “ ” وري چئو “ ” اي وحدت جي دريا جا مستانو ! وري چئو ! “

فقيرن ته اها ٻار ٻار پئي چئي ته اوچتو اتان هڪ موحد شخص اچي لنگهيو ، انهيءَ مصرع تي ابتو ذرو رکڻ هن جي دل کي انهانت ناگوار ٿي وڃـو ، سندس دل چاهيو ته هنن گمراهن کي ڪا سمجهاڻي ڏي ڇڏيان ، پر ڪنهن نه ڪنهن طريقي سان ! “

هو جڏهن جهڙو ٻڌي ٻئي محفل ۾ آيو هڪ پاسي کان اچي ويٺو ، خاموش پوري ڳالهه ٻڌي هٿ ٻڌي عرض ڪيائين ته ” قبلا ، حضرت اوليا صاحب جـي هيءَ مصرع سائينءَ کي ڏاڍي پسند آهي “

پير صاحب جواب ڏنو "ھائو مراد وارا! اھا مصرع تہ ھر صفحي جي جان آھي!"

موحد چيو "تہ پيا قبلا! اسان مريدن کي بہ انھي فيض مان ڪو قطرو ڏيو، اسان کي بہ ڪا سمجھاڻي عطا ڪريو."

پير صاحب کنگھڪار ڪري چيو "ھائو بابا! پڙ و مريدو معتقدو! حضرت اوليا صاحب فرمائي ٿو تہ "درحقيقت حضرت عيسيٰ بہ آءٌ آھيان، تہ حضرت موسيٰ بہ آءٌ آھيان! ۽ حضرت موسيٰ جنھن کوھ طور جبل تي اور ڏٺو ھو سو بہ آءٌ آھيان، يعني مطلب تہ ھر چيز آءٌ آھيان!

(ڪلي) مريدو! درحقيقت ھن ڪائنات ۾ جيڪا بہ شي ڏسجي ٿي سا خود خدا پاڪ آھي جنھن "عالمن" واري اوليا فرمايو آھي تہ:-

ڪہ چشمان دل مبين جز دوست
ھر چہ بيني بدانڪہ مظھر اوست

يعني "اي سالڪ! تون دل جي اکين سان ھڪڙي خدا کان سواءِ ٻئي ڪنھن کي بہ نہ ڏس، جيڪا بہ شي ڏسين سا سمجھہ تہ اھو بہ خدا پاڪ ئي آھي جو انھي روپ ۾ ٿي آيل آھي!"
جنھن عارف ڪامل حضرت شاھہ ڀٽائي رحمتہ اللہ عليہ بہ فرمائي ٿو تہ:-

"نه شرط نه شعور جي، نه همه کي حق چوڻ"
"اها ابتدا عبد جي اها انتها"
"وهم وسواس ۾ نه پئو ن آءٌ پاڻ هئين"
"پهرين ڪس پاڻ سڃاڻي ان سور هو!"

مريد سڀ هن کي سمجهاڻيءَ سان "سبحان الله"
"سبحان الله" چوڻ لڳا.

(٢)

مريد هٿ ٻڌي عرض ڪيو "حضرتا! سائينجن جي هن معنيٰ مهجو روح وجد ۾ آڻي ڇڏيو آهي دل چوي ٿي ته آءٌ به هڪ پيارا ڪافي پڙهي روح کي ٺاريان؟ وحدت جو سبق پڙهان، اجازت ملي!"

مرشد سائين ٺهڪ ڏيئي چيو "پڙهه بابا پڙهه!"

مريد جو ڳلو سٺو هو، هن ڪمال سٺي ۽ مٺي سر سان اها مصرع پڙهي:-

"عمل پئي مان هون موصول ٿي مان هوي،
وچ در حمت دي لوڻ پئي مان هون!"

ته سڀني واهه واهه جا نعرا لڳايا.

ته مريد ٻئي سندس ٻي مصرع هن اکرن ۾ چئي.

"ڪتا پئي مان هون، گدها پئي مان هون،
وچ جهنگل دي سوئر پئي مان هون."

ته سڀ ڇرڪ ڀري چوڻ لڳا "اهو ڇا ٿو چوين؟"

مريد سنجيدگيءَ سان چيو "اهو ٺهڪ ٿو چوان،

اها مصرع به انهي ڪافيءَ جي آهي اوهان ڪيئن ٿي
آکيو، مون کي ٻڌايو!“

پير صاحب ڪڙڪو ڪري چيو ”ڪم بخت!
انسان ذات کي ”ڪتو“ ”گڏهه“ ۽ ”سوئر“ ڪٿي
سڏبو؟“

موحد ڪلي چيو ”توهان پاڻ فرمايو ته هر ڪا
شيءِ خدا جو روپ آهي، پوءِ انسان جيڪڏهن پاڻ
کي عيسيٰ، موسيٰ ۽ طور جو نور، سڏائي سگهي
ٿو ته ڪتو، گڏهه ۽ سوئر سڏائڻ ۾ ڪهڙو عيب
آهي؟“

(٤)

پير صاحب کي خدا ڄاڻي ڪهڙو رعب پيو جو هو
چپ ٿي ويو، موحد مائٽن ڏي منهن ڪري چيو،
”اي گمراهيءَ ۾ ڦاٿل انسانو! پنهنجي دل جو سچ ٻڌو،
اسين ته رواجي انسان آهيون، پر خود رسول اڪرم
صلي الله عليه وسلم بابت به الله پاڪ فرمائي ٿو ته ”قل
انما انا بشر مثلڪم (اي رسول! تون چئو ته آءٌ اوهان
جهڙو ماڻهو آهيان) قل سبحان ربي هل ڪنت الا بشرا
رسولا (اي رسول! تون چئو ته منهنجو رب پاڪ آهي
آءٌ ته فقط انسان رسول آهيان) قل ان صلاتي ونسڪي
ومحياي ومماتي لله رب العالمين (اي رسول! تون
چئو ته بيشڪ منهنجي دعا، منهنجي بندگي ۽ منهنجي
زندگي خواه منهنجو موت سڀ الهي الله جي واسطي

آهي جو جهان جو پالڻهار آهي) قل هو ربي لا الٰه
الا هو (چؤ ته اهو الله ئي منهنجو ڌڻي آهي ان کان
سواءِ ٻيو ڪو به بندگيءَ ڪرڻ جو لائق ڪونهي) قل
اني لا املڪ لڪم ضرا و لا رشدا (اي رسول! تون چؤ
ته مون کي اوهان جي تڪليف يا سک رسائڻ جو ڪو
به اختيار ڪونهي) قل لا اقول لڪم عندي خزائن
الله و لا اعلم الغيب (اي رسول! تون چؤ ته مون وٽ
نڪي الله پاڪ جا خزانا آهن نڪي آءٌ غيب ڄاڻان ٿو
ليس ڪمثله شيءٌ (انهي الله پاڪ جهڙي ڪا به ٻي چيز
ناهي) قل هو الله احد الله الصمد لم يلد و لم يولد
و لم يڪن له ڪفوا احد (اي رسول! تون چؤ ته اهو
الله هڪڙو ئي آهي (ٻيو ڪو به الله ناهي) الله سڀني
کان بي پرواهه آهي نڪي هو ڪنهن جو اولاد آهي نه
ڪنهن کي ڪو اولاد آهي ۽ ڪو به شخص انهي جو ثاني
شريڪ بلڪل ناهي)

پيارا ڀائرو! اي مسلمان سڏائيندڙو! اي قرآن پاڪ
تي ويساهه رکندڙو! اوهانجي دل اٿي سمجهي، جڏهن
اوهين اهڙي گستاخيءَ وارا بيت چئو يا ٻڌو ٿا ته طور
جو نور آءٌ ئي آهيان ؟

ياد رکو! الله پاڪ فرمائي ٿو ته: ان الله لا يغفر ان
يشرڪ به و يغفر ما دون ذالڪ لمن يشاء (بيشڪ الله
تعاليٰ اهو گناهه نه بخشيندو جو ڪو ڪنهن کي ان جهڙو

سمجھيو وڃي ۽ اهي ڪان سواءِ ٻيا گداهه، جھڙن کي وڏوس لڌھڪي پڻش ڪندو)

اهي انسان بلڪل گمراهه آهن، فرعون جا مريد آهن جيڪي پاڻکي خدا ٻيا سڏائيندا آهن يا نبين جا اسالا پاڻتي ٿي ويندا آهن.

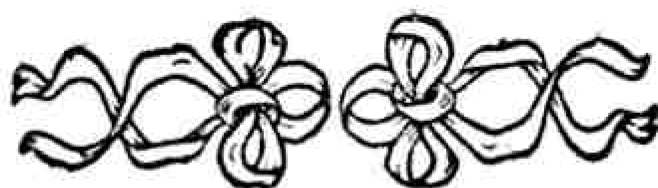
ٿيو ۽ اصلحت وٺي ته انسان پنهنجي وڏائي ثابت ڪرڻ لاءِ وڏو ٿيڻ لاءِ تيار آهي پر ننڍو ٿيڻ لاءِ تيار بلڪل ڪونهي، اهي مان ثابت آهي ته هن کي الله تعاليٰ جي درجي ۽ عزت گهٽائڻ جو ته، هرگز حق ڪونهي. هڪ بندي جي واسطي اها ڪهڙي نه ٻري گستاخي ٿيندي جو پنهنجي مالڪ جو شان گهٽائي وڃي پاڻ کي مالڪ سڏائي!

انڪري پيارو! تو ڪڏهن هرگز اهڙا ڪم ڪندا پوس نه، اهڙو جي الله پاڪ کي ناراض ڪندڙ هجن!

ان مجمع مان هڪڙي پڇيو "پر اها ته ڪافي حضرت بلا شاهه جي هٿي جو پيارو ولي هو؟"

مرشد جواب ڏنو ته "الله سائين قرآن پاڪ ۾ فرمايو آهي ته ان اولياءه الا المتقون يعني بيشڪ الله جا پيارا فقط اهي آهن جي ڪانئس ڊڄن ٿا ۽ نيڪ آهن، انڪري جيڪڏهن حضرت بلا شاهه برابر ولي

هو ته هن اها ٻڌو ڏي مصرع هرگز نه چئي هوندي
نه ڪو آءُ ابي آهيان آءُ خدا آهيان، پر جيڪڏهن
چئي هوندائين ته پوءِ اهڙو گستاخي ڪندڙ شخص
ولي الله ٿي نٿو سگهي، مگر اسان جو اهو به ا--
پوڄ جو به ضرور ٿيو لهي ته اها مصرع ڪڏهن جي
چيل آهي اسان کي قرآن پاڪ ۾ صاف هدايت آهي
ته اتبعوا ما انزل اليكم من ربكم ولا تتبعوا من
دونه اولياء (اوهين فقط الاهي قرآن پاڪ جي تابعداري
ڪريو جيڪو اوهان جي رب اوهان ڏي موڪليو
آهي ۽ ان جي خلاف ڪڏهن به اولياء جي تابعداري
نه ڪريو) ان ڪري پيارو! فقط الاهي، سچي واٽ
تي هلو جا قرآن پاڪ ڏسي ٿو، اهڙي صحيح
رستو آهي!"

نقارن جا قيدي

ڏيپلائي

نقارن جا قيدي

(١)

"هاءِ منهنجا ٻچڙا، هاءِ منهنجا لال، اڙي ظالمو! خدا جي واسطي هنن بيگناه معصومن کي ڇڏيو، اڙي هنن تي قياس ڪريو!"

هي آواز بالاپور جي هڪ بنگلي مان اچي رهيا هئا، اندر وڃڻ سان معلوم ٿيو ته مرحوم مير فتح محمد جي نوجوان بيگم پرده اندر ٿي زار زار روئي دانهون ڪري رهي آهي، صوبي جي حاڪم عباس قلي خان جا موڪليل سپاهي مجيده بيگم جي گهر جو سامان ضبط ڪرڻ بعد سندس پنجن ۽ ڏهن سالن جي ٻن پٽن شهباز ۽ حيدر علي کي به گرفتار ڪري رهيا هئا، ڪم نصيب بيگم پنهنجي ٻچڙن ڇڏائڻ لاءِ دانهون ڪري رهي هئي پر سنگدل آفيسر ڪڙڪي دار آواز ۾ سپاهين کي "جلدي جلدي" جا حڪم ڏئي رهيو هو، معصوم ٻالڪن اکيون کڻي هنن ڏي ڏسي رهيا هئا!

هنن ٻنهي کي گرفتار ڪري گهر کان ٻاهر ڪڍيو ويو ماءُ ممتا جي ماري ماٿا ۽ وڙهون ڪندي ڏيڍيءَ کان ٻاهر نڪتي ته اجا ٿورن سپاهين ڌڪا ڏنائون، ۽ وڏا نقارا آندا ويا آهن جن ۾ هوا جي اچڻ لاءِ سوراخ به ڪيل

هوا معصومن کي زوريءَ انهن ۾ بند ڪري چمڙو بند ڪيو ويو. هي لفافا انهن سوارن جي هٿن ۾ رکيا ويا ۽ ٻيا به سوار هنن کي ڏوڪو هڻي "امير عباس قلي خان زنده باد" جا نعرا لڳائي هن جي بنگلي ڏي وڃڻ لڳا.

ستمڪاريءَ جي هن انتهائي نظاري عام ماڻهن کي به ڏاڍو وڏو ڌڪو پهتو. ماءُ ته بنه چري ٿي پيئي هو رڙيون ڪندي مٿو پٽيندي هنن جي پٺيان وڃڻ لڳي، هنجو صبر ۽ قرار موڪلائڻ لڳو.

(٢)

عين انهيءَ وقت هڪ سفيد ريش نوراني چهري وارو بزرگ، اندر ڏسڻ ۾ آيس هن ڏٺي بيگم کي چيو، ڌيءَ صبر ڪر، سچي مسلمان جو هميشه مصيبت وقت صبر ڪرڻ جو آهي ۽ الله پاڪ صبر وارن سان همراه آهي."

بيگم هن کي ڏسي بي اختيار چيو "اي سڳورا سيد! تون هي ظلم ڪو نه ٿو ڏسين ڇا؟"

شاه جو نالو سيد علي شاه هو، هو هڪ ولي الله بزرگ هو هن اطمينان سان مٿي تي هٿ رکي چيس "ڌيءَ آءٌ سڀ ڏسان پيو، مگر توکي صبر جي تلقين ڪريان ٿو!

"ڪيئن صبر ڪريان بابا! منهنجي معصومن کي ظالم هن طرح قيد ڪري ٿا وڃن، بابا! توهان ته اڄ

ڪٿي ڪٿي هئي نه ته اميرُ ۽ حيدر علي خدا جي فضل سان بادشاهه ٿيندو؟"

"جي ها! آءٌ اڄ به سندس عطا ڪيل علم جي وسيلي انهن ئي چوان ٿو!"

بيگم مٿو ٻڌي چيو "ڀلا، بادشاهه ٿيڻ وارا هئڻ ٽالپرن ۽ بيگناهه قيدي ٿي ويٺا آهن؟"

فقير جواب ڏنو "جي ها!

سرخرو هوندا هي انسان نوڪران ڪسائي کي بعد رنگ لائي هي حدا ٻٽر سي پس جائي کي بعد!

انشاءَ الله تعاليٰ اهي ٽالپرن جا قيدي هن ملڪ جا حاڪم ٿيندا الله پاڪ فرمائي ٿو ته تلڪ الايام نداولها بين الناس اهي ڏينهن اسين ماڻهن وچ ۾ ڦيرائون گهمايون!"

(۳)

بيگم هي ٻڌي وري به اوچنگار ڏئي، ٻڏڪي شفقت جو هٿ مٿي تي رکي چيس "ڌيءَ صبر ڪر ۽ واپس گهر وڃ، مونکي معلوم آهي ته عباس علي خان نوڪري حاصل ڪرڻ لاءِ ڪيترو ظلم ڪري رهيو آهي ۽ هن جا مرحوم امير ڏي ڪهي به ٿئا ڪو اسم هوا ٻئي ڏيءَ! لاٻي جي لسف کي به مٿا آهن، هن جو چوڻ ئي سڀ سمجهيو، تنهنجي مال و اسباب ضبط ڪرڻ بعد هن اڄ هن هزارن ۾ تنهنجي بلند اقبال صاحبزادن کي قيد ڪيو آهي، گهر وڃي ڪنهن عزيز کان پڇس

جي مدد گهري هنن کي آزاد ڪراءِ!"

ابڪم جواب ڏنو

"عزيز؟ ڪهڙو عزيز؟ هن مصيبت ۾ هنن ابڪن جو عزيز ٿيڻ ڪير گوارا ڪندو؟!

شاهه چيو "چئو نه ڪندا ڏيو، دنيا ۾ وقت جا يار ۽ مطلب جا ماڻهو گهڻا آهن، پر ڪي شريف ۽ ڀلا ماڻهو ٿورڙا به موجود آهن، توهان هنن جي سوٽ حيدر صاحب، جو ميسور جي راجا جو ملازم آهي، ان کي خط لکي مدد طلب ڪر، مرد ڪڏهن به موقعو هٿان نه وڃائيندا آهن، پڪ آهي ته هو مرد به هي موقعو هٿان نه وڃائيندو! هاڻي صبر ڪري ويهڻ ٺيڪ ناهي، الله پاڪ کي سهاري گهر ڏي وڃ، هو سڀني جو نگهبان آهي، هنن جو وار به ونگو نه ٿيندو!"

(۴)

ابڪم "آمين" چئي گهر موٽي آيو. بزرگ جي لفظن هن جي دل کي اهڙي ٿڌڪ ڏني جو "ونگارن واري، وڏا ڪم ڪرائي" چئي دل ڏاڍي ڪري ويٺو ۽ حيدر صاحب کي خط لکيائين. حيدر صاحب خط ملڻ شرط اتوار ڏي ڪيو ۽ پهچڻ سان هڪ اعتماد جوڳي آفيسر کي ارڙهن هزار روپيا موڪلي ڇڏيا ۽ لکيائين "ته اوهين مهرباني ڪري هتي اچي رهو" ۽ پهچڻ آفيسر کي تاڪيد ڪيائين ته "هنن کي عزت ۽ آرام سان هتي وٺي اچ!"

چوندا آهن تہ ”همٿوارن مردن کي همت ايندي رهي آهي“ ۽ ”ناٿو همت اچي ٿو ناٿو همت نہ اچي“ مطلب تہ انسان ڪڏهن بہ سکيائي وقت تہ ان جا غلام ٿي گذاريندا آهن پر اهڙا بہ ساٿ ڪٿي هن جو زوال ايندو آهي تہ بس هڪدم ان جي عروج کان نا اميد ٿي ان کان اڳين مذهب ڦٽائي ڇڏيندا آهن جو جڳ تہ ڪنهن سڃاڻندا ٿي ڪونہ هوا.

پر وڏي مغز ۽ دل وارا انسان چاهيندا آهن تہ ”آسرو ڪوڙي ۽ ڪاتل مان بہ نہ لاهجي“ خدا پاڪ وڏي طاقت وارو آهي هو جهڙي سڪل ۽ بي پساد ٿيل زمين کي اوچتو ساوڪ جي مهمن سان سر سبز ڪندو آهي، سڪراس ۽ پهل انسان کي اهڙا اهڙا انعام زندگي بخشي ڇڏيندو آهي تہ مصيبت جي مارايل انسان ٿي بہ جلد هيئن فضل جون بارشون ڪندو آهي ڪڏهن ڪنهن قاصد جي لفظي لائن بہ موٽائي حڪومت جي تخت تي جلوه افراز ڪري ڇڏيندو آهي.

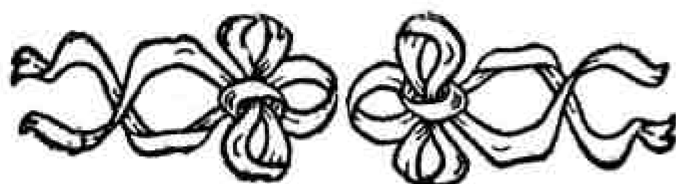
ٻرہ الهي مثال هن کي صرف اهي ئي شخص ياد ڪندا آهن جن سدن همدردي مصيبت ۾ ڪٽي هجي.

ازان سواءِ هي بہ قانون فطرت آهي تہ جيڪڏهن ڪو شخص ڪنهن سان مصيبت جي وقت همدردي ڪندو آهي تہ الله پاڪ وري اهي خود ان بہ اهڙا مصيبت ٽاري ڇڏيندو آهي يا هن لاءِ بہ مصيبت جي وقت همدرد پيدا ڪري ڇڏيندو آهي.

پر ٿورڙي جگر وارا شخص پاڻ ۾ اهي مهلون
مسلماني ۾ پيدا آهن پوءِ ڪن ڪا زماني جي گردش
واڇي ولهڙي آهي ته ڪو همدرد نه هوندو ائين.

حيدر صاحب د ڪابل ڇاڇوءَ ۾ پنهنجو ٻيڪس سونهن
سان منظور همدردي ڪئي جو هنن لاءِ ڇڏ ته ڪوش
جو زمانو واپس اچي وڃو. هنن جي واسطي جو سامان
ميسر ڪري هنن کي پڙهايائون. وڏو چوڪو شهباز ته
دل لائي پڙهڻ لڳو پر حيدر عليءَ جو ميلان پڙهڻ
طرف ته ڏسي هنڪي ٻوجي ڪمن جي تعليم وٺڻ لاءِ
ڇڏيائين جو ٿورن ڏينهن ۾ هڪ بهادر شهسوار بڻجي
پيو. ۽ اهو ساڳيو حيدر علي آهي وچي هڪ وڏي
ملڪ جو نواب ٿيو! *

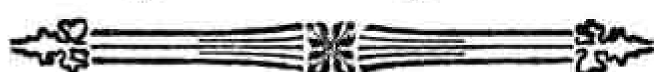
(* تفصيل پڙهو اسانجي ناول "حيدر عليءَ" ۾)

ٽيپلائي

جا

عمدا اسلامي تاريخي ڪتاب

دختر اسلام ٠-٨-٠

نور جهان جو پٽ ٠-٤-٠

سچائي موڙي ٠-٣-٠

قسطنطنيه جي شهزادي ١-٠-٠

آفريقه جي شهزادي ٠-١٢-٠

ڪارا ڪافر ٠-١٢-٠

چمن جو چنڊ ٠-٩-٠

غازي مصطفى ڪمال ٤-٠-٠

اسلامي ويهه قصا ٢-٠-٠

سلطان ٽيپو شهيد ٢-٠-٠

غازي امان الله خان ٠-٤-٠

نيل ڪندوار ١-٠-٠

تاريخ بهادران اسلام ٢-٠-٠

بلبل ايران ٠-١٠-٠

روم جي راڻي ٠-١٢-٠

حور بغداد ١-٠-٠

خطبات اسلام ٣-٨-٠

ديماس ٢-٠-٠

جهاد في سبيل الله ٠-٦-٠

اسلامي عبادتون ١-٠-٠

پاڪستان جي اخلاقي اڏاوت ٠-٣-٠

سلامتي جو رستو ٠-٦-٠

ملڻ جو هنڌ:-

مئنيجر رسالہ عبرت اسلاميہ دارالاشاعت

حيدرآباد سنڌ.

ئُبـتـو ڤيرو

ڎيپلائى

اٺون ڦيرو

سنه ١٢٤٨ع ۾ فرانس جو بادشاھ لوئيس پنجاھ هزار
لشڪر ۽ ارڙهن سو جهازن سان اسلامي ملڪن يا
عيسائين جي پاڪ ملڪن تي قبضو ڪرڻ لاءِ ويو، اهو،
هنن جنگين کي عيسائي "صليبي جنگيون" سڏيندا
آهن، (هنن جا ذڪر اسان پنهنجي ڪتابن "ترڪ
۽ جرمن" ۽ "اسلام ۽ يورپ" "صلاح الدين"
"فتح فلسطين" ۽ "مصطفيٰ ڪمال" ۾ مفصل طرح
ڪيا آهن)

لوئيس وڃي اچي مصر جي سامونڊي شهر
"دمياط" تي حملو ڪيو مسلمان ڪجهه وقت مقابلو ڪري
قيمتي ۽ ڪارآمد سامان کي باهه ڏيئي شهر خالي
ڪري قاهره هليا ويا ۽ عيسائين قبضو ڪيو اهو زمانو
اڄ ڪالهه وانگر نه هو ۽ واٽرلوس جو زمانو هو جو هزارن
ڪوهن جي خبر منٽن ۾ ملي، دمياط تي اوچتي
قبضي جي خبر حڪومت مصر کي انهن مسلمانن کان ئي
ملي. انهي وچ عيسائين دمياط کان وڃي قاهره ڏي
ڪوچ ڪيو، ۽ درياه نيل لانگهي اچي ڪنڌي پهتي ويا
ته هاڻي حڪومت مصر جون فوجون ٻه ڏينهن دست
هٿيارن ۽ آتشي تيرن اڇلن وارن منجنيقن سميت اچي
پهتيون.

ان وقت بادشاه لوئيس پنهنجي لشڪر سميت
دمياط جي رستي جي حفاظت ڪري رهيو هو. هن
ڪاٺ وغيره مان اوچا برج ٺهرايا هوا جن ۾ وڏا وڏا
بهادر سردار ستجهه ڪجهه لشڪر سان هوا ۽ خود بادشاه
به هڪ برج ۾ هو.

(٢)

آڌي رات کي معمولي ته هوا پئي هئي گويا ڪي
وڏن پٿرن جهڙا ٻر گولا هوا هلندي اچن، وقت ڪڪرن
جي گجگوڙ جهڙو آواز ٿي ٿيو ۽ سموري چانوڻي ۾
اهڙي روشني ٿي ٿي جو ڄڻ ته ڏينهن ٿيو هجي!

عيسائين هن مصيبت کي دفع ڪرڻ جو فقط هڪ
ذريعو ٿي سمجهيو، اهو هي ته " حضرت عيسيٰ عليه
السلام کي مدد لاءِ پڪارجي! " ۽ بادشاه سميت سڀ
انهيءَ تي متفق ٿيا.

هوڏانهن گولو ڇٽو ٿي ۽ هوڏانهن " ولي صفت
درويش بادشاه لوئيس ". سردارن سميت سجدي ۾
ڪري روئي پٽي رهيو " رحم يا مسيح! " " جا
مٿي مون پلاسا مسيح اون نار جتن " ۽ مسلمان اتي
ڪنهن ابيءَ کي ٿي پڪاريو اتي ڪنهن وليءَ کي،
هتي فقط " الله اڪبر " کي ٿي پڪاريو ۽ سندس حڪم
" اعدوا لهم ما استطعتم " (ڪافرن جي مقابلي لاءِ جيترو
ٿي سگهي اوترو گهڻو سامان تيار ڪريو) تي عمل
ڪري ڪامليت مان پڌل ۽ اهو ڏال گولا ٻي الڏاريئي

وسايا. مسيح جي ٻار ڇارن کي پڪ هئي ته مسيح
ضرور هڪل ۾ حامي ٿيندو ۽ اولاڪن لاءِ سوار ٿي
مدعي ماٺ ڪندو ۽ افسوس! مسيح ٿي ڪنهن سبب
جو اثر نه ٿيو، هن مريدن جي ڪار، ماڙ ڪاڻ ڪئي
۽ سمورا برج جلي خاڪ ٿي ويا، چاليهه هزار عيسائي
مارجي ويا، بادشاهه سلامت پاڻ خود سندس ساٿ ۽
ٻين وڏن سردارن سميت قيد ٿي ويو، آخر گهڻو
وقت قيد رهي ڏهه هزار گنيون ڏيئي جند ڇڏايائين ۽
شرم اهڙو مارايس جو سڄا سارا چار سال وري وطن نه
ويو ۽ عڪه جي شهر ۾ ويٺو رهيو!

(٣)

مگر ٥٠٠ ورهيه پوءِ ....؟

ساڳئي فرانس، جي بادشاهه نيپولين مصر تي حملو
ڪيو هن سان گڏ انهن ۽ ولهن کي پڪار ڏارا پيو ۽
خليفا ڪول هئا مگر اهي زماني جي ضرورتن موافق
اهڙائي زبردست هٿيار هوا جهڙا پنج سؤ ورهيه اڳ
مثالئن حملو ڪندڙ مسلمان وٽ هوا گويا قرآن شريف
جي حڪم ”اعدوالهم ما استطعتم“ تي هنن ٿي عمل
ٿي ڪيو ۽ وري مسلمان ....؟

مسلمان اهي ٿي ڪاله ٿي عمل ڪيو جا پنج سؤ
ورهيه اڳ بادشاهه لوئيس ۽ سندس همراهن ڪئي ٿي،
يعني .... لڙائيءَ جو سامان گهٽ، باقي لنهن ولهن
کي پڪار جي دب!

(٤)

سلطان مراد ٻڪ جامع ازهري جي علماءِ ڪرام ۽
مشائخ عظام کان صلاح ٻڇي ته هاڻي ڇا ڪجي، عالمن
۽ مشائخن فرمايو ته "حضور! ڪهڙي پرواهه آهي ڪافرن
جي حملن جي، اوهين اڄ ئي جامع ازهر ۾ "صحيح
بخاري شريف جو ختمو" شروع ڪرايو ۽ رسول الله
صلعم کي پڪاريو، پاڻ خدا جا محبوب آهن، اسان
جي هر ڳالهه، هر مصيبت جي خبر کين پوي ٿي،
پاڻ هڪدم ملائڪ رني ايندا ۽ مدد ن حديث صحيح
بخاري شريف جي ختمي جي لاءِ ڪندا!"

جڏهن ته ختمو شروع ٿيو ۽ سڀني عالمن ۽ طالبن
مٺڙي آواز سان حديثون ٿي پڙهيون ته مشائخن سڀني
آواز سان هي نعرا ٿي لڳايا.

اغثني يا سيدا رسول يا نبي خيرالبشر
غرق هر غمگين جو اي اور نافع نامور

پوءِ انهيءَ ....؟

(٥)

انهيءَ اهو ساڳيو لشڪر، جو پنج سو ورهيه اڳـــ
لڪتو هو، قانون قدرت جي طرفدار آهن جيڪو جو
پوکيندو سو جو لڻندو چاهي ڪٿي پڪو مسلمان هجي،
جيڪو ڪنڊا پوکيندو سو ڪنڊا ئي لڻندو، ڪٿي هو
ڪٽر ڪافر هجي، يعني .... اڄا بخاري شريف

جي ختمي جو ستاويهون پارو مس پورو ٿيو هو ته
نيپولين مصر تي قبضو ڪري ورتو!

جڏهن مسلمانن هڪ خدا کي پڪاري سندس
حڪم موجب دشمن جي مقابلي لاءِ هٿيارن وغيره
جي مڪمل تياري ڪئي تڏهن اهي فتحياب ٿيا ۽
اڄ هو هٿيارن بدران اغثني ۽ الغياث جي پڪارن ۾
مشغول رهيا ۽ رسول اڪرم صلعم جي حديثن جا عالم
سندس حديثن جو اهو لفظ ”اذا استعنت فاستعن بالله“
(جڏهن مدد گهرين تڏهن هئي خدا پاڪ کان گهر)
کي وساري خدا کي ڇڏي سندس ٻانهي کي سڏڻ
لڳا ۽ الهي پاڪ رسول جي هن ارشاد ته ”خدا تي
توڪل رکو، پر پهرين اٺ مضبوط ٻڌ“ تي عمل ڪري
مقابلو مضبوط ڪرڻ بدران رسول الله صلعم جي آل
ملائڪن جي مدد لاءِ ڀروسو ڪري ويٺا تڏهن ڪافر
فتح جو نعرو هڻي اچي کين ڪنن کان پڪڙي اٿ
ويهه ڪرائڻ لڳا!

(اي اکين وارو! عبرت وٺو!)

(”غبار خاطر“ تان)

اوليائن جي صار

ڏيپلائي

اولياڻن جي مار

(۱)

هيءُ اهڙي زماني جي ڳالهه آهي جڏهن ڪن صديون نه پر هڪ هزارن ورهين کان پوءِ مڪه شريف جي ڦران جي ڪمن تي اهو پڙهايو ويو ته

لا اله الا الله

(هڪ الله کان سواءِ ٻيو ڪو به سر جهڪائڻ جو لائق نه، مشڪل لاهيندڙ ۽ ڪارساز ڪونهي)

وماكان لهم من دونه من اولياء ينصرونهم من دونه (سورة شورى) (۽ انهن لاءِ الله کان سواءِ ٻيا ڪي به اهڙا اولياء نه آهن جي کين الله کان سواءِ مدد ڏين)

قل من رب السموات والارض قل الله، قل افاتخذتم من دونه اولياء لا يملكون لانفسهم وضرا (رعد)

اي رسول تون پڇ ته ڀلا آسمان ۽ زمين جو ڌڻي ڪير آهي؟ چئو ته فقط الله، چئو ڀلا پوءِ به اوهان هن کي ڇڏي اهڙن اوليائن کي وٺي ٻيو جهلو ٻڌايو آهي جي پنهنجي جان جي فائدي يا نقصان لاءِ به اختيار وارا نه آهن؟

مثل الذين اتخذوا من دون الله اولياء كمثل العنكبوت (عنكبوت)

جهڪي شخص الله کي ڇڏي ٻين کي اولياء (پير جهلا

تا ٻڌائين ته جو حال اهڙو آهي جهڙو ڪوريئڙي جي
گهر ناهي جو، جو سڀ کان ڪمزور گهر آهي ڪوريئڙي
جو! وما لڪم من دون الله من اولياء ثم لا تنصرون
(هو

۽ اوهان لاءِ الله کان سواءِ ٻيو ڪوبہ اولياء
(ڪارساز) ناهي، پوءِ اوهان کي ڪٿان هرگز مدد
نہ ملندي

اتبعوا ما انزل اليکم من ربکم ولا تتبعوا من دونه
اولياء (اعراف)

اوهين فقط الهي قرآن شريف جي تابعداري ڪريو
جو اوهان ڏي اوهان جي ڌڻيءَ جي طرف کان
موڪليو ويو. ۽ ان جي ابتڙ ڪنهن ٻئي اولياء
جي تابعداري هرگز نہ ڪريو

ان الله هو الرزاق ذوالقوة المتين

بيشڪ فقط الله ئي رزق ڏيندڙ هر ڪا طاقت
رکندڙ سگهارو آهي -

(۲)

اهو ٻڌلاءِ ٻڌڻ شرط آهي شخص، جن جي وڏي وڏي
۾ اولياڻ جي پوڄا وسعي رهي هئي، جن جو عقيدو
هو تہ رزق، اولاد، ڪپڙو، ڌن، شادي وغيره جا
ڪاما سڀ ڏاڙ ولين کي ورهائي ڏنل آهن، هاڻي
الله الهين ۾ دخل نہ ڏئي ٿو: سگهي ابتري قدر، جو

الله جي هٿين نه، اوليا ماري ٿا سگهن پر اوليا جي هٿين الله هرگز ماري نٿو سگهي ․

سڀ ڳالهه ٿي اٿيا ۽ اهي پيغام آڻيندڙ ابي محمد مصطفيٰ صلي الله عليه وسلم تي خواه جيڪي سندس ساٿي اهي پيغام کي دل وجان سان تسليم ڪري چڪا هوا تن سڀني تي سخت تڪليفون ڪرڻ لڳا، هن مان جيڪي سچيدار؟ چالاڪ شخص هوا، جي انهن اوليائن جي ٻوجائن جي وسيلي خليفا ۽ وڏيرا ۽ حاڪم ٻڻيا ويٺا هوا، تن کي پنهنجو رعب ۽ مرتبو خطري ۾ ڏسڻ ۾ آيو، هو پنهن گهڻي سمجهه وارن کي چڙي مومنن تي مصيبتون وجهڻ لڳا، پر تعجب اهو هو ته هو غريب سخت تڪليفون سهي، سخت ظلم برداشت ڪري به اهو ئي اهو ئي "احد!" "احد!!" "احد!!!" (هڪ، هڪ، هڪ،) جو لڳاتي رڙيا هڻندا،

پلا شرڪ جي غليظ ڪوڙ مان نڪري جيڪو شخص توحيد جي ڪلمي روشنائي ۾ ايندو سو وري ڪڏهن ڪوڙ ۾ ويهڻ ڪڏهن ٿو قبولي!

(٢)

انهن مولا جي متوالن انسانن مان هڪ غريب ٻانهي "زنيره" (رضي الله عنها) به هئي جا اوليائن جي ٻوجارڻ جي جي اڳران "عمر ابن هشام" عرف (هدن جي دوست) "ابوجهل" جي ملڪ ڳنڍل ٻانهي هئي، ابوجهل کي جڏهن خبر پئي ته جن ملڪ ڳنڍل ٻانهن

کي هو ڏيو ڏين کان ، بدران سمجهندا آهن تہ مان هڪڙي ٻالهي سہ اوليائن کان ڦري وڃي هڪ خدا تي ويساه آڻدو آهي، سو اها ئي گهر آهو ؟ ابي زنوه کي سڏي چيائين " اهو سچ آهي چا تہ (حضرت محمد (صلعم) جي ڳالهہ تي ويساه آڻدو ؟ "

ٻالهي جواب ڏنو، جي هاں، اهو بالڪل سچ آهي تہ اڄ محمان تي تہ " لااله الاالله ! " ابوجهل چڙي چيو " ڪمبخت ! توکي ڪهڙيءَ لالچ اوليائن کان ڦيرايو ؟ "

ابي زنوه جوش ۾ اچي چيو " آقا ! توکي خبر آهي تہ حضرت محمد صلعم ڪو بادشاه يا دولتمند ناهي، هو تہ هڪ مسڪين شخص آهي. هن لالچ وري ڪهڙي ڏني هوندي ؟

هن اسان کي ٻڌايو تہ هڪ الله ئي سموري خلق کي خلقيو آهي، سموري ڪائنات جو انتظام هوئي ڪري ٿو، ڪوبہ سندس مرضي خلاف چون سہ ڪري نہ سگهي، ڪوبہ ڪنهن کي سندس مرضي خلاف ڏک يا سک نہ ڏئي سگهي، اڪري فقط انهي جي بندگي ڪريو، انهي کان مدد گهرو، ڏک سک ان کان ئي سمجهو، ٻئر ٻيراون فقط انهي جي ئي ڀالي تي ڪريو،

اسان انهو پيغام ٻڌو، سمجهو، دل سان هڏبايو ؟ قبول ڪيو، انهي ۾ لالچ جي ڪهڙي ڳالهہ آهي ! "

ابو جهل طيش ۾ اچي چيو ” اچ! اسين اسان ڪاڏي سمجهڻ، هندائين ۽ قبول ڪرڻ وارا آهيون؟ اهڙا نه لوڪ آهن ناهي سمجهايان!”

انهن جي هڪ چماٽ زور سان ڪنهن ڏيڪاري ڪيائين، هن الله پاڪ جي نيڪ بندي اها برداشت ڪري زبان مان فقط اهو لفظ ڪڍيو ته

انا لله وانا اليه راجعون

اسين الله جا آهيون ۽ اسين انهي ڏي ئي موٽنداسون!

ابو جهل کي چڙ وٺي وئي ۽ وڏي ڪڙڪ ڏئي هڻڻ لڳو، هر ڏڪ سان پڇندو ٿي ” ڪٿي؟ آهن اهي اولياء طاقت وارا؟ آهن اهي حضرت لات، منات ۽ ٻئي عزيٰ اختيار وارا؟”

بيبي صاحبه هر دفعي اهو ئي جواب ڏئي ٿي ته

احد! احد! احد!

هڪ! هڪ! هڪ!

شام تائين ايترو اهي مارياڻس، اهڙا ته اهي واجبي ڏڪ هڻائين، جو هوءَ بلڪل بيهوش ٿي ڪري پيئي ۽ هي اهو بدبخت ڪافر نامراد فخر سان اتان خلاصي ڪري پنهنجي هلندو ويو

(٤)

رات جو گهر آئي سعدس زال ان پڇيائين ” زنيره جو ڪهڙو حال آهي؟”

جواب مليس سپ "وقت بيهوش هئي، مگر ڪڏهن
مهل وقتي ٿي ته هو لفظ اُن لي لي ڪڍيائين ته "احد!
احد!"

ابو جهل چڙ مان ڏند ڪرٽي اٿيو، ڦال چيس "ڇا
ٿا ڪريو، اڃا به ماريندوس ڇا؟ خبر اٿو، ته هن
کي ڪي ابتڙا ڏنگ لڳا آهن جو اندي ٿي پئي آهي
ڪجهه به لئي ڏسي؟"

هي ٻڌي ابو جهل ٺهڪ ڏئي چيو ته "واهه واهه!
اها ته ڏاڍي سٺي ڳالهه ٿي، بيشڪ حضرت لات ۽
بيبي عزيٰ وڏيءَ طاقت وارا آهن، بس، هاڻي
ضرور هوءَ سڌي ٿي ويندي، هاڻي ماريندو ساس
ڪو نه، ٻيو سڌ ڪرينس ته ڪجهه سمجهايانس!"
بيبيءَ ٿي سڏ ڪيس ته هن ڪمزور آواز مان چيو
"حاضر بيبي اچان ٿي!"

اُن چولدي ڪوٺيءَ مان اڪيلي ٻاهر نڪاري
شمعون روشن هئون ٻر هئي؛ غريب اُهن جي روشنيءَ
۾ به ڪجهه ڏسي نٿي سگهي، پلا اوو ته اکين جو،
ٻور ٽڙين؟ سج چنڊ جو ڪوڙو اوو! هوءَ هڙوراڙ اون
ڏيندي ٻڙين کي جهليندي ٿڙندي اچي ٻهٽي
ابوجهل چيس "ڪٽڻ زاهره! ڏٺئي اوليائن جي
غضب جو نتيجو؟ هن کي ڏٺه، اڃا ته نٿهيرو اور ٿي
ڪسي وو لائون!"

زاهره جواب ڏنس "چو ٿا هن سڳورن ٿي ڪوڙ

ڳالهايو؟ هنن ويچارن ڏوهن جي وضاحت ڪيائين ڪي
ته اها خبر به ناهي ته اوهين ڪاڏي اٿيو اسان مسڪينن
تي صدين نالن جي اوٽ ۾ ڪهڙا ظلم پيا ڪريو!”

ابو جهل ٺهڪ ڏيئي چيو ”هنن کي خبر ناهي ته
تنهنجي الله کي به خبر آهي يا؟ مون هنن جي ڪاڏي
اٿڻ تنهنجو اور ڪيو آهي ته سڏ ڪر تنهنجي الله کي
ته تنهنجو اور لوڪي موٽائي ڏئي، تنهنجو الله ته وڏيءَ
قدرت وارو آهي نه! هو هر چيز تي قادر آهي نه!
ڪريس سڏ ڀلا!!“

ٻنهي زالوءَ کي ابو جهل جي انهن لفظن جوش
ڏياري ڇڏيو، هوءَ بي اختيار هٿ کڻي چوڻ لڳي

”يا الله! اي اولياءَ ۽ لوڪ جا خالق! آئون
تنهنجي رضا تي بلڪل راضي آهيان، مون کي انهيءَ
تي ڪو به رنج ڪونهي ته تنهنجي راهه ۾ منهنجو اڙو
ڇو هليو ويو، مون ته پنهنجي سموري جان انهن جي
اڪيلي وقف ڪئي آهي.

پر منهن جا مولا! محمد انهن جون قدرتون
ڏسي ڪهڙي ٿو، آئون هن کي پنهنجي قدرت
جو ڪرشمو ڏيکار ۽ منهنجو ٻار لوڪ مون کي موٽائي
ڏي ته آئون انهي سان محمد جو هارايل ۽ وسائل
ڇڏي ڏسي سگهان!” انهن چئي هوءَ روئي ڪرڻ
ڏي هلي ويئي.

(٥)

صبح جو ابو جهل اپائڪ جي لند مان اٿو ٿي ڪٿون ته هن مولا ٻاڪ جي ايڪ ٻنديءَ روشن اکين سان مرڪندي سندس سامهون اچي چيو " آقا! السلام عليڪم!"

هو حق ڪان ٿڙيل، متيون مجهول السان، بجاء الهي جي جو مولا ٻاڪ جي عطا جو ڪرشمو ڏسي ڪجهه هوش ۾ اچي، الٽو هٿي جي فرعون مزاج زميندارن وانگر ڏنڊو ڪڍي اٿيو ۽ ڪمس ٻي انداز مار ڏيندو گهليندو ٻاهر وٺو.

خلق هن ستم ڪي صورت سان ڏسي رهي هئي جو ابو جهل ڏڪ ٿي هڻو ته ٻچيءَ "لااله الا الله" جو نعرو ٿي لڳايو، الي حضرت ابابڪر صديق اچي لنگهيو، جنهن ڪوس چيو " هان چو تو غريب کي ماريو؟"

ابو جهل طيش مان ڏڪ هڻي چيو " ! چڏائينس ڪٿي؟ تنهنجي دين ٻائي، ڪي پئسا ڏيئي ڪٿي آزاد ڪرائينس!"

حضرت ابابڪر صديق بي اختيار چيو " نبل آهي جهڪي پئسا چوين سي موڪليان ٿو! هاڻي ٻانهو منهنجي آهي، اڄ کان آزاد! تون الله جي راهه ۾ آزاد آهين!"

فهرست ڪتاب ڏيپلائي

فتح فلسطين ٠-١٠-٠

نازنين يورپ ٠-١۴-٠

جنگ ترڪ و جرمن ٠-١٠-٠

سومنات جي
سندري ٠-١٢-٠

سبڪتگين ؟
ڄيپال ١-۴-٠

غازي محمد بن
قاسم ٢-٠-٠

غازي محمود
غزنوي ٠-١٢-٠

غازي محمد
غوري ١-٠-٠

فتح اسپين ٠-١٢-٠

شير ايران ١-٠-٠

شيرشاهه ۽ همايون
٠-٨-٠

غازي اورنگزيب
١-٨-٠

وهابين جو بابو ١-٠-٠

هوشربا شهزادي ١-٠-٠

گلشن عبرت ٠-١٢-٠

شيواجي شيش
محل ٢-٠-٠

ڪفر ااس ١-٠-٠

ڪالڳرهي
ڪوڙڪو ٢-٨-٠

هندوستان جي
سچي تاريخ ١-٠-٠

اردو استاد ٠-٥-٠

سنڌي استاد ٠-۴-٠

قرآني انقلاب ٠-١١-٠

ارشاد الخلفاء ٠-٨-٠

انتخاب بخاري ١-۴-٠

ارشاد القرآن ٠-١٠-٠

قرآني قانون ٠-٦-٠

قرآني خزانه ١-٨-٠

فتوحات اسلام ١-۴-٠

فتح ايران ٠-٦-٠

ايراني شهزادي ٠-٦-٠

ريف جو مجاهد ٠-٣-٠

ملڻ جو هنڌ: مئنيجر عبرت حيدرآباد سنڌ

بهادر مسلمان

ڈیپلائی

بهادر مسلمان

(١)

هي مارچ سنه ١٩٤٧ع جو بلڪل سچو واقعو آهي
٧-٨ تاريخ شام جو هڪ بس (پنڌ ڪندڙ لاري) امرتسر
کان لاهور وڃي رهي هئي وچ ۾ گرڪ "رعب" وٽ
اهڙي نه مٿس هڪ مسلمان پن برقعه پوش عورتن سان
اچي چڙهيو، بس پاڙي جي هئي اڪري مسلمان
بلڪل بيفڪري سان انهن تي سوار ٿيو جنهن هميشه
چڙهندا هوا، انهي وقت پنجاب ۾ هندو مسلم فسادات
شروع ٿي چڪا هوا اڪري مسلمان ڪجهه ذرا هوش
ڪري ۽ هي ڏسي ڪري نه هو ته بس ۾ ڪير چڙهيل
آهن، هو انهن ڪري ها ته ڏسي ها ته بس جو ڊرائيور
۽ ڪليئنر ٻئي سک آهن ۽ بس ۾ صرف اٺ هٿيار
بند سک ويٺل آهن ۽ بس، ۽ اهي ڏسي بند هو ته
ضرور پرده نشين عورتن کي اهڙن ماڻهن سان پيو ال
لاري ۾ نه چڙهي ها مگر جيڪو شخص بلڪل لاابالي
ٿي نه اکين ڪم ونندو ۽ نه دماغ کان، ته اهو قانون
قدرت موجب ضرور ٺوڪر کائيندو.

(٢)

لاري رعب کان ٻه ٽي ميل اڳتي هلي ته پڪو
رستو ڇڏي هيٺ جهنگ ڏي هلڻ لڳي، هي ڏسي

مسلمان ذرا ڪاوڙيو ۽ چيائين ”اڙي ٻاڙي! هيءَ لاري
ڪاڏي ٿا وٺي وڃو؟“

ڊرائيور جواب ڏنو ”اسان کي ٻئي ڳوٺ مان
پيٽرول ڪڍڻو آهي!“

مسلمان وري ڪاوڙجي چيو ”مگر ڳوٺن ۾ پيٽرول
ڪٿان آيو؟“

ڪلينڊر ٻـکو ٿي چيس ”بس، ٻه گهڙيون لاءِ ڪو چپ
ڪري ويهه، ٻـوکي پيٽرول سان ڪم، سو ٻـوکي
پهچندا سون.“

وڏيرو مسلمان هاڻي چپ ڪري ويٺو، بس ٻـ
سڄي منزل ڪندي هلي، تان جو ميل ڏيڍ پنڌ جو
هلڻ بعد اچي هڪ گهاٽي جهنگل جي وچ ۾ بيهي
سڄ به اچي لٿو!

(٣)

ڊرائيور، ڪلينڊر ۽ اٺ هٿيار بند سک
لٿا ۽ مسلمان ۽ عورتن کي چيائون ته لهو، جڏهن هو
به لٿا ته ڏٺئون هڪ سک، مسلمان کي چيو ”هاڻي جي
جان پياري اٿئي ته چپ چاپ هليو وڃ، باقي
عورتون اسان وٽ ويهنديون، جيڪڏهن ڪيڏانهن ته
ڦرڪڻو ته سر لهي ويندو!“

هي لفظ ٻڌي مسلمان ٿي جهٽ ته ڪا چپ ڪري
بيٺو، هو اهڙو ته وائڙو ٿي ويو جو سوڌو هٿوس ته
رت ڦڙو نه اڪري، هيڪي خبر ٿي اٿي بيٺو ته هي

ڇا ٿي رهيو آهي! ڇاڪاڻ ته ڏاند سوڪ ٻڌي وٺي
اٿس يا اهي ۾ خطا آهي!

هن جا اهڙا الڳ هجڻ ڏکيا، جڏهن ٻڌي عورتن کي ٻه سڪه گهاڻ لڳا هو هلڻ کان انڪار ۽ ٻاڻ ڇڏائڻ لڳيون، هوڪواڻ ۽ ڪاريون ڏيڻ لڳا، عورتن ۾ هڪ سعدس پائتي هئي ۽ اي زال، هن جي رڙ، هن جي مغز کي ٻه چڙ ڪايو.

(۴)

عقل جي ته اهڙا اهـا هئي جو مسلمان اها حالت ڏسي ٻه زهر جو پڪ ٻري ٿڌا ساهه ڪڍندو اکين مان لڙڪ نماڻيندو ۽ روئي موٽي ها، پر جڏهن علامه اقبال وچ فرمايو آهي ته:

اچها هي دل ڪي ساٿ رهي پاسبان عقل
ليڪن ڪڀي ڪڀي اسي تنها ڀي ڇوڙ دي!

يعني چڱو آهي ته دل تي عقل کي چوڪيدار رکجي، پر ڪڏهن ڪڏهن ڪيس اڪيلو به ڇڏي ڏيڻ گهرجي! ڇاڪاڻ ته ڪي هنڌ اهڙا به آهن جتي عقل کان روح وڌيڪ ڪارائتو ثابت آهي.

ٿڌن مسلمان ڏٺو ته وڻجارن عورتن جا هٿ ڇڪڻ ۾ برقعا ليرون ليرون ڪري ويا هئا ۽ وهڙن سڪه جي ٿ الهي مان مزو وٺي رهيا هوا، هو غريب اي وسيع مان سهڪي ۽ ڦٽڪي زهون هيڻ هو ٿوڪ ڏيڻي رهيا هرا ته هن جي ٻه غيرت ۽ حميت بيدار

ٿي ويٺي، سندس دل سندس عقل کي چوٽ لڳي ته
هنئين ٻري ٿي ته جيڪي جا واسطا قبر ۾ ٿيڻا آهن سا ٻاهر
هرگز نه ٿيندي، موت جو وقت مقرر آهي ان کان
ذرو لکو اڳ ٿيندو نکي پوءِ، پوءِ الهي حمائيءَ جي
ڪوڙي آسري تي لسون ڪرڻ وارا خاموش ٿي
پنهنجي ليکي هر طرح لٽجڻ جو تماشو ڏسندا
رهندا؟ مال صدقو سر جو، سر صدقو لڄ جو، ڇا
لڄ جي لٽجڻ جو تماشو ڏسي ته اون سر کي ڪلهن
تي قائم رکڻ ۾ عقلمندي ٿو سمجهن؟

نه ري ٿي اي ٻزدلي ڏيندڙ عقل! هڪ سچي
مسلمان کي انهن معاملن ۾ تنهنجي ڪا ضرورت ئي
ڪانهي، انهن معاملن ۾ ته هڪڙي امداد ٿيل روح گهرجي
جو پنهنجي مولا پاڪ جي ڀروسي تي ڏهن لکن دشمن
تي به پنڌ ڪا وجهي ڪڙڪي

بلڪل ممڪن آهي ته مولا پاڪ جي مدد
هن جو استقبال ڪري؛ ڪيس انهن ٿيڻ فتح ته حاصل
ٿي پوي

عجب ڪيا هي ڪه بيڙا غرق هو ڪر ڦر ابر آئي
ڪه همني انقلاب چرخ گردان يون ڀي ديکي هين!

پر جيڪڏهن فتح حاصل نه ٿيندي ته به شهادت
نه ٿيندي ڇا؟ ان وري ڪا فتح کان گهٽ آهي ڇا؟
مرڻو اڳ پوءِ آهي، موت پنهنجي وقت تي ضرور
ايندو آهي، فقط ٻزدل انهن تي ڦٿڪي ڦٿڪي مر

ڏيندا آهن ۽ شهر دل ۾ شيطن جا ڪلهوڙا ڇوڙيندي وڃي
پهچي مالڪ جي بدائل بهشتي باغن ۾ سندس مهمانيون
کائيندا آهن!

(٥)

روح جي بيداري به هڪ عجيب چيز آهي، ڇو ته
آهي ته هڪ شيشن جو پڃرو ٺهيل هوندي ڪان پکو ان
سان گڏ جي پکين جهڙو بنجي ويو هو، هڪ ڏينهن
ڪنهن شيشن کيس ڏٺو ۽ حيران ٿي وڃي پکي ڪوڙائينس
هو پکين وانگر ٿي ڦٿڪڻو ته. شيشن چيس "ڪمبخت
تون ته شيشن آهين، اسين جو ڪم آهي هن
پکين کي ڦاٿي ڪاٽڻ، هاڻي ڏس! جيئن آئون تو
کي گهوڙ ڪري هن ٿي ٽڪان ۽ ڪين ڦاٿي ڪان،
ٿيڻ لون ته ڪو

پکي ٺهيل شيشن هن سڀني شيشن کي گهوڙ
ڪندي پکي مار ٻيڻو ڏنو ته سندس پٺ ٻڌي ڪان
سڌو روح ته ٻيڻو ڏيو ۽ وٺي جو ناڪ ته گهوڙ ڪري
پکين ٿي ڪڙڪڻو ته ڏاڍن جا ڏڪ ڇٽ!

سو اهڙا جي ڏيئڻ ۾ آئل خدائي شهرن جا روح
به جڏهن اچانڪ بيدار ٿيندا آهن ته سندن ڏاڍا ڏاڍي
بدلجي ويندي آهي!

ڪڏهن روح جڏهن بيدار هو ٿي هيءُ جوان مٿي
نظر آئي هي الڪو ايهي منزل آسمانون مٿي

(٦)

بيدار ٿيل روح واري مسلمان جو طرف ٿيو، هڪ

سک ٻيڻڪريءَ سان پڇاڙ ڪري رهيو هو، سندس
تلوار (ڪرپان) ٻغل ۾ هئي ۽ ان جو هٿيو پنهنجي پاسي
هو. جوان ٻچلوءَ وانگر سٽ ڏيئي ان کي ڇڪيو،
سک جي ڪمبختيءَ جو ٻغل کي وڏ ٻڪ ڏ پياڻن ۽ تلوار
وڏ يڪ آسانيءَ سان اکري آئي ۽ جوان الله اڪبر جو
نعرو لڳائي هندس جو ڪنڌ واري ته سک جي سسي
ڏهن فوٽن تي وڃي پيئي.

اهو سڪن اڃا انهي طرف ڏنو ئي ڪونه، ته جوکو
سک سندس پاڻيءَ کي ڪهلي رهيو هو ڪياڻن انهي
تي وار ته وڙ ڪري وڃي پري ڪريو. الي سندس
زال کي ڪهليندڙ سک ته تلوار کڻي پوري جوش سان
سندس مقابلو ڪرڻ لڳو ته پاڻي وري مثل جي تلوار
کڻي سندس پٺ تان اچي پهتي ۽ چيائين "چاچا!
هن طرف جو فڪر نه ڪجي، انهي مردود کي جهنم
واصل ڪري پوءِ ساهه پٽجي!"

(۷)

الي پر سک پڻا ٻه وڏي آيا، ته مسلمان جي زال ٻه
تلوار کڻي پاڻيءَ جي پرسان پهتي رهي، ڪئي هو
راڪاس ڪٿي هي پورده اهڙن نازڪ عورتون، مگر
عورت ليستائين نازڪ آهي جيستائين هوءَ ٻار کي
ٻار کي نازڪ ۽ پوس سمجهي ٿي، جڏهن هوءَ ٻـ
شينهن وانگر لڙ ٿي اٿي ته ڏهن مڙاري ڪنڌ جي
هن انهن جاءِ تي ڪاٽي، سک هڪ اي وار ڪندا رهيا
۽ هو به "الله اڪبر" جا نعرا هڻندي پورن مٿن وار

ڪڍيائون ۽ هڻيائون، ڪجهه زخم هڻڻ کاڌا لـــ، ڪجهه
سکڻ کي به ڏنائون.

آخري ۾ مسلمان به سندس مقابل آڻي "الله اڪبر" جو زور دار نعرو لڳائي جو وار ڪيو ته اُن کي ڪري پيو ۽ هن وري وڌي سندس پاڻيءَ جي مقابل کي ڏنڪ هڻو ته وڙ ڪري وٺي پگڙ، هنجي پيچ ليءِ ڏال جو مقابل ٿي اٿي پڳو،

ٻه وائنور ۽ ڪاميڊور ٻي اختيار لاوي وٺـــي پڳا؟ باقي ٻچيل پنجين سک قنڌل يا اڌ قتل حالت ۾ جهنگل جي طرف اُٿي پڳا جو ڪڏهن ڪــي ڪڏهن جي ڪل ڪال پنجي ته ڪير ڪيڏانهن ويو!

(٨)

ٽنهي مردودن جا لاشا اُتي پيل ڇڏي، هي ٽنهي رستي ڏي موٽيا، ڪپڙا قـاتل ۽ رت سان لٿڙيل، هٿن ۾ تلوارون، سڌا آيا، "رعيت" ڳوٺ جـي ڳالهي ۾، صوبيدار مسلمان هـو، هن جـي حالت ڏسي ڏو وائـڙو ٿي ويـو، ٻـر احوال پڇڻ بعد بـي اختيار ٽڪي مسلمان کي ياتڪر پالالين عورتن کي گهر ڏي موڪليائين جتي اُهن سندن خـاطر مداراس ڪري غسل ڪرائي پنهنجا ڪپڙا پارايا.

۽ مرد کي صوبيدار غسل ڪرائي پنهنجو وڳو ڏنئي ۽ رواني پنهنجي طرفــان انعام طور ڪيسن ۾ وجهي آفرين چئي!

ٽٽي جا ڏاڙهون

۽

گورنر جو حڪم

ڏيپلائي

ٺٽي جا ڏاڙهون

هيءَ سنه ١٠٣٥ هه جي ڳالهه آهي، شاهه جهانگير جي سنڌس شهزادي خرم عرف شاهجهان سان ڪجهه اڻبڻت ٿي پئي، جنهن ٺيڪ هئن ۾ ٺٽاهه ٿي ويو هو لڏ هئن ته شاهجهان جي دل حاضري ڏيڻ ٺٽي چاهيو، هو ناسڪ ۾ اچي رهيو هو ٺـر الي جي هوا پاڻي لاءِ پيس، بيمار گذارڻ لڳو، ٺالي جا سردار ته ٺوري خاطر داوي نه ڪرڻ لڳا، انڪري ڪجهه وقت سنڌ ۾ هوا بدلائڻ جو ارادو ڪيائين.

اجمير، لاهور، جيسلمير ۽ عمر ڪوٽ مان لنگهندو اچي ٺٽي ويجهو پهتو، ٺٽي ۾ مغلن جو نواب شريف الملڪ هو، هن شاهجهان جي آمد ٻڌي سو اڳ ئي اڳ ۾ ٻه ٽي هزار لشڪر ڪٺي مٿس چاڙهائين.

شهزادو حيران ٿي ويو، هن لشڪر ڏي ماڻهو موڪليو ته اسين ته نواب جا مهمان ٿي آيا آهيون، اسان سان جنگ ڇاجي؟ پر نواب اهي ڳالهه ڪي ليکي جو لاءِ؛ شاهجهان جنگ کان گهٻرائي الٽو پر مجبورا ڪرڻي پيس. نتيجو اهو ٿيو جو شاهجهان جي ٥ - ٦ سو ماڻهن کان نواب جا ٻه ٽي هزار ماڻهو شڪست کائي پر ٺٽي ويا.

نواب هار کائڻ لڳو ورڻ وڏيڪ لشڪر موڪلڻ

جو خيال هئس ته لشڪر کي ڪاهي رعب ويهاري جو
هو چون ته قلعه اندر وڃي لڙائي ڪندا سون ته ٻاهر اچي ڪري ته.

(٢)

اڃا ڳالهيون ڪري رهيا هوا ته ڪيس شاه جهان جو خط
پهتو ته ” خبر ناهي ڪهڙي غلط فهميءَ سبب توهان جي
لشڪر اسان سان ٿي سبب جنگ ڪئي. اسين ته اوهان
جا مهمان هوا سون، خير هاڻي شڪر ٿيو جو في الحال
جنگ ختم ٿي، اسين هتي آرسهل آهيون، منهنجي
طبيعت به خراب آهي ۽ بيگم صاحبه به بيمار آهي ان
ڪري في الحال ڪنهن ڳالهين ڪري ٻـ، نٿا سگهون،
بيگم صاحبه جو ڏاڙهن تي خيال آهي، مهرباني ڪري
اسان کي توهان جي ٽڪي جا ڪي سٺا ڏاڙهون موڪليندا
ته شڪرگذار ٿينداسون. “

نواب صاحب خط پڙهي قاصد کي زباني جواب ڏنو
ته ” شهزادي کي چئو ته قاصد جي پهچڻ سان ڪا اميد
ته اوهان کي ٽڪي جا ڏاڙهون پهچندا جي اهڙا سٺا ۽ وڏا
هوندا جو بيگم صاحبه لاءِ هڪ ئي ڪافي ٿيندو! “

(٣)

قاصد اچي اهو نياپو شهزادي کي ڏنائين مس بس
ڪيو ته شاهي تنبو مٿي نواب جو چوڙيال ته گولو اچي
ڪريو، زبردست ٽڪاءُ ٿيو ۽ تنبو جو وڏو ٽڪرو
جاني وارو بيگم کي هن اوچتي حادثي جو اهڙو اثر ٿيو

جو هن جو حمل ڪري پيو ۽ ٻار ٻه پيدل ٿي ڇڙيون هڻڻ لڳي.

شاهه جهان ونس آيو، هيءَ حالت ڏسي هن کي قدرتي طرح نه وڻيو ۽ افسوس ٿيڻ گهرجو هو پر هن سواءِ انالله چوڻ جي ٻيو ڪو به افسوس نه ڪيو. ممتاز اکين ۾ لڙڪن ٻڌوان وٽس آئي آيو. ممتاز دل مان آهه اکري ٻڌوان وٽس اهڙو نه جوش ڪانهن لڳو جو سارو بدن لال ٿي ويو. هيءَ حقيقت آهي ته لاحق ظلم ٿيڻ تي زالن يا زنالي طبيعت وارن جو رت ڦري پاڻي ٿي پوندو آهي جو يا نه ٻکهر ۾ پيشاب وسيلي نڪرندو آهي يا لڙڪن جي وسيلي، پر مردن يا مردانه طبيعت وارين زالن تي هن جو اهڙو اثر ٿيندو آهي جو بدن جو سمورو پاڻي به ڦري رت ٿي پوندو آهي ۽ اهو تيستائين جوش پيدو نه ڪندو آهي جيستائين ڪنهن جو رت نه واهجي.

(۴)

شاهه جهان هي ڏهر جو پيڪ نعمل سان پري ويو ۽ نواب کي لکيائين ته ”توهان مهمجي ٻسائي جو نوڪر آهيو ۽ اسان جو اهڪ ڪالي وهيو آهيو، اسان ۽ ٻاٻي صاحب جا ٻار ۾ معمولي جهڳڙا هوا، مگر لٺ هڻڻ پاڻي جدا نه ٿيندو آهي اڄ نه سڀان اسين ٿيڻ ويندا سون، تون نمڪ خوريءَ سبب اسان جي مهماني اسر ڪرڻ

هئا ته به رسول اڪرم صلعم جي ارشاد ”اڪرموا عزيز
قوم ذل“ (ڪنهن قوم جو عزت وارو ماڻهو اوهان
وٽ اچي ته ڪهڙي به حالت ۾ اچي ته ڪيس عزت ڏيندا ڪريو)
موجب مولڪي پرديسي مهمان سمجهي عزت ڏين
ها، ته به گهٽ ۾ گهٽ مولڪي ڪا تڪليف نه
ڏين ها.

پر تو مون سان اهو سلوڪ ڪيو آهي جو مولا پاڪ
گهريو آهي ته اهي نئين جا ڏاڙهون جيترو مولڪي
ڏکيا لڳا آهن ان کان ڏهوڻا توکي ڏکيا لڳندا ۽ في
الحال ته اسان جو صبر آهي، جيستائين ڪنهن وقت
مولا پاڪ جو قهر جوش ۾ اچي!

(٥)

مصيبتن جا ڪڪر جنهن رفتار سان ايندا آهن
گهٽ ڪري اهي سان ئي گهٽبا آهن اڃا ٿورائي ڏينهن
گذريا ته اهو پرديس ۾ حاملي بيگم سان ڌڪا کائيندڙ
۽ سور چوندڙ هندستان جي تخت لاءِ جلوه افروز ٿيو
سمورن ملڪن مان تحفا ۽ وفاداريءَ جا پيغام آيا مگر
شريف الملڪ اڃا پنهنجي غرور ۾ هو ۽ تيستائين غرور
۾ ئي رهيو جيستائين حڪم شاهه جهان جي اهل جو
پيالو ڇلڪي هن حالت ۾ ترار تنهن جو هن جي جرار
فوج قلعه کي پٽ ڪري اچي نواب صاحب کي قيد
ڪيو، نئين جا عمدا ڏاڙهون گهرائي سندس وات ۾
الهن قسما ڏيا جو هندورن گهٽ لڳو مگر شاهه جهان

جو سردار انهن ڌاڙيلن کي اڳ ۾ سندس واس ۾
ايستائين ڏئي ڏيندو رهيو جيستائين هن جون
اکيون ڏٺي وٺيون ۽ ڦٿڪڻ لڳو ٿي ويو، سندس
سڀئي انهن ڏاڙهن سميت هاڻ جهان وٽ لڪڻ ٿي
پهتي !

(٦)

دنيا ۾ هو انسان ٿي مهلون ايندڙون آهن، مرد
اهڙن مهلن کي همت ڪري مصيبت جي مارين تي
احسان ڪندا آهن ۽ ڪانڍ و انهن کي اڳ ۾ وڌيڪ
ستائيندا آهن.

دوستو! هي واقعو عبرت وٺڻ جي لائق آهي ؟
دنيا جي تاريخ بلڪ اسان جي زندگي ۾ اهڙن واقعن
سان ڀري پئي آهي مهلون گذريون ويندڙون آهن پر
ڳالهيون ياد رهجي وينديون آهن!

گورنر جو حڪم

هيءَ سنه ١٦٨٧ع جي ڳالهه آهي. انهيءَ زماني ۾ ٺٽي جو قاضي حسن هڪ اسلامي دل ۽ جگر رکندڙ انسان هو، اسلامي اصولن خاطر جان ڏيڻ کي هو عين مراد سمجهندو هو.

سنڌ ان وقت مغلن جي هٿ هيٺ هئي ۽ هو پنهنجي طرفان گورنر مقرر ڪري موڪليندا هئا، ڏکو ڪيل سال ۾ مغلن جي طرفان سنڌ جو گورنر نواب مريد خان مقرر ٿي آيو، هي اصل راجپوت راڄڪمار هو جو پوءِ مسلمان ٿيل هو، هن پاڻ سان ڪافي راجپوت لشڪر به آندو هو.

ٺٽي جي نواب ٿورڙي وقت کيس معلوم ٿيو ته قلعي ڏي جيڪو شاهي دستو رهي ٿو انهيءَ لئي وڏي گوشت جا دڪان آهن، وڏو گوشت نه فقط راجپوتن کي ناگوار لڳڻ جو گمان هو پر خود سندس دل به اڃا مڪمل مسلمان نه ٿي هئي انڪري جڏهن ٿو ڄاڻي ڪن مسلمانن ۾ به انهيءَ جي نه کائڻ جو رواج آهي تڏهن هو پاڻ به اهو نه کائيندو هو انهيءَ سبب ڪري هن شهر جي قاضيءَ (سٽي مئجسٽريٽ) کي حڪم ڏياري موڪليو ته سواءِ اسان لشڪر سموري شاهي دستي ڪان

لنگهندا سون توهان سڀني وڏي گوشت وارن کي
حڪم ڏيو ته پنهنجا دوڪان بلڪل بند ڪن.

(٢)

هي حڪم پڙهي قاضي ساهه ٿي ويو، گورنر کي
چيائين ته اڃا به دار ڪفر جو قانون بيٺل هو ته باقي
ڪٿي پئي رستي ڪان اچي ها پر هن طرح مسلمانن جي
حقن سان هٿ چراند ڪرڻ جو ڪهڙو حق هو؟ ڇا
هن لئي جو مسلمانن کي اسلامي غيرت کان ايترو خالي
سمجهيو آهي جو هو سندس هر ڪنهن ناجائز حڪم
کي به بنا چون چرا جي تسليم ڪندا؟ ڇا هو پنهنجي
گورنري جي زور تي اسلامي حڪمن کي واڌوڪو
سمجهي ڪيڏ بندو وهندو؟

هن "گربه ڪشتن روز اول" (پهرين ڏينهن
ٻلي مارڻ) کي وڌيڪ ضروري سمجهي سڀني وڏي
گوشت جي ڪاسائين کي گهرائي حڪم ڏنو ته سڀاڻي
اڳئين کان ڏٻل ڪم هلائجو. گورنر صاحب کي اِ-
اندازو لڳي ته لئي ڇا مسلمان ڪيترو ايماني جوش
وڪن ٿا!

(٣)

گورنر صاحب وڏي شان و شوڪت ڪروفر سان
رستو لتاڙيندو جڏهن ٿي وڏي گوشت جي دڪان
وٽان لنگهيو تڏهن سندس ساهه ٿي ويو، هن کي پڪ
هئي ته هو بند هوندا پر بند هجڻ بدران هنن ٿي ڏٻل

ڪم هو، جنهن ۾ اها خبر شهر جي مسلمانن کي به پڌل
ٿي اڳري هئڻ سبب اجوڪي خريداري انهن ئي
دڪانن تان ڪرڻ مناسب سمجهي.

نواب صاحب ڪاوڙ ۾ ڀريو ته قاضي صاحب کي
طلبيءَ جو حڪم پهتو، هو به تيار هو، نواب جي اڳيان
پهچي هن کيس السلام عليڪم چيو نواب مٿس ڪڙڪي
کيس چيو ” توهان کي معلوم هوندو ته اسلامي بادشاه
جي گورنر هجڻ جي حيثيت ۾ آءٌ توهان لاءِ ” اولي
الامر “ (حاڪم) آهيان ؟ “

قاضيءَ جواب ڏنو ” جي ها ! اسان کي معلوم
آهي “

نواب – ۽ توهان کي قرآن شريف جي اها آيت به
معلوم هوندي ته ” اطيعوا الله واطيعوا الرسول
واولي الامر منڪم “ (حڪم مڃيو الله جو ۽ حڪم
مڃيو رسول ۽ انهن جي حاڪم جو)

قاضي – جي ها معلوم اٿم.

نواب – توهان کي اسان جو اهو حڪم پهتل هو ته
” سڀاڻي وڏي گوشت جا دوڪان بند رهن ؟ “

قاضي – جي ها ، پهتل هو !

نواب – پوءِ توهان انهي حڪم جي تعميل ڇو نه
ڪرائي ؟

قاضي – انهي ڪري جو جنهن آيت کي توهان

پنهنجو هٿيار ڦٽي ڇڏيو آهي مولوي انهيءَ جو وڏيڪ
حصو ته ياد آهي .

نواب - (چرچي) وڏيڪ حصو ڪهڙو ؟

قاضي - وڏيڪ حصو هي آ . فان تنازعتم في
شيء فردوه الى الله والرسول (مگر جيڪڏهن اوهين
۽ حاڪم ڪنهن ڳالهه ۾ نه ٺهو ته پوءِ انهيءَ بابت خدا
۽ رسول جي حڪم ڏي رجوع ڪريو (جئن انهن جو
حڪم هجي تئن ڪريو انهن هرگز نه ڪريو جو حاڪم
اوهان کي خدا ۽ رسول جي حڪم جي خلاف ڪهڻو،
جوري نه انهي تي نه عمل ڪريو)

(۴)

جئن اڄ ڪالهه جيئون مسلم ليگي اخبارن ۾ خواه
ڪانگريسي اخبارون ۽ ليڊر پنهنجي هر دلي خواهش
کي ساده دل ديندار مسلمانن کان قبول ڪرڻ لاءِ
قرآن شريف کي ٿي واندي ڪو ٻڌائيندا آهن هو شرابين،
رانڊيباز، جواري، بي نمازي، ز ڪوات نه ڏيندڙ، حج
نه ڪندڙ، واڄ هور ۽ هندو غلام ليڊرن جي هر قول
وفعل جي سند لاءِ قرآن شريف کي آڻي مروڙيندا رهن
سروڙيندو رهندا آهن تئن نواب صاحب به
سندس گهوڙ چڙهندڙ دل کي خوش ڪرڻ لاءِ وجي
قرآن شريف کي واندي ڪري ٻڌايو پر اگهان نه هڪ حق
پرست قاضي هو، هن سندس جاڙ کي تار تار ڪري ڇڏيو

هاڻي هو غصي، مان پڙ جي چوڻ لڳو "ڪجهه به هجي، پر توهان کي منهنجي حڪم جي تعميل ضرور ڪرڻ گهرجي"

هي ٻڌي قاضي صاحب لال اکيون ۽ لال ڇهرو ڪري چيو" اڇا، توهين لاءِ جي غير مسلمان مان اها اميد رکو ٿا؟ ڇا توهين سمجهو ٿا ته هو توهان جي گورو جي رعب کان ٻ ڪي خدا ۽ رسول جي حڪم کي پٺ ڏيندا؟ ته بيشڪ آزمايو ۽ دل کولي آزمايو ۽ آزمائي ڏسو ته هو سڀئي خدا ۽ رسول جي حڪمن جي عزت خاطر پنهنجو جان، مال ۽ اولاد قربان ڪري سگهن ٿا يا نه!

(٥)

ڳالهه کي وڌندو ڏسي هڪ راجپوت سردار وچان ٽپڻ مناسب سمجهي هن ڏٺو ته حڪومت جي لشڪر ۽ ايمان جي اشي جي ٻاڻ ۾ جبري جنگ لڳي رهي آهي، مُڙڻ واري ڪانهي، تڏهن ڪالهه آڻي اڪري جنگ کي حڪمت عمليءَ سان ٽارڻ گهرجي سو قاضيءَ ڏي منهن ڪري چيائين" پر قاضي صاحب! مسلمان لاءِ اهو ڪو ضروري ضرور آهي ڇا ته هو ڳئون ضرور ڪهن؟"

قاضي - جي نه.

(١٢)

سردار - پوءِ توهين ڇو گئو ڪُشيءَ لئي اهڙو زور ڏئي رهيا آهيو؟

قاضي - هندڪري، جو جنهن چيز جي اسان کي مذهب اجازت ڏئي ٿو، اها ڪرڻ اسان جو مذهبي حق آهي ۽ ڪنهن کي به اهو حق ناهي ته اسان کان پنهنجو مذهبي حق زوري کسڻ جي جرات ڪري!

سردار - مگر اسين هندو اوهان جا پاڙيسري آهيون، اسان جي دل کي اوهان کي رعايت نه گهرجي.

قاضي - توهان جي دل ڇاجي ڪري رنج ٿئي ٿي؟

سردار - گئو کير ڏيندڙ جانور آهي ان کي مارڻ مناسب نه آهي.

قاضي - (ٽهڪ ڏيئي) ڇا توهين سمجهو ٿا ته ماڻهو کير ڏيندڙ جانورن کي نٿي ڪهن ڇا؟ توهان جي سمجهه موجب ماڻهو اهڙا بيوقوف آهن جي کير جي پيالي جو نريءَ کي لت هڻي اهڙا جانور وڃي ڪهندا آهن؟

سردار - (ڏڪجي) اهين ته نه هوندو پر اسان لاءِ اهو سچو آهي نه!

قاضي - اسل ته کير ڏيندڙ ٻڪرين جو به سا سچو آهي پوءِ الله هين ڇو ٻڪرا ڪاٽڻ تي ڪڏهن به اعتراض نه ڪندا آهيو؟

سردار - ٻڪرا ڪي نه ڪي کير ڏيندا آهن.

قاضي - (مرڪي) ٺيڪ آهي، هاڻي کير کان لهي وڃي هر ڪي ٻڪري، ڇوڪرو هر ته اٺن ۽ گڏهن سان ا

ڪهڙو آهي، پوءِ تو هنن اهين ڪيو آ، اها عزت ڏيو ٿا؟

سردار- (ڪجهه شرمندو ٿي) قاضي صاحب! اصل ڳالهه اها آهي ته ڳئون اسان جو ديوتا آهي، اسين هن کي پوڄيون ٿا، اهي ڪم ۽ هر جا ته فقط بهانا آهن، پر اڪو ڳئو ڪوس ساڻ ڪهڙ جي ڪهي ٿئي ٿي اڪو پڳن جي، تنهڪري اوهان کي اسان جي ديوتا جي عزت رکڻ کپي!

قاضي- هيئنئر اوهين پوري پر تي آيا آهيو ۽ صاف صاف چئو الو جواب! اسلام هڪ خدا پاڪ کان سواءِ ٻئي ڪنهن کي به پوڄڻ کان قطعي منع ڪري ٿو، اسان جي نظر ۾، هڪ انسان جي ذات الهي کان وڌيڪ ٻي ڪا به ڪانهي ته هو انسانيت ڇڏي وڃي جانورن جي پوڄا ڪري، الهي ڪري اسان لاءِ اهو فرض آهي ته جنهن ملڪ ۾ ڪنهن جانور کي پوڄيو وڃي مسلمان پنهنجي قوم کي اهي جانور جي عزت ڪرڻ کان بلڪل بچائين، حضرت موسيٰ ع جي قوم ۾ ڪي فرد ڳئون کي پوڄيندا هوا جن کي حضرت موسيٰ ع لوڏائي ڇڏيو پر پوءِ به، سندس مسلمانن مان ڪن جي دلين ۾ ڪجهه ادب جو شبهه هو انڪري کين حڪم ٿيو ته ان الله يامرڪم ان تذبحوا بقرة (بيشڪ الله تعاليٰ اوهان کي حڪم ٿو ڪري ته ڳئون ڪهو)

ساڳيءَ طرح جيئن ملڪ ۾ اسين رهون ٿا ان جا
قاعدا گهڙڻا پون ٿا جڏهن ڳئونءَ جهڙي جانور کي ٻڌجن ٿا
تڏهن هڪ خدا جي ٻچا ڪهڻ جي ڏانهن مان
اهڙي جي حرمت گهٽائڻ خاطر ڪين هڪڙي ڪهڻ ۽ ڪاڻ
اي قائم رکڻ ۾ ضروري سمجهون ٿا!

(٦)

سردار- ڀلا اهڙي لاءِ اهو ضروري آهي ته ٻيا ڀلي،
اوهين هندن کي چڙائڻ خاطر هن جي خرب امانت
ڪريو؟

قاضي- استغفرالله! هرگز نه! اسلام جو اسان کي
اهو هرگز حڪم نه آهي ته هندن کي چڙائڻ خاطر اهو
ڪم ڪريون بلڪ اسان کي ته اهو ئي لازم آهي ته
سالڪ هندن کان اهڙي ڪي ٻوي رکون.

سردار- ته ڇو توهان اسان کي ڏيکارڻ خاطر
دڪان کلها رکيا؟

قاضي- اوهان کي ائين، بلڪ اسان جي مسلمان
مذاهب گرونانڪ صاحب کي، جيئن ٻڌجي گو ٿئي
جي غرور ۾ اسان کي اهو حڪم ڏنو جو اسان کي
شريعتا خواه وراڻا هرگز منع ائين گهرايو هو، اسان
دڪان کي ائين نه ڪرڻا هوا، هميشه ڪان اهڙي الڳ
آهن، هندو ڀائرن کي اها خوب خبر آهي، الڪري
هو ڪي اهڙي ٻاسي ڀندا آهن ڪي اسين ڪٺ هن
ٻڌي ٻاسي اهو ڪم ڪندا آهيون، گورنر صاحب

ڪي اوهان جي دلدهي منظور هئي ته پڻي وسٽي کان اچي ها، نه اسان کي نه اهڙو انڌو حڪم نه ڏني ها!

باقي اوهين پاڻ پنهنجن هندو پاڙن کان پڇو جي اسان سان پٺ پٺ ۾ لائو گڏيا وڃنا آهن ته، ڇا اسان ڪڏهن به انهي باري ۾ سندن دل دکائڻ جي ڪوشش ڪئي آهي؟ هنن کي اسان کان ڪا به شڪايت آهي؟

(٧)

راجپوت سردار ته هي معقول جواب ٻڌي چپ ڪري ويو پر گورلو صاحب چڙ مان چيو " چنگو! چنگو! ڏسي رهندؤ! "

قاضي صاحب چوٽ ۾ جواب ڏنو " ڀلي ڏسو، اسين به ڏسندا سون ۽ اوهين به ڏسي رهندو "

ائين هو سلام عليڪم چئي اٿي هليو!

شاهه اورنگزيب وٽ پنهنجي جون اڪيرون پهتيون ۽ ٻه سال لڳو لڳ هنن اهن جون شڪايتون هلنديون رهيون، اتي به اهو ئي جو گورلو صاحب موقوف ٿيو ۽ سندس جاءِ تي ٻيو گورلو آيو پر ڪڏهن به ڪنهن سنڌ چنڊ نه آئي ۽ رهي تغلق آباد ۾ رهيو، هو قلعي جي مرمت ڪرائڻ لڳو، اڃا اڌ ۾ آئي ته حڪم پهتس ته بسترو گول!

ڏيپلائي

جا

عمدا اسلامي تاريخي ڪتاب

مجاهد ڪشمير ۳-۰-۰

سيرت الفاطمہ ۰-۱۲-۰

هندستان ڪان

پاڪستان ۱-۰-۰

اسلام جي مقدمو ۱-۰-۰

مسلمان عورت ۱-۰-۰

سنگدل شهزادي ۰-۱۲-۰

گلستان حسن ۱-۴-۰

غازي صلاح الدين ۰-۱۲-۰

مجاهد مصر ۱-۴-۰

ملڻ جو هنڌ :-

مئنيجر رسالہ عبرت اسلاميہ دارالاشاعت

حيدرآباد سنڌ.

ووٽن جي پيٽي

ڏ يپلائي

ووٽن جي پٻڙي

(هڪ بلڪل سچي ڳالهه)

ٻڪيرن واري قلندر جو هڪ مريد خاص ايڪ نمبر صادق العمر هن اليڪشن ۾ اميد وار بيٺو.

گاديءَ واري هڪ ٻئي کي، جو هو ايتري قدر معتقد هو جو مرشد جي مريد ٻيا ساهڙيءَ جا ٻـه پر چند هو ته مرشدن سان گڏ اکاڙن پيو ن ڪلندو هو.

اليڪشن جي شروع ۾ ٻڌو ڪـ، وقت حاضر ٿيو ته هن ٻئي ڏنهس ته قلندر ضرور ٿڌهن جي فتح ڪندو، فقط لشڪر جي خرچ لاءِ سوا ٻه سون جو هنڊي ۽ پنج پياله ڪعبي کان ٻوه ڏجان ۾ ٻوه لڏهن جا اڙين ۾ ٻارهن آهن!

(٣)

وڏيري کي هئي قلندر جي مدد ۽ مخالف ڌر وارو ٻـه محمد ٻٽو ۾ وهابي هو ان کي هئي خدا جي مدد، وهابي کي ڪمزائي لاءِ پير پير جي ذات اچي لڪ ۾ گڏ لي، وڏيري خوب پئسا هاري سيهي پيرن جي گادي نشين کي ابدالن سان مالا مال ڪري اچي موحد جي مخالفت ۾ ٻهاريائين، پيرن

جي مريد وڏيرن ۾ خوب پيسا هاريائون، ورڪ زور
شور سان هليو.

قادري پيرن پاڪ ڏانهن ته دستگير واهر ڪندو
ملتاني پيرن غوث جي مدد جي پڪ ڏانهن
ٻڪيون وارن قلندر جي قرب جي خاطري ڏانهن
۽ نقشبند پيرن ختم خواجگان ڪرائي ”از ارواح طيبه
ايشان مدد مي خواهم“ جي دپ لڳائي.

(٣)

اڄ پيرن جي ڪتاب هٿ آيا ٣-٤ ڪتابن ۾ سڄ
لڳي ويو ان ڪري ڀاڳ پيرن جي ڪتاب سڀاڻي لڳ
وڃي ويٺي ته وڏيري کي ڪتابن ڪٿان وٺي جو ڪتاب
پيرن ۾ موحد صرف وهابي زور ان ڪري هن اوطاق
تي اچي سندس هڪ نوڪر کي، جو ان قلندر جو
خاص معتقد هو چيو ته ”اڙي بابا! هن گاڏيءَ ۾ وڃ
۽ مرشد کي سڏي قلندر جو نبي ۾ وڃي ڪجهه سوال
ڪرايو ته قلندر! هاڻي ڪو پيرن ۾ وارو ڪرايو ان ته
دشمن وهابي دلير ٿي ويندو!“

وڏيري جو منشي ان هڪ موحد پاڻي پاڻ
پرستن جي اولاد ۾ وهابي هو لڪل جو هيءَ لفظ
ٻڌي ٽهڪ ڏئي ڪري رهيو؟ هن چيو ”قلندر پاڻ لڪل
ٿي مدد ڪري اڄ ڪٿي هاڻي ٿيو پيرن ۾ وارو
ڪري!“

وڏيرو ھي ٻڌي ٻاھر ئي ويو ۽ مسڪينءَ کي چيائين
”او مسڪين! جيڪر موچڙا ھڻائي ڪڍرائانس ھا پر وڃو
ايتري لاءِ ٿو ڇڏيانس ته اکين سان ڏسي ذليل ٿئين ته
قلندر ڪيئن ٿو واھر ڪري!“

(۴)

ماڻھن جي ڪٽب ٻاري ھئين ٻه، ڪان اڳ، ھتي ايستائين
وڏيري جو ماڻھو نه سچي راس قلندر کان دعا گھري
واپس آيو ۽ چيائين ”سائين فتح جي مبارڪ ھجوِ،
سچي راس قلندر جي قبول ٿي دعا گھرڻ بعد اسر جو
مھل اک لڳي وئي ته ڏسان ته قلندر ڪندريءَ
سمت اچي بيٺو آھي ۽ چوي ٿو ته ”اڄ وڃي
وڏيري کي مبارڪ ڏي، دشمن دفع، مدعي معاف،
ٻاھيون صاف!“

وڏيرو ڏاڍو خوش ٿيو ۽ وقت قلندر جي ٻڌڻ
ورائڻ جي منائي ورھائي ويو ٻيتيون ڪٽائڻ،

(۵)

ٻاروي ٽي ٻجي وڏيري جي موحد عرف وڏاڻيءَ
مسڪينءَ ٿوڪ ڏئي زور سان نعرا لڳايا:
قلندر مست! دم بهار الحق
دم دمڪمر!“
چاڪاڻ ته الڏوان آوازن جو شور مچي ويو ته
”وڏيري جي ٻازت ۽ ضبط ٿي!“

پـګـي ګـدرا

ډيپلائي

ٻئي گڏرا

(حڪيم ميان حسن الله صاحب ابڙي جي ٻڌايل)

(هڪ سچو واقعو)

غريب اسحاق سوچيو جو او جوان مڙد وب ٻت سخت بيمار هو حاجي صاحب مسلسل ٽي ڏينهن مٿس ڦيٽا وڌا هوا مگر ڏسڻ ۾ آيو ٿي ته ڦيٽا ۽ ڌڪيون سڀ ڦٽو ڪرڻ کان ڦيرو ڪاٿي وڌيون ٿي، ٻه ڪلاڪ ٿيا جو حاجي صاحب اسحاق موسول جي التجا تي ٻه جلال آواز سان شعر ڪري آيو هو ٻه ووي ڪوڙ ماڻهو وٽس ڪوڙ آيو هو ۽ هو ڳڻتي ۾ ڏڪر مان اکڙ تي ٻلي وهيو هو .... الانجي ڇا ٿيو......... ڪمبخت مٿو ٻـا ٻچو .... ٻـر هاڻي ڪا اهڙي ٻجو ٻر ڪچي جو مري ته! ٻه موج ...... ۽ جي ٻچي ته ٻوه ته خدائي صدمو ڪاڻ جي سڄي چارج ٻارن جي هٿ ۾!

اڌ ڪلاڪ جون اسڪيمون سوچڻ بعد هن جو چهرو چمڪي هليو ۽ "نيڪ آهي" نيڪ آهي" چئي گهر کان ٻاهر اڪتو.

(٢)

"اسحا! او اسحا!!"

اسحو ٻاهر آيو ته اوچتو ڏٺائين حاجي صاحب

ڪري چوڻ لڳو "هاء! هاء!! سائين!!! منهنجو الئن
سون ڪان اڏي ويو، منهنجو واڳل مونکان رسي
ويو! گهوڙا ڪٿي ڀڄو لياس!!"

حاجي صاحب سمجهي ويو ته قصو ڇا، ڪوچ ليو
هو ڪامل مرشد هئو، جو هار ڪري فتح ڪري
ڏيکاري، سو هو جلال آواز سان چوڻ لڳو "صبر
بابا صبر! آءٌ هو مراقبي ۾ هئس ته مونکي اهڙو اشارو ٿيو،
تون لکي ڏيه لکي وڃ، رب جي ڏنل کي ٻوڙي
تون سنڌ ۾ شڪايت کي ڇڏي ڪو شڪر ڪر"

اسٽو مٿو ڌڻي چوڻ لڳو "گهوڙا بابا حسين! شڪر
وري ڪهڙي ڪريان؟"

(٣)

حاجي صاحب سانئي طرح فرمايو "بس صبر
بندا! ٻڌ سموري حقيقت آءٌ توکان موٽي. نماز پڙهي
ذڪر ۽ فڪر ۾ مصروف هئس ته عالم ارواح اکين اڳيان
اچي ويو ۽ ڏسان ته ملائڪن سڳورن هڪ وڏي
ميدان ۾ هڪ جنازي کي ڪلهي اچي رکيو آهي. اتي
۾ اوليا حضرت شيخ دائود طائي اڳيان ۾ ۽ سنڌ جا
پيران سيد غلام شاه، سيد سومو شاه، مخدوم چاچهائي
هٿيد مشائخ، سومر مشائخ، ٻيا گوري ۽ ٻيا ميڪشين
وليه (ولي) اچي ويٺا آهن ....

اسٽو (ڳالهه ڪٽي) سائين! اِهي اوليا ته اوهان
کان گهڻو اڳ هوا پوءِ اوهان ڪيئن سڃاتا؟

حاجي - اڙي بابا! اڄ ته روزانو حضرت جي حضور ۾ ويندو آهيان مون کان پڇا ڪي ولي سڳورا ان سوال آهن ڇا؟ تون ٻڌي ته وڃ، پوءِ شيخ ڏاڍو ڏاڍائيءَ آواز ڏنو ته "مسلمانو! ۽ ملائڪو اڄ هتي خدا جو پيارو مجذوب اوليا تشريف فرما ٿيو آهي، ان جي جنازي نماز پڙهو!"

مجذوب جو نالو ٻڌي مولوين ڇرڪ نڪري ويو ۽ سمجهيم ته اوليا سڳورو مجذوب وڃي پنهنجي محبوب کي مليو.

نماز پڙهي پوءِ اچي مون واري مسجد اڳيان لاٿائون اس اتي سندس مقبرو ٺاهي مولويءَ پارت ڪيائون ته هي خدائي گل مجذوب درويش جي پارت اٿئي، جنهن خدمت ڪندين ته ٿيئن وڳين ۽ سمجهيان ٻڌو ته منهن لاءِ وسيلو واهر ۽ رهبر اٿئي!

(۴)

پس پوءِ ته اوليا سڳورا هليا ويا ۽ اڄ توکي اطلاع ڏيڻ لاءِ آيس هاڻي تنهنجي مرضي!

اهڙو غريب حيران ٿي چوڻ لڳو "سائين بيشڪ رب جا وڏا وڙ آهن ويچارو مجذوب هو ۽ سندائين رب سان ويٺل، ڏنو ته دنيا جي ڪابه خبر هئس؟ پس! هاڻي جتي اوليائن جو حڪم ٿيو اتي ئي رکبو!

صبح ٿيو مجذوب رليءَ جو مقبرو ٺهڻ لڳي ويو

مخلص ٿي بڻجي ويا ۽ حاجي صاحب سجاده نشين
بڻجي ويو.

هڪڙو چالاڪ ٻڍڙو شهر جي سڀني عورتن ۾ چڪر ڏيئي هاٿي ڪان ٿي اوليا: جي ڪرامتن جو ذڪر ڪري آيو ته " امان جهڙي جا ٻڍايان اوليا جي مقبري مان ته نور جون لاٽون نڪرن لڳون!"

(٥)

بس! عورتن ۾ ڪنهن جي فيض جو ذڪر ڪرڻ هيٺي ايمان ۽ خدا پاڪ جي ڏر کان ٿڙيل مردن کي گهلڻ لاءِ ڪافي آهي، هو اوليا جي زيارت لاءِ سڄيون ته پوءِ اهڙا موڙ نه.

" ڪڏهن ڏاڙهي سي چاڙهي آئيندي سرڪار ٻڌي "

والڪر " واڳس ڏاهپن جي وس پيار، آڻ ڪا ٻاڻ وهڻي " چولڊا لٿا ايندا.

سو مجذوب ٿي مڙا مجهدا ويا، اگرچ حاجي صاحب جي قسمت ڪُلي جو ٻيءَ درگاه شريف، الو ڪا ٻنا واڻن مرشدن والڪر ٻڌا، زر خيز ڪاڻ هئي پر ٿڌهمن ته شغر هو وجوهات چنگي ٿي ٿي جمعيت العلماء ٻيا خاڪسارين جهڙو وڏو ڪارخانو ا. ا. ۽ مسلم مجلس يا احرار جهڙو وڏو لڏو مڙ يوني ٿي هلپو.

(٦)

ڪجهه وقت اها موج هلي ته ڪمبخت وهابين مان
ڪن سڏو ڏنو، بس جهڙا انهن ٻڌو ته ڏانهن وعظن جي
ڌم لڳائي ڏنائون ته اڙي مسلمانو! لااله الا الله
يعني هڪ الله کانسواءِ ٻيو ڪو ڪارساز ڪونهي جو
امره بلند ڪندڙو! اي هر لاءِ ۽ اياڪ نعبد و اياڪ
نستعين (يعني خدا يا! اسين تنهنجي ئي عبادت ڪي
ڪريون ٿا ۽ تو کان ئي مدد گهرون ٿا) جو انڪار ڪندڙو!
هن طرح هڪ ديوانو موچي ء جي قبر تي سر ته جهڪايو،
اسلام ۽ مسلمانن کي ذليل ٿا ڪريو، پنهنجي
مولانا کان سڀ ڪجهه گهرو ۽ سڀ ڪجهه سمجهو،
انهي جو اعلان آهي ته ادعوني استجب لڪم مولڪان
ني گهرو ته آءٌ اوهان جو سوال اوٻيان!

انهي پڪارن حاجي صاحب جو دوڪان اجهو سرد
ڪري ودو آهي وڏيڪ ڏسجي ته ڇا ٿو ٿئي!

درگاه شريف

ڏيپلائي

درگاه شريف

(اردوءَ ۾ لکندڙ شوڪت ٿانوي -
مترجم ڏيپلائي)

ميونسپل وارا ٿئڻ سبب ڏهن ورهيه هوا اٿهي جو وار اسان صاحبن جي مڪان تي به پيو ته شاه صاحب جي ٿي ١٠ ٢ ۾ شاه صاحب کي هن صدمي جو اهڙو ته غم ۽ اندوهه هو جو ساٽس همدردي ڪرڻ ۾ اسان کي پنهنجو مڪان وسري ويو هو ڏينهن رات انهن رنو هو جو چڻ ته ڪو جوان پٽ ساهه ۾ مري ويو اٿس!

اسان ڪيس گهڻوئي سمجهايو ته ” حضرت اوهانکي ميونسپل ضرور عوض ڏيندي “ ۽ هو چوي ته ” اهو خسيس عوض ته ٿاڪ رڳن جي لڪائي ۾ باقي تنهن جي ڏک تي اڙڻ ۾ ڪمندو! “

مطلب ته اهو جو ته مڪان ڪوڙڻ ۾ ايمان ڪجهه ڏينهن دير ٿي ۽ شاه صاحب ته هاڻي ڪان ٿي انهن ڳرڻ ۽ جهڻ شروع ڪيو جو معلوم ٿي ٿيو ته مڪان تي هٿ ڪرڻ ۽ اوڻ شرط هو ۽ ميان مجنون وانگر ” هام ليلي “ ڪري اسان کي اڻ لائق ٻڌائي ويندو!

(٢)

ڏسڪو ته اسانکي ٻه ٻڌڻجي غريب خانه جو ڏو ٻيو فرق اهو هو جو اسين روڻ ۾ جهڙيءَ ٻڌ راڻ ڪا الا ٻيو سوچڻ جي ڏسڪو ٻه هواسرڻ جدهن ڪري ر ستو قري ۾ مڪان ڏڍي وڃي ، ٻه شاه صاحب چري ته چرٻا ر ستو ٻڪي طرح منظور ٿي وڃو ڪم شروع ٿي ويو هاڻي وري ڪٿان ٿرندو ؟

ٻه يارو اسين تسر جداح والگو ٻجاب ۾ ٻوي طرح شڪسه ڪاڻي ٻه چپ ڪرڻ داوا ته هواسون ۾ ڏنو سون ٿي ته جمڪهڻ چورو آشتي وارا سيدي ايمان ۾ ر حم جي د ر خرا سين ر ه ڻهڻ بعد ٻه قاسي ڪان ڇڏي سگهون ٿا ته من اسانجو مڪان ٻسر ٻڌي ٻوي ، اقبال رح جو هي ٻه سه اسانکي ٻه ياد هو .

درمي ٻه جد وجهد گرفتند وصل دوست
درمي دگر حوالہ بسر الله ٻه مهن ڪنند ؛

(٣)

آڌيءَ رات جو وقت هو ٻلڪ ٢ ٻڄ جو اسان صاحب ٻسر ١٠ ٻڄ ڪان وٺي ٻه ڪيون ڪٽيون ڪاڻي وهيا هواسون ، او چتو ...... هڪ آواز مغز مبارڪ ۾ اچي ويٺي ، وهواه ! آواز ته هٿي ٻه سچ ٻڄ ته قاد ياني

ٻي واري ملائڪ حضرت "ٽيچي ٽيچي" * عليه
السلام جي الهام کان ان ڪو زوردار الهام هو!

پس، ٽپ ڏيئي کٽولي تان لهي سڌو وڃي شاهه
صاحب جو در کڙڪايو سون. شاهه صاحب گهٻرائجي ٻاهر
نڪتو ته زور سان ڀاڪر پائي مقدس ريش مبارڪ کي
چمي چوسيون "قبلا! مبارڪ صد بار مبارڪ!"

وائڙو شاهه صاحب هن اهڙي وقتي مبارڪ کان وائڙو
ٿي چوڻ لڳو "پائي ڇا جي؟"

اسان چيو "حضرت مرزائي ڪارواڻ!"

"اڙي مرزائي کان ته چندو وٺ جو حلوو کارايائين، ٻيو
آهي ڇا؟"

"پس حضرت! اهڙي آواز جو الهام ٿيو آهي جو
ٻڌجي گهڻو، مٺو ڪڙاهي ه!"

"خيريت! ٻڌ اهڙو ڀلا ته ڪهڙي ڳالهه آهي؟"

"حضرت! اهڙي آواز ياد آئي آهي جو ٻڌڻ
سان ته ٿي ويندا ٻه هٿيون هڪڙي اهڙي جاڳهر
هڪ اچي ويندي جو انهي جون ٻه هڪ ٻهڙون ٻيڙ
ڪندا ٻون!"

---

* جيئن حضور الله صلعم ۽ ان جا اصحاب وٽ وحي
حضرت جبرئيل ع آڻيندو هو تئين مرزا قادياني چوندو
هو ته مونکي جيڪو ملڪ وحي ٿو آڻي انهي جو نالو حضرت
"ٽيچي ٽيچي" آهي.

مڪان جي اهڙي جو لفظ ٻڌي حضرت شاهه صاحب
۽ او ڇيڪار ڏيندي، پنهنجي پاڻ ڏانهن چيو ”ڇا سچ پچ؟
اڙي سچ پچ مهمانن لاءِ مڪان ٺهي ويندو؟“

اسان جواب ڏنو ”جي ها، حضرت! آخر ڪراچي
وارو ديوان ته زال جي خوش جي قسمي مان ٺهي ويو
سو پنهنجو مڪان ڇو نه ٺهندو؟“

”اي د مسئلو لعنهجو پلو ڪري، سچ ٻڌاءِ ڇا
سو چيو ائين؟“

اسان چيو ”حضرت! هي ڳالهه ڪونهي ٺٺ ڪري
اڪيلا وڌي ڪري جي آهي!“

شاهه صاحب پاڪر پاڻ اسانکي اندر وٺي ويو
اسان ٻه ڪنگهڪار ڪري چيو ”جناب عالي! واري
روايت تو ڪري؛ هيڻر ملڪڪو وا، تنهن اوهانجو شجرو
جهڙڪو حضرت خواجه اجميري سان وڃي ملي ٿو سو
ڏ اوهان وٽ محفوظ آهي نه؟“

شاهه جواب ڏنو ”ها، ها، اهو سڀ سان آهي!“

اسان ڪجهه چيوس ”ڀلا اهو شجرو جي منجهاري
واري سڀ؟“

شاهه جواب ڏنو ”جهڙڪا بابا صاحب مقام مان ڪڍي
آيو هو سا نه؟“

اسان چيو ”ها، ها اها، مگر شاهه صاحب! هاڻي
ڪم آهي ڏکيو، ان کان ڏکيو به ڪو آهي، عقلمندي
جي ضرورت آهي، هيٺين ڪرڻو جو اول ته وڃي

ڪي ته ڇٽي سون درهم جون سرون هٿ ڪريو
جڏهن قبر جوڙيون ٿي وڃن تڏهن اوهان جي جاءِ
جي اڳ دري ڪڍجو ۽ آن پٺ ساڻ لڳ زمين هيٺ
تائين هڪ قبر ٺهرايو اهڙي طرح جو جڏهن ڀريائين
ڀريائين اهو پوءِ جو اڳ رکڻ ته بنياد ڪونهي
شرط اهو قبر نه ظاهر ٿي پوي ۽ اها شهيد واري سو
نه، مگر هاڻ ڪا ريڙ جي ته ان ۾ اهڙي هٽي
ڇڏجي جڏهن جو ڇٽيو لڳهڻي گهر ۾ منجهي ۽ وقت
مقرر تي سندس ڇوڙي ۾ ڪجهه اعليٰ درجي جو عطر
گلاب وجهي زور ڏجي ته قبر شريف مان نه عطر گلاب
جي مهڪار اڪري وڃي، جيڪو سمجهيو ته !"

شاه صاحب خوشي مان ٻڌائي پيو "بس بس
جناب! عاقلان را اشاره ڪافي است، اوهان جو اهڙو
الهام ڪافي آهي، هاڻي ڏسجو اسان بزرگن جون
ڪاروايون!"

(٥)

بس، هاڻي اسين ۽ شاه صاحب مڪاليون ڪري
جي خوف کان ٻاهر هراسون، شاه صاحب پنهنجي
ڪار گذاري مفتي کي ٻڌائي ڪري ڇڏي ۽ جڏهن
اسان جوڙو ڇڏ الحدود مان ڪي ٻاهر ويو تڏهن
واقعي سندس مخالفت ۽ ناپسند تي آخر ان ڏيکاري پيٺي
۽ مجي ڇڏيو سون ته " جهڙو ڪام لڳهڻو دام"
جهڙو اصلي ٻهڻوتي پوري مريدي آهي ان کي ڪوڙو

اشارو ڏيڻ سان ئي هو طريقت، حقيقت، معرفت، جبروت
۽ لاهوت جون سڀ منزلون طي ڪري وڃن ٿا!

هاڻي شاهه جي پروان مڪان جون پٿرون اهڃاڻ
ٿي رهيون، شاهه صاحب پنهنجو سامان پڻي مڪان
۾ ٽرانسفر ڪري رهيو هو؛ اسين به ظاهر ۾ پنهنجي
پيرڻن جي ڀاڳ ڀري کي الوداع ڪري ۽ ڪنڌ هيٺ
ڪنڌ هيٺ روئڻ ۾ ٻڏو وڃي رهيا هئاسون.

اسان جو غمگين چهرو ڏسي ميونسپالٽي وارا اوهان
ڪري رهيا هوا ۽ اسين دل ۾ سندن ٻودوڙي ٿيان
ڪلي رهيا هئاسون!

(٦)

آخرڪار اهو ڏينهن به آيو جڏهن شاهه صاحب
جي مڪان تي ڪوڏر هلائي هئي. اسين به ڀاڳ ڀري جي
خانه ويراني ڏسڻ لاءِ موقع تي اچي پهتا سون، شاهه
صاحب آيل ڪرڻ هيو، ماڻهو چئي رهيا هوا ته
"ريهارو ضرور ڏکن کان ڀڄو ٻيو هوندو!" ۽ اسين
دل ۾ مرڪي رهيا هئاسون ته "لب ته، اهڙو
هولدس جهڙو ڏيڻ ۾ ڏڪ ٻيوي مرڻي ڪندڙ
مالڪ کي سندس موڙس جي مرڻ بعد " ڏکن جي لوڙهن"
پڙهي هئي!"

ٽڙاڪ ...... ٽڙاڪ ...... ٺڪ!

ٻلدار جو هٿ رڪجي ويو ۽ اسان ته پاڻو ته
ڪمبخت جو ڪدم پيس جي ڀاڳ ۾ ڏڪ هڻيا آهن

(٨)

سو پيٽ ڦاٽڻس ڪري پئي آهي، پر ٻه ساٿين، هو
ته پيٽين ڪمرائيءَ جو قائل هو، سو اول بنياد کــوٽي ٻ
پوءِ ٿورو ٻاري لي ٻهڊو و هــو لـــ پيٽ جو ٽڪر جو
ٽڪر وچي ڦهڪو ڪندو هو، پر هتي ته اها ڳالهه ئي
ڪانه هئي، ”هي ڇا، هي ڇا، ڇا آهي، سبحان الله“
جا آواز لڳي ويا هوا ۾ ان سان گڏ عطر جي خوشبوءِ
به اهڙي پکڙي جو سارو شهر ٻــرو ناب اسـت جي ٻنگلي
ڄاڻين پهچي ويو هو!

(٧)

هاڻي اسين به حوالي مان اڳتي وڌي ڀاسون ۾ ٿا نرسون
ته پيٽ جي ٻــار ونان هڪ ٽبو ظاهر ٿي چڪي آهي
جنهن مــان عــطر جــي مهڪار اچــي رهـــي ، ٻـــڌ
واهه ڙي شاه صاحب! اهڙو ڪو عمدو عطر هٿ ڪيو
هٿائين جهڙو لاهــور جي لـــاج ڪمپني جي دوڪان
تي ته ڇا پر سيد مدن شاه جي حيدرآباد واري دوڪان
تي به ڪڏهين نه آيو هوندو.

”هي ته ٿيو!“...

هڪڙي ڀاڄهو رڙ ڪــري اٿي کــي ٿي ڪاريو تـــه
هــوءِ سڪندر مــر جي سو پئي ٿي ڪهي جنهن تي شايد
ڪير راوي اـــزرگ جــو ناڪـــو اـــه ڏهڪل آهي، پيلدار
هڪڙو مرنئي ٻاري ڪري اما هڪڙي ...... سڀئي ڙ ءِ
ٿا او ته ڪمس لکيل هو:-

" دلبر شاهہ - دل جنگ پيرُ ڪا شهيد شد
بروز جمعہ ٢٧ رمضان سنہ ١١٣٩ هہ. "

بس هيٺ نہ، ڪي ٿي نہ. هي ڪٿهہ شهيد جي
قبر آهي ۽ ماڻهو اچي زيارت ڪن ٿا، خرد ميونسپل
الجمعو نہ، اچي ڪنهن (ڪالي واري سر) ڪري چوي
ڏي، چيف آفيسر بہ اچي ويو نہ. ايڊمنسٽريٽر ۽ اُها
سومرو بہ، ۽ ايٽ ڪليڪٽر صاحب بہ اچي ويو جنهن
صوفي سگريٽ جو موجد صادق هو ۽ مختيار ڪار
صاحب بہ ڪورٽ ڇڏي اچي هتي پهتا نہ. هتي
بہ قبرون وارن مان اهڙي معجزي هٿي ڪرشمي ڪندي
منزل بہ. ائي حضرتو هو جتي ڪيهن ولي جي قبر
هوندي هئي ۽ مقدس اوطاق هڪ اولياء جي جو ڪندي
ڪي وڃهي هئي بہ هوويچارو ماڙي اي بہ بہ شهيد و
هو بہ مستان اولياء ڪيان مٿي ٿي ٿا ۽ هو مون ٿي
ڪاوڙ جي ٿوري!

(٨)

ماڻهن اسان بہ اڳتي وڌي چيو " اڙي هي بزرگ
بہ اسالڪي خبر آهي بہ شاهہ صاحب جو ڏهين پڙهي
بہ ڏاڏو هو ۽ بہادر شهيد ٿيو هو، اڙي ملاڻ، وڃي
شاهہ صاحب کي ولي آهي ۽ چريس نہ مقدس شهر و
ضرور ڪٽي اچي جو جناب ڪليڪٽر صاحب ملاحظه
ڪندو! (ڪليڪٽر صاحب گهوري پالہ گهوري ابر شهر ۾
بہ ضرور ڪيس ڏيکاريو هو.)

پس هاڻي شاه صاحب پنهنجو شجره اچي ورتو،
شجري ۾ سچي ڏنو ته پيرانو ڏهين پيڙهيءَ ۾ دلبر
شاه ڀان شاه جو اسم مبارڪ هيو، هاڻي سڀ کان اڳ
اسان وڃي شاه صاحب جا پير ۽ هٿ چميا، پوءِ
سموري خلق مٿس ٽٽي پئي، شاه صاحب ويٺا ۽
پيو ٻاڪ چڏائڻ جي ڪري ۽ چوڻ لڳو ” بابا! مون
گنهگار سيه ڪار ۾ ڇا ڏٺو اٿو! فيض وٺو ته انهي شهيد
کان وٺو، مون مسڪين وٽ ڇا آهي!“

پر خلق ڪيئن ڇڏي، شهيد جو پرٿو ڪٽي ڪڍيون
ڏسي يا مريد پاڻهين ۾ لاڀ لٽائڻ جي سان ٻئي ڪن کان
وڏيڪ ڀڻ ٿي ڏيندو هئي، پر خلق لاءِ اول هو
پوءِ قبر واري چاڪاڻ ته فيض ملندو ته ڇنهي ٿي
وسيلو ته؟

(٩)

پس سائين، راتب ڏيڻ ماڻهون قبر جي آسپاس
وارو ڪلر ۽ مٽي سڀ ڪوڙي ويا ڪي پاڻ ڪي
پيا چٽائين ته ڪي ٻيھ ئي پيا لڳائين، ڪي پيٽ
۾ پيا مو ڪائين ڏولين ئي ڏوليون، ڪڻن ئي ڪڍيون
ٽانگن ئي ڏنگا لهڻ موٽڻ لڳا. اچي مٽين ڪيائو،
اسان صاحب زادو سيد ڪٽي شاه صاحب ڪي هڪ
گادي وچالي ان ئي وهاريو ۽ پاڻ پنهنجي وڏن
خليفا، هيٺ وزيري ۽ پاڙليا مٽري سوڪرٽريءَ جي

عهدن لاءِ ڪا هٿي اليڪشن جي ضرورت، نه ڪا گورنر صاحب جي منظوري جي حاجت بس،

نه رتبو ملندو ملا جنهن کي مل ڪيا

بيت

جو پڙهه ڪر هاٿ پر لي جام و سبو آسي ڪاهي!

موسيقي نه رڳو وستو قيواتي الماڻ ڪيو جنهن ڪري شهيد جو مقبرو رستي مٿي ٿي ويو ۽ پڇوچي خرچ سان مٿس هڪ قبو ٺهرائي ڇڏي هاڻي حضرت دلبر شاه قدس الله سره العزيز جي درگاه ملڪان مشهور ٿي وئي شاه صاحب جي حالت ۾ اسان هيٺئن اهڙو قمرو اچي ويو جو جنهن چوندا آهن ته :-

خدا جب حسن ديتا هي، نزاڪت آهي جاتي هي

تنهن هٿي وري :-

خدا جب پير ڪرتا هي ڪرامت آهي جاتي هي!

وانگر شاه صاحب جي ڏاڙهي سڙدار ڪنها سدڪهه ڪان به ڏکوي ٿي وئي سندس ڪاڪل يا زلف ڪلهن جي پڇهي پاسن ڪان ٻهار لاٿي اهڙي وئي تسبيح وڏي ۽ مڻين جا ٽڪاڻا چپالي وڏي گهڙ لال ڪيان ۽ زور ٿي ويا وظيفن ۽ ڪرامتن جي ڪا ڌم لڳي وئي ۽ سماع (قوالي يا ڳائڻ) ۾ شاه صاحب کي وجد ۾ اهڙو ايندو هو جو انا الحق پڪاري واري منصور جي ۾ ساڃس جاءِ نه هٿي!

(٥١)

اهي ٻئي بزرگ، روزانه آڌيءَ کان پوءِ خلوت
خاني ۾ ويهي لاهوت لامڪان جا سير ڪندا هوا، جن
۾ حڪمتون هنگلاجي، رمزون واڪلي بيان ڪري
فيض جا حصا ورهائيندا هوا يعني ڪنهن سان
ڳالهه نه ڪجو، ٻاڻ ۾ ويهي ٻوڪ مريدن جي
ٻهو ڏونهين جا داستان بيان ڪري کلندا هوا،
آئينده جا پروگرام ٺاهيندا هوا ۽ الله وارا ورهائيندا
هوا، پر وڏيرو شاهه صاحب اهڙو شريف هو جو
ٻين بزرگن وانگر خليفن کي لوڪ لکندڙ وانگر
"روبرو اي آنو" يا سدا سهاڳڻن جي ڪڪر خالي وانگر
"روبرو اي ابو جيءَ جو ۽ چار آنا استاد جا" واري
وراهپ نه ڪندو هو پر سڌو انصاف لئي واصف لڪم
يعني انهيءَ صاحب جي، اڙ خليفي جو ڪيندو هو
۽ سچي دل سان اعتراف ڪندو هو ته "فيض لاءِ
سائين دلبر شاهه جو آهي ۽ الهام اوهان جو ئي آهي!"

گورنر جو پٽ

(١)

هيءُ انهيءَ زماني جي ڳالهه آهي جڏهن اسلام جو بهادر فرزند عمرو ابن العاص مصر جهڙي زبردست حڪومت کي فتح ڪرڻ بعد ان جو گورنر مقرر ٿيل هو، هن جو دٻدٻو رعب ساري مصر تي ڇانيل هو بلڪ آسپاس جا ٻيا ملڪ به هن جي بيدار مغزيءَ سبب ڪن پيا هڻندا هئا۔

هڪ دفعو سندس صاحبزادو مصر جي بازار مان لنگهي رهيو هو ته هڪ غير مسلم قبطي سان سندس تڪرار ٿي پيو. هن گورنر زاديءَ جي غرور وچان هن کي ڪجهه چابڪ هڻي ڪڍيا جنهن ڪري قبطي به ڏوهي هو پر ايترو نه جو هن کي هن طرح بيڌڙڪ چابڪ لڳائجن.

ڳالهه ته معمولي هئي، مصر جا رهاڪو گورنرن ۽ بادشاهن هٿان هن کان گهڻيون سخت وڌيڪ تڪليفون سهڻ جا عادي هئا، پر هن قبطي ٻڌو هو ته اسلام جو خليفه فاروق اعظم ڪو اهڙو عادل ۽ خدا جي زمين تي سچو پچو خدائي انصاف قائم ڪندڙ آهي، هو ايتري قدر خدا جو پيارو آهي جو ماڻهو ته ڇا پر درياهه به سندس حڪم مڃين ٿا (هن حالت ۾ مصر جي فتح

جا حالات جي اسان دلچسپ ناول لعل ڪنوار ۾ پڙهو
قيمت ۱۲ آنا)

سو ڪٿڙندي جنهن هٿ ۾ مقتولن مارينڊو سنڌ واڇي
مدينه شريف مان نڪتو-

(۲)

فاروق اعظم؛ اهو فاروق جنهن جي سطوت و
جبروت روم، شام ۽ ايران جي پر عظمت درٻارن جا
وٽ وڃائي ڇڏيا هئا تنهن جي شهنشاهي درٻار ڏسي
قبطيءَ جو جنهن عقل چرخ ٿي ويو ۽ ڪو تنهن اها نه ڪئي ٽيس
نه هيءَ بيشڪ خدا جي نيڪ بندي جي درٻار آهي-
جنهن مولڪي ٻڪ انصاف ملندو. درٻار هئي ساري؛
مسجد نبويءَ ۾ ڪهي جي ڪڏن ٿي، هڪ طرف
سادن ۽ چنين لڳل ڪپڙن سان اهو باعظمت خليفو
ويٺل هو نه ٻئي طرف ٻيا نيڪ مسلمان، قبطيءَ ڪي
ڏسي جنهن ٻيا اٿي ساڻس مليا تنهن خليفه ڏانهن وڌيو-
محبت سان مهمان جي مرحبا ڪئي، خوش خبر عافيت
بعد کانئس حال پڇيو نه هن رڙ ڪري چيو "فرياد
جي داد لاءِ ڏيهه ڏوري ملڪ لتاڙي منزلون ساري
آيو آهيان"

"فرياد جو داد؟ بيشڪ پورو داد ڏيندو، بيڌڙڪ
پڌاءِ قبطي ڀاءُ!"

"مگر حضور ڄاڻو ٿا نه اهو فرياد ڪنهن تي آهي؟"

”ڪنهن تي ڪا ڪا ڪهڙي، ڪٿي مون جهڙو ئي جو نه هجي،
مگر خدائي انصاف ۾ سڀ لاءِ هڪ جهڙا آهن، هتي
حضور ۽ عاليجاه جهڙن مغرورن جي اصطلاحن اچارڻ
جو ضرور ئي ڪونهي، تون بيدپائيءَ سان بهه ڏڪ
ٻڌائي ڏي!“

فريادي جي دل وڌي ۽ هن صاف صاف احوال
بيان ڪري ڏنو، سائنيڪي خليفي جو چهرو لال ٿي
ويو هن هڪدم تيز رو سوار مصر روانو ڪيو ته گورنر
کي سندس پٽ سميت هڪدم حاضر ڪيو وڃي ۽
فريادي کي عزت سان خلافت جو مهمان ڪري
رهايو ويو.

(٣)

گورنر ۽ سندس پٽ اچي حاضر ٿيا، دربار فاروقيءَ
۾ اچڻ ۽ قبطيءَ جي روبرو ٿيڻ بعد گورنر زاده جو
منهن نه لٿل هو پر گورنر صاحب جو به، فاروقي
نگاهن اڳيان هن سمجهه ٻالهائڻ نه چاهيو اهو مٽي ڪٽڻ
جي ٻه جواب، ڪمال هئي فريادي جي فرياد ٻڌڻ سان
ڪرڻ بعد جڏهن فاروقي لوڪ جوابدار جي جواب ٻڌڻ
ڏي ٿي تڏهن جوابدار جي اقرار ۾ مذمت ۾ ڪونه لڳو -
خليفه رسول الله هي ٻڌي سندس گورنر ڏي
ڪرڙين نگاهن سان ڏسي رعبدار آواز ۾ چيو:-

انوکان انسانن کي ڪنهن ڪان غلام بڻائڻ شروع ڪيو آهي؟ جڏهن غريبن کي سندن مائن آزاد ڄڻيو هو؟"

عمر ڪنڌ جهڪائي جواب ڏنو

"حضور! مولڪي هن واقعه جي ڪا خبر ڪانهي فريادي مون وٽ فرياد آڻي ها ته هو يقيناً اهڙي ئي داد پائي ها جهڙو اوهين ڪري ڏيندا"

دره فاروقي مصريءَ جي هٿ ۾ ملبو ته گورنر زاده جي پوري ڪچهري ۾ سندس عزيزن اڳيان ايترا چابڪ لڳائي ڏي جيترا هن مغروري مان غريب قبطيءَ کي لڳايا هوا۔ (احسن المحاظره)

ڇا پاڪستاني وزيرن کان مسلم ليگي ممبر صاحب به اهڙي داد جي جهلڪ ڏيکاريندا.

ڪلمي پاڪ جي معنيٰ

هن ڪتاب ۾ ڪلمه پاڪ جي معنيٰ اهڙيءَ ته لنشين طرز تي مفصل بيان ٿيل آهي ٣٢ صفحا قيمت فقط هڪ آنو. هڪ سو ڪاپي پنج روپيه ٽپال خرچ معاف.

پتو:- ڪتب خانه جماعت اسلامي الهداد چنڊ حيدرآباد سنڌ.

بادشاهه وري ويهه هزار روپيا پنڊت کي ڏيئي چيو "هي اسانجي ڌيءَ جي شاديءَ جي خرچ لاءِ آهن، تون هن پنهنجي ۽ هن جي پسنديءَ موافق گهوٽ چونڊي ذات ڌرم سان هنجي شادي ڪجو!"

پنڊت بار بار بادشاهه کي دعائون ڪرڻ لڳو!...

(٥)

هي آهي سلطان جو ڪارنامو آهي جنهن بابت ڪيا ڪون اسانجي هندو ڀائرن جي دل ۾ اهي ڳالهيون اڙ وهاريا آهن :-

ڪه عالمگير هندو ڪش ٿا ظالم ٿا ستمگر ٿا!

فهرست ڪتاب ڏيپلائي

ڪتاب	قيمت
فتح فلسطين	٠-١٠-٠
ازنين يورپ	٠-١٤-٠
جنگ ترڪ و جرمن	٠-١٠-٠
سومنات جي سندري	٠-١٢-٠
سبڪتگين ۽ جئپال	١-٤-٠
غازي محمد بن قاسم	٢-٠-٠
غازي محمود غزنوي	٠-١٢-٠
غازي محمد غوري	١-٠-٠
فتح اسپين	٠-١٢-٠
شير ايران	١-٠-٠
شهزاد ۽ همايون	٠-٨-٠
غازي اورنگزيب	١-٨-٠
وهابين جو بانو	١-٠-٠
هوشربا شهزادي	١-٠-٠
گلشن عبرت	٠-١٢-٠
شيواجي شيش محل	٢-٠-٠
ڪفر اس	١-٠-٠
ڪانگريسي ڪوڙڪو	٢-٨-٠
هندوستان جي سچي تاريخ	١-٠-٠
اردو استاد	٠-٥-٠
سنڌي استاد	٠-٤-٠
قرآني انقلاب	٠-١١-٠
ارشاد الخلفاء	٠-٨-٠
انتخاب بخاري	١-٤-٠
ارشاد القرآن	٠-١٠-٠
قرآني دعائون	٠-٦-٠
قرآني شزاله	١-٨-٠
فتوحات اسلام	١-٤-٠
فتح ايران	٠-٦-٠
ايراني شهزادي	٠-٦-٠
يوسف جو مجاهد	٠-٣-٠

ملڻ جو هنڌ:- مئنيجر عبرت حيدرآباد سنڌ.

ريف جو مجاهد

ذيلائي

ريف جو مجاهد

باب پهريون

حاڪم ۽ غلام

صبح جو وقت آهي. ملڪ ريف جي شهر مليلا ۾ چڱي اچ وڃ لڳل آهي ۽ سڀڪو ماڻهو پنهنجي ڪم ڪار ڏي وڃي رهيو آهي.

ان وقت شهر جو جج محمد ابن عبدالڪريم صاحب ڌڪ پٿروال سان ڪورٽ ڏي تشريف فرما ٿي رهيو آهي ۽ رستي مان لنگهندي اوچتو سندس توجه هڪ اهم واقعي ڏي ڇڪجي ويو ۽ هو مجبور ٿيو ته اوڏي طرف وڃي.

هڪ اسپيني سارجنٽ هڪ غريب ريفيءَ کي چابڪ سان بريءَ طرح ماري رهيو هو، هو غريب داهون ڪري رهيو هو پر ڪنهن کا ڇڏائڻ واري نظر ڪانه هئي.

محمد ابن عبدالڪريم ۽ جنهن کي رواج موجب ابن عبدالڪريم سڏيو ويندو هو ۽ اختصار ڪري اهو لقب ڦري عبدالڪريم ٿي ويو هو، ان ڪري اسين ۽ سهوليت خاطر هن کي عبدالڪريم ئي سڏينداسون ۽ تنهن سارجنٽ وٽ پهچي چيو ”بابو! تون هن کي ڇو ٿو مارين؟“

سار جنت ساڳيءَ طرح چابڪ هڻندي چيو ”ڏسو
لڳا ٿا. هن ڀڻهڻي، خير مهيني ۾ پاڻ اهڙي بي پرواهي
ساڻ لنگهايو جو مهيني ۾ اهو ڪي رهڙي وڌو آهي ؟“
اميري سنڌس هٿ جهلي چيو ”پيارا! اهڙو ڪو اتفاق
ٿيو هوندو. ان ڪمس گهٽڙي مارايو آهي، هاڻي ڪٽي
ڇڏ ٻس!“

سار جنت غصي مان پاڻ ڇڏائي چيو ”لنهن ۾
تو هاڻي چا؟ تو هاڻ مهيني ٻاڻن ٻڪڙ ڪ وارا ڪير؟“
اتي جيج صاحب جي پٽوالي چيو ”اسيمي سردار!
هي شهر جو جيج صاحب عبدالڪريم آهي!“

سار جنت اڪ کي مڙو ڏيئي چيو ”هوندو ڪٿي،
مگر سنڌس ديس پاڻ جي معاملي ۾، اسان اسيمي
سردار جي معاملن ۾ ڪيس دخل ڏيڻ جي ٻي معني
آهي ٻي عزتي!“

عبدالڪريم غصي کي روڪي سڌو ڪمانڊر ڏي
ويو ۽ چيائين ”جناب! مهرباني ڪري توهان جي
سار جنت کي روڪيو، جو هڪ غريب رعيت کي
ٻوڙي طرح ماري رهيو آهي!“

ڪمانڊر مرڪي چيو ”ٻر هو ٻاڪ ۾ ٻاڪيجي سمجهندا
اسان ۽ اوهان جي دخل ڏيڻ جي ڪا خاص ضرورت
ڪانهي!“ هي ٻڌي عبدالڪريم لڪرائي جواب ڏنو
”هڪ غريب رعيت بدردي سان پٽيو مارجي ۽ اسان
کي دخل ڏيڻ جي ضرورت ئي ڪانهي؟“

ڪمانڊر کلي چيو ”بس! اهڙي چالاڪ ڪڪوڙن ذليل گستاخ ريفين تي ڀروسو ڪيو هو ائين ته هو ريدي سان مار ڇڏي ٿي ويو؟ آخر اسپيني سارجنٽ جي عزت ۽ ڪا چيز آهي؟ ريفي کي ڏيکارڻ سان خبر لڳائڻ گهرجي هو، اسپيني سندن حاڪم آهن!“

هي ٻڌي ايمير عبدالڪريم جي اکين مان باهه جا شعلا نڪرڻ لڳا ۽ هن طيش سان ڪمانڊر کي چيو ”ليڪن توهان کي هي چالاڪ ڏيا مهانگا پوندا“

انهن چئي هو اٿي ڪري ۽ جوش مان ڪڙڪ ڪڙڪ سارجنٽ جي طرف آيو، تعجب هو ته سارجنٽ اڃان ريفي کي ماري رهيو هو، عبدالڪريم وٺي ٻانهن کان گردن مان پڪڙي زمين تي هڻي ڇڏيو ۽ سندس چالاڪ کسي ورتائين ”بدمعاش ظالم! معلوم ڪونهي ته اڄ تو کي موت ايترو ويجهو آهي!“

اسپيني ڪڙا چڙهي اٿيو ۽ طيش مان گهور ڪري چيو ”ذليل ريفي! تنهنجي هي مجال؟“

عبدالڪريم سڳو چالاڪ زور سان وڄائي چيس ”ذليل جا ٻچا! رستو وٺ ته اڄ سر ڪلهو ويندو!“

سارجنٽ جڏهن ڏٺو ته هڪڙو ڪمپ ڏي هليو، عبدالڪريم لاءِ ته هاڻي جنهن جي ڪري سپاهي جو ڪو مولو ڪونه هو، هن پنهنجي ڪي ڳالهي ڏي وڃڻ جو حڪم ڏنو ۽ پاڻ ريفي جي خبر لهڻ لاءِ

ٿي هڪڙي ايلاءِ. وهاڻو ۽ شهر کي لوڙ هڪليندو شهر
کان ٻاهر اڪري ويو.

باب ٻيو

مهانگا چابڪ

سارو جمعت جي ڏينهن ملڪ ۾ ڪمانڊر ٻيڪندم سموري
حقيقت وڌي ڪمانڊر ڏي لکي عبدالڪريم کي
جهڙو جي عهدي تان موقوف ڪري گرفتار ڪرڻ
جي سفارش لکي موڪلي ۽ عبدالڪريم نه خود بخود
جهڙي چڙي ڏني هئي هو سندس هڪ جانو ڳوٺ ۾
لڪي ويو ۽ سمورو وقتو انهي ڳوٺ جوان کي جوش
ڏيارڻ ۽ پنهنجي عزت لاءِ سر ڏيڻ جي سبق ڏيڻ ۾
گذاريائين عبدالڪريم خود به هڪ بهادر هو ۽ پنهنجا
سندس هڪڙا ڏهه بهادر ۽ جانباز رفيق به هوا، هن
انهن بهادرن کي تيار رهڻ جو حڪم ڏنو ۽ رات جي
٢ بجي مهل هي بهادر سڀئي هٿيارن سان سنگار جي
اسپيدي ڪئمپ ڏي ٿيا.

هي ڪئمپ لنڊي هئي ۽ فقط شهر لڳي سندن
قبضو هو، ماڻهو غلام ٿي چڪا هوا ان ڪري سپاهي
به بي فڪر ٿي آرام سان هوا عبدالڪريم ۽ سندس
همراهن انتهائي خبرداري سان ڪئمپ ۾ داخل ٿي
اول ميگزين (بارود خانه) تي قبضو ڪيو انهي جا

پهريدار ٻه آرامي هوا تن جي واس ۾ ڪمري ۾ تواسي ڪين
پئو ويو ان بعد سڀ ڪمان اول ساڳي طرح ڪماندار ۽ هن
کي قيد ڪيو ويو ۽ سندس ٻئي گارڊ اسٽاف کي ۽ ؟
پوءِ تمام ٽولي سان هڪڙا ٻاقي سپاهين جا هٿيار
ڪٽيندا ويا ۽ ٻيا کين قيد ڪندا ويا ، جڳو حصو ان طرح
قيد ڪري بعد ٻاقي سپاهين مان ڪن کي سڃاڻي ٿي
هنن جي شور مچائڻ اچي ٻيا ۽ سڃاڻ ليا ۽ عبدالڪريم
قيد ٿيل ڪماندر کي سپاهين کري چيو سپاهيو!
توهانجو ڪماندر قيد آهي ميگزين تي اسانجو قبضو
آهي خبردار! ڪو به شور نه ڪري نه ته گوليءَ سان
اڏايو ويندو هيءَ اوچتي آفت ڏسي ادب مان ٻاقي
سپاهين جا حوصلا خطا ٿي ويا ۽ هنن سواءِ چون چرا
جي ٻانڪي ٻڌي ڇڏي ۽ ان طرح صبح ٿيڻ تائين هزار تي
سپاهي ٻڌجي ويا.

صبح جو جڏهن انهيءَ لشڪر کي پتو پيو ته
عبدالڪريم جا ماڻهو فقط ڏهه هوا ته ڏهن کين
پنهنجي ٻڌڻ تي افسوس غصو آيو ته، اسان جيڪو هنن
ڏهن وٽ بلڪل ٻاسون ، هاڻي دنيا اسان کي چيا
چوندي.

عبدالڪريم ڪئمپ جو سمورو سامان ٣٦ اٺن تي
سوچ هٿ ڪيو ۽ قيدين سميت کڻي وڃي پنهنجي
آستاني تي وسايائون.

باب ٽيون

مجاهدن جي فتح

هي احوال ٻڌي واريءَ وڏي ڪئمپ ۾ پهتا ته هو غصي کان اڳ ۾ لڳي ويا ۽ عبدالڪريم ڏي چوائي موڪليائون ته اسان جا قيدي آزاد ڪري ڇڏ، نه ته اوهان لاءِ چڱو نه ٿيندو.

عبدالڪريم جواب موڪليو ته گهٽ ۾ گهٽ چاليهه هزار گنيون سندن ملهه آهي، اهو موڪليو ته آزاد ڪجن نه ته انهن ڏنڪن کان مجاهد ڪورا ڏيندا.

اسپيني ڪماندر لاچار ٿي چاليهه هزار گنيون موڪلي هنن کي آزاد ڪرايو ۽ ريفين کان بدلي وٺڻ جو خيال ڪيو پر هاڻي ته هنن وٽ به توبون، هٿيار ۽ بارود موجود هوا انڪري هنن تي حملو ڪرڻ ۾ ڇرڪيو ٿي هو ڪاڻ لڙائي جي ضرورت هئي.

چنانچه مهينو کن هنن خوب لڙائي ڪئي ۽ ڪافي بارود گڏ ڪيائون هاڻي ڪين حملا ڪرڻ ۾ ڪي به چار ڏينهن هوا.

هو ڏاڍو امير عبدالڪريم به غافل ڪين هو، هن عام پڌري جو اعلان ڪري ڇڏيو هو، ساري ملڪ سندس هن اعلان تي لبيڪ چئي ۽ اسپينين جي غلامي کان جند ڇڏائڻ جو عزم ڪيو هو، علمائن کين غازيءَ جو خطاب ڏنو ۽ مردن کين دعائون ڪرڻ شروع

ڪيون، غازي بارود خانو، هڪ عاليشان توپخانو ۽
رکيو هو جنهن جون هر طرف جون ديوارون، فرش ۽
ڇت سڀ سيمنٽ سان اهڙيءَ طرح مضبوط ڪيل
هيون، اندر بجلي جو ڪارخانو، هڪ سو توپون،
هٿيار بند موٽرون جو سامان ڪافي هو- مجاهد ٻه پنج
هزار کن ٻڌي ويا هوا.

اڃان اسپين جي حملو ڪرڻ ۾ ٻئي ڏينهن دير
هئي ته غازي اڳواٽ حملي لاءِ تيار ٿي ويو حملي جي
رات غازي مجاهدن کي مخاطب ٿي اهڙو ڪيئي ته :

” اي محبوب وطن جا پيارا فرزند! جيڪا قوم
سياسي آزادي وڃائي ڇڏي ٿي سا اهڙن قوتن کان ۽
محروم رهجي وڃي ٿي جي فطرت هر ڪنهن انسان
کي بخشيون آهن، بهادري ۽ اولوالعزمي، هي زندگي
جو روح آهن سي آهسته آهسته ضايع ٿي وڃن ٿيون،
هو محض ڪمزور ٻڪرين جي هڪ ٽولي بڻجي
رهجي وڃي جا سواءِ چرڻ چرا ڪرڻ جي ڌراڙ جي
لڏ سان هڪلي وڃي ٿي، خيال جي بلندي ۽ غيرت
جو احساس هن مان نڪري وڃي ٿو، ملڪ جي
رهاڪن تي هڪ خزان ڇانئجي وڃي ٿي، ۽ ملڪ جي
قدرتي پيداوار ۽ دولت ٻين جي ڪم اچي ٿي!

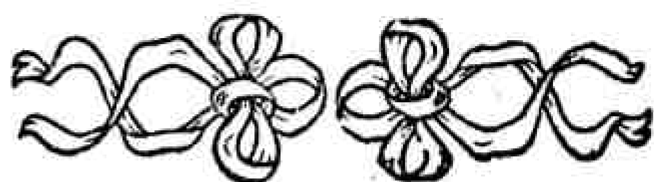
آءٌ خوش آهيان ته اوهان وطن جي لالن ۾ هڪ
الهمن تازي آهي، گويا اوهان کي آزاديءَ جي نعمتن
جو پورو پورو احساس آهي!

ڀائرو! اچو ته اسين ڪڏ جي ملڪ کي آزاد ڪرايون
۽ انهن شوقن ۽ قوتن کي وري زنده ڪريون جي
آزادي جي معنيٰ انسان ۾ اچن ٿيون ۽ ملڪ جي دولت
کي ملڪ وارن کان سواءِ ٻين کي هٿ لائڻ نه ڏيون.

ڀائرو! اچو ته اسين موري ٻين کي جيئرو ڪريون
ٻانهن ته ساڙهو ۽ جيئڻ ٿا، ۽ شريف انسان اهو آهي جو
ٻانهن کي جيئڻ ڏئي وڏو انسان سڀني کان وڌيڪ دائمي
حياتي ۽ بهشت ۾ سڀني جي بهترين سڪونت حاصل
ڪري ٿو،

دوستو! اڄ رات اها خدا جي مهماني توهان لاءِ
تيار آهي، توهين ٻڌائين ته ان لاءِ تيار ٿي ظالم اڳيئن کي
فنا ڪريو؟

هاڻي ڀائرو تيار ٿيا ۽ اسيئن غفلت جي ننڊ ۾
هوا ته غازيءَ جي توپخاني مان گولا ڇڙڪيا، هو اوچتو
حملي کان گهٻرائجي ويا مگر اهي هوندي به تيار ٿي اوائون
ڳالهه لڳا سو غازي جو لشڪر وڌندو ويو سان جو
وجهه مٿان ڪڏهن ۽ اهو هن حالت ۾ ٿي جو اسيئن
هڪڙا مٿا ٻيا ٻڌجي ويا تمام قيد ٿيا، ۽ ڪروڙن جو
جنگي سامان غازيءَ جي فوج کي هٿ آيو، اسيئن
جو وقار خاڪ ۾ ملي ويو!

باب چوٿون

بہ بهشتي گل

غازي محمد بن عبدالڪريم باقاعدہ ريف جو حاڪم ٿيڻ کان پوءِ هن ملڪ جو انتظام قرآني اصولن تي رکيو، انهي ڪري سردارن ۽ قبيلن جي ماڻهن جي هڪ انتظامي ڪائونسل ٺاهي ويئي جا حڪومت کي صلاح لڳي، هي وزير ۽ ميمبر ڪي هندستاني وزيرن ۽ ميمبرن وانگر قوم جي بدڪاري جو جوهر نہ هئا بلڪ سچي قوم جي شرافت جو عطر هوا جي اعلى درجي جا خدا ترس، پاڪباز ۽ سمجهدار هوا، هن حڪومت جو نظام انهيءَ طرح سان هلندو جو خلافت راشدہ ۽ حضرت عمر بن عبدالعزيز، حضرت سلطان اورنگزيب حضرت سلطان فتح علي عرف ٽيپو شهيد سلطان محمد بن احمد سوڊاني رحمة الله عليهم اجمعين جون حڪومتون لهي لڳيون *

---

* نوٽ - خلافت راشدہ ۽ حضرت عمر بن عبدالعزيز جا حالات لڪست تي اسانجي تاريخ اسلام ۾ شايع ٿيندا سلطان اورنگزيب سلطان ٽيپو شهيد جا حالات الڳ ڪتابي صورت ۾ اسلامي تاريخي ناولن جي سلسلي ۾ شايع ٿيندا، سلطان سوڊاني جا حالات اسانجي ناول مجاهد مصر ۾ پڙهو قيمت ٠-٤-١

اسپين سان اگرچ ننڍيون ننڍيون جنگيون ٿينديون رهيون پر فيصلي ڪن جنگ اها ٿي سگهي جا ١٦ آڪٽوبر ١٩٢٤ جي ٿي ، اسپين وارن اٺين سئين زبردست بهادر جنرل پرائمو دي ريورا جي هٿ هيٺ ڪافي لشڪر ۽ زبردست بارود خانو گڏ ڪيو ۽ جنرل کي حڪم ڏنو ته جيڪي ڪجهي سو ڪهڙائي وٺ پر اسان جي لڄ رک .

امير عبدالڪريم به هن خطري کان غافل نه هو هن به وڏو لشڪر تيار ڪيو ۽ ڪافي بارود خانو به اٿيو سان گڏ حضرت شيخ سنوسي به ساري ملڪ ۾ گشت ڪري مجاهد تيار ڪرڻ لڳو (شيخ سنوسي انگورا جي جنگ ۾ به غازي مصطفيٰ ڪمال کي ڪافي مدد ڪئي هئي جي حالات اسان جي ناول مصطفيٰ ڪمال ۾ پڙهو) ۽ غازي عبدالڪريم وٽ لک کان مٿي مجاهد موجود ٿي ويا .

مگر انتري هوندي به اسپين شيطاني بارود خانه اڳيان مجاهدن جي گهڻي حصي جي تباهه ٿيڻ جو ڊر امڪان هو ۽ غازي کي هر مجاهد جي جان دنيا جي هر چيز کان وڌيڪ مٺي هئي هن انهن جي جان کي الله تعاليٰ جي ياد ڪرڻ ڪيئن به صورت انهي جاچيو ان ڪري مجاهدن کي گڏ ڪري انهن کي ڪمانڊن ۽ چالين ته مولڪي پنج سو هزار بهادر ۽ دانشمند مجاهد گهرجن جي لڙائي ۽ سورهن جا وڻ آساني سان شهيد ٿي

ويندا ٿيو هُئڻ جي شهادت ايئن پنجاهه هزارن جو اتفاق
ڪندي اکري صرف اهي مجاهد پنهنجا ذالا پوش
ڪن جن کي واپس موٽڻ جي ڳالهه نه اميد رکڻي آهي
هجي !

ڪيترائي مجاهد اهي لاءِ تيار ٿيا مگر غازي اهڙن
مان پنج سو چونڊي ڪيا.

هاڻي اسان جي لساول ۾ ريف جي هڪ شهر دل
دختر اسلام جو ذڪر ٿيو اچي جنهن جهڙا ڀيڻون
ٿي اسلام جي وطن جدن ڳڙون آهن-

هن پهاڙ صورت جو الو اسان وقت موجود ڪونهي
مگر سندس اند ڪو موجود آهي آهي ته اسلام جو
باڳ ۽ شهيد ٿيڻ لاءِ تيار ٿي ؟ پنهنجا پت پت هڪڙو
١٣ سالن جو ٻيو پندرهن سالن جو ؟ هڪ ليکٽي لئي
شهادت عظميٰ لاءِ تيار ڪيائين سندس ليکٽي لئي
ساوي ماڪ ۾ آڪر اڳيانهن ٿو اڳرٿو وڃي ڪندي مجاهد
تيار ڪندي وڃي مگر سندس ٻئي پٽ اهڙن ٻنهي سو
جانبازن ۾ داخل ٿيا ۽ ڏو ڏه ته فوج جو اڳرائي ٿيو ته
١٣ ورهين جو مجاهد غازي عبدالڪريم اهي فوج ۾
ڪڻن وڏو سا لهاڻي صورت جهڙي ڳالهه آهي ٻئر ان
کان وڏيڪ صورت جهڙي ڳالهه اها آهي ته اهي ١٣
ورهين جي گلاب جي گل ۽ اوکيز نوجوان ٻئي سڀ
کان وڏو ڪم ڪري ڏيکاريو ۽ غازيءَ کي صاف صاف
چيائين ته موت کي ضرور ڀلي ڪريو انشاء الله تعاليٰ

آءٌ اهو حڪم ڪري ٿو ته ڪاريهدس جو ٻيا وڏا هرگز
ڪري نٿا سگهن!

خود ماءُ پنهنجي هن منڙي کي قربان ڪرڻ بابت
غزيءَ کي اهڙا ٻار زور دلمل ڏنا جو غزيءَ ٻـ. هن
جي قرباني ضروري قيمتي سمجهي!

هي ٿهرهن ورهين جو جوان ٻيهڙن جي وقت گاه
جي ٻري منهي ٿي ڪٽي اسپين فوج پر واو ۽ هو ڪنهن
سان ته ٻيسن ٿي ته ٿهدو وهيو ڏان جو سج لٿي مهل
هن ٻوي وڪيءِ، ٻئسا وتي وري ته اٿي سٺي ڪندو
وهيو لالن جو رات ٻوڻ ٻهد ڪئمپ مان اڪثر ۽ سيوري
ڪئمپ مان ٻ واقف ٿي واو ته ٻارود ٺلا جو ته اندازو
لڳائي ورتائين -

هو ڏالهن نيو جوان ته شام جو پنهنج سو ٻهادر ٿي تيار
ٿيو، اسپيني فوج جي نزد ٻڪ هڪ قبرستان هـو،
انهي ڪري هن ٿـ. جنازا ٺاهيا ۽ هلاڪ ڏيڻ جي
وجوتيءَ ٿي اهي دفن ڪرڻ خاطر مقام ويا اسپينين
هن جون روانهار ڪيون صرار ٿيون ته ٿيون ۽ منجهن
ڪوبه شڪ ڪونه ڪيائون.

هو قبرون کوٽيندا مردا دفن ڪرڻ جو ناٽڪ ڪندا
رهيا ته ــا جو رات پٺهي ويـئي ۽ هي مڙين گڏون ۽
بندوقون تيار ڪري بيٺا.

هاڻي ٿهرهن ورهين جو نوجوان ته بهادرن کسان

باھ لڳائي بارود خاني وٽ ويو ۽ ڏيئار ٻڌڻ ۾ مشغول سپاهين اهڙيءَ جلدي سان سوراخ ڪري فتيلي ۾ باھ رکي زور سان آواز ڪيائون ته ” الله اڪبر! مجاهدن ماڻهن کي اطلاع ڏجو ته مولا الله پاڪ ڪامياب ڪيو ۽ ڪلمو ڪڍندو بهشت ڏي وڃان ٿو! “

انهيءَ چئي هن بارود خاني کي تيلي باھ ڏني هڪ قيامت جهڙو ڌماڪو ٿيو ۽ سارو بارود خانو جوان مجاهد سميت اڏامي ويو غازين ۾ خوشيءَ جا نعرا لڳي ويا!

هاڻي قبرستان مان مشين گنن ۽ بندوقن جا ٺڪاءَ ٿيا، اسپيني سپاهين لڙائيءَ جو رخ اوڏانهن ڦيرايو ۽ ان طرف ڪا وڏي فوج سمجهي الا ڌڙاڌڙ فائر ڪرڻ لڳا ۽ ايستائين بارود ضايع ڪندا رهيا جيستائين هو پنج سؤ جانباز ڪم نه اچي ويا!

اسپينين جو تمام گهڻو بارود انهن پنج سؤ جانبازن تي ڪم اچي ويو ته ٻئي طرف کان غازيءَ جي فوج ۾ جگر ٽوڙ حملو ڪري ڏنو اسپينين جو ڪيترو ئي بارود قبرستان وارن مجاهدن تي کپي رهيو هو هاڻي هنن سمجهيو ته ٻئي طرف کان ٿوري فوج جي حملو ٿي ڪري ان ڪري ڪجهه لوڪن انهيءَ طرف به ڪاهيو پر سپاهين اصل اوچتو. قبرستان جي طرف کان هٽي انهيءَ طرف اهڙي ته الڌا ڌڙڪ ڪرڻ ٻاري ڪيائون جو ورهين جا مردا به قبرن مان اٿي آيا!

اهڙو اهو امر جو قبرستان جا پنج سؤ مجاهد شهيد ٿي ويا پر خود اصل فوج مان تمام ٿورڙا سپاهي ضايع ٿيا ۽ پيا وڃي اسپينين مٿي ڪڙڪيا، هزارن اسپيني قيد ٿيا ڪروڙن جو سونو سامان ۽ بندوق بارود، توپون ۽ هوائي جهاز مجاهدن کي هٿ آيا هن جنگ کان پوءِ اسپينين جا ڇڪجي ٿي ڇڏي ويا ۽ هو "ڪميٽ ريف" (ريف خالي ڪريو) جو نعرو ڇڏي ڪان پاڻمڃي هٽندا ريف کي خالي ڪندا ويا!

اورنگزيب جو انصاف

ڊيپلائي

اورنگزيب جو انصاف

(١)

صبح جو وقت هو، هندستان جو اعظم الشان بادشاهه محي الدين محمد اورنگزيب رحمة الله عليه قرآن پاڪ جي دور مان فارغ ٿيو ته چوبدار عرض ڪيو ته "هڪ پنڊت فرياد پيش ڪرڻ لاءِ منتظر آهي"

جواب مليس ته، ان کي پيشقدم عزت سان پيش ڪيو وڃي،

ٿوري دير ۾ هڪ اٺن ورهين جو پنڊت ايندو ڏسڻ ۾ آيو، بادشاهه کي سامهون ايندي هو سجدي ۾ سر رکڻ لاءِ اٿيو،

شاهه اورنگزيب هن کي ڏسندي ئي پيشقدم وڌي کيس روڪي چيو "پنڊت جي! هڪ ڌڻي پاڪ کان سواءِ ٻئي ڪنهن به انسان اڳيان سر جهڪائڻ نه گهرجي اهو سخت گناهه آهي ۽ اسان جو ڌڻي انهي کان سخت ناراض ٿئي ٿو!"

پنڊت ڏانهس ڏسي چيو "معاف ڪجو حضور! اسان جي واهاڻن جو اهو رواج آهي"

شاهه جواب ڏنو "مهراج، هن ۾ معافي گهرڻ جي ڳالهه نه ڪانهي، آءٌ به هڪ انسان آهيان ۽ اوهين به انسان آهيو، هڪ انسان جو فرض آهي ته ٻئي

انسان کي ڪا غلطي ڪندو ڏسي ته هن کي اهي ڪام
ـباز رکي ؟

اوهان جي راڄائن کي اهي خدائيءَ مان مزو اچي
ٿو جو ڪي سڀڪن جهڙا انسان هجن اڳيان مٿا جهڪائين
۽ نڪ گسائين، اهي ڪري هجن اوهان کي انهن ڳالهين
تي هموراني چڙهيو آهي،

مگر انسان جو ڌڻي پاڪ پنهنجي پاڪ ڪلام ۾ فرمائي
ٿو ته ” ان المساجد لله فلا تدعوا مع الله الها واحدا بيشڪ
سجدن ڪرڻ جو لائق هڪ الله ئي آهي اوهين ان
سان گڏ ڪنهن ٻئي کي ڌڻي نه سڏيو “ جيڪو
انسان پنهنجي هڪ ڌڻي کي ڇڏي ٻين اڳيان
سر جهڪائي ٿو، ٻين کي ان داتا (رزاق) سمجهي
ٿو، ٻين کي امداد ۽ پورائيون ڪندڙ سمجهي
سوال ڪري ٿو، ٻين کان دپ رکي ٿو، ڌڻيءَ جي
قانون جي ابتڙ هلندڙ ٻين جي قانون کي مڃي ٿو
اهو پنهنجي ڌڻيءَ کي اڻڀو ناراض ڪري ٿو جو هو
ڪڏهن آئينده ڀلائي ۾ ڪئي نه ڪري ساري زندگي
ڏکي ٿو،

[۲]

پنهنجي ڏاڍهس ڏسي جيو ” ڪهڙي ته نيڪ آهي
اوهان جي پاڪ ڪتاب جي تعليم! ڪاش! جيڪڏهن
سڀ انسان اهي ڳالهيون قبول ڪري مٿس عمل ڪن!

مگر حضور! اوهان جي پاڪ ڪتاب ۾ انصاف بابت
ڪهڙا حڪم آهن؟"

شاهه جواب ڏنو: اسان جي پاڪ ڪتاب ۾ فرمايل
آهي ته اذا حكمتم بين الناس فاحكموا بالعدل [جڏهن
تون ماڻهن ۾ فيصلو ڪرين ته عين انصاف سان فيصلو
ڪر] كونوا قوامين لله شهداء بالقسط [او مؤمنو الله
ڪارڻ انصاف جي شاهدي ڏيڻ لاءِ ڪڙا ٿيو] ان الله
يحب المقسطين (يعني الله تعاليٰ انصاف ڪندڙن کي
پسند ڪري ٿو)

پادري - ڇا حضور جڏهن انصاف گهرندڙ غير
مسلم ۽ جوابدار مسلمان هجي ته؟

شاهه - ته به ساڳي ڳالهه آهي! الله تعاليٰ فرمائي ٿو
ته ولا يجرمنكم شنآن قوم على ان لا تعدلوا، اعدلوا هو
اقرب للتقوى (يعني اوهان کي ڪنهن قوم جي دشمني
اهڙي ڳالهه تي هرگز مائل نه ڪري ته انهن انصاف
نه ڪريو، بلڪ انصاف ئي ڪريو، اهو ئي ديندار
پرهيز لاءِ لائق ڪري ٿو)

پادري - ڇا جڏهن اهو جوابدار اوهان جو مقرب
هجي ته؟

شاهه - ته به الله تعاليٰ ٿو فرمائي ته يا ايها الذين امنوا
كونوا قوامين بالقسط شهداء لله ولو على انفسكم
او الوالدين والاقربين ان يكن غنيا او فقيرا فالله

اوليٰ بهما فلا تتبعوا الهويٰ ان تعدلوا وان تلوا او تعرِ ضوا فان الله كان بما تعملون خبيرا (اي مومنو ! انصاف تي قائم رهو الله خاطر شاهدي ڏيندڙ ٿيو توڙي پاڻ کي اوهان ناٺ کي ماءُ پيءُ يا عزيزن کي هجي اهو (اهي ڏوڙ) ڀلي شاهوڪار هجي يا غريب، پر الله تعاليٰ هنن تي وڌيڪ آهي ، ۽ انصاف ڪرڻ ۾ پنهنجي نفس جي چئي تي نه لڳو ، ۽ جيڪڏهن ور وڪڙ سان ڳالهائيندو يا منهن موڙيندو ته ياد رکو ته الله تعاليٰ اوهان جي ڪمن کان خوب واقف آهي (۴ - ۲۰)

پنڊت - اهڙو ڪو مثال آهي جو مسلمان حاڪم پنهنجي ڪنهن عزيز کي سزا ڏني هجي ؟

شاه - اها سزا ته نهو پر حضرت عمر رضي الله عنه پنهنجي پٽ کي زنا کان ڇا ڪئي ڪٺو مارائي ڇڏيو ، مگر اهي ته ڪٽي وڏا پاڪ باز انسان هوا ، پر اسان جهڙن گنهگارن مان به ٿوري عرصي جي ڳالهه آهي ته اسانجي مرحوم و مغفور ڏاڏي شاه جهانگير سعدس والده جو پالڻهار ۽ پنهنجو پالڻ پٽ سيف الله گورنر بنگال ، هڪ غريب ڪڙميءَ جي پٽ جي خون جي عوض پنهنجي ڏيءَ سان مارائي ڇڏيو ! *

---

* پڙهو اسانجو ناول غيرت عرف نورجهان جو پٽ قيمت ۰-۵-۰

(٣)

پنڊت - نه پر حضور! هاڻي آءٌ پنهنجو عرض ڪرڻ لڳو ۽ اميد اٿم ته انصاف کي پهچندس.

شاه - پنڊت پنهنجو فرياد پيش ڪر، چاهي اهو منهنجي ڪنهن به وڏي مقرب کي ڇو نه هجي.

پنڊت - حضور! اوهانجي جهوانپور جي عامل (ڪليڪٽر) مون غريب کي ڏاڍو آزار ڏنو آهي. ته پنهنجي نياڻي کسي ورتائين اٿس ته هو زبردستيءَ سانس شادي ڪندو. آءٌ اوهان وٽ فريادي ٿي آيو آهيان، خبر ناهي پوئتي ڇا ٿيو هوندو!

هي ٻڌي شاه عالمگير جو منهن ڳاڙهو ٿي ويو، هن بي اختيار چيو "پنڊت صاحب! آءٌ هاڻي تنهنجي انصاف لاءِ هلان ٿو، ۽ تون خاطري ڪر ته منهنجي ڪليڪٽر سان اهو انصاف ٿيندو جو دنيا ڏسندي. هن اُهي ئي وقت هڪ اٺ تيار ڪرايو ۽ سواءِ ڪنهن به لشڪر ٽولي جي بلڪل سادي پوشاڪ ۾ خاموشي سان هڪ اٺ تي پاڻ سوار ٿيو ۽ ٻئي تي پنڊت کي سوار ڪرائي جهانپور ڏي روانو ٿيو ۽ ڏينهن منزلون ڪندو اچي جهانپور پهتو.

پنڊت نهايت حيران ٿو ته مون جهڙي غريب جي انصاف خاطر ڪيئن هند جو پادشاه تڪليفون سهندو جلد پهچڻ جي ڪوشش ڪري ٿو. ۽ اهي سفر ۾

۽ هن ڏٺو ته ڪيئن هو هر وقت الله پاڪ کي ياد ڪري
ٿو ۽ سندس ڪيتري بندگي ڪري ٿو.

(۳)

جوڌپور جو ڪليڪٽر شاه جي اوچتي تشريف آڻڻ
حيران ٿي ويو مگر پنڊت سائس گڏ هجڻ لاءِ هن
سمجهي ورتو ته اها ڳاله هن پاران آهي.

هن شڪر ڪيو ته چڱو ٿيو جو پنڊت جي ڌيءَ
شڪنتلا کي زوري نه ڪئي الم نه ته اڄ سر به ڇٽ
ٿئي ها.

پر ڏهن به اها ڳالهه ٿي ته ڪا سخت سزا ضرور
ملندي ان ڪري ڀوءِ لاءِ هن ڏوه مڃڻ کان انڪار
ڪيو ۽ مگر هن جو انڪار ڪو شاه جي انصاف کي
روڪي ڪرڻ سگهيو، شاه پنڊت ۽ سندس نياڻيءَ
شڪنتلا ۽ سندن شاهدن جون ڪليءَ دڙپاڙ ۽ زبانيون
ورتيون، ڏوه ثابت ٿيو ۽ ڪليڪٽر کي عهدي
موقوف ڪري سندس سموري ملڪيت خواه جاگير
ضبط ڪئي ويئي!

ان بعد شڪنتلا جي مٿي تي هٿ رکي شاه چيو
"ڌيءَ! اسان کي معاف ڪج، جو اسانجي حڪومت
۾ توکي تڪليف پهتي!"

شڪنتلا حيران ٿي چيو "اي دادا! معافي ڇاجي؟
توهان ته بعد تڪليف وٺي پاڻ اسان تي ايڏو وڏو

احسان ڪيو آهي جو اسين ڪنهن به طرح اوهان جو شڪريه ادا ڪري نٿا سگهون."

شاهه چيو "ڏيه! اٿين ٺاهي، جڏهن آءٌ بادشاهي ڪرڻ لاءِ لڏهن منهنجو فرض آهي اهڙو انتظام رکڻ جو رعيت کي ڪڏهن به اهڙي تڪليف نه پهچي سگهي."

۽ ڏيه! تو جيڪو لفظ "ان داتا" ڪم آندو سو اڳتي ڪڏهن به ڪنهن انسان لاءِ ڪم نه آڻيندي ڇ "ان داتا" جي معنيٰ آهي "رزق ڏيندڙ" ۽ رزق ڏيندڙ سواءِ هڪ ڌڻي جي ٻيو ڪوبه ٿي نٿو سگهي ۽ رزق انهيءَ کان ئي گهرڻ گهرجي ۽ ان کان ئي طلب سمجهڻ گهرجي ۽ قرآن شريف ۾ ڌڻي تعاليٰ فرمائي ٿو ان الله هو الرزاق ذوالقوة المتين (بيشڪ هڪ الله ئي رزق ڏيندڙ آهي هو وڏي سگهه وارو سگهارو آهي) فابتغوا عندالله الرزق (رزق خدا وٽ ئي ڳوليو) ومامن دابة في الارض الاعلى الله رزقها (زمين جي هر ڪنهن جيوڙ جو رزق الله تي آهي!)"

هاڻي بادشاهه اٽڪل ٽيهن هزارن جا زيور ڏانهس وڌائي چيو "ڏيه! هي اسان جي طرفان تحفو قبول ڪج."

شڪنتلا حيرانيءَ مان اٿي ورتا ۽ بيحد گهڻو شڪريه ادا ڪيائين.

بادشاه وري وڌيڪ هزار روپيا پنڊت کي ڏيئي چيو ”هي اسانجي ڌيءَ جي شاديءَ جي خرچ لاءِ آهن، تون هينئر پنهنجي ۽ هن جي پسنديءَ موافق گهوٽ ڳولهي ڌام ڌوم سان هنجي شادي ڪجو!“

پنڊت بار بار بادشاه کي دعائون ڪرڻ لڳو!...

(۵)

هي انهي سلطان جو ڪارنامو آهي جنهن بابت ٻيا ڪن اسانجي هندو ڀائرن جي دل تي اهي ئي اثر وهاريا آهن :-

ڪہ عالمگير هندوڪش ٿا ظالم ٿا ستمگر ٿا!

فهرست ڪتاب ڏيپلائي

ڪتاب	قيمت	ڪتاب	قيمت
فتح فلسطين	٠-١٠-٠	گلشن عبرت	٠-١٢-٠
ازمن يورپ	٠-١٤-٠	شهواجي شيش محل	٢-٠-٠
جنگ ترڪ و جرمن	٠-١٠-٠	ڪفر اس	١-٠-٠
سومنات جي سندري	٠-١٢-٠	ڪانگريسي ڪوڙڪو	٢-٨-٠
سبڪتگين ۽ جئپال	١-٤-٠	هندوستان جي سچي تاريخ	١-٠-٠
غازي محمد بن قاسم	٢-٠-٠	اردو استاد	٠-٥-٠
غازي محمود غزنوي	٠-١٢-٠	سنڌي استاد	٠-٤-٠
غازي محمد غوري	١-٠-٠	قرآني انقلاب	٠-١١-٠
فتح اسپين	٠-١٢-٠	ارشاد الخلفاء	٠-٨-٠
شمع ايران	١-٠-٠	انتخاب بخاري	١-٤-٠
شهرشاه ۽ همايون	٠-٨-٠	ارشاد القرآن	٠-١٠-٠
غازي اورنگزيب	١-٨-٠	قرآني دعائون	٠-٦-٠
وهابين جو بابو	١-٠-٠	قرآني خزانه	١-٨-٠
هوشربا شهزادي	١-٠-٠	فتوحات اسلام	١-٤-٠
		فتح ايران	٠-٦-٠
		ايراني شهزادي	٠-٦-٠
		ويف جو مجاهد	٠-٣-٠

ملڻ جو هنڌ:- مڪتبهء عبرت حيدرآباد سنڌ

ڳڙ جو سبر

ڏيپلائي

ڳڙ جو سير

(١)

هيءَ اڳين جنگ جي زماني ۾ پنجاب جي هڪ ڳوٺ
جي بلڪل سچي ڳالهه آهي. هڪڙو ٻهراڙي جو هاري
هڪ ننڍڙي شهر ۾ آيو ۽ ٻه سير اڇي ڳڙ جا ورتائين.
شهر جي هڪ سيٺ کان پئسا ڏئي ڳڙ ورتي اڳتي هلڻ
ته بزار جي چوڙي تي، ياد پيس ته اٽڪي ڳڙ ۾ اٽڻ چار
گهر حصا داڻ آهن الي ۽ واهڪ کان بهتر آهي ته هڪڙي
چار حصا ڪرائي جان اکري وري الهڙي ئي سيٺ
کان حصا ڪرايائين ۽ ٻئي حصا کڻي اچي ٻئي اپائي سيرن
جا ٿي ويا ٻه چوٿون حصو گهٽ ٿي پيو توري ويو ته
ڏٺائين جو ٿيو ويچارو هاري حيران ٿي واپس سيٺ
ڏي آيو ۽ عرض ڪيائين ته سيٺ صاحب جن کي خدا
پل ٿي آهي مهرباني ڪري ڳڙ پورو ڪري ڏيو

(٢)

پر سيٺ صاحب هن عرض تي ڪاوڙ ڪري چيو " هل ڙي
هل ، اسين ڪاپل ڪرڻ جو ڪنڌ هين اور کٽي تي
کائي اٿئون "

هاري ٻه هٿ ٻڌي چيو " سيٺ سائين ، ڳڙهي موجود
پيو آهي توري ڪڻي ڏسو "

سيٺ صاحب فرمايو "ها ها ويٺا آهيون والدا جو وري ويٺا ٿو ويندا سون؟"

هاري چيو "اسو سيٺ صاحب! هي جو سچ ڪٿي ٿو سو آءُ ڪٿان ڀوڙو ڪريان؟"

سيٺ ٽڪو ڏئي چيس "لکين ۾ اسانجو چاڙهه، لکڻجو ڪم هو ان وقت ڀوڙو ٿو ڪرائڻ"

هاريءَ چيو "سيٺ صاحب! اڪا چوٿا ٿيو، آءُ غريب ماڻهو حق ٿو گهران"

حق جو لفظ ٻڌي سيٺ اکيون ڪڍي چيو "اڪر هتان جلد ڀڄ! ونڊو حق وٺڻ وارو آهين؛ ڪٿي ڪڍ اڪر ٻاهر نه ته ڌڪا ٿو موچڙا!"

هاري اچرج ۾ پئجي ويو ڏي ۽ ڏيو؛ چوائين "سيٺ نه ماڻهو وجهي؟ موچڙا نه آءُ ڪيان؟"

سيٺ چڙ مان ڳڙ کي ڪٽي دڪان کان ٻاهر اڇلايو؛ پاڻ سنڌس اوڪر ڳنڍ جي ڪيس ٿيا ها ڏٺي دوڪان ٻاڻ لاتو. هاريءَ ڳڙ چولي ڪٽي پنهنجي وڪيو ۽ سيٺ ڏي ڏسي چيائين "سيٺ صاحب! ايترو ظلم نه ڪيو ڪڏهن وا!"

سيٺ اکيون ڪڍي چيس "نه وڃي پٽيئي ڪي دانهن ڏي"

هاري هلندي هلندي چيس "ٻانهو قبر مان اڪرڪ ۾ ڏينهن ڪندو مٺو جهڙا لوق اميد نه ڪاڻ ڏينهن ڪندا"

سمنڊن ٽهڪ ڏيندا رهيا ۽ هاري هليو ويو

(۳)

ٻيو ڏينهن به لنگهيو ته آڌي رات جو سيٺ صاحب
جي دوڪان مان شعلا اڀرڻ لڳا سيٺ صاحب گهران
ڊوڙي آيو پر باهه قبضي کان ٻاهر هئي ڇاڪاڻ جو
معلوم ٿيو ته خود ڪاسليٽ جي دٻن کان ئي شروع
ٿي هئي!

ڪلاڪ ڏيڍ ۾ سندس سڀ ڪجهه ٻري ناس ٿي ويو
هو روئي روئي پٽي چيو "هاءِ هاءِ! هيءَ باهه
الائي ڪٿان لڳي!"

مول بعد ٿي اهو هاري ۽ سندس بهادر ۽ چالاڪ
رفيق آهن. شعلا ڏسي خوش ٿي رهيا هئا ۽ گويا ڪنهن
جواب ڏئي رهيا هوا ته

"ڳوٺ جي سير مان!"

اي حنگ بعد ٽڪڻ کان پوءِ به بلڪ مارڪيٽ جي
دٻ لڳي نيندڙو!

بيشڪ حڪومت جا رشوتي ڪامورا اوهان جا
دشمن پڻ آهن، اهان کي پڪڙڻ بعد ڪابه سزا نه
ڏينديون آهن سون جي پنهن جا مدا وڏي رهيا آهن پر
اي واهه غريب شايد ڪو ڏينهن اهو ته ڏسي حضرت
جمال الدين افغاني جي هن قول تي عمل ڪرڻ شروع
ڪن يا شايد ڪري به چڪا آهن ته:-

"انصاف مقدر نه آهي پر طاقت سان ورتو آهي!"

نجومي ناٽڪ

ڏيبلائي

نجومي ناٽڪ

پردو پهريون

امام الدين ڏاول نجومي پنهنجي گهر ويٺو نجوم جا ڪتاب ۽ پنا ڏسي رهيو آهي. اوچتو هڪ ستن سالن جو ڇوڪرو اندر اچي ٿو)

ڇوڪرو - ماما جي سلام!

امام الدين - (ڇوڪري) اڙي! ڪريم الدين؟

ڪريم الدين . (ڊوڙي ٻانهن ۾ ڪري) هائو چاچا آءٌ تنهنجو ڪمبخت ڀائٽيو ڪريم الدين آهيان!

امام الدين . (ڪيس ڀاڪر پائي پيشانيءَ تي چمي ڏيئي) بدمعاش، تون ڪاڏي پئين وڃي هئين، اڙي پوڙها پيءُ کي، جو تنهنجو پيءُ اڪيلو، ڳولي ڳولي ٿڪجي پيو هوندو! (ڀاڪر پائڻ وقت ڪريم الدين سندس کيسي مان هٿ وجهي ڪجهه ڪڍي ٿو وٺي)

ڪريم الدين (ٽهڪ ڏيئي) چاچا جي! ڳولڻ جو ڪهڙو ضرور پيو هو، توهان ته نجومي، جوتشي، رمال هٿ ڏسندڙ، جفار، عامل، وغيره وغيره سڀ ڪجهه آهيو، توهان کي ته زمين آسمان جون خبرون پيون هونديون ماڻهن جا ويل ساعتون ويٺا ڏيو، ڳجهن ڳالهين جا ڏس

ڏيو پسر پڳل ماڻهن جهڙا آهن. پڙهيا ڪهڙيون ڳالهيون، پڙهه پڙهه
مون کي ڇو نه ٻولي لڌو؟

امام الدين. (ٻيائي ماءُ مسجد ڳل تي هٿ هڻي) توهان سچ پچ وڏو لهوڙ ٻچو آهيو آهيون! (وڏو ٽهڪ ڏيئي) اڙي پٽ، مذهبي علم نه سمجهڻ ۽ پوڙهن کي قرب خاطر آهي، اهو ڪو سچو نوروني آهي!

ڪريم الدين. (خوشي سلام ڪري) وهه ٽو حضرت مون ٻهاري هي سمجهه گيا تها! پيو ماما! ماڻهو مولڪي ۾ اهو علم سيکار نه، يار! ڏاڍي دل تي ٿيم!

امام الدين. (ڪلي) دل تي ٿئي، بدمعاش! تون اهو علم سکيئن نه، مون ڪنان پڙهو ماڻهن کي پيوڪ ٻڌائيندا ٿا!

ڪريم الدين. (هٿ ٻڌي ڪلي) اس لئي تو ڪهتا هون نه ماما جي، سمجهان ٿو آئو، سچهڪه ٻيو، زمين آسمان جون ٿيون آهي ڇا هڻدا، جن جا پاڻمڇا ڳم ڏهو وچن ڏه ٻه پٽو نه ٻوڻ، ٻو پڻو ٿشي پوکڻ جو، جي لوجڻ تي اچڻ ته ڳڻون کي ته خدا ٻڌايو ڇڏين، وري جي بگڙن ته خدا جي پٽ کي ته، قاسيءَ تي چڙهايو ڇڏين، ٻو حضرت ماما، هر ڪڻهن ڪم لاءِ استاد جي ضرورت آهي، مذهبي دوست جهڙو مولڪي هتان ڪٽي ويو هو سو مرحوم ته وڏو نڳو هو، مگر ڇو اهڙو هو نه ٻڌا!

هر آن ڪاري ڪه بي استاد باشد
يقين دانيد ڪه بي بنياد باشد

(يعني جيڪو ڪم بي استاد ٿيندو سو يقين سان بي بنياد ٿيندو) (الڪري ماما جي! مرنڪي هن علم جا راز ۽ رمزون رڳو هڪ ٻه ڏينهن سيکارڻ سان پوءِ آئي ته استاد جي دعا سان خود توهان کي ٻه ٽڪي لڀ، وڃان ته ٿڏهون مهنجو استاد به ناحق "ٽڪي ٽڪر" جو لقب رکندو هو!

امام الدين - (کلي) اڙي، اڙي! اڃا هون لون رهيو ڪڏهن ٽڪي، وٽ هئين ؟ (هٿ ٻڌي) آديس! استاد جي! تو سان اسان جي هٿ جوڙ آهي!

ڪريم الدين - (کلي سندس پٺن تي هٿ هڻي) سکي رهو پيٽا، تو سان اسان اڃا علم ڏيو تا، اسين (وري تسان اڃا لاهور دا علم ڏيوون!

امام الدين - (کلي) چڱو ٻيلا اڄ آرام ڪر، اڄ رات جو استخارا ڪري خدا تعاليٰ کان اجازت وٺان ته صبح جو سوار ٿي هلنداسون،

ڪريم الدين - (مرڪي) چڱو ٻيلا هي الله واري ته وٺو (و وڃي، ڏاهس لڳو)

امام الدين - (حيران ٿي) اڙي هي ڪاڪيه جو رويو ڪرڪيتان آندو ؟

ڪريم الدين - (کلي اشارو ڪري) استاد! اڇو هن سائين جن جي کيسي مان.

امام الدين - وڏڙي اماءُ! شاگردن کي سڀو هٿ آيو آهي!

پردو ٻيو - ڦليليءَ جو ڪپ

(صبح جو سويلو وقت - امام الدين ۽ ڪريم الدين وستي تي ويٺا آهن - ٻنهي ڪتاب ۽ ڀاڙا اڳيان رکيا آهن - هٿ جو وڏو نشان ٻنهي وانگو ٺهيل آهي)

ڪريم الدين - ماما! ڀلا هيترو سويل ڇو آيا سون؟

امام الدين - ٻچا هيترو سويل وٺيا درياه شريف تي سنان ڪرڻ ويندا آهن انهيءَ جي قُرط جو وقت سمهڻ موڙڻ تي آهي، ڏس ڏس هو ماڻهو جي ٻيو اچي، هاڻي هو ويڇو ايندو ۽ ضرور هٿ ڏيکاريندو.

ڪريم الدين - ڇو ڀلا؟ ضرور ڇو ڏيکاريندو؟

امام الدين - (ڪلهي) هن قسم جا ماڻهو جهڙي اوڪڙ ۾ هوندا آهن سي نه آڌمس نمر لي مس الندا آهن، ٻاقي جهڙي اي روزگار هوندا آهن سي سوال الندا آهن ۽ وظيفا ۽ سهرط ڪندا آهن ته ڪا اوکري ڏيار يا درياه شاه کي ويتون ڪندا آهن.

هاڻي هي ساڻهو هٿ جو نشان ناڻ رکيو آهي اهو ڏسي ضرور هٿ اچي ڏيکاريندو

ڪريم الدين - (ڪلهي) چاچا هي نه جهڙو ڀرانڊو!

امام الدين - هائو ٻچا، جهڙو شخص مالڪ کي ڇڏي

وڃي ماڻهن کي عالم الغيب ڄاڻي سوال ڪري ، انکي
پوليو نه سامهون هوندو ته پوءِ ڇا هوندو ! همت نه هارائجا
ته همت ۽ پورائجا ، پڇا ، سمجهڻ سڀ ٺا ، ۽ ... پڪو
۽ پڪو آهي ، مگر هاڻي اهي پڇاڻون بعد ڪري ، سائو
اڇو آيو .

(بابو اڇي ٿو پڙندي جو اسان ڏسي بيٺي ۽ هڪڙو
۽ هٿ ڪڍي ڇوي ٿو)

بابو . باباجي ، مهربان هٿ ڏسو !

امام الدين هٿ ڏسي . ڇڪي ۽ ڪجهه پڙ پڙ ڪري
بعد) بابوجي هڪ پارو ڦهڪيو (پارو ڏسي ٿو ،
هو اڇلائي ٿو) امام الدين پارو ڏسي آڱرين تي
ڪجهه ڳڻي ٿو)

امام الدين . جي ها ، سوال او ڪريو باهم آهي !

بابوجي - (حيران ٿي) واه سائين بابا لمهنجو علم !
بيشڪ آفرين آهي ، پلا پوءِ ...... ؟

امام الدين . (ڪجهه پڙ پڙ ڪري آسمان ڏي
ڏسي) مگر اجا ۽ مهدا اوهان جو ستارو ڪمزور آهي ،
ڇاڪاڻ ته اوهين ماڻهن کي ناراض ڪيو ٿا .

بابوجي (وڌيڪ حيران ٿي) ڪمال آهي ! بابا
ڪمال ! پڌايو پوءِ پلا ؟

امام الدين . (پڙ پڙ ڪري اکيون ٻوري وري کولي
ٿو مهين بعد ستاري جي اثر سمجهندي ، او هاڻڪي

اوڪري ته ڦرندي نه ملندي ۽ جي ڦرندي ته اضافو ٿيندو. مگر جيڪڏهن مالڪن جو راضپو حاصل ڪندا ته شايد اڳي ۾ به ادو سنت ٿي سگهي!

(بابو جي خوش ٿي آڻو ڏئي ٿو مگر هو ڏئو وٺي ۽ ڇوري ٿو)

امام الدين. بابو جي! مهنجي ٻي گهٽ ۾ گهٽ ته آڻ آهي ڇوڪاڻ ته آءٌ محنت ڪري حساب سارئان ٿو ۽ سڀني علمن طرف نظر ٿو ڪريان!

بابو جي - (آڻو ڏيئي) ڇوڪر بابا جي دعا ڪجو!

امام الدين (پئسا کڻي) بابا تنهنجي لهڻا ٻار ڪندم، ان کي ياد ڪر ۽ ان لئي ٻروسو ڪر، اسان پڻ ڪاڙهن ۾ ڇا وڪيو آهي

(بابو جي وڃي ٿو)

ڪرامالدين. استاد جي! پليز اوهان ڪئن سمجهو ته هن مالڪن کي ناراض ڪيو آهي!

امام الدين - (کلي) بابا اهڙا ئي روزگار سڌائين مالڪن سان پيا وڙهندا آهن هو ڪين ڇوندا آهن ته جيئن اوڪري ملي ٿئين استادن کو ڏاڍو ڪري پا جيب خرچ گهٽ ڪري ته پورت ٿئي، پر هي ٻالهن کي سڌائين ڇڙيون ڏيندا آهن.

ڪرامالدين - (کلي) سمجهيم استاد جي،

(اووو وقت وهن ٿيا، ته هڪ وڪريل واڻ سان

پريشان حالت ۾ مسلمان ايندو ڏسڻ ۾ اچي ٿو)

امام الدين. (مرڪي) هو ڏس پيا، هن جي به شڪل مان ٿي ظاهر آهي ته هو سچو پيو شاعر آهي (ڪلي) ۽ سچو پيو شاعر معنيٰ محبت جو مارل ۽ ان سان گڏ معشوق جي پيو لوڇڻ جو فريادي، ٿهڪ ڏيئي) چاهي معشوق ڪٿي سانس حد ۾ هجي محبت ظاهر ڪري ته به هي سدائين پيو مارون ڪندو ۽ رقيبن جا ڏوريا پيا ڏيندو! [شاعر اچي ٿو]

شاعر - اڏومي صاحب! آئينده جا حال پڙهڻ جي في ڪهڙي؟

امام الدين. هڪ آه دل جي آواز پڙهڻ جو ۽ هڪ آه آئينده جي حالت جو!

شاعر - [مرڪي] اڇا! دل جو حال به ڄاڻين ٿو؟

امام الدين - (سنجيدگيءَ سان) جناب! سچا، جي اڇا ۽ پيارا اڇلايو ته دل جي خبر ڏجي، پر ٻه هٿ ڏيکاريو ته آئينده جي خبر!

[شاعر پيارو اڇلائي ٿو ۽ اڏومي انگ ڏسي ڪجهه پڙهڻ ڪري ٿو]

اڏومي - جناب اوهان کي ڪنهن شخص سان محبت آهي، ۽ [مرڪي] جناب اوهان کي خبر هجي يا نه هجي، پر هن کي به اوهان سان ڪافي محبت آهي پر اوهان کان گهٽ، مگر...... [اسڙيءَ سان رڪ مان] ذرا هٿ ڏيکاريو [شاعر ٻيو اختيار هٿ

ڏيکاري ٿو. نجومي هٿ ڏسي ليڪرن ساري ڌاري
آسمان طرف نهاري اکيون ٻوري ٻڙ ٻڙ ڪري
سوچي ٿو]

نجومي - [وڌيڪ ڌيان] اوهان جا ستارا مشتري ۽
زهره آهن، مگر فقط ڇنڇر وچ ۾ خلل وجهي ٿو، مگر
هميشه لاءِ هاوي ڇنڇر جو اثر وقت ۾ وقت ٿي سگهندا ۽ هلندو
ممڪن آهي ته ان ڪان به اڳ لهي وڃي!

شاعر - آمين! [پر آه ڏيئي هلئو وڃي ٿو]

[ڪجهه وقت بعد هڪ جٽ لنگهي ٿو]

جٽ - نجومي، سوال جو ڇا وٺندين ؟

نجومي - ڪولي پيسن ته هڪ آنو، پڇي سوال دل
۾ جهلين ته ٻه آنا

جٽ [ڪلي] وهڙي واه! دل ۾ رکڻ جا ٿو پيو وٺين؟
چڱو وٺ ٻه آنا [ٻه آنا ڏيئي] ڪوڙو اکين ته چار
آنا پڙهندين! ڪڍين قبول ؟

نجومي - بابا! سڀ تي هڪ الله آهي اسان غريب ته
ڪوڙ سچ ڪري پيا پيٽ ڀريون اوهين پڇندڙ ڏي رو
هيڏانهن اچو ته ڪولو، هو ته اتر طرف ويو آهي پيا
ٻڌو ـــ، ڪل الس - ڪي ڪارا ڪي اڇا، پند وڃن
ڏي پڇن الدو واپس ايند و، پر ڪاري ولڪ جي ڪٿن
ڪي پنج ماليون ڪاراڻي چڙج!

جٽ - (حيران ٿي) مڙوائي (ڇڙوائي) اٿي ڙي

استاد ۽ ڪارا ڪپڙا ڪير پهريو ڳولهيندو انسان جي لوڪ
پٺ آهي ور ڪي پيا اڄ آئي، اون ئي ڪاراڻي ڇڏج
پر جي منهن جي مڇن تي ليڪ، نه ڪي ڏاڙهي آهي
جي سوا وه پيو الله واري، نه ڏيٺي وڃاه!

اڇو مڙس - (اماڻو ٿي) بابا ورڪ ته ڏسوه اي، مون
غريب پيٽ جي ڪٽي جي هڪ ۾ چا آهي!

جمع - (پيرون پٺي) نه سائين بابا نه، انهن نه ڇڏ،
اچا ڪي آهين جي لڪا پٺن لڙ ڪئي ۾، هاڻو پاد شاه
پڌو! تون سڃاڻي ڪيج، پهڙي شڪ انسان جو اسم
پڪو الر طرف هو پر هڻ ڪوڙ جو ڪارو منهن ٿئي
هو پرو ڪٽي هيڏاهن پنڪاپاڻن ۽ هاٿ وڃان ٿو
ڪو سن ڏاهن!

[وڃي ٿو]

ڪريم الدين - [کلي] استاد ڪمال ڪري ڇڏيئه
چوڏهن آنه ڪمائي ورتئه!

امام الدين - پڇا ۽ اها ته لڙن هٽي، هاڻي ڏس
هاڻي پڇوري.

ڪريم الدين - اها ڪٿي؟

امام - اها شهر ۾ ڳاڙهن ڇڻ مهل سڀ ڪامورا
آفيسن ۾ ۽ سيٺ مورن دڪانن تي ۽ ڏالن کي قرط جو
وقت هي آهي! هلو!

ڪريم - [ٽهڪ ڏيئي] مڪو استاد جي! [وورپڻ

نهاري] ڇو نه سمهو ٿا؟

امام - [حيران ٿي] اهو ڪٿان آيو؟

ڪمال - [کلي] جنهن ڇڏيو اوهان کي ٻڌائڻ لئي پيو ڏنو هون ڪيسي مان ڪڍي ورتو مانس.

امام - واه ڙي واه، تون ته ڪمال آهين! منهنجو به استاد!

(پڙدو وڃي ٿو)

پردو ٻيو - سونارن جي گهٽي

(امام الدين ۽ ڪمال الدين وڃن پيا، پٺيان ڪي مٿن تي گهوڙي وارا پٽڪا آهن ۽ قميصون ۽ گوڏيون)

امام - بابا! هن ڪپڙن ۾ اسان پوري سڃ ڪانه پوندي آهي ته هندو آهيون يا مسلمان، هاڻي هو ڪو ايندڙ ج (هو ڪو ڏسي ٿو) اچي ويو، لڇمي ۽ رمالي، جوٽشي سام دوڪي (هٿ ۾ سنڌو) چڙهيو ۽ لهو هل ڦاٽل ڏاڪڻ وارو! آهي ڪو اهڙيا جنڊ!

(هيٺ ڇڏيون واري واٽاٽي دڪان مان منهن ڪڍي چوي ٿي!

واٽاٽڻ - [آهستي] بابا جي!

لڇمي - جي ڏيو!

واٽاٽي - بابا جي! آءٌ هرڪو اچي هٿ ڏيکاري ڪاله سکهند يس

لڇمي - [ٻهڪ ڏيئي] ڏيج! تون فڪر نه ڪر

استاد جن دعا سان اسان ستارا ڏسي سڀ ڪجهه ڄاڻي سگهون ٿا، [مٿي نهاري ۽ پٽ پٽ ڪري] اوکي هڪ ڏک آهي جو اندر ئي اندر پيو کائيٿو، تنهنجو ۽ هٿ لوٽو آهي، جنهن جو پلو ڇاهڻ سو دشمن بڻجي ٿو، مڪو وڏو دشمن گهر پر اٿيٿو، جو هر وقت بد خواهي ڪري ٿو، ڪئن اما سچ آهي نه؟

واٽهاٽي - [اکين ۾ پاڻي آڻي] سائين جي سڀ سچ! مٿس جي خدمت گهڻي ڪريان ٿي پر ڏائڻ مس سڀ لي پاڻي ڦري ڏئي ٿي، بابا جي ڪو علاج؟

نجومي - ڏيه فڪر نه ڪر، اوڻ مڱل ۽ ڇنڇر جي گرهڻ جو اثر آهي اُهن جي لاڻڻ لاء هڪ ڪارو ٻڪر وٺهي خيرات ڪر سڀئن ڪتن کي ماڻهن جي اڳي جون مايون ڪاراء ۽ تنهنجي مس جو چالديء مان بت ٺهرائي دونهاء ۾ لوڙهي ڇڏ ته سڀ ٺڪ ٿي ويندو.

واٽهاٽي - بابا جي! اهو ڏس موٽ کي اڳ بس هڪڙي ساڏوء ڏنو هو پر افسوس جو مون لاء اهو ڪرڻ مشڪل آهي. [پر اوٽ ڏيئي] بابا جي! آءُ تنهنجي نياٽي آهيان، تون منهنجي پاران اهو ڪم وجي ڪر!

اڪرمي - (اماڻو ٿي) ڏيهه اها ته لطيف ٿي ڏين، ٻر لاچار اهو ڪم ڪيو، ٻڌو ٻڌ، ڏيهه ٧ روپيا ڪري جا، ٻ روپيا ماڻهن جا، ٽو روپيه چالهي ڄڻي يس جا، سوا روپيه مهيني لاءِ ناهي ٻار ڪري آه، وٺ،

واڻياڻي - ائي ساٺين اسين، اهي پيا، موڙ ٽوڪي بخش ڪريا،

اڪرمي - ته ڏيهه ته، استاد جو حڪم آهي ته ڀرائو پيسو عمل جو اثر وڃائي ٿو ۽ سوا روپيه ڪسان مٿي امان ڪي اصل حڪم ڪواهي! (آتا ڪوسي مان ڪڍي هٿ مٿي ڪري) هي وٺ پهريا پيا،

واڻياڻي - چنگو اهو ڏيان ٿي لهمجي جو ڪرڪي،

اڪرمي - مهيني جو ڪر هجي ها ته آڻ اصل ته وٺان ها، جو اهو ته گهر مهيني، ٻاهي مهيني ٻاڪو آهي ٽون هٿ سان ڏيس ته لهمجي مرضي،

واڻياڻي - (چر ڪري) چوڻ را جلد ڪر مهيني سس لڳي ٿي اچي، او هين لڪڙو هلوا وچو ته ته مڙس ڪان ماراندي!

(آتا ڪٽي لڪڙو ايه گهڙيه ڏي وڃن ٿا)

چوڪرو - (ڪلهي) واه استاد، ٻارهين آنا ته قبيا، ون ڪي جماعت خوب، پر پٽا ٽوڪي خبر ڪٿي ٿي؟

اڪرمي - ٻابا! جهڙا گهر ڪان ٻاهر اسين اڪري اها ضرور سس جي ستايل هوندي ۽ ان ئي روي الهن

پنهنجي واپس ڪرڻ جو اثر به خوب پيو آهي (ڇرڪي)
پر هاڻ ڏس، هو سامهون شاهوڪار زال آهي ڏٺي مٺي به
آهي، ڏسڻ ۾ اڇي ڳوري عشقباز آهي؟ ضرور مون
اهي ڳالهيون ٻڌندي ڏٺو هوندس.

(اڳتي ۾ زال سڏ ڪري ٿي)

زال - اي اڄومي، بابا هيڏي اچ!

(اڄومي وڏي در تي اچي ٿو)

اڄومي - (پنهنجو واهه ڪمان) سينباٽي هٿ هيڏي ڪر!

(سينباٽي هٿ آڏو ڪان سامهون ڪري ٿي)

اڄومي - اڙي ٻالڪا! تون تي ٻڌام ته، هٿ
ڇا ٿو چوي!

ڇوڪر (ڏسي) استاد جي، هٿي ته ڏسڻ ٿي
ڏسڻ جي طلب لڳي پئي آهي!

اڄومي - (هٿڪي ڇمڪ ڏئي) هٿ ڏيري ڪي!
اٿين پيو ڏنو ته لاهور آهي (سينباٽي ڪي) هاڻ سينباٽي
ستارو چوي ٿو ته دل گهري ٿي ۾ گهر جو مالڪ
ٿو وڃڻ وڃي ...... مگر خير ... ڪجهه فڪر ڪرا هي
(ٿورو ما تعويذ ڪيئي) هي پيالهن ۾ پڏي چڙ،
پر تي روزانه ٻاٽي ڏيندي وڃ؟ سمر چانڊوڻ جو الي
لڳي ڏيو ته لاءِ چڙهندي وڃ، ۽ سائين چار ٻاٽ روزانه
دريا لال ۾ مٿس [مڇي] ڏيو پا جو ڪاڏو ڏيندي وڃ
پوءِ ته فڪر ڪو، هر ڪو ٻڌون جي خاڪ!

سيٺاڻي [مرڪي اٺ ڪري موڙو ڏيئي] هيءُ تہ
الٽي، سو نہ مڃيو سون، ٻہ ٻار ڪان اڳي اهو ڳوليا
اٿئي ڏورانهن ٻيو اٿيا، پنھنجو رنگ انهن جا الٽي؛ سوا
روپيہ تعويذ جو، بس وٺ ھي سوا ڇهہ روپيہ.

نجومي ائين آهي نجوم جسا چٽي ڏيندس ڇا؟

مائي صاحب! اهي سڀ ڪان اول، تعويذ تہ وٺون اسين
تہ وٺ، ڇاڪاڻ جو ٻيڙو ٻيل وڃي ٻار ڪرڻ سو اسان
کي استاد جي حڪم موجب ائين آهي ضرور وصول
ڪرڻا آهن!

مائي - ماريا تون تہ ڏکو مڃيل آهين، وٺ پيلا هي
ائين آهي،

[ڏور سان هٿ کي هٽي اندر هلي وڃي ٿي ۽ ٻئي
ڪلمدا وڃن ٿا پردو ڪري ٿو]

پردو چوٿون - نجوميءَ جو گھر

[نجوميءَ وٽ ٻالڪو گوڏا کوڙي ويٺو آهي]

نجومي - ڪلهہ کي ٻيو ٻئي ۾ سور، اڄ آهي ڪچهري.
اظهار اڪري ٻالي سبق زباني ٻڌايانءِ،

ٻالڪو - فرمايو استاد!

نجومي - چوگرد ٢ ... ... ڪورن ۾ وچور
آهي، جنهن جو هڪ ڏسيو آهي اڪي ڇٽيو آهي
انهن جي فتح، مگر ڪنهن ڪنهن کي ڇٽيو آهي تہ
تہ اڳيون ليکي پر دل تہ لاهج، فتح ٿي اٿئي.

ٻالڪو - پر استاد، جي چاو ٻڌج ڳڻو ڳنڊ، ٻچن
نه پوءِ ضرور هڪڙي کي شڪست جو نه چئبو.

ابوجهي - هٿ ٿوري ڪي، اون نه ڪو ڳالهه لڳو
پيو آهين؟ چڱو ٻڌ، ڇئين اهي اسڪول جي دروازي
تي وڃڻ، چوڪرن کي ملندي سوڪل، ڪين ائين
ٿي چئبو نه اوهان جا ٻچڙ سخت آهن پر اوهين پاس
ضرور ٿيندا؟

ٻالڪو - ٺيڪ آهي، ٻيو ٿورو هوندا تہ پڻ چورا
انهن کي سخت سمجهندا هوندا!

ابوجهي - چپ ڪر گستاخ، اهڙا ڳيا چورا ۽ تون
ٿئين وڏو جوان! (موڪي) اهڙو قابل تو ٻچن تہ
پلا ڏسو سمجهو هٿ،

چوڪرو - ٻر اوهان کي ڇا سمجهي هٿ ڏسان؟
ابوجهي - (آڪڙ مان) جنٽلمين!

چوڪرو - اڇا جنٽلمين صاحب! (کلي) اهڙا نہ
ٺيڪ آهي نہ اوهانجا اهڙا ڪپڙا کيسا خالي هوندا، پر
جي اوهان کي ملڪ جو والي نہ سڏيو نہ خرچي ڪاله
ملندي، چڱو صاحب پڙهو،

” صاحب بهادر! اوهان آهيو سخي، پر زرا هٿ
ٿنگ رهيو ٿو، جنهن ڪري دل کولي خرچ ڪري
نٿا سگهو، اوهان جي مدهن تي ڪو جواب ڪري نٿو
سگهي پر ٻر پٺ دشمن گهٽائي: اٿو، مگر ڪو خيال نہ

ڪريو اوھين ٺڪي ضدا رھو؛ دشمن پل پيا ڇانئي
ٻاٽين، اوھان جي آگوڻي کي ٻرواھ، اوھان کي ھن
کان اڳ ۾ سخت بيمارين ٿيل آھن مگر عمر وڏي
اٿو، مگر سنڀالجو، ڪير مٿان مٿي ھرگز نہ کائجو، !
ست و ر ھين جي عمر ۾ جوڪا سخت بيماري
ٿيندڙ ان جو علاج دل لائي ڪجو بيرواھي نہ ڪجو،
پوءِ اميد نہ عمر اسي پڄاڻي ......

استاد - ھت ڏيوي! ڪي، ٻہ معاش لون سڀ
اڳيئي سڪل آھن، (اڻ آھہ ڪيڏي) وٺ ھي،
اٿتر و گھٽو ٿيو،

ڇوڪرو - اہ صاحب ! اسان جي ٿي ھڪ
د ويہہ آھي،

ڀوُمي - (کلي) اڄ اسان اڻا خامي اٿئي، اڙي
ڇوڪرا، اھين ھت ڏيکاريندڙ جنتلمين جي ڪيسي
۾ ھڙوندڙن روپہ جو زيور آھي، سو سڀ روپہ
ٿوڪي ڪتان ڏيندا ! اھين ڪان چار آنہ ملندي نہ نہ
لڪ ڪٿي!

(ٻئي کلن ٿا، پردو ڪري ٿو)

گـــذارش

اڇوتي ۽ ٻين، ڪمزورن ۽ غريبن وارن انسان جي قوم کي اپاهج ڪيو آهي، سندن ايمان ۽ دولت تي جيڪي ڌاڙا هنيا اٿن سي ڪنهن کان مخفي نه آهن ضرورت آهي ته قوم کي موثر نموني ۾ هنن جي صحيح حقيقت کان واقف ڪجي ٿو.

انهي مراد سان هي ننڍو ڊرامو لکيو ويو آهي جو جيڪڏهن اسڪولن، کيڏيو ويندو ته ٻ ڏسندڙن جي دلين تي چڱو اثر وجهندو.

ڏيپلائي

نوٽ:- هي ناٽڪ اسڪولن ۾ کيڏڻ لاءِ لکيل آهي جنهن اسڪول ۾ کيڏيو وڃي اهو اطلاع ضرور ڏيو وڃي ۽ ڪي ٽيڪنيڪل خاميون هجن ته انهن کان به واقف ڪجي.

(٢) مصنف جا ٻيا هيٺيان ناٽڪ ۽ اسڪولن ۾ کيڏڻ لائق آهن:-

سچائي موڙي ٠-٣-٠ اور جهان جو پٽ ٠-٤-٠
شاهدي ٠-٢-٠ ڪانگريس ناٽڪ ٢-٨-٠

مئنيجر عبرت حيدرآباد سنڌ

قلندر جو هندورو

ڏيپلائي

قلندر جو هندورو

(١)

اڄ ڪلهه جي نه، پر چوڏهن سالن جي سچي ڳالهه آهي، ڪن ٻين ۽ هـڪ ٻيبي صاحبه تي گذري آهي، جا نيڪ هئي ۽ وليائي هئي، ڪن سببن ڪري هن جي شادي ٿي نه ٿي سگهي هئي انڪري ڪيس ” قلندر سائين “ ڪري سڏيندا هـوا، هـن جـي وفات بعد ٻين صاحبن کي خيال آيو ته مردن جو ايمان ته اسان ٻاهر ٻيا ٿين واڳ ڪيون، پر هڪ ته انهن مان پيدائش گهٽ ٿي ٿئي، ٻيو ته اهي وڏي وڃيو ڪنڊهن ڪنڊهن وهابڙن جي ور چڙهن.

انڪري جيڪڏهن انهن جي عورتن کي ڦاسائڻ جو ڪو مضبوط چارو هجي ته چڱو، جو هڪ ته پيدائش گهٽي ٿيندي، ٻيو ته انهن جي وسيلي مردن کي به ڦاسائڻ وکي سگهبو، ٿيون ته سيدن حسن جي پيار ۽ سيدن بلبل جهڙي گفتار مان به قلب کي قرار ملندو وڃندو.

انڪري ٻيبي صاحبه رحمة الله عليها جي هندوري کي ڏٺي لاءِ مدائب واري درجو ڏنائون، مشهور ڪيائون ته حضرت قلندر سائين جو روح روزانه هتي اچي ورائي اندروز تيندو آهي سو اولاد ماڻي جا سڌ سٽيندو آهي، سيدن مرادون پوريون ڪندو آهي

۽ ٻين گهوڙي وارن کي ٻڌ ڏيندو آهي، جنهن مراد واند کي سوال ڪرڻو هجي سا هندوري ۾ لڏراو رکي حضرت قلندر سائين کي حاضر ناظر ڄاڻي ڪيس سوال ڪندي ته پڙاڏي ٿار،

هندوري جي ٻاري ۾ حضرت قلندر سائين جي گادي وڃائي ان کي وري ٻه ڀيڻه کي مرداڻو نالو ڏئي حق بخشائي وهاري ڇڏيائون، (ان جي وفات بعد هاڻي وري ٽين ڀيڻه کي شادي کان محروم ڪري حق بخشائي قلندر سائين اڳيان ٽيون ٻڌايو اٿن)

(٢)

هاڻ سو ڳالهه لي ڪٿي سون ته ٻارهين جو ميڙو هو، مريدن مريدياڻين جا انبوه اچي گڏ ٿيا، مراد اوطاقن ۾ ۽ مريدياڻيون اندر، حضرت قلندر سائين اڳيان پيو گاديءَ لي ونڌل هو، سيڪا مراد واند هندوري لي ٻيهر سوال ڪري ۽ ٽيڪس (لڏراو) پڻ ادا ڪري ته هڪ مائي او چتڪار ڏئي هندوري کي چهٽي چوڻ لڳي " جئن پير ڏٿا المان، تن مان هڪڙو موٽائي ڏي!"

هن مائي جا ٻه ڄڻا ٻچا هوا، جي ٻئي هڪ ٻئي پٺيان وفات ڪري ويا هوا، مائيءَ جي چوڻ جو مطلب هو ته اهي مريدن جا روح سڀ وڃو ٿا پئي

جهان ۾ ٻيو صاحب جا ڏاڏا سائين قلندر وٽ ڪڏ ڏئين
هاڻي منهنجا ٻچي ٻنهي جي ڏاڏا سائين قلندر ڪٿي قبضي
۾ ڪيا آهن، ان مان هڪڙو ڇو نه ڪٿي موٽي ڪري
واپس ڏني!

مائي اهڙي نه درد مان اوچنگارون ڏيئي روئڻ
لڳي جو سڀني مريدياڻين جا هانو ڦسي پيا، ۽ حضرت
ڏاڏا سائين قلندر لعل ٻيو فرمائڻ لڳو ”مائي خاطري
ڪر، تنهنجا ٻچي توکي ملندا! تون ڪا به ڳڻتا نه ڪر!
نه خليفياڻين مان هڪڙي چيو ”مائي! ڪشادي دل
سان انتظار ڪر. نه قلندر تنهنجا ٻچي لال الله سائينءَ
کان زوري وٺي توکي واپس ڏيندو!“

مائيءَ جهٽ ڪٿي ڏهي تون جي هندوري ۾ رکي
نه خليفياڻي لعل ايءَ فرمايس ”مائي! جهڙي پڪو
اطمينان ۽ رکي نه!“

مائيءَ کي ٻڌي جي نه پرواهه هئي ڪالهه، ان وقت
کڄ مان هو ٻيا ڪسٽم ڪڙس پر ڪ جي خوب چالدي
آڻيندا ۽ وڏي الفع سان وڪڻندا هوا' سو جهٽ ٻي
ڏهي ڪٿي، حضرت ڏاڏا سائين قلندر لعل ٻنهي جي
قدمن ۾ وڪيائين ۽ ڏاڏا سائينءَ خاطري ڏنس ”اڄوڪو
هو سامهون هندوري ۾ ڏاڏا سائين جو روح مبارڪ
موڪي پيو پڪ ڏني نه. مائي ٻڌڻ سان آهي، سا
هيٺ ٻه ٻڪ ڇڏيندي نه ان سان ٻيڙ ٻيو ٻه، پر اڄان
سائينءَ جي درگاهه تي ۾ انتظار ڪجي!“

(٣)

ھي ٻُڌي الھي ماڻھو جي اُن عزيزاڻي ۾ ھندوري
مبارڪ کي ٻاڪر ڀائي چوڻ لڳو " جيئن ٻڌو! ھڪڙو
ٻيڪ مولوي ۾ ڏي ، اڄ ۾ لنڊن جي خلقت جي ڏيڏ
آھيان ، مڌھڻا مانت ھنڌ ۾ مولوي خير محمد نظاماڻيءَ
کي گاڏين جي ڏمر پڙ ۾ ويٺا آھن ، جو اوھان ولھن جي
برخلاف ٿو لکي " انھن جيئن ٿيو اوٿي جي ھندوري
کي وڪمائن ، اِي ٿيو قلندر سائين نمبر ٢ جي قدمن
کي ، ٿئون ٿيو ڪيڏي سيد کي شاھد ڪري ڏاڍا
ساليءَ جي درگاه لاءِ ڪيڏي ڪنسي لمبر ٻڌي
۾ وڪمائن .

سيدي جو واه واه ٻڌي ويٺو ۽ چيائون " ٻڌو
ته مولي ٻاڪي ڪڏھن ، حلال جي ڪمائي سڀائي
کي ڪري ! "

اِي ھڪڙي حامد ڀائي چوڻ لڳو " ھائو! حلال
جي ڪمائي اُھي ۾ ، مڙسھس ڪاني لا ٻڙ ۽ وشولون ،
اھا ٿي حلال ! "

ته اھڙن مجبورن مان ھڪڙي چيو " چوڻ حلال
آھي ، حضرت امير خسرو جي چاليھي ڪيڻ بعد
ھرڪا ڪمائي حلال آھي ، اڄھو اسان جا رپيڻ جاکمو
واڙا عمراڻي ، شاھ ڪھراڻي جا ٻناڙ ، مڙمڪي جا مڙمر ،
واڳھ ھيءَ جا ڪوسا ، اجي سر جا چالڻ ۽ ، ڪيچ جا سمان

۽ پيا ڪمائين. مريد ڏسندو سنگهر کي سڄ ڪري خوب چوريائون
ڪندا آهن ۽ ڏاڍا هٺندا آهن. ٻڪر يا ٻڪر جو چالهو ڪين
پهد اهي سڀ حلال ڪري ٿي ويندا آهن؟"

ٻي عورت چيو "بيشڪ، بيشڪ! اڄڪلهه وڏا ٽڪاڻين
ڏسو، هنن جا مڙس ڳهڻين تي ڪپتون ڪندا آهن،
ٻڪر يا ٻڪر ۾ انتو وڃاڻ انهن چالهي جي ڳوڙي ڏي
ڏاڍ ڪندا آهن. ٻوڙهون ٻه ٻيا ٻڪر ڪاڻ ٻئي سنڌن
ٻڌون ٽپري چڱ ٻندا آهون ۽ ته وڏا وڏا وڏ هوندا
آهن!" (۽ سنڌن ڪنڌ تي مسلمان نڀڃهون ڏيڃهن
ڏيوالي ۾)

(٤)

اتي مريدياڻي لمبو ٿي ڪن ته منڙي آواز سان وڏي
چيو "چمن ٻئر! سڀ ٻڪ ورهائي ته چڱ جاڻو، هڪڙو
هن ٻندي کي لاءِ ته رکجاڻو، آڃا ته ٻوڙهي جي زال آهيان
سو ڪ جو ٻڪ ٻون سان هنڌر اي ٿهو ٻئو ڪڙي، سو
مونکي ته اڃ شوراڪ صرفو ٻڌائج، منهنجو ٻچڙو ڏڍهنجو
چالهو ته، ٻر وڏو اڇي ڏيندو!"

گادي امڻن سائونه چيو "آمين! آمين، مائي!
لوکي ته ڳهڻن ووهڻن ڪان وڌي حمل ته ڪوڻ ٿو
ٿئي ته؟"

مائي اکين ۾ لڙڪ آڻي چيو "هاڻو چڱا!"

ڏاڏا سائين چيو "ته بس، ٻچڻ کو ته قلندو سائين
لوکي لو سه ٻڪ ڏيندو."

سڀني چيو ”آمين! آمين!“

هاڻي ته پڇون ٿا وڏي آئون، ”جي سائين! پٽ ڏيڻ وارائون ووهين جون ٻه ٽڪليون آهن ٻه اولاد لاءِ پيشون سگهون، پيون نه گهون ٿيون ٻٽ، ٻه اسان کي نه، ڏيئرون ڪٽي بخش، نه قبيلن ۾ نه شڪ جون!؟

ڏاڏا سائين فرمايو ”ڏيئرون اوهان کي مليون، ٻه ياد رکجو، انهن جو سنگ اسين جنهنکي چوندا سون تنهن کي ئي ڏجو!“

ماڻن جواب ڏنو ”جيڪين ٻيو، پاڻهون ئي اوهان جون ٿينديون. اوهين نه سگهيون چئو، ٻه اسين نه ڪين ٻيو صاحب جون ٻڍڙيون ڪرڻ لاءِ نه تيار آهيون!“

پڇيائين فرمايو ته ”بس، بس؟ ڏيئرون اوهان کي مليون، ٻه ڳالهه ته ٻڌو، اوهين نه پائڻ وارين ٻيون جون مريد ٿيون آهيو ان؟“

ٻنهي جواب ڏنو ”هائو سائين، ٻو انهن نه اولاد نه ڏنو، انڪ هئين نه توهان وٽ آيا سون نه!“

پيءُ ڏاڏي چيو ”چڱو انهن کي اوهين مڙيو ٻلي، ٻر اوهين اولاد سميت مريد ٿيون اسانجون سڏائجو، بابا، مريد ڏاڪ، سوا لڪ!“

”قبول! قبول! قبلا قبول!!“ ٻنهي ڪي آواز ڪ چيو.

اِن هڪڙيءَ مائيءَ چيو ”سائين، اوهان جي فلاڻي خليفي جو جوڙو پٽ سڪرات ۾ پيو آهي، ۽ ٻيو ڪوئي ڪونه اٿس، سو دستگير کان ٻچي اهو بچائي ڏيو“

قلندر سائينءَ ٿورڪ ڏيئي چيو ”هو ايئن! مائي اوهان هميشه ٿي ايئا پو ڳڻيو! اسان وٽ ته ڪالهه شام جو تار به اچي ويئي؛ ته تار ۾ آهيان ڪا واهر ڪريو!“

مايون چرڪي چوڻ لڳيون ”سائين پوءِ؟“

حضرت جواب ڏنو ”پوءِ وري ڇا، مريد کان هڪ ڪوتاهي ٿي ويئي، جو تار ۾ لنگر جي خرچ لاءِ سو روپيه مني آرڊر نه ڪيائين، بابا! اڄ سندس ساڻ، وڃ فيض ساڻ، سڀئي دعا پئي ڪريو!“

مائي رڙ ڪري چيو ”سائين! اهو ته مريد وڏو ويساهه وارو آهي، اوهان جو ڏن ڪندو ڪو نه!“

پوءِ صاحب جواب ڏنو ”ها بابا، سو اها ته اسان کي به پڪ آهي، پر ڇا ٿيو جي اڳ ۾ ڏنو هو ته وڏي پڪ خرچ ڪري تار ۾ مني آرڊر به ڪري ها، پر خير، اسان ته ساري رات قلندر ۽ دستگير کي ورهون ڪيون آهن، اسر جو اولياءَ پڪ ڏني ته مڙس هو ته عزرائيل جي حوالي، پر اسان ڏيکاريون روح ڪئي آيا سون هاڻي بابا! مريد ڀلاريون! ڪوٺ وڃي ڏسجو ته خليفي جو پٽ مرڻ کان پوءِ وري جيئرو ٿيو يا نه!“

سيٺ چيو " صدق ! صدق ! صدق ! بيشڪ دستگير اهڙو ولي ٿي ويو آهي ! ان هوندي به مون کي پڪو يقين آهي ته :-

ٻڌ لڱين لنگهيو اچي وڃي مون دامن دستگير !
آءٌ پيس پاتال ۾ موالڪي اڪارج ختم ٿيو ! "

انهي بعد هڪڙيءَ مائيءَ پٽ جو سوال ڪيو ۽ ٻيءَ ڌن جو ۽ ٻين اولاد جو ۽ اڄوڪي ڪچهري ختم ٿي . باقي درخواستون شام جي اجلاس ۾ پيش ٿينديون !

(٦)

مڙو ٿلو ، سانت لڳي وئي ، مريد پاڻ ۾ سيٺ جا سچي وات چپ ڪري هليا ، ته " اسين وڃاسون جهوليون ڀري اسان جو قلندر سڀ ڪم پورو ڪري ! "

ٻيو ڏينهن پهتو ته پوڙهن مبارڪي پيڙائون ٿي دستگير ۽ قلندر جهڙن خليفي جي جوان پٽ جو روح حضرت عزرائيل کان کسي آيا هوا ، سو ته وڃي ٿيا ملڪ عزرائيل کسي ويو ، ۽ جوڌو جوان ٻچڙو جي والدن کندي وڃان ڪيس جدائيءَ جو داغ ڏيئي هليو ويو ، اهو هڪڙو سوڳ ته سڄو ٿيو ، ته ٻن مهينن بعد مائيءَ لمبو پوڙهيءَ ۽ ٻيءَ جا ٻار ڄاوا ، قلندر جي دعا سان ٻنهي جي پيٽ هٿي سو ٻن ساهڙن الهن لاهه وڳا ٻه سبائي چڱا ڀلا هوا پر ٿورو ساه ڄاوڻ پٺيان ڪي ڏينهون !

مريد پاڻي لمبو ٿيو ، ۽ ٻئي مريد پاڻن لمبو ۴ ۽ ۵ جو پيٽ سان ٽنڊو لٿو ، اچاڻ خرد پر مرو ڳرو سڙندن

مؤمن جي طاقت به چٽ نظر اچي، جنهن دوائون
ڪانئن ٿين موڙيو اکيون سو چهرو به چٽ!

مرشد پاڪ نمبر ستين جو مؤمن جنهن ڏانهن ڏاڍي ۾
هٿ وجهي ان ۾ اهو تماشو ٿيو نٿي ته پاڳ ڏني ڏب ڏ.
صوري مان رب، جنهن ڪري ٿورن کي سڏ ٿين ٿڙن ٿي
ٿونا، پيلا ٿين جن جا پٽ ۽ ٿونا، سي ڪٽن ٿو ٿين
ٻئي ٿان ٿونا! هي حال ڏسي مرشد پاڪ نمبر ٦ کي
پڪ ٿي ته قلندر جو هندورو مواکي پٽ ڏني سو ته
ٿيو موڙيو سندي ٿو ٻڌائي، سا ٿورڙي ٿيندي ڪٽڻ جا مڳا
سازيندي چالهي جي گوڙي، پيندي ٿير صاحب
جو لکو، بلند آواز سان

لا اله الا الله،
الهي ڏاتي دي ڪا دوگاهه

جو ٿور هٿي ڪري وضو ڪري وڃي مصلي اپني نماز
پڙهي سجدو ڪري روئي چوڻ لڳو
"اني وجهت وجهي للذي فطر السموات والارض
حنيفا وما انا من المشرڪين!

يا الله! مون پنهنجو منهن وري ڪان هٿائي تو
هڪڙي جي در ڏي جهڪايو آهي جو آسمان ۽ زمين
جو خالق آهين، آئون اقرار ٿو ڪريان ته اڪيلو
ڪلهين ته ٿهڙي در کي ڇڏي ٿين جي دن لي
ڏ ڪا ڪٿي ته وٺندس، ڪلهين ته ٿين کي سوال ته

ڪندا آهن، ڪڏهن ته انهن کي پنهنجي خزاني جو
مالڪ ٿا سمجهندا آهن، ڪڏهن انهن کي پنهنجو ڪمو
بخشيندڙ ته سمجهندا آهن، اڪا ڀاوهين ڪندا آهن،
اڪي خطا، اڪا چالٻا ڪيا ڏيندا آهن، اڪي ونون
ورهائيندا آهن! اڪي تو ڪان سواءِ ڪنهن کي هڪل،
حامي سمجهندا آهن!

تون مونکي پنهنجو لطف ڪر ۽ مونکي پنهنجي ٽي
پاڻهپ ۾ قبول ڪري سگهين ڪوڙين ڏکين کان ٻچي
نياز پناهه، مونکي ٻاڪ لي پرورو ڏيڻي انهن سڀني کان
بي ڊپي پناهه،

يا الله، منهنجو هٿاڻي اڻو ٿي عقيدو آهي ته
پڪ ڪمو تون ٽي بخشين ٿو، ٻئي ڪنهن کي ڪا به
طاقت ناهي، تون مونکي پنهنجي فضل ساڻ ڪو
جيئن جاڳڻ جو پت بخش! آمين!"

(۸)

تو مهما ڪلر يا ته ماڻهه جاڻو پئٽ، نالو رکيائين
"الله ڏاتو" پير صاحب جي خليفن سڀڪندي
آڻي، چئي "امان! هي وڏ ڪڏهن ولي ڏيو ڪريان؟ الله
ڏني ها ته ايترا ڏهين ٽي، ڏني ها نالو رکيائين" پير ڏاتو" يا
"قلندر بخش"! ماڻي ٽهڪ ڏيئي چيو "پير ۽ قلندر
ڏين ها ته فلاڻين کي ڏين ها، مونکي ته ڏنو
به آهي هڪ الله ۽ نالو به رکنديس ان جو ڏنل، خيرالدين
به ڪنديس ان جي نالي تي!"

خليفائي اوور سمجهي ويئي ته جهٽ ٿهڪ ڏيئي
چوڻ لڳي، " چڱو جيئن وڻئي تيئن سمجهو، ته قلندر
جا پنج رپيا نه ڏي! "

موحد مائي مدهن لال کي چيس " اهي ايمان
کان وڃي ويٺ، جنهن قلندر ڏنو هجي، مون کي نه
الله پاڪ ڏنو آهي، مون ان جي نالي تي اڄ تائين
صندس پاڪ گهر جي اڏاوت لاءِ موڪلي ڇڏيا آهن "

خليفياڻي چيس " اهو مسجد شريف ۾ ڏئي سو نه
چڱو ڪم ڪيئي، ته قلندر جي چڙي ڪري. ڏي پنهنجو
ڪپي ان جا پيسا، هن لال لکان گهوري گهٽي احسان
ڪي ڏي! "

مائي چيس " اهي گهڻا ڏينهن ڪيئن ڪم ٿيو ڏيڻا
قرآن، هاڻي اهو نڪتس مون ونئان الله بعد ليو
سمجهو، جيئن گالهيءَ جي حڪومت ۾ لوڻ جو
نڪتس! "

الي خليفياڻي مدهن لال ڪري چيس " آءُ ڪلي
پنهنجي مانڊ ڪري ان نه توني وڏ اڏي پنهنجي وڃين؟ ڪلپ
قلندر جا پيسا، اي نه، قلندر اهو ڪم سڪندو جو ياد
رکندين! خير الله ئي لي، قلندر کان جهڪي ڦريا،
سي ڦريا! " مائي به لال تي چيس ته قلندر کي ڪهڙي
طاقت آهي ڪجهه ڪرڻ جي؟ سڀ طاقت
الله پاڪ کي آهي، اسان اهو نگهبان آهي، جهڪي

اهو ڪنڌو سوڙهو ٿيندو پيو ڏسجي ڪـسي سنڌس
ڪارڪنن پر دست اندازي ڪرڻ جي طاقت ٿـي
سگهي ! "

خليفي کان ڏڍو هٿي اٿـي ۽ چوڻ لڳو " ته ڇا
تون ڪين ڏيندين ؟ "

مائيءَ جواب ڏنو " بلڪل نه ، هرگز نه ! "

خليفي چيو " ته ڇا يـاد رکـ ! قلندر انهيءَ
ساڳئي مان اٿي (عشق صادق) ڪري ڪان اچي ، ٿـي
اهو جوڙو پل ڪارائي ماري ڏيکاريندو ! "

پوءِ مائي يڪدم چوڻ لڳي " هـا ، هـا ،
ادي هي ڇاٿي چوين ، پري تڪ پٽ ٿي اچي ، هان
وٽ هي پنج روپيا اسان توهان ڏيان ، " خليفي ٿـي
ڪنڌ کي لوڏي ڏيئي چوڻ لڳو " بس هاڻي جيڪي
ٿي ويو سو ٿي ويو ، قلم جي ليڪ ٽاري ويئي سا
ٽري ويئي ! "

مريد ڀانئيون ٻڌن ٿي ڪري چوڻ لڳيون " ادي
اٿين نه ڪر ، قلندر ۽ دستگير ته لوح محفوظ جو لکيل
به آسمان تي چڙهي واهي تا سگهن هي ڪهڙي وڏي
ڳالهه آهي ، ها ، هي پيا پنهنجا ، ويا ڪنا هڪـاريءَ جا به
وٽ ، ڪڪي ٿي هت ڦـري ڪيس دعـا ڪري
وڃ ! "

ڏهه روپيا ڏسي خليفي به ڪچهه ڍري ٿـي ۽

چوڻ لڳي ”بس، ڇا ڪريان، پر اوهين اٿيون ڇڏيو
تڏهن لاچار ٿي قبول ڪريان، پر اوهان جي ٻچن
ڪاڻ ونندس، ڇوڪري ٻار هٿ سان ڏني ! اوهه
ڪري ته پره ڪٿي قبول ڪندس“

محمد ماڻهو طوش مان چيو ”آءٌ ! هي اڳ ۾ ٿيو
ڏيندس، ڇڏن پر تو به ڪندو محمدي ته ٺهيو، موٽڪي
لمهنجي ٻٽن ٻارڙن جي ڪاٻ، پروان ڪاڻهي، تو جهڙو ٻين
ڪنهن ٻين نڙيون ٻل ٻهڪون ٻڪن، موٽڪي ڏاو ٻه الله
سائين آهي بخشي ٻهائي بس اهو ڏيندو، قلندر کي
ڪهڙي طاقت آهي سندس وار وانگي ڪرڻ جي،
هي ٻوڙوف ماڻهون ٻل ٻهڻون تو کي مڃيون ڪن،
پر آءٌ ته رڙ جا ٻڪ ٿي مٿون لي و جهان، ٺولي لاهي
ٻيٽي ٻٽ، تو کي ! موڪل آهي ته لمهنجي مرشد ن
کي ٻ سندس ٻان سڃيڻ موڪل آهي، وٽن سا
ڪندري اڇاڻن، مهنجي گلاب جي گل لئي اهي
لڱهڻن جا هٿ آهن جنهن ابراهيم کي آڙاه مان بچايو
جنهن نوح کي طوفان ۾ بچايو، جنهن مٺي مصطفيٰ کي
غار ۾ پناه ڏني لاءِ سڀ مهانسڀ جي خلقن کي الله و ڪيو!

مهنجو لڏوانو ته هي الهيءَ سو ڪٿي وڃي ٻسوڙن جي
ٻوٽري ۾ و جهو، انهن ڇٽي جو ڪٿوري ٻاد و اچلا پالينس
ته سڌ و خليفائن جي مٿون لي !

(٩)

خليفاڻي ٻڌندي ئي ٻاڪارا ڏيندي هلي وئي ، مريدياڻين کي پڪ ٿي ته پير ، مـائي آڪهه، سميت چيت ، پر مائي جو ٻيٽ خوش خورم آهي ، ٻيا ٻه ڪيترا ئي ٻار اٿس .

۽ مريدياڻي لئير ٻهرين جي ٻي ٻ. ڏيڻه جاڻي ٻوه اولاد ٻه ختم!

مريدياڻي لئير ٻيڻه جڻون لڳـو لڳـه چـار ڏيڻون چاٻون ٻوه جم ٿي ٻس !

مريدياڻي لئير ٿمڻه وري حمل جو مڻهن ٻه ڏ ٿو!

مريدياڻي لئير چو ٿمڻ جو مڙس ٿورن ور هڻن الله ٻما اولاد جي مري ويو ۽ لئير ٻڌڻڻه جو مڙس هميشه لاه ڪدڙو ٻمڇي ويو !

مريدياڻي لئير سڻن ٻيمتاڻين آسـودي اـه ٿـي جيستائين مرحد مائي جي صحبت ۾ اچي ٻڻن ڪورڻ ڏڻن ڪان مڻهن مورڙي هڪ سڃي سائين الله ٻاڪ جي نياز مند ٿي ٿي .

مريدياڻي لئير الڻن ۽ الڻن مڙ سن سميت ٻما اولاد الوداع ڪري وڻون آهن !

ٿاولي ٻهاڻ ڪهرانڙ خلڻي جو اهو ٻيت ٿه چيت ٿيو ٻر ٻي شادي سان ٻ، اولاد ٿو ٿمس ۽ جو ٿس ڪهر جا ٿيڙ ٻه ڪٺي ڪي هلي وئي !

الله سائين ڳوٺ لي ٿو حمد جي اها پالوت سگهي
جو پيدا ان وقت پاڻ هٿين واري پارائي بدلڻ جا
سو سو اپت ويندا هئا پا اج هڪ به ڪوڙ تو وجي!

پر اڄا به ڪي ٿورا ٿورا اهي شخص، جن جون
دليون شرڪ سان ٽمٽار آهن پر جن جون زالون پڻ
سگورن جون خلوت ۽ جلوت جو محرم آهن.
پا جيڪي چاليهن نذرن جي وسيلي پاڪ بت پرن
تا ۽ پڻ اي وعب چمائيندا آهن سي، پر هن ڪاسواء
پڻ وقتن ٿي وڃي ٿورڦ پيٽي ايندا آهن. پر خدا
پاڪ جي فضل سان اولاد الهن جو به سترلدو وڃي
پيو.

دستگير جي
يارهين

ڊيپلائي

دستگير جي يارهين

(هي سنه ١٧٧٥ع جو ڳالهه سچو واقعو آهي ۽
تاريخ سلطنت خداداد تان ورتل آهي)

دکن جي صوبه ڪرنول ۾ نواب منور خان جو
راڄ هو، هو حضرت پير دستگير شاه بادشاه قادري
لاهوتي جو مريد هو ۽ مرشد سڳورو سندس هر مشڪل
۾ حامي هوندو هو، ڪابه تڪليف پهچي، ته هڪدم
مرشد سڳوري کي سڏائيندو هو، جو هڪدم دستگير
بادشاه ۽ پيرن وليءَ کي پڪاريندو هو ۽ بزرگ هڪل ۾
حامي ٿيندا هوا ۽ مشڪل معاف ڪرائيندا هوا پير
صاحب اندران مان مالا مال ٿي ويندو هو.

پر اهڙو مشڪل سڀ مشڪلن کان زور هو
جاڳائي ته اڄ نواب صاحب کي سلطان حيدرعلي کان
نوٽيس پهچي چڪو هو ته آسپاس جي صوبن اسلامي
اطاعت ڇڏي آهي اوهان کي به لازم آهي ته سلطنت
خداداد جي سايه ۾ اچي اسلامي اخوت کي قائم ڪريو
ته فرنگين ۽ مرهٽن جا پير هتان اسلامي ملڪ کان
پري ڪيون نواب صاحب جهڳڙن ۾ اسلامي
سڏ کي اوٽائي ها ته سلطان کانئس ناحق معمولي ڏن
وٺي ها ۽ سندس بادشاهي نه فقط قائم رهي ها
پر هو جهاد اسلاميءَ ۾ به شامل رهي ها پر نواب کي

اھو ذڪر ٿيو تہ آءٌ ڇو ٿو پڇان جو ماڻھن رھان اھو
ڪمال اڻي ڪيائون تہ.

فرد قائم ربط سي ھي او تنھا ڪجھ نھين

موج ھي دريا مين اور بيرون دريا ڪجھ نھين

(انسان تہ جماعت سان قائم ٿو رھي ھو اڪيلو
ڪجھ بہ ناھي ، جيئن موج جي طاقت آھي درياءَ سان ،
درياءَ کان ٻاھر اچي وڃي تہ ٻوڙ ڪجھ بہ ناھي)

ھن ھڪدم مرشد سڳوري ڏي ماڻھو موڪليو.

(٢)

مرشد سڳوري اچڻ سان ئي جلال آواز ۾ چيو
” نواب ڪھڙي پرواھ آھي ، اولياءُن جي برڪت ؟
توجہ سان تنھنجا ھر مشڪل معاف ، مدعي دو
دشمن مقھور! “

مڇڻي آمين چيو

ھاڻي مرشد زبان فيض نشان مان ارشاد فرمايو تہ
” بابا! ھيءَ مصيبت وڳوران ڪري ٿي اچي جو تو
ٻارھن سال ھڪ دفعہ حضرت دستگير بادشاہ جي ٻارھين
ڪانہ ڪئي ۽ دير ڪندي ھئين ارزن جي ديگ دير سان
اُٻرندي آھي ، ان ڪري مون کي واسطو ڏئي حضرت
سڳوري ارشاد ڪيو تہ نواب صاحب کي چئي ڪر
تہ اسان جي وڏي ٻارھين ڌوم ڌام سان ڪري تہ تہ
مصيبت اچي ويندي .

ان ڪري اون ڪوا، ڏکو اسان ڪر فقط حضرت
پادشاهه پير جي ٻارهين اهايت ڌوم ڌام سان ڪري ٿا، ۽
ٿيهنجا پيڙا ٻار آهن لوڪ بابا خبر ناهي تہ دستگير
اهو مڙس آهي جنهن هڪ مائيءَ جي پٽ جندي جي،
جو ٻڏل پيڙو ويهن ورهين کان پوءِ اهڙي حالت ۾
تاريو جو منگٽهار دهل ڳچيءَ ۾ وجهي شرنائن سميت
حضرت پير جا مناقبا ڳائيندا جيئرا آيا!

۽ پادشاهه پير جي هڪ مريد کي منڪر نڪير
عذاب ڪرڻ آيا تہ پادشاهه پير قبر ۾ اچي ڪين ڏسي
ونڈش گرز ٻہ کسي ورتائون ۽ ليستائين ڪين تہ ڇڏيائين
جوستائين ڪاتبن دستاويز نہ لکائي ورتائون تہ مهنجي
ڪنهن بہ مريد کي عذاب نہ ڪندا ۽ (جيئن فرمايو
آهي مولوي محمد عثمان ڪوورواهي مرحوم) تہ هڪ
سوداگر کي پا پير جي ٻارهين ڪرڻي هئي ۽ ڪانهون
هڪ تہ آس پاس هندس سوري راهي ڪيڙو
ٻري ٻارهين جي ديگ رڌي لاهي رکيائون اها قافلہ
وارن کي ڪاراٺي ختمو ڏياري صبح جو الي ڏسي تہ
ديگ سڄي سر سان پوري ڀريل آهي سون اون ٿي اچ
دستگير جي اهڙي ٻارهين ڪر جهڙي شادي ڪري
جي هڪ هندو جي زميندار هئي جو ڪنهن اي هرلا
چڙهايائين (۽ پوءِ سندس منزل وڃي ڪورٽ آف
واردس تي پهتي) بابا! جهڙي سڄي ٻارهين ڪندان

اهڙي ماڻ مرشد ڪندو هو ته دکن جي ڌاڙهن ٻڌي
تو بغداد ۾!

(٣)

نواب صاحب جو گهر ٻاري ڪٿي ڏٻاري ۽ اهڙي
ڏ ٻارهين ڪمائين جو شهر جا سڀ ماڻهو سمت طعامي
سان نيازي پيا اچا ختمو مس ٿورو ڏيو ته حيدري
فوجون به نواب ڪان جواب لـه پهچي لـي اچي وارد
ٿيون ۽ قلعي جو گهيرو ڪري ويٺيون. نواب گهٻرائي
مرشد سڳوري کي اطلاع ڏنو جنهن چيو ته ٻي فڪر
رهو آءٌ بادشاهه پير کي هڪل ٿو ڪريان ته هو تنهنجي
قلعي کي چوڪي ڏيندو ۽ حيدري فوج شڪست کائي
موٽي ويندي.

مرشد سڳورو "يا شيخ عبدالقادر جيلاني شيئاً لله"
چئي الٽي ڪڙو ڏيو اندران مسجد جي گهر پهچايو ويو ۽ ٻان
قلعي کي ٿري هر هنڌ لي "يا شيخ عبدالقادر جيلاني
شيئاً لله" جو نعرو هڻندو "لوه جو ڪوٽ ڪري بنو
دروازو" چوندو ويو پوءِ دروازي کي سامهون اچي
ٻار ٻار الحق نعره جي ڏمر ٻڌل لڏو رهيو ۽ وڏي آواز
سان هي آلاپ ڪندو رهيو

تهڏهون تنهنجي اچي در تي مون دامن دستگير
آءٌ ٻمس پامال ۾ مونکي اڪاري سخت سير!

پير صاحب ازرکن کي هڪلون ڪندو رهيو

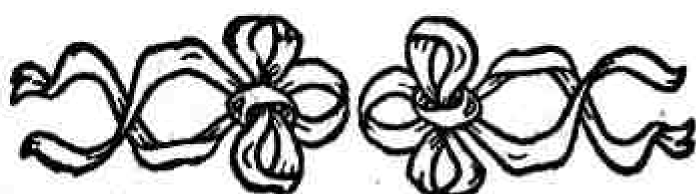
حيدر علي دروازه کي ڏسڻ کانپوءِ ۽ هو بزرگن ڏ
ڪا واهر ڪانه ڪئي اُتا ڀاڙهون آڏي آئي اُڪو
ڪتو. پر حيدر علي دروازه پهچي اندر اچي ويو
مسڪين شاه ولي جو پڳو سوسنڌ سنڌس ڏاڏي جي
قبر ۾ وجهي اڪو.

۽ نواب مندرو خان ۽ نهاري پنجاه لکن ۽ وڌيڪ
ڏيڻي جند ڇڏائي ۽ وري ڪڏهين ۽ الله ڪان سواءِ
ٻئي ڪنهن کي نه نڪا پائين!

بيت:-

پنهن جن جا ٻت ۽ ٻوٽا
سي ڪيئن نادر پٺي ڪان ٽوٽا ؟
ڪاوڙ جي لوڻ ڪيئي اڪوٽا
سب خيال خدا ري کوٽا
سچي وينڌين سڀجهه صباح
لاه ڏکيءَ ري ڪا درگاه
لا الہ ولا اللہ!

(هي ۽ ٻيا دلچسپ ذڪر ٽڙهو اسانجي اساول
حيدر علي " ۾ قيمت ٠-١٢-٠)

علماءِ حق جو شان

ڏيپلائي

علماءِ حق جو شان

(محترمه چنچل بيگم جي اردو مضمون
تان ترجمو ڪيل سان ورتل)

ارڙهين صديءَ جي پڇاڙيءَ ۾ فرنگي محل
لکنؤ جي مولانا ظهور الحق جي فضل و ڪمال جي
شهرت ساري هندستان ۾ هئي ، سڀئي علم جا
طالب هُن ڏي ڪشش ڪري وٽس ايندا هئا ۽
سندس علم و فضل جي دريا مان سيراب
ٿيندا هئا .

پر هي ڏينهن علمن جو امام عالم سڀني لوڪل
تي ڪار بند هوندو هو ، ڪڏهن ڪنهن امير وقت
اڳ وڃڻ وصول ڪري يا دعوت کائڻ لاءِ اتي ويندو
هو ، هڪ ڏينهن ۽ هڪ جڳهه ٻاهر نڪتو سڀڙ و وقت
تعليم ڏيڻ ۾ مشغول ، ڪنهن جي محتاجيءَ لاءِ خدا
تعاليٰ جي حڪم موڪلندڙ سو لهر ٿيندو هو ، ڪڏهن
ڪنهن ا. ايندو هو ته سندس لهجيءَ موجب سڀني
لاءِ دائم هوندو هو يا لکندي مشوره موجب " الله جي
رسول جي دعوت " هوندي هئي !

(٢)

اهڙي ا. هوندي هئي ته واقعي ڪان ڪيڏو هلندو
هو ، هڪ ڏينهن واقعي جا ٻاهرين رستي اچي ٿيا ؟

هن وٽ ڪو قرض ڏيڻ کان انڪار ڪيو، سارو ڏينهن ڏاڍ ۾ گذريو ۽ ننڍڙا ٻچڙا بُک گهاريائون ۽ ٿي سمهي رهيا، ٻيو ڏينهن به اهڙيءَ طرح گذريو، رات جو سڄيءَ جي سانت جي سبب ۽ ڪمزوريءَ سبب ننڍڙن ٻارن ۾ ننڍي وڃي چلهه تي چاڙهيو ۽ ايستائين مڇهس ڏني هلائيندي ۽ ٻارڙن کي لولي ڏيندي رهي، جيستائين هنن کي ننڊ اچي وئي!

ٻئي ڏينهن صبح جو عامر جي مارئيل صاحب ۽ اصحاب ٿي ويٺي ۽ جڏهن ٿي مولانا اشراق کان واندو ٿيو هن وٽس پهچي چيو "اڄ ٻارڙن جي فاقي ڪئي ٽيون ڏينهن آهي، بندوبست ڪر!"

(٣)

"ڏاڍ جو حال معلوم اٿم، پر الهي ڪان سواءِ ٻيو ڪهڙو بندوبست ڪريان ته مولا پاڪ کان دعا گهران؟"

انهيءَ جواب ڏنو "ته ڇا ٻيو انسان لاءِ شرط آهي ته؟"

"ته اوهان ئي ٻڌايو ڪهڙي تدبير ڪريان؟"

"نواب آغا مير عالمن جي گهڻي عزت ڪندو آهي، انهي وٽ وڃ، هو ضرور انسان جي مدد ڪندو!"

چنگو، چئي مولانا اوڏانهن روانو ٿيو.

علائقي اوت جي وزير اعظم نواب آغا مير جعفر پنڌو
ٽ اچ پهريون ڀيرو دفعه مولانا ظهور الحق جهڙو عالم،
رباني مقدس حويليءَ ۾ تشريف فرما ٿي رهيو آهي
سو اڳواڻ پوري مقدس پيشوائي لاءِ اڪيلو ۽ وڏيءَ
عزت سان اندر مسجد ڏي وٺي ويو. ادب جا هٿ ٻڌي
تشريف آوريءَ جو مقصد پڇيائين!

(۴)

حق جا عالم اڪي دودڪڙ چاڪندا آهن اڪي
قيد ۽ فريب، مولانا سڳون سڌو ساداڻ اکيون ۾
ٻڌايو ته "گهر ۾ ٽن ڏينهن کان فاقو آهي، واڻئي جا
ٻار هن روئڻ ٿي رهيا آهن اهي ڏٺا ٻيا هو وڏيڪ
ڪمدو نٿو ڏئي، ان ڪري پيئيءَ موالڪي ٿيو ڏاڍو
موڪليو آهي!"

نواب هي ٻڌو ته ٻيا ديو جي ٻاهر ٿالهون هزار
جي اهي قدمن ۾ رکيائين.

ڏٺي منهنجي وڏو جو ڏسي اڪي هن عالم ربانيءَ
جون اکيون ڇلڪيون، انهي دل خوشيءَ مان ڏڪڻ ڏڪڻ
لڳي، ۽ انهيءَ ٻي خاطريءَ لاءِ هٿ اپا ٿيا، ٻاڪ
ساڌي سان فرمايائين "ناني، ماڻهن ٻيسن ڪجي اڃا
مقدس ؟ مولوي کڻي واڻئي کي ڏنڙ لاءِ
ٻار هن روئڻ، سي سوراليءَ ڪري ڏي ۽ اهي ته
ادارا ڏي!"

نواب گهڻوئي زور لاتو پر مولانا پاڻ وٽان اٿار
سونٽ ڪان وڌيڪ ڪجهه به نه قبوليائين.

(٥)

گهر ڀاتين پاڻ ۾ ويهي ٺهرايو ته ڳالهائين ۾ هيءَ
حقير ڪم ڪير ڪندو ۽ جاچ ٺهرايو ته جون اکيون
ڪاٽي ڇڏيون ته " ڇا لک لعنت زبر اعظم مولانا کي
ڳالهائي پاڻ ڪري ؟ "

پر سعدي ڳجهارت جو جواب ڪنهن هڪ لفظ مان
ئي ملي ويو جو مولانا اکين ۾ پاڻي آڻي چيس " ڏس
بيگم، تو اڄ پاڻ مون تي ڏاڍ مهرباني ڪئي ۽ ڪل لڳي
ضرب لڳائي مون کي پنهنجو محتاج بڻايو، خدا پاڪ
مون کي بخشش ڪري، باقي اهو جو ڪم آهي ڪفارو
اهو آهي ته اڄ کان پوءِ گهر ۾ مدرسي کان ٻاهر ڪڙهي
جو ساري چار ڦيرا! "

(٦)

مولانا اهو آخري بزرش ٽاڻ ساڳي ئي دربار الاهي
۾ رهيو ۽ سڀ وارو ڪٽي، ان بعد پنهنجي عمر موجب
ساري عمر اڪي گهر ۾ مدرسي کان ٻاهر اهڙو اڪي
ڪنهن جو سوالي ٿيو، نه هيڏو ناس، نه وڃي ٻالري!

بدنالون، انسان جا دوست، ته اهڙن جا وارث اهي
عالم هئا يا اهي، جن جو مثال آهي " ۽ پيٽ ڏرون شوري
جون پا پنج روپيه وقت وارثي جا ؟ "

(٧)

آءٌ حيران آهيان اهڙن عالمن لاءِ، جي ڪن ادارن
لاءِ، يا ڪن دينِي ڪتابن لاءِ، يا مدرسن ۽ مسجدن
۽ ٻين اهڙن ڪمن لاءِ رقمون ڇڏائڻ لاءِ وڏن وڏن
اميرن جي حضور ۾ ظاهري اِڪ ... دل جو اِڪ
گسائي ڪاڪي رقمون ڇڏائي پوءِ اچي ڪتابن ۽ اخبار
۾ سندن وڏيون وڏيون تعريفون ڪندا آهن، ڇا اهو
آهي انهن جي وارثن جو مثال، ڇا اهي ڪي نا سمجهن
هو معراج زندگي؟ ڇا اهي ن دولتمند اڳيان ذليل
ٿيڻ بعد به هو ڪو صحيح معنيٰ ۾ حق جو ڪو ڪم
ڪري سگهندا؟

ممڪن آهي ته هو هن لفظن لاءِ پاڻ ٿي
چون ته "مردان! اسان امدادن جي وڏا ڪم
ڪيئن ڪندا؟"

"پر ته ڪندا جناب عالي؟ تو هين اهڙن اميرن جي
سهڊن ڪان سواءِ ڪي اهي ڪان وڏا ڪم شروع ڪري
ٿا سگهون، ڇو ته هيتري سهار ۽ دهرائي سک
ڏيوان سنگهه. مڪنون ابابيل ۽ ... جو هي قول ياد
ڪريو ته "ڪام ڪرو، رو ... ڪي ڪمي اهين"
ته ... دولتمندن وٽ وڃي سوال ڪرڻ بدران
ڪم هلائي سگهو!"

هو پاڻ کي چوندا "پر ڪيئن؟"

آءُ عرض ڪندس ”اڇو ھيٺين، تو ھان ڪي ڪو
وڏو ڪتاب ڇپائڻو ھجي ته، اول صرف ١٦ صفحا
ڇپائي ٻاھر ۾ موڪليو، سندس مڪمل قيمت
اڳواٽ موڪلڻ جو اعلان ڪري ڇڏيو ته ڏسو ته گھر
ويٺي توھان وٽ ايترا پيسا اچي ٿا ويا ته، جو اوھين
اھو ۽ اھڙا ٻيا ڪتاب لڳو لڳ ڇپائي سگھو!

اڇو ھن غريب ابڙي عبرت جو مثل مون جون
آھي، جڏھن پنھنجي غريبي حال سان اسلامي لائبريري
لائل جو ڪم شروع ڪيو ھو ۽ ڪنھن به اميرجي
مدد ۽ پوٺين امداد کان سواءِ خدا جي فضل سان
سه ماھي رسالي مان ڇھه ھفتا وار ٿيو آھي ۽ سواءِ
ٻھراڻن ان سالن جي ڪنھن به نقصان جي ٿيو آھي
ٻھراڻن انھن سالن ۾ به نقصان صرف ھن ٿيو جو ڦيءَ
کان پوءِ جو ماڻھن کي گھٽي انداز ۾ ڪاغذن وڪڻڻ
لاءِ ڏنو ۽ ڪاغذن جن مان ڪن ٿورن کانسواءِ ٻيا
سڀ پيسا کائي ويا، جي انھن اوڌر جون اڳاوڻ نه
ڏين ھا ته ڇوڪر خدا جي فضل سان انھن ان سالن
۾ به نقصان ھرگز نه ٿئي ھا!

ان بعد مدرسن ۽ مسجدن جو ڪم آھي، تو ھين
پنھنجي حال سارو ڪم شروع ڪري ڏيو، ڪم ڪري
ڏسو پيسا ازخود ايندا ۽ انهن ايندا جو اوھين حيران
ٿيندا ويندا!

توهان کي ڪا اخبار جاري ڪرڻي آهي، صرف
هڪ ٻه ڇپائي ٻاهر ڏي موڪليو ٻيو ڏسو ته
پيسا اچن ٿا يا نه!

ٻيو پئسا ته ايندا آهن ڏي، جن جي نيت
خاص خدا ڪارڻ خدمت اسلام جي هوندي، ته
خزانا گڏ ڪري انهن کي ڏسي دل ٺارڻ جي بدرا
پنهنجي مالي جي پوڄا ڪرائڻ هوندي!

۽ اهي دولت وارا آهن، پنهنجي ڏهن ڏوڪڙن لئي اڄ
۾ اها برڪت هوندي آهي جا سون ۽ هزارن جي
تعداد ۾ ايندڙن ۾ بلڪل نه هوندي آهي!

ڪٿي! مولانا صاحب! منهنجو اسڪو وڻيو؟ قرآن
شريف ۾ آهي ته ”الهاڪم التڪاثر حتی زرتم المقابر“
يعني اوهان کي اهو تڪاثر (گهڻو گڏ ڪرڻ) جي
مرض مولانا ٻاهر کان غافل ڪري ڇڏيندو ان جو رجي
قبر داخل ٿيندو!

سو سائين، جيڪڏهن اوهين تڪاثر جي مرض
۾ مبتلا نه هوندؤ ته اوهان کي اهو اسڪو ڏاڍو وڻندو
ٻو جي تڪاثر جي مرض اوهان جي دل ۾ گهر ڪئي
قبضو ڪري ويو هوندو ته پوءِ سدائين هزارن ۽
لکن گڏ ڪرڻ جي سوداءِ ۾ مست هوندو ۽ خدمت
اسلام جو صحيح ڪم اوهان کان ڪڏهن به ڪين
ٿيندو، اوهان جي تعلم ڪڏهن به اوهان جي
مخاطبن کي ”خدا وارو“ بنائي نه سگهندي ڇاڪاڻ
ته اوهين پاڻ دولتمندن اڳيان سجدا ڪندڙ هوندؤ!
آن خويشتن گم است ڪرا رهبري ڪند؟

Regd No .S.92 25.2.47 هفته وار " عبرت "

خاص مضمون

ڪتب

جون

گوٺيون

-٣-

ايڊيٽر

محمد عثمان ڏيپلائي

هن رسالي جا رول

(۱) هي رسالو هر هفتي شايع ٿئي ٿو.

(۲) سڌس چندو سالاني ۰-۰-٦ ششماهي ۰-۰-۳ ۽ ٽه ماهي ۰-۰-۱ آهي جو مني آرڊر ڪري گهرجي. وي. پي. رستي گهرائڻ سان چار آنا وڌيڪ خرچ ايندا.

(۳) ٽپال ۾ رسالن جي چوري يا گم ٿيڻ لئي اسين ڪوبه جوابدار ڪونه آهيون. جنهن صاحب کي هفتي اندر رسالو نه ملي ته هفتي اندر خط لکي مفت گهرائي سگهي ٿو. مهيني کان پوءِ قيمت موڪلڻ کان سواءِ نه ڏنو ويندو.

(٤) غريبن سان هيٺيون رعايتون ڪجن ٿيون

(الف) جو چار خريدار پيدا ڪندو اسان کيس رسالو مفت ڏينداسون.

(ب) جو رسالا پڙهي احتياط سان رکندو ۽ پوءِ واپس ڪندو ته ٽپال ۽ ٻيو خرچ ڪٽي رعايتي سال گڏ ٿيل خواه ايندڙ جي حساب وٺڻ سان ووي ٿو اوڌر وقت کيس رسالا موڪليا ويندا

اِن کان وڌيڪ ڪا رعايت ڪنهن سان ڪري نٿي سگهجي.

مئنيجر

Prentd by Mahomedkhan (Ghani) S/o Kazi Mahomed Daud at the Hashmi (Electric) Printing Press Hyberabrd (Sind)
& Published by Mahomed Usman Habibullah Diplai Station Road Hyderabad Sind

جيل ۾ ، ۽ اوهين پنهنجي احساس حق آ، هلائي اڳ،
ايل اي صاحبن کي وڃي داد لاءِ دانهن ڪجو . جي
انهن چڙايو ته واهه ، ان ڏ. مڙس آهيون ، روز روز جي
سورن کان ڇوٽڪارو ڏيڻ ، جيل ڪٽي اچڻ ڏاسون . اوهان
کي انهن جي پاروس آهي !

(۴)

اسان گوٺين جا مٿين ڪاري ويا اڌ ڪلاڪ ۾ ستر ٺن
ني گوٺيون خلاص . وٺڻ جي ڪنڌ ني لسر ؛ مو ٻاهر
گهورا ڪري ، ائي اٿي مسلمان سيٺ کي ڪم
پهچي سو سڌو وڃو صوبيدار وٽ ، صوبيدار چيو ته "پنهنجا
مون واعدو ڏ او ڏ دخل ان ڏيندس سو آءٌ اصل لئي
هلندس..." اني کيس به سو رپيا ارپاس وڪيائين . ڏ هو
وعدو وساري هٿيار بند پوليس وٺي آيو ۽ ڪيترا اڳي
باقي وهل مڙسن کي گرفتار ڪيائين . عمر کليندا
ڪلندا وڃي لاڪپ ۾ پهتا .

سيٺن کي وڏي اميد هئي ته سپاٽي هي ڪورٽ
۾ چالان ٿيندا پر ان کان اڳ ۾ عدن جيل چو ل هوائ
پهچي اڻ ايل اي صاحبن وٽ پهچي ويا ، ڪين موٽ
۾ ڪٽي ڪلڪٽر انهن ٻڌايو آوه ؛ سڪ حرام
ڪري آڏي ، راس جو اهي مڙسن کي آزاد ڪرائيندو
۽ صوبيدار کي سزا ٺارو ڪٿون سچي لڳي لئي پدائي
ڪرائي ڇڏيائون !

آزاد اول پروج صبح جو پنجابی کون مان خوب مضمون و شعرا دانی عید نماز پڑھنا لکھنا و سندن زبان لی ہیئہ قرآن شریف بی اپنے و انگریزی کہدنے اردو امت ہوا۔

ان اللہ لا یغیر ما بقوم حتیٰ یغیروا ما بانفسہم
خدا نے آجتک اس قوم کی حالت نہیں بدلی
نہ ہو جس کو خیال آپ اپنی حالت کے بدلنے کا!
چھپا دست ہمت میں زور قضا ہے
مثل ہے کہ ہمت کا حامی خدا ہے!
اٹھ باندھ کمر کیوں ڈرتا ہے!
پھر دیکھ خدا کیا کرتا ہے!

ضروری درستی

افسوس آتی کہ گذشتہ پرچے کے صفحہ ۱۴ پر کمپازیٹر صاحبوں نے انتہائی خراب غلطیاں کی ہیں امید ہے ناظرین صاحب اس طرح درست کریں۔

(۱) سطر ۲ و ۳ اول ۵ ز بوہ وضو

(۲) سطر دائیں خدا ثان ان پ چرط۔

ذپاڳي صريدياٽي

ڏيلاٽي

نياڳي مريدياڻي

(هي واقعو ڪو خيالي واقعو نه آهي بلڪل سچو
سچو آهي اوهان کي اعتبار نه اچي ته خود حيدرآباد ۾
وڃو ۽ اچي مسجد واري مولوي ... سان
ملي سگهو ٿا)

[۱]

ڳاڙهي ۽ ڳوڙهي ڏاڙهيءَ سان هڪ اوراڻي بزرگ
اسان مسجد جي محراب ۾ ويٺل ڏسون ٿا جو
جيڪو هميشه خدا تعاليٰ جي ذڪر ۾ مشغول آهي
وٽس ڪيترين عرضدار ويٺل آهن ۽ جن مان هڪڙو
هوڙيءَ جي طرف جو هڪ ٻڍو هاري وڏي ڏک
۾ آهي.

واري اچڻ تي وڏيرو عرض ڪيو ته حضور سائين!
غلام ارشاد موجب اڄ شاديءَ ۾ ڪٿي ٻيا ٻيا ڪا
ٻوڙي جي هدايت مطابق ڪي آهي ۽ ٽڪي تعاليٰ کان
دعا ڪيو ته مٺو سٺو مليو جو عطا ڪري، اٺي
مولانا ڳالهيون ۽ ٻاڪن وقت دعا گهرڻ لاءِ آيل آهن.

[۲]

بزرگ هٿ کڻي الهامي ٽڪڙو ۽ مٿين ڪري
بلڪل عاجزيءَ سان دعا گهري. عين انهيءَ وقت
هڪ مولوي صاحب ان مسجد ۾ داخل ٿيو.

هي مولوي صاحب ته هوند ٻڪهار دار ٻزرگ
جي دعا گهرڻ جو اميدوار اڳيئي ٿيو هئائين، پر اڄ
وري ٿڌي ياد ڪيائين، پهس سو پريان ويٺل ان هالائي
قاضيءَ کان سرٻئي ڪري پڇڻ لڳو ته ادا حضرت
صاحب جن دعا گهرڻ وقت مکڻ مبارڪ ڪي پڇڙو
چو ٿا ڪن ؟

هڪ هالائي قاضيءَ جواب ڏنو "مولانا، هيءَ
راز جي ڳالهه آهي !"

"پر سائين مونکي ته واقف ته ڪريو !"

"چڱو ٻڌ، پر ڪنهن سان ڪڇج نه، مولوي
صاحب ! جڏهن اسانجو بزرگ مخدوم جي دعا
لاءِ هٿ کڻو ڪيٿي ته خود رسول مقبول صلعم جن
به ونس اچي چون ٿا ته اسان لاءِ به دعا گهر !"

هي ٻڌي مولوي صاحب ته حيران ٿيو ۽ چئي
هالائي صاحب هڪدم چيو "سبحان الله ! اوليائن
جا وڏا شان آهن !

اوليا اطفال حقند اي پسر
در حضور و غيبت آگه باخبر!"

[٣]

رات جي ٣ بجي مهل حويليءَ مبارڪ ۾ هڪ
شور مچي ويو مسجد وارا ان شور تي گهبرائجي
ويا ته هي ڇا آهي، ايتري ۾ ان ڏاڍ وارو وڏ پيره

ڏانهون ڪندي آيو "کهوڙا، منهنجو منهن ڪارو ڪريو، کهوڙا، منهنجي گهراڻي کي !"

"اي وڏا پيرا صاحب! ڇا آهي؟ ڇا ٿيو؟"

"پير مولوي صاحب، ٻچ ٿيو آ، اڄيءَ جوءِ ڏانهون ڪندي حويليءَ جي در تي اچي آهي، مرشد سڳورو اصل ڏرو ٻڌي ٻاهر رهيو آهي ته هل حجري ۾ ته ٻڌ نڪتا، هوءَ اچي ٻڌ ڪان ٻه ٿيو اهو ڪري در ڪان ٻاهر اکرچ ٿي چاهي، پر ڪمبخت در ٻان ڇوي ته، هيڏو اونڪاهه وقت ڪو حرم شريف جو دروازو ڪولو ڇا؟ ٻاڙو هاڻي ڪاڏي وڃان؟"

هالائي ٿا ڏسون مان مڪڙو جو رچ لڳو "وڏو ڪمبخت آهين، اڙي اڀوقوف! مرشد سڳورو جو سعر وهڻين جو ٻير مرد آهي؟ مولا پاڪ سان اصل واصل ٿيل آهي، خود حضور انور صلعم ته سندس ادب ڪندو آهي، سو ٿو ڪو اهو ڪم ڪري؟ چريا! تو ڪڏهن اسان الهاءُ ڏٺن جو صفحه ۱۷۴ شعاع ڏٺهون ته ٻڙهيو آهي؟ اڙي هي ته امتحان هو امتحان! ٿيون ته اڀاڳو آهين ٻيو لڌهوڻي زال ته نڀاڳي آهي، هوءِ اوليا صاحب جي امتحان لئي صبر ڪري ها ته اربع تي ڪهو ٻڌ جي ماڻ ڏسيئن ها، پر هاڻي ٻڙوڙي غرق ٿيو، ٻنهي جهان ڪان ويا،

پر توهان جي انهن امون ونيءَ جي اکين اڳي ڪو
اولياء صاحب پڌرو ڪرڻ ٿيندو، سو ڪي ڪس ڪن
ڪانهي، ماڻهن کي خبر آهي ته مرشد سچو ۽ پاڪ
آهي ۽ پاڪ ئي رهندو.

الا ان اولياء الله لا خوف عليهم ولا هم يحزنون

پر پنهنجي جهان کان خارج ٿيا اوهين پڻ اڻاڳا زال
مڙس، هاڻو قسمت پلا پڌ بختن لاءِ فيض آهو ڪٿين؟

تهي دستان قسمت را چه سود از رهبر ڪامل
ڪه خضر از آب حيوان تشنه مي آرد سڪندر را!!

(۴)

ماڻهءَ جي ڪهڙن روڙن ڪرڻ، وڏيري جو شور
مچائڻ ۽ خلق گڏ ٿيڻ اي دروازو ته کلهو ۽ وڏيري پ
ٽپڙ پڏا پر حرم جون پاڻهون ۽ خاص مريد ماڻهون ۽
خاص معتقد چئي رهيا هوا ته، اڻاڳي آهي اڻاڳي،
مرشد سچوري کي آهي هوڙن پولڙن جي ڪاڻ،
اڙي هو ته واصل باالله آهي، هن ڏاڍهن سڪهن ٻري
خيال گمان ڪرڻ به دوزخ جي ماهه جلڻو آهي،
دنيا کي چهب ئي ڪانهي، مرشد سچو ۽ سدائين
پاڪ رهندو پر هيءَ اڻاڳي هاڻي اهڙا پار چئي اهڙا
لندوسند رهي اولياء صاحب جو غضب ۽ جلال پنهنجي
کي ساڙي ڇڏيندو.

وڏيرو ۽ وڏيري سمع لفظ پڌ ندا پڻي وٺا ٿا و
لعجب هو ته، ڪين اهڙا پنهنجي هڻي اهڙو ٿپ، ڇڙو

ته جڏهن ته انگريزي مان سوچهري ۾ آيا هوا، هُن کي
هاڻي ڏٻ ٿيو ته سيد مولا پاڪ جن، جنهن احمد هٿي
۽ به هڪ اهي پڙ، هو ڪهڙو اچڻ بعد سيدن ختمن،
ياد هجن ۽ پاسي مجتهدن کان انڌ و ٿي سڀ ڪجهه، هڪ
مالڪ کان سمجهڻ لڳا، مثر ظاهر ۽ معرفت جي
ڪتابن کي مطعو چڏي هُن هڪ قرآن پاڪ کي ئي
پڙهڻ شروع ڪيو،

والدي هُن کي اولاد ته ته ٿيو پر بيمار ٿي، گذارڻ
لڳا پيا مرشد ڪيئن ڏٻ ڏيڻ ۽ سوال، ڪرڻ لاءِ چوڻ
لڳا پر هُن اهو ئي جواب ٿي ڏنو ته مرشد جو امتحان
۾ پاس ٿيڻ بدران مولا پاڪ جي امتحان کي پاس
ڪندا سون ڏني ۽ اهو ته لاهي ۽ اڌو!

(٥)

لڳو لڳ چار سال اهڙا حالت هلي مولا پاڪ جي
امتحان ۾ ثابت قدم رهڻ بعد هُن ڏي الهي جي
رحمت به روح ڪيو، اڪثر اڪيلائون غائب، پٽن
جي پالوت، رزق ۽ برڪت ۽ خلق ۾ عزت بس پٽن
پاڙا، وڃن واڙا لڳي ويا ۽ ولي جي زبان اي هردم
اهو ورد آهي ته:-

تون حبيب تون طبيب تون آهين ڏنل ڏيو
تون ڏاتا تون لاهين تون هادي تون رب
آهين اي عجب، جنهن پيا ڏو پيو ڏيڻ منگڻا!

ذانگي شاه جو ڪنڊو

ذيپلائي

نانگي شاهه جو ڪنڊو

ميان الهه بخش حاجي عبدالقادر صاحب ۽
قل جو بيان ڪيل سچو واقعو

(۱)

لوشهوري کان ٻهوري ڏي ويندڙ رستي تي هڪ
قبر نانگي شاهه جي آهي، نانگو شاهه ڪير هو ڪٿي
جو هو ان سان اسانجو مطلب ڪونهي. پر سندس
مقبري کي سجاده نشين صاحب اهڙي زماني جي پوري
وانگر ڪمائي ۽ جو عاليشان درگاهه بنائي ڇڏيو آهي ۽
دروازي تي هڪ ماڪو چڙهيل آهي. خدا پاڪ جي در
کان ٿڙيل انسان اتي اچي گهڻن کي رجائي جيئن وڪ
واري هند لاءِ ڏوڙ نڪي مٿن تي پائيندا آهن ۽
نانگي شاهه کان مرادون گهرندا آهن، مقبري کي
ويجهو هڪ ڪنڊو آهي، انجا ڇوڏا ڪڍي ٻاهران لوڪ
لاهي ويندا آهن، پوءِ جنهن کي هن مرادون پوريون ٿيون
بيماريون لٿيون ته نانگي شاهه جو فضل، جي ناڪامي
ٿي ته ڏوهه خدا جو، جنهن مولانا حاجي احمد ملاح
فرمايو آهي :-

باغ ٻهڄي اوره، ته ايءُ ڪونڊي خدا جي آهه، ادا
شاهه لٿي چاڪر، ته ايءُ ڪونڊي خدا ٻيءِ آهه ادا
سڀئي تفسا الله ڏي اڪثر عقيدا عام جا

ڏس ڳجهي ڳُوڙهه ڏ اِيءَ ڪرٽي خدا جي آهه، ادا
مٺي مراد وٺي غير ڪسان پاڻهون ۽ اسراڻي ڏکـ، مول
ٽا چوڻ هڻ ٻه ۽ ٿـ اِيءَ ڪرٽي خدا جي آهه، ادا
دو دامي ٻوٽيو تـ، ٻيو وچڙو واڙيءَ لـهي اڄي صاحب
جي ڀڳو ڪنهن گهر ۽ ڏ اِيءَ ڪرٽي خدا جي آهه، ادا
ڀت ڪيو ٻيدا تـ، ايمدو ٻيو ٻيو ويل ٻاس ٿـڙ
جي جهڙي ايمڪر ۽ ڏ اِيءَ ڪرٽي خدا جي آهه، ادا
مهر ڪنهن مرشد سچي ... شفا جي ڪو مرض
ولو موري آخر ۽ ڏ اِيءَ ڪرٽي خدا جي آهه، ادا
مهر ڪنهن مرشد ملو جي مال ڪنهن مڄول ڪـي
جي ڪٽي ٻيو ڪر ۽ ڏ اِيءَ ڪرٽي خدا جي آهه، ادا
ٻوڪ ٻوري طرح جي ٻڌندي ڏ ٻوري ٻيو سلام
ٽاس ڪيو امبو، تـ اِيءَ ڪرٽي خدا جي آهه، ادا
چـڏ ڪٽي هاڻهن ڪـي احمد آءُ احـد الله ٻـاس
چاڪ مڪو ڪـم صدي ڪرٽي خدا جي آهه، ادا

شاهه صاحب کي اهڙي مان ڪافي پيدائش آهـي ؟
ڪيترا چاڙلا ٻڌي خلفا ٻه انهي مان ٻڌاڻا آهن جـي
ٻيو جهڙن کي ڦاماڻي خدا ٻاڪ جي واهه ڪـن هڏائي انهي
طرف دين امان غرق ڪرڻ لاهه موڪليندا آهن .

[۲]

بدقسمتيءَ سان رستو واڪرو ۽ ڀڪو ليٽو هـو
ڪلام و صاحب وچ ۾ اچي ٿي وڻ جو سرڪار ڪــو

ڇپائڻو هو. ڪلام جي ٻنهي ڇاپن اها خبر پئي ته جيئن
ٿي ڇپجي ويو، ڪراچيءَ واري ڇاپي مان مدد وٺجي
ٻنهي ڇاپن جي ڀيٽ ڪرڻ سان ته هن ۾ ڪلام ڪهڙي جو ڪلامي
شريف وٽ هٿ اکرن ۾ هئي، البت اها نسبت ڪلام زور
شرط سان ڪلامن ته هن ڪلامي کي ڇپائڻ ڪرڻ
وڌائيندڙ ورقن کي ڪلام شريف ڪلامان پئي چڱي پڙهو
آهي ۽ پيڪدا ۾ هڪ پڙهو ۽ صاحب سڀ ڪان ونڊ
حصو ونڊو هو.

سنڌ ۾ اهڙا شرڪ جا اڳا سوان ته پر هڙا ڏين آهن،
وڃايا ڪوهه وارا انهي طاقت کي ته وسيا آهن جو
هڙا پيچيءَ لاءِ لوڪي ۽ هجل شاهه جي آستان وارا ڪر
همڪي نابود ڪري سگهن، پر انهن ۾ ڪو ڇولج
ته پڻ پڙهو ظاهر ٿيندو آهي ته همڪي اوحد جي آڪ
ته ٿڪي اندي آهي جنهن ته راضي ڪان اڻ الي هڪ
ته ڪٿ اهو ڇولج پڏي جوش مان ڪرت ڪٺي آهي ۽
سنڌ ڪلامي لي اچي پهتو.

(٣)

امتحان لائق جو هڪ اڻار ظاهر ٿيو جو ڪرت
هلائيندي سنڌين اندر هڪي پائين ۾ ڪور پنهي
ويو ڪرت هڪ مان چڙائي وس ۽ ونهن لي ڏجي
ڪرڻ، ڪرت قابو ڪي واو، پائين ۾ ڏو پوڙهو سڀ
هو الهي مان ڪلامي ته سگهيو، دوي هو ۽ آڏي

واپس جو وقت، چاشت لاءِ ڏينهن جو ڪيس شوق
وارن جي فساد جو خطرو هو، ان ڪري واپارو لاچار
ٿي واپس موٽيو.

هي خبر سنڌ جي واپارين ۾ پهتي ته خوشين
جا شاديانا وڄڻ لڳا، هر ڪو سنڌ ۾ اچڻ جي چوڻ
لڳو ته او سنڌ جو آفتاب! اهو محمد ڪيو آيو، اچا
اچا بابا تنهنجو آهي، توهان ڏٺو ته ڪيو ته ورو
ٿي بولڻو!

سنڌ ۾ هر واپاري ته خوشيءَ مان غزل ڳائيندو
جنهن ۾ غريب نواز کي خوب ڳايو ٿي ڏنائين؟ هن
ستر کي خاص طرح زور ڪيائون ته :-

نانڪ اويو تي هاڻي، ڏيکاري سڀ ڪرامت اي
دنيا ملڪن وري سڀاڳي اهو امڪان ٿي پيو آهه

واضح هاڻ جي ڪن ٿي اهو ٿيڙا پيو ته هن پنجاب
طرز جواڻي موسڪان ته پيو ٥.٤ مرحلا همراه وٽي
ڏيهن ڏٺي جو ڪا قادر ٿي ڪم وکي سنڌ ۾ لاءِ
سفاه ڪرڻ اوهين واپاري وچ ۾ ڏنگ لاءِ اڳيون
اسانجي سنڌ ۾ ڏٺي ڪي سڪارڙوان جي هــو سڪا
موڪل آهي.

[٣]

واپارين جي دل ۾ اِ، سڪا هادي، عيش وڏي
جو ڪجهه ته اهي سبب سڪجهه، هن خيال سان ته اڳ
نانڪ شاهه لوڙيو آيس هاڻي ناهي ناود سنڌ اهي

ڪري هٿين دستبرداري ڪان ڪئي ۽ ڦاڙ رڇا ٻوڇاڙي
اچي ڪلمي جي پڙهڻا "لااله الاالله" جو نعرو لڳائي
وٺي جو ڪوٽ وڌايائون ته ٿوري دير ۾ اچي زمين
تي ڦهڪو ڪيائين مجاهدن هاڻي خوشيءَ سان الله
اڪبر جو نعرو لڳايو ڪمس ٻاڙون ڪوٺي ڪاٺيون ڪٽي
وڃي خوب ٻاريون، ٻوڇارن کي اڪ ڄڻي ته اجهو
تيون مجاهدن تي مصيبتون ڪڙڪن، ٻه مجاهد ته پنهون
ڏيهن زور آهن مصيبت ته ان آسمان تي ڪڙڪڻ جو
مڙاڻس سومنات جو سٽو نهي ويو آهي ۽ مونڊ لاڙ ٻون
قرآت ڪندڙن هلي رهيون آهن.

(٥)

ڏيهي جي ڪن مجاهدن ته ڪي سال اڳ آسپاس
جي آسمان تي توحيد پکيڙي ماڻهن کي شرڪ ڇڏائڻ
شروع ڪيا هئا ۽ انهيءَ ڪاميابي حاصل ڪئي هئائون
پر افسوس جو پوءِ الصمد آهن ۽ رفيع الدين جي چڪر
۾ اچي اهو ڪم ساري ويهي رهيا!

انا لله وانا اليه راجعون

ڏاڍي ضرورت آهي سڄيءَ سنڌ جي موحدن جي
منظم ڪم ڪرڻ جي، ٻيو موحدن کي مقلد غير مقلد
جي بحثن کان پرهيز ڪرڻي، ڪفر کان سمجهائي ته
شرڪ جي مقابل ۾ اهي نماز جا مسئلا ڪهڙا حقيقت
ٿا رکن!

جل رها هي دل ڪه ڪيون سوني پڙي هي انجمن،
ڪيا دلون ڪو گرمي توحيد گرما تي نهين!

گڏهہ جو پيءُ

ديپلائي

گڏھ جو پيءُ

(مثنوي مولانا روم تان ورتل)

[١]

ڪنهن زماني جي ڳالهه آهي، هندستان ۾ هڪ
عاليشان درگاهه هئي جنهن جا هزارين مريد ۽ معتقد هوا
۽ درگاهه کي لکين روپيا پيدائش هئي، روضي واري
بزرگ جو نالو ”ڪامل شاهه“ سڏبو ويندو هو، هي
بزرگ ڪير هو ۽ ڪٿي جو هو، سا خبر ڪنهن کي
ڪانه هئي. پر حضرت ڪامل شاهه جون ڪرامتون
ملڪان مشهور هيون ۽ ماڻهن جو عام اعتقاد هو ته
سجاده نشين بزرگ ڪامل شاهه وٽ وڃي پنهنجي جهولي
ڏيئي آهي ته هن روضي واري بزرگ کان مراد پوري
ڪرائي پوءِ ئي ساهه پٽي!

[٢]

ڪامل جي واريءَ وارن ڏينهن وقت ٿيندي طالبو محمود
صاحب لئي واهي، هنن اچ هن مرشد کان ڪاوڙ جي
والو واپس سندس گڏهه جوڙي ان لئي ڇڏي ۽ والو ٿي
هو، آخر هو ڪيترو وقت سندس اي واجهي ڪاوڙ
سهي؟ مرشد سڄي روءِ جي هر طرح خدمت ڪري،
سندس وار ورح ۾ سالڪ ي، سندس سڀ ڪم سندو

انجام ڪري پوءِ به جيڪڏهن مرشد سچو ۽ مقدس
نه هجن، راسته پيو ڪما ۽ ترڪري ته آخر انسان سچي سچي
ڪهڪ ته ڪي زوالدو؟

بار سوال جي به ڪا ڳالهه آهي، اڄ ته مرشد حد
ڪري ڇڏي، پيا خليفي صدس ڏوه ڪيو ڪهڙو ۽
جو مقدس اٿو ري ڪاوڙ ڏيو؟ جيڪڏهن ڇاو مريد ماڻهون
مرشد جيسي خلعت ۽ ڇيون ڪما ڪاوڙي جهڙي
ڏهڙي خليفي جي چاڪري ۽ ڪهڙو عيب لڳي پيو؟
آخر هو به ته خليفو هو، ليکن مريدن اڳيان اٿرو
گهٽ ۽ ڏ ڳالهايل مرشد کي ڇڪايو هو؟ مرشد
پورس هو آخر ته خليفي کي ... ڳالهائي هجي
اچي ها، ليڪن ڪن اڳيان هو ڪڏهن مريدن ماڻهن کي
فيض بخشڻ جي مشق به ڏيکاري ها؟ ڪهڙن نه ڪيو
ذاتي جي اڳيان ... ڪري ڇا؟ پنهنجن ڪي
پٽن جي پالوه مرشد ڪري ته عهدي کي هو به
ته بخشي ڇا؟

(٣)

انڪ و مدد ته خليفو خصوصا ڪوه هو، جو اٿو ڪ
پي واجبي ڪاوڙ سهي ۽ ويڙهو وهي، هو به مرشدي
جي دوڪان ڪولڻ جو ماهر هو. ذڪر ذاتي، ذڪر
قدائي، قرب قادري، ناظر نقشبندي، چاه چشتي،
سبق سهروردي، ۽ سڀ ڪنهن پال هوا ۽ ...

واڪلي لطف لاهوتي ٻاهه ڪڍي هڪلائجي ۽ اُٺ
جاڳندو هو.

لڳڻڪري چوڙ ٻڌي مٿو شل جيئي اصطبل مان
سنڌس پيارو گڏهه، وٺي جو ڪيس اُڙي هڻيائين ته چڱ
ته واجا واري ويل چڙي ۽ اچا سڀ ٽي ڪڍڻ ٻاهر ٻڌو ته،
ڪاڻ جو قبر مٿي وڌو.

منزلون منزلون ڪري هاڻ ها ته هفتي ڪان اڳ
محمد خان جي ٽنڊي وڃي رسيو ها پر خليفي جيا
خيال هوا ٻيڪي. منزل ٻاڙهن مهل ڪري وڃڻ
جاءِ هو ته سانئڻ آخر غريب گڏهه جي پچڻ ڪان پاڻو
هو، سولڻو ن گهٽيءَ سنڌائين ٻو پڇ ڪان اڳتي ڪڍ ۽
ڪيون گهٽائيون ٻو لوڪ واريءَ جي ڏڻن ومڪ بيان
ڪري ٻڌو، خليفي صاحب ته چيو، واڻا ڇاڪ گهٽي
وهائيس پر چڱ هڻن سنڌس ٻيڪ هيڪ مٿي لڳڻ بند
ٿي ويو اڌ هڻن خليفي کي ٻيڪ ٽي وڃي ته، وڃارو
سڀ جو مالي لاهوت ۽ ڇپر وس اڪري وڃي الوس
کي رسيو!

(۳)

خليفي کي وڃاري مڻن جي لوڏ جو لاشو هڻين
ڏڪ ۾ دهلندو ته وٺو سو ڪمڪ ڪري شوق جي
شهيد اي واري وراڻ لڳو ۽ آخر هن خر جي ڪم
کان فارغ ٿي مٿس پاڻي جا ڇڪا هڻيائين پوءِ هڪ

ڪڍي ڪيس ڪٿون ٻٽڪڙي (ختمو ٻٽڪڙي) لڳو لـ
ٻٽيهان رڙ ٻڌائين

" جهڙين ٻٽر ! هڻ جوڙي ڪئي جوانيءَ ٻٽڪي (ٻٽڪي) ڏي لـ ٻڌجن ۽ ٻڌن جي ڪني اچي منهنجي ڪنڌ ٻس ! "

خليفي ڪنڌ ڦيري ڏٺو، چار پنج ماڻهو هڪ جوان کي جهوليءَ ۾ کڻي اچي رهيا، ويچاري ماڻ ڦير ڪئي ڏسي اهي ڪوڪاٽ ٻي ڪيا.

" واه مولا ! لڳالي ڏي ڪئي اسان ۾ ساز وارن ! پادشاهه بغدادي، ڪر ڪا مان مراد لـئي، هٿڙا ٻوڪ لـ، مون ڏاڍا ڏاري ! " ائين چئي خليفي هڪل ڪئي " سڀ ڪم سورلا، تنهنجو ڪهڙو ڪٿ جهڙو گلاب جو گل، ماڻي ڏاڏي هيءَ خاڪ ڇپي ڪٿو وڃائڻ ! "

[۵]

ماڻي اوڏاهين وري لـ ٻيا همراه لـ ساهي ڪٽڻ لاءِ ويا، ڪنڌ جي ڇالـو الـمص جگي هٿـي، تنهن ۾ بيمار کي رکي ٻاڻ لـ ويا. خليفي واريءَ ڏو ڪٽڻي جوان ڏي اچي چيو " اي الله ڇوڪرا، هڻ ڏاڍا جو ڏو ري تنهنجا سڀ ڏور مرض ڏيج ! "

ٻس واريءَ جو ٻڪڙو [illegible] جوان جڙن اکيون کولي ٻا لـ ٻيهوش هو يا " جهڙ چيائين امان ٻاڻي ! "

”ماءُ اوهان صدقي، منهنجي شل لکن سؤ ورهيه
جمار ٿئي، شل پٽن پوٽا وچن وڌا ٿيئي، اچي هي
صحبت جو پيالو ابوءِ!“

جوان پاڻي پيئڻ سعدس ڦوڪڻ بعد ڏيو، هاڻي
ڪٽڻ وارن خيال ڪيو ته هلون اڳتي ته خليفي
هڪل ڪري چيو ”بابا! هي ”داخترن جو داختر“
موجود آهي جو ڪيئا اهن داخترن ڏي پيڪو! اوليا
صاحب اوهان جا ڪم ناهيمدو، اڄ هن ڪي به
آزمائي ڏسو!“

ماءُ جواب ڏنو ”قربان سائين جي ناڻي لئان،
بهشت منهنجي پيرن جو اهو ني باحڪو آهي. کيس
هيٺ ني فائدو آهي، بس! اسين ته سعدس ني ڏو
جهلو ويٺا آهيون!“

[٦]

ماڻهو هي سڀ اتي اوسي پيا وسطي جو ماسو هو،
ڪي پيا به آستا آستا اتي اچي ڏي وسيا، واپس جيو
خليفه کان پڇيا سڀني وانگي ته ”هي مرشد آهي ڪهڙو
ڪنهي جو آهي؟“

جواب ڏنائون ته ”ادا، هان ته حيدرآباد جو
رهاڪو آهيان سڀني کي ثواب جي ني واسطي اشارو ڪيم
ته اتي اسان جو ظهورو هڪڙو!“ اتي ني اچي سعدن
ڏسو هيد اتي کير ٿيو اٿم وڌ پڪڪ خبر هان ڪي
به ڪاهي!“

پڇيو ويو ” ادا ! سائين جو نالو ڇا آهي ؟ “
خليفي ڪجهه گهڙيءَ لاءِ ٿڙ لڪڻ ۾ جواب ڏنائين
” سائين حيدر شاهه ! “ [حيدر جي معنيٰ عربيءَ ۾ ڪڏهن آهي]

پس صبح جو پهار ته لهو چڱو پاڻ پوءِ اچي ٿي سائين حيدر شاهه بادشاهه جي مشهوري ۽ مطلب ڳالهه جو موڙا مڇي ويا ، وجهاس جون ڀر سالون ٿي ويون ۽ سائين حيدر شاهه جو وضو نه لهي ويو .

[٧)

سال ڏيڍ گذريو ته هي مشهوري سائين ڪاري شاهه جي پڌائش کي گهڻائو ، سجاده نشين ايڙو گهرو ، ڊڪر ۾ پئجي ويو ته هي ڪهڙو اوليا سائين جو اساڻي پڌائش کي ڏو ڏک هڻي ، سو هڪ ڏينهن سڀني اڪثر اوليا ۽ سيد مجاور کي ملي .

پو مجاور اٿي هاڻي قري سجاده نشين پڇي ويو هو ۽ وڏي لڪ سان گاديءَ لي ويٺو هو ، تنهن کي مرشد سڳاڙو ٿي ڪيو ته ، هي ڪو مرن وارو خليفو هميشه آهي ڀر پر حيدري شاهه جو ابزرگ کي ايندو ڏنو سو ٿڀ ڏاڙهي وڃي سيد پٽون ٿي ڪريو ؟ ” مرشد سڳورا ، مرشد سڳورا “ ڪري وڃي ڪنهن ڇهون ڏي پير لڳو .

الي مرشد ته اڪ پڇو ته ” بابي ، عرض ته هٿي ته حضرت ڪاري شاهه جو بيو پڻجي ، آءُ انهي نڪر ۾

پڇيس، تنهن کيس هٿ کان وٺي ڪٽيءَ منجهه ڪڍيو ۽
کيس ڏيکاري حيران ٿي چيائين "اڙي، خليفو
خميسو ڪٿي؟"

"هائو حضرت! اهو اوهان جو غلام خميسو! هتي
خلق ڪٽيءَ ۾ غريب کي "خميسو شاه" بڻايو آهي ۽
اها سڀ سائين حمير شاه جي برڪت آهي نه ته آءُ
گنهگار ڪوڙو ڪهڙي شيءِ آهيان!"

انهن ڳالهين کيس گاديءَ تي وهاري پاڻ پير وٽان
وڃي جوڙ لڳو "مريدو اهي بزرگ اسانجو مرشد آهي
۽ اسين سندس خليفا!"

مرشد سچا ته صدق صدق چئي مرشد کي پيران
پوڄ لڳا.

(٨)

آڌيءَ رات بعد ٻنهي مرشد ۽ خليفي جون
خاطر جون ڳالهيون ۽ طريقت، حقيقت ۽ معرفت
جون رمزون.

مرشد پڇيون ڪيون، مريد پڇايو سائين حمير شاه
جو داستان، سمورو حيرت پڄي وٺي ڏنائين تهڪ ۽
چيائين "پيرا، اڙي اهو بزرگ ٻيءَ جو خاندان سان
ساڳيو آهي!"

خليفي حيران ٿي پڇيو "حضرت! اڄ هي سائين
ڪير شاه ڪير هو؟"

مريد تهڪ ڏيئي ڪن ۾ چيس "پيرا، اهو ئي
هو اسانجي گڏهه جو پيءُ!"

حق جو رعب

ڏ ٻلائي

حق جو رعب

(سيرت ابن هشام تان ورتل سچو واقعو)

"فرياد! فرياد!! اي قريشيو! منهنجو داد ڪريو!"

قريشن جو مجمع ڪعبة الله جي حرم ۾ ويٺو هو، هو رهاڻ جي موج ۾ هوا هنن اوچتائين متوجه ٿي ڏٺو ته هڪ ٻاهرڙي وارو نهايت پريشان ۽ غمگين هنن ڏي اچي رهيو هو.

"ڇا آهي، ڙي ڄٽ؟"

"حضور! ابي الحڪم عمرو بن هشام مون کان ڪي اٺ ورتا آهن، پر رقم نٿو ڏئي، آءٌ غريب پرديسي ڪٿي ڪريان ڪاڏي وڃان، هو وڏو ماڻهو، ڪٿي هن سان پڄان، اوهان کي التجا ٿو ڪريان ته مون کي منهنجو حق ڏياريو!"

قريشن کي مسخري سجهي آئي، ٿورو پرڀرو هڪ سهڻو اطهر ۽ غريب انسان ٻهڪندڙ ڏاڙهيءَ جي بندگي ڪري رهيو هو، انهي ڏي اشارو ڪري چيائون "اهو پريان اسانجو رئيس ويٺو آهي، انهي کي چئو ته بس ابي جهل لوڪي عمر کان رقم وٺي ڏيندو!"

اهو پتل شخص ڪير هو؟ سرور دو جهان محمد مصطفيٰ صلي الله عليه وسلم

۽ عمرو ابن هشام ڪهڙو؟ مسٽر ابوجهل صاحب! اسلامي سنڌ جي هندن جو وڏو دوست!

اهو ابوجهل، جنهن وڏ ماڻهپي جي غرور ۾ حق خدا جي سچي رسول کي ستائڻ ۾ ڪابه ڪوتاهي باقي نه ڇڏي!

ويچارو اعرابي حضور جن ڏي وڌيو ۽ قريشي آهستي، آهستي، ٽهڪ ڏيئي رهيا هئا پر......

اعرابي عرض ڪيو ”حضور! منهنجو داد ڪريو، عمر بن هشام مونکان اٺ ورتا آهن، پيسا نٿو ڏئي، ماڻهو چون ٿا ته اوهين ئي ڪانئس وٺي سگهندا، خدا اوهان کي خوش رکي واهين تڪليف وٺي مونکي هلي حق وٺي ڏيو!

قريشي وري ٽهه ٽهه، سڀائي چالاڪن ٿي لڳو هي اسان جو ستايل بيڪس ضرور چرچو ڪندس ”ها-ها-ها! مان ڇا ڪريان، الهيءَ وڏي سردار سان ڀلا آءٌ غريب ڇا ٿي سگهندس!“ پر سڀني طاق لڳي ويا جڏهن ڏٺائون ته حضور جن بلڪل سڌيءَ ڪيءَ مان چيس ”هلو ڀاءُ!“

۽ ساڳي قدم ساڻس گڏ هلڻ لڳا، قريشي هڪ ٻئي حيران ٿيا پر وري ٽهڪ ڏيڻ لڳا ۽ چرچا لڳا، ”بس هاڻي اجهو ٿو حق ملئيس، ڏکيو سٺو سائين جي چرچ جي ڏيڻ آهي!“

ائين چئي هڪ پنهنجو ماڻهو به پاڻان موڪليائون ته وڃي تماشو ڏسي اچ ته ابو جهل ڪيئن ٿو (حضرت محمد [صلعم] جي [اعوذ بالله] بيعزتي ڪري ۽ پوءِ اچي اسان کي ٻڌائي ته ڪو کلي کلي ٻه ٽڙ ڪريون!

ٺڪ ٺڪ ٺڪ!

دروازي تي آواز ٿيو ته ابو جهل اندران هڪل ڪئي "ڪير آهي؟"

"آءٌ محمد (صلعم) آهيان ذرا ٻاهر ته اچ!"

ابو جهل بي اختيار ڇرڪ ڀري اٿيو، ۽ در تي آيو اعرابيءَ ڏٺو ته سندس منهن لٿل هو، هن کي اميد ٿي ۽ ڏٺائين ته منهنجي حمايتيءَ منهن جو ڪم ڪيو!

حضور جن کيس ڏسي سڏ ڪيو ۽ رعب مان چيو "ابو حڪم! هن کي سندس رقم ڇو ٿو ڏين؟"

ابو جهل جو ته ڏڪي ويو، هڪدم منهن تي ٻاڙو ٿي ويو، بي اختيار چيائين "حاضر! اجهو ٿو پئسا ٿو، ڊوڙ ڊوڙ ڪري ته آيس،"

مڙس تي به گذريا ته سڀ رقم اچي حاضر ڪيائين ۽ ساڳيءَ طرح ڏڪندو ڏڪندو چوڻ لڳو "بس، اڃا ڪو حڪم!"

” ڏ ، بس ! “ فرمائي حضور جن ٻاهر اُٿي موٽيا ،
اعرابي به خوش ٿيندو موٽيو .

قريشي هن ڳجهي ڳالهه جي انتظار ۾ هوا سڀئي
ماڻهو ڪي ايندو ڏسڻ لاءِ سڀ ان اعرابي ڏي ڊوڙ لڳا
” ٻائو ! ٻڌاءِ تماشي جو خبر ! “

جواب ۾ ٻڌائين ” صاحبو ! سچ پچ تماشو ٿي ڳالهه ٿيو
آهي ، (حضرت) محمد (صلعم) کي ڏسڻ ٿي
هئو جو بس هن چڙهي وڃي ٻاهر حڪم ڏنائين ته هن
وقت اُٺ ۾ مڪي ته لالو سچ پچ مڪو ڏيڻ لڳ طلب
لڳي ويا آهن ! “

قريشي وائڙا ٿي ويا ته آخر هي ٿيو ڇا ....

ان وچ ۾ ابو جهل به مڪي پهتو ....

سڀ انهن کي ڪري آيس ، چي ” ٻڌس هي ڇا
ڪهڙي ؟ بس محمد [صلعم] جي چوڻ تي پڪڙي
ادا ڪيئن ؟ “

ابو جهل جواب ڏنو ” ٻارو ! ڇا ٻڌايان مون کي
دل اندر ته ڏڪ ڏڪ ٿيڻ لڳي ، در وازي تي اچڻ
ٿيو ته مون کي الائي ڇا ٿي ويو ، جان لڳي ڪا قضا
آئي يا معجزو ، دل ان لڳي [حضرت] محمد
[صلعم] حڪم ڏنو هيڪي پيسا ڏي ، سڀئي ٻاهران
ڏٺم ته ڪو خوفناڪ اوٺ بيٺو آهي جو ڦاڙ ڦاڙي جي
حالت ۾ مون کي کائي ويندو هو .

ته هن جي حقي رقم هئي تہ آءٌ تہ سموري ملڪيت ڏيئي پهنجي جند ڇڏائڻ کان نہ مڙان ها !

اهو آهي حق جي آواز جو اثر ....

اڄ بہ ...... جيڪڏهن اسين انهيءَ سچي رسول جي ٻڌايل نئين مذڪر هاڻي لا تخشو الا الله [خدا کان سواءِ ڪنهن بہ ٻئي ڌر لڳ کان اسان نہ ڊڄون) تي عمل ڪنداسون ! اهو ئي ايمان جو قطرو بہ اسان جي دلين موجود هوندو تہ اڄ بہ مولا پاڪ اسان کي فرمائي رهيو آهي تہ ،

ڪي محمد سي وفا تو ني تو هم تيري هين !
يہ جهان چيز هي ڪيا لوح و قلم تيري هين !!
آج بهي هو جو براهيم ڪا ايمان پيدا !
آگ ڪر سڪتي هي انداز گلستان پيدا !

حيدرآباد هر قسم جي ڇپائي لاءِ ڏسو اسلاميہ پريس سنڌ

شريف ڪمانڊر

ڊيپلائي

شريف ڪمانڊر

(١)

جون ١٩١٥ع جي ڳالهه آهي. گيلي پولي ۾ اتحادين
کي ڪمالي فوجن شڪست ڏيئي هٽائي ڇڏيو ۽ وري
حملو ڪرڻ نه ضروري هو ڇاڪاڻ ته سامان ان پهچڻ
سبب ۽ روس جو قدم اڳو کڻڻ ٻڪل جي حالت ڏي
رڌي ويو هو.

اتحادين هاڻي هن ڪالسواءِ ٻيو چارو نه ڏٺو ته پنهنجا
هزارن ٻهادرن جي فوج مضبوط جهازن ۾ وهاري،
ڪافي سامان سمنڊ حوالي ڪري روانا ڪيائون، ته
سمنڊ ٻڏا هي ٻيڙائون جو مٿن استنبول جا جهنڊا
لڳائي ڇڏيائون.

هي ڪم انهيءَ ته راز داريءَ سان ڪيائون جو گويا
هوا کي به اها خبر نه پئجي سگهي ته مصطفيٰ ڪمال
جو انتظام اهڙي ڪمال کي پهتل هو جو ڪيس سمنڊس
جاسوسن اها خبر پهچائي ڇڏي،

[٢]

اتحادي جهاز استنبولي جهنڊا اڏائيندا ٻيڙي ڪر
هلندا آيا، هوا جي ڏره دانيال کي ويجهو پهتا ته ڪي
لوڪان کي خاطري هئي ته اچهو اسان ومه گوله باري
جو حڪم ڇاڻ پهتو ته جهاز رڪندا رهيا ۽ حڪم جو

ڪو پتو نه هو، نوڪرياڻ وارن سمجهيو ته شايد اچتو ۽
ٻاهرئين اوچتو حملو ٿيندو ۽ ٿيهه ڪوري نوڪرياڻ اهڙي
طرح ٿيا ۽ ڪمانڊن جو ٻس وڃڻ اشاري جي دير هئي ۽
ٻر جهاز نه وچ ۾ اچي پهتا اڃا حڪم جو پتو ڪو نه
هو نوڪرياڻ جا آفيسر حيران هئا ته آخر هي ٿئي ڇا پيو؟
هو ڏانهن جهازن وارا جي هوسائين اميد ۽ ڊپ جي
وچ ۾ غرق هئا ان جا چهرا هاڻي سرها ٿيڻ لڳا ته
پس باقي ٻيڙن ڊپ دير ۾ اهڙي خطره ڪان ٻاهر نه
ويندا-ون

[٣]

ٻر ......؟

انهادي جرنيل جو قلب لرزي ويو جڏهن اوچتو
لاسلڪي [بنا تار] تي حڪم پهتس ...

" اٿهي ويهو! "

جهاز اٿيا ... ڪين موت اکين اڳيان ڦري آيو. اس
اچهو ڪين سوڪڻ جي دير آهي. ٿر ستي گولا سڄي
ڪنهي ۽ سمنڊ جي لڙهي مان وسڪارو ٿا ڏيکارين ۽ هي
جهاز وچي ٿا ڏير ون، پهرواه ڀڙار انهادون جا لاش
سامونڊي جانورن جو قوت ٿيون.

" مصطفى ڪمال ڪاڻهالي ويهو آهي! "

جرنيل بلڪل الارلي مان چيو " جي حضور! آءٌ
انهادي جرنيل آهيان، حڪم سرڪار؟ "

” جنرل! .... ليبيائي آزادن جي هيءَ شرافت آهي جو اڄڪلهه فوجي جهازن تي اسپتالي جهنڊو لڳائي دغا ۽ فريب جي انتها ڪئي اٿو! “

[۴]

ٻڌو جنرل ......! “

جنرل وري ڪجهه نه ٻڌو. هتي ڪا ٻڌڻ جي اميد پيدا ٿي آهي؟ ڇا گهٽ از گهٽ اميد وڪلن لاءِ اسان کي ڇهڻدان ٿئي صرف گهڙي ٻڌايو ويندو.

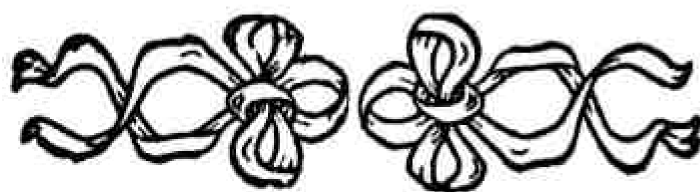
ٻڌو جنرل وائڙو ٿي ويو جڏهن اهو حڪم ٻڌائين جو مصطفيٰ ڪمال جي زبان مان نڪتو. ” ڇا هي سچ پچ ڪمال جو حڪم آهي يا منهنجا ڪن ڌوکو ٿا کائين؟ “

” جنرل، اسين هڪ مدت ۾ اوهان کي دعا ڪري سگهون ٿا مگر... اسين اسلام جي دامن تي هي داغ لڳائڻ لاءِ بلڪل تيار نه آهيون مٿان کڻو بس اڻين ڇوڙي نه مسلمان ڪنهن اسپتالي جهازن تي گولا وسائي، زخمي بهادرن جي روح سان پڇڙيا هڻن ۽ گهٽا!

وڃو، اوهان کي بلڪل معافي آهي، پنهنجن آفيسرن کي منهنجو پيغام پهچايو ته شريف بهادر ترڪ ٿي نه... دغاباز ٿي نه! “

(٥)

اهو سچو واقعو ڪرنل آبري هربرٽ ايم - پي لکيو آهي ۽ هن ۱۹۲۱ع ۾ هائوس آف ڪامنس ۾ اهو واقعو ذڪر ڪري وڌيڪ بيان ڪري ٿو ته " مون مصطفيٰ ڪمال پاشا کي پنهنجي اکين سان هڪ سپاهي وانگر ڪم ڪندي ڏٺو آهي، هو پنهنجي بلند اخلاق جي باعث هڪ ولي معلوم ٿيو، هو پنهنجي زخمي سپاهين جي مرهم پٽي پاڻ ڪندو هو، ڪين د وانون ۽ پاڻ غسل ڏيندو هو ۽ پاڻ انهي قبر کوٽڻ جي مهم ۾ شامل ٿيندو هو، هو ڏيهن جو پنهنجي جان نثارن جو سالار هو ۽ واس جو سچن خادم. اهو هيءُ چووايه ڪمال ڪ ٻوٽي ٻـ سچن جسم کي لڳائيندي ته هئي، هن بهادر جي لغت ۾ آڪاوٽ جو ڇڙ لفظ ئي ڪونه هو!

فهرست ڪتاب ڏيپلائي

ڪتاب	قيمت
فتح فلسطين	٠-١٠-٠
ازلين يورپ	٠-١٤-٠
جنگ ترڪ و جرمن	٠-١٠-٠
سومنات جي سندري	٠-١٢-٠
سبڪتگين ۽ جيپال	١-٤-٠
غازي محمد بن قاسم	٢-٠-٠
غازي محمود غزنوي	٠-١٢-٠
غازي محمد غوري	١-٠-٠
فتح اسپين	٠-١٢-٠
شير ايران	١-٠-٠
شيرشاه ۽ همايون	٠-٨-٠
غازي اورنگزيب	١-٨-٠
وهابين جو بابو	١-٠-٠
هوشربا شهزادي	١-٠-٠
گلشن عبرت	٠-١٢-٠
شيواجي شيش محل	٢-٠-٠
ڪفر ياس	١-٠-٠
ڪانگريسي ڪوڙڪو	٢-٨-٠
هندوستان جي سچي تاريخ	١-٠-٠
اردو استاد	٠-٥-٠
سنڌي استاد	٠-٤-٠
قرآني انقلاب	٠-١١-٠
ارشاد الخلفاء	٠-٨-٠
انتخاب بخاري	١-٤-٠
ارشاد القرآن	٠-١٠-٠
قرآني دعائون	٠-٦-٠
قرآني خزانو	١-٨-٠
فتوحات اسلام	١-٤-٠
فتح ايران	٠-٦-٠
ايراني شهزادي	٠-٦-٠
ريف جو مجاهد	٠-٣-٠

ملڻ جو هنڌ:- مئنيجر عبرت حيدرآباد سنڌ.

غريب جي آزادي

ڊيپلائي

غريب جي آزادي !

(ميان محمد حسن يار محمد قريشي "سيوستاني"
جو ٻڌايل سچو واقعو)

ڪاش اڄ موت ڪهڙو آهي غريبي ناتوانيءَ لئي
فلڪ ماتم ڪري هردم غريبن جي جوانيءَ لئي

(۱)

آه ! هو غريب فقير هو، جو هر روز انهيءَ حالت ۾ شهر جي شاهي سڙڪن ۽ دڪانن جي ڪنڊن تي ستل ڏسڻ ۾ ايندو هو، اڄ به هي پنهنجن گاڏين ۽ موٽرن جي اڳيان اچي ان ۾ ويٺل ماڻهن کان ڪجهه گهري وٺندو هو، جن مان ڪي ته رحمدل انسان هن جي حالت تي رحم کائي هن کي ڏيندا هوا ۽ ڪي جهڪ ڦڪ ڪندا هئس ته ڇا ڪري انهيءَ پيٽ کان سواءِ هن لاءِ ٻيو ڪو به چارو نه هو.

سڄي ڏينهن جي مشقت کان پوءِ مس چار پنج آنا ملندا هئس ۽ وچ ۾ گارين ۽ ڦٽ لعنت کان سواءِ ٻيو ڪي به نه ملندو هئس، انهيءَ مان ڪجهه ماني ڪجهه چانهه ۽ ٻيڙيون وٺي وقت گذاريندو هو.

[۲]

هو هڪ شاهوڪار شاهي گهراڻي مان هو، پيءُ جي ورثي اچڻ کان پوءِ سندس هٿ ۾ هزارن جي ملڪيت

اچي ويئي، جو هيءُ هڪ ٻئي پٺيان اهو ملڪيت جو
وارث هو، انهيءَ ڪري سندس شان شوڪت ڏسندين
۽ ڏسندين وڌندي ۽ وڌي ۽ شهر جا ڪيئي انسان سندس
دوستي جي هام هڻڻ لڳا، خود مطلبي انسان سندس
ڪلهي سان ڪلهو لائي هلڪي دنيا جي دؤر ڏانهن
ڇڪيندا رهيا، هي سڀ ڏسندي مايا ۽ شان شوڪت
کي ڏسي ڏسندي ايءُ جي ڪمائي مان خوب هٿ
ڏنا ڪرڻ لڳو، خود مطلبي دوست هٿڙ سونهري
وجهه ڏسي ڏسندي خوشامد سان ڏسندي هٿڙ کي
گرم ڪرم ڪرڻ لڳا، مطلب ته، انهيءَ ڪشادي
دل ڪري سندس شان شوڪت دنيا ۾ سڀ ڪنهن
ڏسندي جي ڏاڪي تي روز افزون هئي، ڪماليت
کي زواليت آهي " ڪل هڻ ڳڙهو کهوٽ ڪڏهن مڙه
مقام ۾" ڪاڏي کوه ڪڍو رچي، مايا ڏسندي چار کي
ڀڪ ڪري آسمان ڏانهن اڏامندي رهي، خوشامدي
ٽٽون جي ڪالهه ڪالهه ڪوهن جي ٻڙن اڳيان ڀيا
طراف ڪندا هوا سي ڏسندي پير اڳڙڻ لڳا، ڪجهه
عرصي بعد اهڙي حالت اچي پئي جو اهي دوست
اڄ هن غريب ٺڪر کي وات پئي ڏسندا هوا ته ٻين
انهن کي ڦرت ايندي هئي، جتان اهو غريب ايندو
ڏسندا هوا ته پاڻ ٻئي رستي ورتي هليا ويندا هوا،
عجب شان قدرت جو آهي جو هن غريب ٺڪر جي

قسمت ۾ ڪمال درجي جي زوالت اچي گهڻو
ڪيو، هن نوڪري وغيره جي لاءِ گهڻو هٿ پير هنيا،
" قسمت کي کم اصلي سي دن برے آنے لگے،
جس کو لهي بازارون سي اُٺس وه ٺوڪرين کهانے لگے "

هن ايترو چاڙو ته ڏسي اهو ڪلڪ پنهنجي
سر تي رکي لاچار ٿيڻ جو پيشو اختيار ڪيو، جنهن
پيشي سندس عمر جو خاتمو اهڙي طرح ڪيو جو
۳۲-۳۳ ورهين جي عمر ۾ ٿوري هڪڙي ۷۰-۷۵ ورهين
جي عمر ۾ شمار ڪجي ته به ٿوري آهي.

[۳]

ٻ سٺير جو مهڙو پنهنجي جراثيم جو ڪجهه حصو
ختم ڪري پوءِ به پنهنجي قوت جراثي لي مست ٿي،
مست اٿ والگر ڏڦ ڏڏي غالب ان انسان کي ته
چا ٻرگاڏ ان، موترن کي ته ڪاپڙا ٻاراڻي سٺو ڪرائي
رهيو هو، غالب ته دوگڏو ٻيو خوش اصحاب انسان
سي ته چار ڏند ملائي سردي جي آمد جي خوشي
ملهائي رهيا هوا، چانهه خانن ۽ شراب خانن ۾ اها گردي
لڳي پئي هئي جو غالب اوڪر ٻيا ان مدت واري
آسائش ڪري ڪا سگهيا، ٻيو اڄ اهو سائو غالب
جنهن کي سواءِ قابل پڙائي اوور ڪوٽ، سوري
پاجامي کان سواءِ، ٻيو ٺهو لنگر هڙي سردي ۾
ڏڪندو رهي رستن ۽ دڪانن جي چوگرد اهڙو وتندو

ايندو ويندو ٿي ڏٺو. پر ڪنهن وقت هي ٻڌو ٿي
ته هن جي وات مان از خود هي لفظ نڪتا ٿي: ”آه!
الاهي هي ڇا!! اڄ ڪٿان به هڪ ڏاڍي جو پئسو نه
مليو آهي؟ ڇا!! هي ٽيون ويلو اٿو نه گذرندو؟“

ڏينهن پنهنجي منزل کي طي ڪري رات جي
تاريڪي کي آمد لاءِ پيغام پهچائي رهيو هو، هوڏانهن
سوري ٻئي، رات جي تاريڪي سان ملي اعلان جنگ
جوڙي رهي هئي، هيءُ غريب فقير پڪ ۾ مايوس
حالت ۾ چيو، ”يا خدا! ڇا اڄ رات به الٽي گذري
ويندي!!“ افسوس ته ڪان به پنهنجا ليکا وڃن،
ڪيڏانهن وڃان، ڪنهن کي چوان!“ اهي لفظ چئي
هو ڪنهن خيال ۾ ٻه چار منٽ بيهي اڳتي وڌيو
شاهي بازار ڏانهن هلڻ لڳو. بازار جا دڪان سوديءَ
سبب جلد بند ٿيندا ڏسندو، مايوس ٿي، گهمندو رهيو
پر قدم جلد جلد کڻندو هلندو رهيو، ٽانڪي بازار جي
چوڙيءَ ۾ شاهي هوٽل وٽ هڪ موٽر هئن کي
بيهڻ ڏسڻ ۾ آئي جو هن غريب فقير کي (جنهن اسان
ڪنهن پنڌ لاءِ انسان کي ڪالو ٿيڙو ڏسڻ ۾ ايندو
آهي ته هو ان کي وٽ لاءِ پنهنجو سهارو سمجهندو
آهي) تنهن هن کي به هڪ سهارو ڏسڻ ۾ آيو جو هن
جي منهن مان نڪتو

”اي دعا هان عرض ڪر عرش الاهي ٿام ڪي،
اي خدا اب ڦيردي رخ گردش ايام ڪي.“

(۴)

اٿيو صدا چوندو جلد جلد اچي اٿيو، موٽر وٽ
پهتو، موٽر کي خالي ڏسي هن محسوس ڪيو ته
موٽر جو مالڪ اندر هوٽل ۾ ويل آهي، انڪري اتي
صدا ڪندو رهيس. اٿيو انتظار ۾ بيٺو هو ته پوليس
رستي تي هڪ پيرو فقير واهه ونءِ وڃي وهندو هيو،
جنهن کي هن ڏسي موٽر جي آس پاس ۾ لڪي هٿن
پير ڪرڻ لڳو، "اڄوڪو هن ڪمبخت کي به ٿوري
سردي ۾ آرام ڪونه آهي جو مون کان سڪيو؟ صدقس
ٻار ٻچا به ڪمائي ڪيس اڇو ڏين ته به، اڄ پڻ پنهنجو
ڏڪا ڪاٺي، مون وانگر تن ويڙهن جو پيٽو نرو آهي؟"
اٿيو فقير جي وڃڻ کان پوءِ دل ئي دل ۾ خيال
ڪرڻ لڳو ته، "جيڪو هيءُ شخص خوش ٿيس؟
نرم دل هوندو ته به آنا ضرور ڏيندو، جيڪر ڪو
پورو ڪنجوس هوندو ته به لاچار هڪ پئسو ته ڏيندو
پر ڪا نازڪ خوش اندام هوندي ته عرض ڪرڻ
تي چار آنا به ڏيئي ويندي ته پوءِ اوڪي امپيريل جوڙو
ڪندو ته پوءِ پنهنجو احوال پڌائي سندس مائي جوڙي
کي عرض ڪندس جا ضرور اهي آنا ونءِ ڏيندي پوءِ
ته پئسن پاڻ هڻي - پنهنجي چهه آني جي مالي سالدرڪائيندس
هڪ پيالو چانهه پيئندس ۽ باقي اٺن آنن ونءِ و قسم
پاس ڪندس.

(٥)

اهي خيال ڪندي رهيو هو ته موٽر جو مالڪ هوٽل مان نڪتو جنهن کي ڏسي سندس آمدني جا خيال لٽجي ويا ۽ هن وڏي اچي عرض ڪيو ته ” حضور! ڪجهه خدا جي راه ۾ ڏيو بک لڳو مران. “

هڪ نوجوان - (موٽر ۾ ويهندي) معاف ڪر بابا مشغول ڪيو آهي!

فقير - حضور! اڄ ٽيون ويلو بکيو آهيان. رحم ڪريو، اڄ ڪٿان به پئسو نه مليو اٿم.

نوجوان - (هن کي غور سان ڏسي) اڙي بابا! مان ڇا لو ڪري سگهان؟

فقير - حضور! راه خدا ۾ مائي ڪارڻ، بک لڳو مران ۽ آخرين اهي راه ۾ ڏسي توهان جي انتظار ۾ مدو ڪلاڪ بيٺو رهيو آهيان رحم ڪريو!

نوجوان هن کي ڀلور غور سان ڏسي کيسي ۾ هٿ وڌائي ان مان ڪجهه ڪڍي ” هان، اچي فقير! “

فقير هٿ وڌائي ورتو ۽ هٿ کي ڏسي ڪجهه ڪٽي ٻيو ڪمائون ته موٽر سندس اکيان ڦرڪات ڪندي ويندي رهي، فقير نه ڪجھ مهل ان کي ڏسندو رهيو فقير کي ايڏا اميد ڪا نه هئي ته نوجوان هن کي هڪ روپيو ڏيندو [illegible] ڏاڍو سرهو ٿيو ۽ ٻهڪندي مٿ ڀلڪل هوشياري سان ڪري شهر ڏانهن هلڻ لڳو، انهي خيال سان

نه ڪنهن وانجهڙي هوٽل ۾ وڃي مفت ٻوڇا ڪريان.

(٦)

هو هڪ هوٽل ۾ گهڙي پيو، هوٽل ۾ اڃا ٻه گردي لڳي پئي هئي، هن خيال ڪيو ته وڃي وچوارين ڪرسين مان هڪ تي ويهان ته پنهنجا اڳڙا ٻيرا حال ڏسي هڪ ڪنڊ ۾ وڃي ويٺو ويهڻ، اهڙي خانسامه هوندي ته هي هميشه غريب فقير آهي، هن شاهاڻي لوح ۾ چيو، "ڙي اوئي!"

ٻوائي انفرست ماڻهن فقير کي ڏسي چيو، "ڇا کپيندو؟"

فقير — ڇا تيار آهي؟

ٻوائي — سڀ ڪجهه تيار آهي!

فقير — اڙي بابا ته وٺ ڇا ڇا آهي؟

ٻوائي — روش، مڇي، مسالا، ڪباب، مرغي، ٻرياني، قورماش وغيره ڇا کپي؟

فقير — ٻرياني، ڪباب ۽ قورماش کڻي اچ.

ٻوائي ايترا پئسا اٿئي جو کائيندين تون؟

فقير — (پنهنجي مٺ کولي) ڏس!

ٻوائي ڏوري ڏيڻ الڳ سڀ آڻي وٽس موجود ڪيو، جنهن کي هن کائي پيٽ ڪيو، پوءِ ان چانهه جو پيالو پي، اٿي دڪان وٽ آيو، ٻوائيءَ آواز ڏيئي، "چوڏاهن آنا" فقير روپيو اڇلائي ڏنو، دڪان واري روپيو شيشي تي هڻي وڄائيندي فقير کي چيو، "روپيو ڪوڙو آهي ٻيو ڏي،"

ڦلهو جي چولهه ۾ رکي ڇڏي، هٿ ٻڌي ڪري چيو،
”حضور! ٻيو ڪو ٻيو ته مون وٽ ڪونه آهي!“
دخل وارو — (گهنٽي وڄائي) ڪمبخت! ڪوڙ هڻيو
آهين جڙتو ويٺو ٺهين ٿو مال کائو وڃين، بدمعاش!
گهنٽي وڄڻ بعد نوڪر اچي حاضر ٿيو ”جي حضور!“
دخل وارو — ٻاهران پوليس کي سڏ ڪر، بدمعاش
ثابتي سميت هٿ آيو آهي،

(٧)

ٿوري دير بعد نوڪر هٿ پوليس جمعدار کي وٺي
آيو جنهن کي دخل واري هٿ هٿ ۾ ملائي نوڪر
کي چانهه جي آڻڻ جو چئي چوڻ لڳو، ”جمعدار
صاحب! خدا ۽ الله ڪريم جا هزار شڪرانا جو جلدي
اهو بدمعاش هٿ اچي ويو“
جمعدار — (چانهه جو ڍڪ پيئي) ڪهڙو بدمعاش
سيٺ صاحب!
سيٺ — جمعدار صاحب! اهو جڙتو ٺهين وارو!
جمعدار — ڪٿي آهي
سيٺ — اچو هيڏانهن ٻاهر آهي!
جمعدار — هيءُ هن حالت ۾؟!
سيٺ — توهان هيترو وقت ڪٿي پوليس ڪمائي
آهي، اڪثر هن ڏاڍي وارا اهڙي ويس ۾ اچي هلندا
۽ هن خاندان کي هلندا ڇا؟

جمعدار – (فقير ڏانهن منهن ڪري) اڙي هي ڪم ڪٿي سکيو هئين ۽ هيتري ڪٿي اهو ڪم ڪندو آهين ؟

فقير – حضور! مونکي ڪا به خبر ڪانه آهي ته مون کي ته هي روپيو هڪ نوجوان موٽر واري خيرات ڏنو هو جو اڄ ڏينهن وٽان ڪان اڪيلو هوس ۽ سيٺ صاحب جي هوٽل تي اچي مانيءَ کاڌي اٿم ، ٻي مون کي ڪا به خبر نه آهي .

جمعدار – اڙي جنهن روپيو ڏنو اٿئي انکي سڃاڻين؟

فقير –– حضور نه!

سيٺ –– جمعدار صاحب! هي ٻار ۾ گهٽا ٿا ڏسڻ ۾ اچن ۽ پڪ جوڙو آهي ته آس پاس ضرور هوندا ،

جمعدار – اڙي سچ ٻڌاءِ ٻيو ته لوڪي ڇڏي نه ڏينداسون ،

فقير –– حضور! مون کي جا خبر هئي سا ٻڌايم!

جمعدار –– ڀلا ان موٽر واري کي سڃاڻندين ؟

فقير –– حضور! مونکي ڪهڙي خبر ته هو ڪير هو!

سيٺ – جمعدار صاحب! اهڙن هي ته معاش ڪنهن هٿن ڪين سڌي ڪندو جيسين هنکي سيکت نه ڏيندا ،

(٨)

جمعدار ڪجهه سوچي تان اٿي هن فقير کي ٻانهن مان جهلي هن جو جهڳو ورتو جو سواءِ اڌ ڦاٽل ۽ ڪپڙن ٻين جي ٻيو ڪجهه ڪين لڌو ، انکان هنکي ٻڌي چاڙ

لڳندو هئو ڏاڍي لي وني ويس جتي وڃاري غريب
فقير کي مساوار وانگر جو دود جون داهون ڪندو
آخر هي لفظ سندس منهن مان اڪتا،

اي ستمگر ظالم کي لکڙي سي ستمگاري نه ڪر
مرچڪا هون منهن مگر تو مرده ماري نه ڪر.

اهي لفظ چئي هو غريب فقير اٿهوش ٿي ويو.
سنتوان حڪم موجب هن کي ڪٺي اولاهي ڪوٺيءَ
۾ بند ڪيو. صبوح جو چالان ڪرڻ لاءِ جڏهن جمعدار
۽ سنتري غريب فقير کي ڪوٺيءَ مان ڪڍڻ
آيا ته ڇا ڏسن ته غريب فقير هن دنيا کان آزاد ٿي
چڪو هو!

اسپيني شهزادو

ڊيپلائي

اسپيني شهزادو

اڄ اسپين جو آخري تاجدار ابو عبدالله غرناطه
(گريناڊا) ۾ شاه فرڊيننڊ ۽ راڻي ازابيلا جي فوجن کان
شڪست کائي سندس سردارن، شهزادن ۽ شهزادين
سميت روئي سندس جي اهي ساڳئي هنڌ اچي بيٺو
آهي جتي اٺ سو ورهيه اڳ، اسلام جو بهادر فرزند
حضرت طارق رحمة الله عليه چند هزار مجاهد وٺي
اچي لٿو هو...... ٿو آيو هو ۽ مردن وانگر گجگوڙ ڪري
سڄو ملڪ فتح ڪري ورتو هئائين ...... هي وڏو ٿي
۽ هن ملڪ ۾ آخري نظر وجهي ٿو ۽ ٻارن وانگر اوڇنگارون
ڏيئي روئي رهيو هو ۽ ساٿين کي به رئاڙي رهيو هو!

اوچتو هن کي محسوس ٿيو ته ڪو شخص هنکي
سڏي رهيو آهي، اول هن سمجهيو هو ته آواز
آسمان مان ٿو اچي پر پوءِ ڏٺائين ته جبل جي هڪ
وڏي غار وٽ هڪ سفيد ريش بزرگ لٺ ٽيڪي
کيس سڏي رهيو آهي، بادشاه کي ڏسي چيائين:

” اي بادشاه! اي شڪست کاڌل سردارا! روءِ!
پر ڪري روئي وٺ! تنهنجي قسمت ۾ عورتن وانگر
روئڻ ئي لکيل آهي، ڇو ته توهان مردن وانگر پنهنجي
ملڪ جي حفاظت ڪانه ڪئي، توهان ڪالهه ڏاڍن خوب
ڪلندا رهيئين ۽ اڄ انهيءَ جو حساب سان تون وهاءِ،

خوشي حياتيءَ جو ڏينهن آهي ۽ اُهو ڪاڄوءَ غم جي
رات آهي.

قسمت کي ڏوهه ڏيڻ اجايو آهي، هيءَ ڪو اتفاقي
حادثو ڪونه آهي، پر ملڪ تنهنجي قسمت ساڻ
لکيل ورتو آهي. ملڪ ۽ سڄي تنهنجي هڪڙي
پٽ جي حوالي ڪيو آهي، هاڻي تون اهو ڪسان سواءِ
پورو ڪري ٿي جا ڪو سگهين جو پشيمانيءَ پر پل
ڇڪي وهائين!

الله تعاليٰ تنهنجي ڪڏهن به ڪي ٿي ظلم نه ڪندو
آهي، هو ڪنهنجي خواه مخواه پلاڻي نه ماريندو نه
گهرندو آهي، انسان ٿي آهن جي گمراهيءَ جي اونهيءَ
غار جي ڪناري ۾ ٿين ڦاسي ليڙيءَ ساڻ وڪوڙ ٻڌا
ويندا آهن ۽ انهن کي هن ۾ مدهوش ڪري ڪري ماريندو
آهي، اهي مصيبت جا جبل تو تنهنجي مٿان ٽاڪي ٿي
ڪيرايا آهن!

تون مرندي ۽ ملڪ جو حرص هٿان، تنهن جي
چاهي سان تون پنهنجي بادشاهيءَ جي واڳ جهنگ جو ڪيو
هن جي ۽ تنهنجي پٽ جي دشمن جو ساٿ ڏنو،
اهي ڪڏهن دشمن اوهان ٻنهي جي مٿان کي هٿ ۾
ايترو دم ڏڪرائو جو ٻئي رت جي سمنڊ ۾ غرق ٿي ويا

(٢)

اي بادشاه جا عزيزو ۽ سردارو! بهادر اميرو! آءُ

هن غار ۾ سٺن ڏوهن کان وهان لو، آءٌ ته الهي ڏينهن
کي اڳ ۾ ائين ڏسي رهيو هوس جڏهن اوهان جو
بادشاهه هن ڪناري تان اهڙو ڪوچ ڪندو جو واپسي
اسپين ۾ ايندس، جو ته موت جاليو تي ته جنهن ملڪ
تي جاهل ۽ ڪند ذهن حاڪم هوندو، ٻهڙو حشر
اهڙو ئي ٿيندو آهي!

اوهان پاڻ ۾ دشمني ڪئي، مسلمانن کي اوهان
جنگي ميدان تي ڪاهيو هئن جي رت جي هولي
کيڏي ويٺي، دشمن موقعو مان فائدو ورتو اوهان
جي پٺ ۾ خنجر کپي ڇڏيو.

اي اسلام جا بادشاهو! اوهانکي سڀاڻي خداءِ تعاليٰ
اڳيان حاضري ڏيڻي پوندي، اوهان کان سوال ڪيو
ويندو ته، اوهان ڪيئن اسلام کي ضعيف ڪيو
ڪيئن عزت ۽ شرف جي اعليٰ مرتبي کان ڪيرائي ڇڏيو؟

الهي مسلمانن جي باري ۾ اوهان کان سوال ڪيو
ويندو هن کي اوهين پنهنجي ڪمزوري سبب دشمن
جي واسطي سکيو لقمو بڻائي ڇڏي ڏنو.

الهي شهرن اسپين اوهان کان پڇيو ويندو جن کي
اوهان جي وڏن پنهنجي رت سان وسايو هو، اوهان
الهي جي حفاظت ڪانه ڪئي، بلڪ الهي مسجدن، پنهنجي
ڪيئي سان اوهان ڪيو عيش عشرت ڪيو ۽ بس!

ٻڌو ٻڌو! الهي ڪوڙ پيا وڃن جتان ڪڏهن اذان
جا آواز ايندا هوا ... ۽ ڏسو ته الهي مسجدن ۾ جتي

مسلمانن جون اصطلاحون ايتر مذهبي خدا پاڪ جي بارگاهه ۾ سجدو ڏيندا آهن، ڪيترن، انهي هاڻي عيسائين جي ڪتبن جا لشڪر نظر ايندا ۽ مسلمان ٻڌهندي ڏسن جي حفاظت جي واسطي هٿوڙي هٿ کان ٻئي هٿ ڀالي جي جاءِ ڪولهندو ڦراندو رهي ٿو.

هو غارن ۽ جهنگلن ۾ لڪي رهيو آهي ۽ ٻئي جي ڏسڻ وسڻ کي ڪا سواءِ انهن غارن جي جن ۾ هاڻي رهيو پيو آهي، ٻيو ڪجهه به هٿ اچي نٿو سگهي!

جيڪڏهن مسلمان ٻيا بادشاه ۽ انتظام جي اهڙن حيالي گذارين ها جهڙي هندو ٻوڙي ٻيا گذاريندا آهن لا اهو الهي کان ڇڱو هو جو اوهان جهڙا حرصي ۽ ظالم بادشاه هندن جي حڪومت لي سوا رهيا ۽ لباهي ۽ ذلت جي ڪين طرف سڀئي رهنمائي ڪندا رهيا، ۽ هاڻي انهي حالت ۾ اچي آهن، جي اهي ظالم ۽ انڌا سبب هئن ڪي چڙ ۽ چڙ هٿ کان وڌ ڪو نقصان نه پهچ آهي؟

(۳)

اي ٻيو احمد! خدا تعاليٰ اوهان کان مذهبي انهن ديڻن جي باري ۾ سوال پڇندو جهڙي اوهان جهنگ جي ميدان ڏي ڪاهي، ۽ هو ٻاڪ ۾ مسلمانن جا ٽڪلا ڪٽيندن، اهڙي ذلت جي اُڏي اُڏن جهڙن ۾ عزت جي ارادي

ٿيو، هاڻي مون اڳيان هتان کان ٻاهر نڪو ! — عزيز ! غمخوار اسانجو، منهنجو جسي ٻوري جي ٽڪ اوهان ڏسي ورتي،

ڪهڙو نه چڱو ٿيو ها جيڪڏهن اوهين هنن کي جهاد في سبيل الله ۾ ڏٺو ها ته ان وقت مون کي اها تسڪين اچي ها ته هنن جو رب حق جي حڪم آهي.

هاڻي آءٌ هن وقت هن اونداهي غار ۾ جهنگلي حالت جا ڏينهن گذاري رهيو آهيان خدا تعاليٰ شل جلد مون کي منهنجي اهڙن سان ملائي.

انهي ڳالهه بعد، ٻڍڙو به خوب او چنگو ڏن ڏيئي روئو ؟ پٽ قدرتي لب ٽهڪندو وڌي انهي غار ڏي وڌو جتان آيو هو،

ٻڍڙي جي هن ڳالهه امير جي دل تي اهڙي ته ڪاري ضرب لڳائي جو ملڪ هٿ مان اڪري وڃڻ تي به هن کي ايترو افسوس نه ٿيو هو، هو بي اختيار چوڻ لڳو " هي ماڻهو نه هو، هي " عدل خدائي " جو آواز هو جو مون کي ايندڙ وقت جي اڃان هولناڪين کان ڊيڄاري رهيو هو جي گذريل وقت کان وڌ ڀيانڪ آهن، خدا تعاليٰ کي اختيار آهي ته مون سان جيڪا ٽيس سا هلت ڪري، اهو جيڪو بدلو ڏيندو سو انصاف ٿي هوندو "

هاڻي ٻڌو احمر جو امير، غرناطا اسپين جو آخري

واري ڪناري سان لڳل پئي، تنهن پنهنجي اهل و
عيال ۽ اميرن ۽ ڪامورن جي سوار ٿي وڃڻ پئي
هلندي سمنڊ جي پاڻيءَ کي ڏٺو ته ڇوري روئي پئي
۽ تنهن هن ڪارائتي واقعي تي ڏٺو ته لکندي ٿي ويئي
ته " اسپين مان اڄ عربن جي جلاوطنيءَ جي تڪميل
ٿي اٺ سو سال هو اسپين ۾ رهي اڄ واپس
ٿي ويا ! "

(۴)

هن واقعي کي ۲۴ ورهيه گذري ويا ، افريقه ۾
بني احمر قبيلي جو فقط هڪڙو ياد گار ڪالي طرح باقي
رهي رهيو هو هن جو نالو " سعيد " هو عمر وڏهارو ڪين
ورهيه هئس ، هو پنهنجي بزرگن کان " غرناطه "
" قصرالحمراء " " شهر اندلس " " عين الدمع " ۽
" جبل الثلج " جا نالا ٻڌندو هو ، انهن جي ياد گيري
۾ ڪين ڏسڻ جي تمنا هن کي ڦٿڪائيندي رهندي
هئي ، هو ڪيترن دفعن پنهنجي قوم جي عورتن جي
انهن " اندلسي (اسپيني) گيتن " ڏي ڪن ڏيندو
جي هو سدس ابن ذاڪرن ۽ انهن جي شان و شوڪت
بابت ڳائيندڙ رهن هئون ،

اهي مرثيا ۽ هن ٻڌا هئا جي اسپين جي شاعرن
" اندلس (اسپين) " مرحوم بابت چيا هئا ، ڪيترن
دفعا انهن گيتن ۽ مرثين سان سدس اکيون لڙڪن

سان ڀرپور هئڻ ۾ هڪڙي الڏي آهي مسجد س گهڻو ل
سيمه مان اڪرندي هئي، هـو پنهنجي سيمه ۾ فقط
هڪ لمحا پاليندو ٿـي، هئو ۽ خـدا تعاليٰ کان دعـا
گهرندو ٿي، هئو ته " هڪ دفعو " غرناط " جو ديدار
ڪريان "

هڪ دفعو جڏهن هو غرنـاط جـي واسطي سفر جو
سامان ٺاهي جو ارادو ڪندو هو، انڌ مون مسجد خاندان
جي هڪ ٻهار ٺڪڙي مسجد س رستو روڪي ڇڏيندي
هئي. جنهن جو هو اڪيلوئي سار سنڀال لهندو هـو،
ان جو جڏهن انهي وفات ڪئي، انڌ مون هو هڪدم
هڪ اسپيني جملي ۾ ڀٽڻ گو لهندو طبيب جو واس
ڪري وڃي الهي ماٽو.

(٥)

جبل الطارج جي هڪ چوٽيءَ تان هن صاف شفاف
اهڙن جو ديدار ڪيو ۽ پوءِ شهر غرناط ڏي وڌيو،
پوءِ کان ڪيس سرخ عقيق جا اوچ نظر آيا، هاڻي هن
جا عاليشان محل ۽ مسجدون جيسا اڳيان گهيل مسجد
لطون جي اڳيان هئا، هو رازن وانگر ڪند جهڪائي
پٽر جڏهن اهن اڳـيان اڏو رهيو. عظمت ۽ اڪرام
جي جڏ، کان متاثر ٿي هن پنهنجي سڄي ٿي هڪ
رکيو ۽ پٽي کي ڪڍي، جهڪائي آهستي آهستي چوندو
رهيو :-

هيءُ منهنجي ابي ڏاڏي جي ميراث آهي، آءٌ
انهيءَ مان فقط ايتري قدر فائدو وٺي سگهان ٿو جو
انهيءَ جي ڏيکاءَ اندر روئان ۽ انهيءَ غمگين ماڳ وانگر
جنهن جو ڪَر ڪٺهن سمجهه مري ويو هجي ديوانگيءَ
پريل اکين سان رنڊو رهان!

هي انهن جا محل آهن، جتي سندس دشمن انهن
۾ آرام ڪري رهيا آهن اسان جو اهو حال جو اباڻان
جي واري ۾ جهنگ جا ڌڪا اسان جا نصيب آهن!

هي محل پڪاري پڪاري پنهنجي آباد ڪندڙن
کي موٽي اچڻ جي دعوت ڏئي رهيا آهن، مگر
شايد انهن کي معلوم ناهي ته هو ڪٿي ويا!

هي ايوان ۽ شهر پنهنجي اولاد ٻچن جا حق
ڪٽي شايد خدا تعاليٰ کان دعا گهري رهيا آهن ته
سندن پيارا وڇڙيل ۽ اڳوڻا موٽي اچن مگر سندن
دعا قبول نٿي ٿئي.

هي باغ، جن ۾ هو عيش و عشرت ڪندا هئا،
هي گهاٽا ڇانو وارا وڻ، جن هيٺان هو ٻپهري جو آرام
ڪندا هوا ۽ سندن هي چشما ويران پيل پيا ڏيکاري
ڏين، سندن ڪو پڇا ڪندڙ نه ڪو لهي،

سعيد آسمان ڏي نگاهه ڪئي، ڏٺائين ته صبح
الهندي ڏي مائل آهي، واپس جوڻ فوجون حملو ڪري
واپس وڃن آهن ۽ ڏينهن جا لشڪر ڪجهه رسڻ ڏٺي رهيا

آهن، بلڪ هو هميشه چوندي آئي وڃي وچڙ :-
اهڙي طرح فوجن کي شڪست ڏيندي آهي،

اهڙيءَ طرح اونداهيون اوڙن جون جاسوس هٿ
ڪنديون آهن، ۽ اهڙيءَ ئي طرح ڪوس جا ڪڪر
حيائيءَ جي شڪل کي بڪي ڇڏيندا آهن!

(٦)

هو ياقوتي ئي ڪمرو رکي آئي ئي ليٽي پيو ۽ لڳ ڀڳ اڍائي
ويس، صبح جو سويل جاڳي ٿي ويچاري ٿيو ئي وڃي
وضو ڪري فجر نماز ادا ڪيائين، ان کان پوءِ شهر
مدينه ڪئين سرام (هوٽل) جي تلاش ۾ اڪري پيو
ڪنهن به ڪيس پتو ڏنائين، ڪان جو هو وڃي "شمول ندي"
تي پهتو ۽ هن جي ڪتب ئي اٿڻ هلڻ لڳو جتي نه ڀرئيون
ڳولي رهيو آهي، هو انتظار ڪري رهيو هو ته شهر
پوري جاڳي وڃي،

اوچتو...... ساڻيئين محل جو دروازو کليو، هڪ
اسپيني نازنين ٻاهر اچي، سندس چهري تي سڪاري
رنگ جو ٻاريڪ نقاب هو، سيني تي هڪ ٻيڙي سونهي
صليب هئي، سندس پٺيان هڪ نوڪر ياڪ ڪتاب
(بائيبل) کڻي هلي رهيو هو......

نازنين هن اڻ واقف ڏي اسطر ڦيرائي، سندس
وڃهو آئي، پڇهڻي لڳاب ڪي التائي مهمي
[غمو مري] ڀلگ سان مرليءَ ۾ ڪالهه پڇيائين

"نوجوان" ڇا توهين مسافر آهيو؟"

سعيد حيرانيءَ جي نگاهه سان اسپيني حور ڏي ڏسي چيو "جي ها، آءٌ هن شهر ۾ ڪجهه وقت اڳ آيس، آءٌ ڪنهن هوٽل جي تلاش ۾ آهيان ۽ ڪنهن به مدد جي رهبري ڪانه ڪئي!"

ڇوڪري سعيد جي آواز ۾ شرافت جي گواهي ڏٺي، هوءَ سندس ٻي ڳالهه مان سمجهي وئي ته هو معمولي نوجوان آهي.

ڪجهه وقت رهي هن عمارت ڏي نشان ڪيو!

هن ڪنهن ٻوڙي اڳيان اشارو ڪيو. هوٽل جو ٻوڙو ٻڍو ڏسڻ بعد ٻوڪندي چيائينس "مسافر! جڏهن به ڪا تڪليف وسنئي ته هين مون وٽ اچج ڪي مڪان و سارئن" ۽ ڪوچا (دلول) ڏي هلي وئي.

هي فلوريڊا هئي؛ ان سالن کان زماني جي گردش جو شڪار، سندس پيءُ اهو "مقدس پارٽيءَ" جو اڳواڻ هو جا ڪيترن سالن کان حڪومت کان قوم جي مذهبي ۽ شخصي آزادي جي طلب ڪري رهي هئي ۽ ليمل حڪومت لڳ تي ڏوڪي مان سندس اڳواڻ جو خاتمو ڪري ڇڏيو هو، هن ڇوڪريءَ ۽ زال تي هن واقعي جو حد کان وڌيڪ اثر ٿيو، زال ته دک جي گهٽيءَ کان گذر ڪري وئي مگر ارڙهن سالن جي "فلوريڊا" سندس آخري ياد گار طور دل جي

هن منڪار ۽ زاهد (زاهده) جي حضور ۾ گذاري
رهي هئي، سائنس ڪڏ فقط هڪ ٻئي جو ڇوڪرو اوڪر
طرح هو، ماڻهن کيس يا ته گرجا ۾ تي ڏٺو يا گذريل
باد شاهن جي قبرن تي غور ۽ فڪر جي سمنڊ ۾ غرق
يا ڪنهن محل غرناطه جي باغن ۾ سر جهڪائي سير
ڪندي، اڪثر غرناطه ۾ ”سهڻي واهه“ جي ناليءَ
ساڻ ٽڪاريل هئي .

(۷)

سعيد جي اوائلي زندگي ۾ جيڪا نور جو اوڙو
پيدا ٿيو، سو ڏنو ته غرناطه پهچڻ وقت بدلائي
ويٺو هو، هو روزانو شغل جي صبح تي ويٺو هو،
سندس نظرون ان اختيار ساڳين محل ۾ ڪنهن کي
ڳوليندڙ هيون مگر ان ڪي ڪافي ڏسڻ ۾ ايندڙ
هيون ته هو ... غمگين ٿي ويو ۽ هي شهر کان
ٻاهر پهچڻ وقت جي قبرن تي ٽڪ ڪري ويٺو هو .
آخر هڪ ڏينهن ... هو انهي ئي شغل ۾ مشغول هو
ته مٺي آواز ۾ ”نوجوان!“ جي لفظ هن کي چرڪائي
۽ هن ڏٺو ته سندس شاعر زندگي ساڳيون اٿيل آهي!
”روڪ! اي جوان! هن قبرن کي آلو ڪر، ڇاڪاڻ
ته عرصه کان مٽس ڪو روئندڙ ان هڪ ڪري هي
سڪي ويون آهن!“
”خاتون، هتو مرا چالو هان کي هنن سان همدردي آهي!“

ڇو ته، هي اهي ئي ته هوا جن هٿن جي جهنگلن
کي اڳي سنڀاليو، جن کين اعليٰ انسانيت جان واقف
ڪيو، ڇا تو هنن جا يادگار محلات ڏٺا آهن؟ “

” نه جناب! مون ڪٿان ڏٺا. آزاد ڪيو، مگر
پوءِ پيدا ٿي مولکي روڪي ڇڏيو، (بي اختيار ٿي) آه!
هنن کي ڇا معلوم ته اڄ موڪان وٽ پڪ هن کي ڏسڻ
جو حقدار ئي ناهي ......

” ڇا تون بني احمر جو ڪو عزيز آهين؟ “

” جي ها، آءٌ ته سندن هڪ ادنيٰ غلام ۽ اوازشن
هيٺ ڏيل آهيان! “

فلورنڊا هاڻي روزانو ڪيس اهي محلات جـــو سير
ڪرائڻ لڳي ماڻهن کي اعتراض ڪونه هو ڇو ته هنن
کي اهي ئي پڌايو ويندو هو ته ” سهڻي وارث “ هن
” نو جوان کي عيسائي بڻائڻ جي ڪوشش ڪري
رهي آهي! “

ان طرح محبت وڌندي وئي مگر ڪنهن کي به
انهيءَ محبت جو اظهار ڪرڻ جي جرئت ڪانه ٿي ٿي!

اڄ شهزادو سعيد ڪمترين ٿي محلاتن بعد ” قصرالحمراء
وٽ اچي پهتو آهي، هو هن جي آسمان سان ڳالهيون
ڪندڙ اهن گنبذن جي بلندين کي ڏسي رهيو آهي
جن سان ڪڪر ٽڪري رهيا هوا ۾ ڏسڻ وارن
نگاهون ٿڪي واپس اچي رهيون هيون، جنهن جي

قصيل کي ليسٽ ونائڻ ڪرڻ کان زمانو به شڪست
قبول ڪندي هئي، جنهن جي هر چيز اسان مثال ۾
پيش ڪيو هئي.

هر عبرت ۽ نصيحت حاصل ڪرڻ جي نظرن سان
ڪين ڏٺي ويندو هو ۽ ڪنهن شاعر جا اهي لفظ ڀلي ياد
پيا ته ”آءُ قصرالحمراءَ جي سير مان عبرت حاصل ڪري
رهيو هوس، مون هن کان سوال ڪيو“ جا انهن جا
بنائيندڙ موٽي نه ايندا؟ ” هن جواب ڏنو ” مري ويل
ڪڏهن موٽندا آهن! “ آءُ هن جي ياد ڪرڻ تي افسوس
ڪندو رهيس!

سعيد هاڻي هلندو هلندو شهزادي جي ڪمرن
وٽان لنگهيو، سندس سيني ۾ اندر غم ۽ حزن مان
ٻرجي ويو......

اوچتو...... هڪ ڪمري مان لڳل اکر پڙهي
بي اختيار...... ”پيارا بابا!“ چئي هو بيهوش ٿي
ڪري پيو!......

” مون جا ڪي نه ڏٺو انهي احمر جو غلام نه، پر
شهزادو آهيان! آه! جا زمانو اڄ لاءِ هي غم ۽ الم
ڏسڻ پيا هوا!“

پڙهڪ تمام هيٺ ڦلور ٻليا جي گولي لي سر ورڪل،
شهزادي جواب ڏنو ” هاڻ ڦلورڻا! اهي نه سڀ سڃي
ڇڪس ۽ سڃي ويندس مگر انهن سڃي کان وڌيڪ

جيڪا مصيبت اچڻ جو ڀَپ اٿم، اها ڪهڙي طرح
برداشت ڪري سگهندس ؟ "

" خدا ڪري ! اها ڪهڙي ؟ "

" تو کان جدائي ! "

فلورانڊا جون اکيون ڇمڪي آيون .... هن ۾ لڙڪ
ڀريل هوا .... مگر اڌ هن ۽ سهڻن لبن مرڪندي جواب
ڏنو " پيو ان ٿول ۽ وحشي زماني جي ڪابه طاقت
حقيقي طرح هرگز جدا نٿي ڪري سگهي ! "

(۹)

مگر زماني ۽ پنهنجا زور لڳائڻ کان ڪڏهين باز
نٿو رهي، هو هڪ ڏينهن " عين الدمع " جي ڪپ
اي منڙين ڳالهين ۾ مصروف هوا ته حاڪم شهر جو پٽ
" راڊو ڪ " اچي لڳو .... هن ڪين ڏٺو ؟ فلورانڊا
جي سامهون شادي ڪان انڪار جو سڄو ٻڌو سبب
ٻنهي ڏي روئڻ لڳا، جڏهن ڪسي هن انهي ٻهاني
جي ٻولي ۾ ٻئي لڪايو له " پنهنجي ٻه اوي ٻائي
جي ڏال جي ٻه ساَن آءُ هرگز شادي ڪري نٿي
سگهان ! "

هو غضبناڪ ٿي مولهر ؟ ....

اوست آئي شهزادو سعيد يوسف ابن ابو عبدالله،
پهي احمر جي آخري انشاني سندس آءُ ورڌن جي
ٺهرايل عدالتي عمارتن ۽ معمولي ڪورٽ آئ، پلڪ

"جاچ ڪورٽ" ۾ ڏهاڙن جي ٻڌڻي ۾ مشغول
ڏسڻ ۾ آيو.

"جوابدار! توکي اهو ڏوهه قبول آهي ته تو هڪ
مسلمان جي ڇوڪري کي دين کان ڦرائڻ جي ڪوشش
ڪئي؟"

"هرگز نه"

"ڇو، اسين الهي جي سچائي لڏهن سمجهندا
سون جڏهن تون اسلام ڇڏي مسلمان بڻجين ......"

سعيد جي بدن ۾ هي لفظ ٻڌي آگ لڳي وئي
هن غضبناڪ آواز ۾ ڇڪوڙ ڪري چيو :-

"جاچ ڪورٽ! .... ڇا هيءَ آهي جاچ ڪورٽ؟
ڇا انصاف لاءِ اهو حد کان قائم ڪيل آهي جتي
ڪڏهن وقت سچي ٻچي جاچ ڪندي هئي؟ ٻڌائيو،
انهن جي ڪهڙي ڪتاب ۾ لکيل آهي ته، انهن
جاهلن وانگر ماڻهن کي زوريءَ ڪاهي انهن جي
وٺيل ايمان جي واڙي ۾ بند ڪريو؟

ڪهڙي ايءَ اوهان کان اهو عهد ورتو هو ته ماڻهن
کي زوريءَ ٻڌمبي شريعت قبول ڪرڻ لاءِ
مجبور ڪريو؟

ڪهڙي رسول اوهان کي اها اجازت ڏني آهي ته
اهي ٻانهن سان اوهان جو "جاچ ڪانو" ڏهن ڏهن هزارن
انسانن جا خون وهائي؟ ليڪن ڪي زوري عيسائي

ڀڃائي ؟

ڪاڏي ويا اُهي ڏينهن جڏهن وعدا ۽ عهد ناما، جي اوهان هن ملڪ ۾ داخل ٿيڻ وقت پنهنجي طرح فرمايا هئا ته... هر شخص کي ڪلي مذهبي آزادي ڏني ويندي ؟ ....

"خاموش! گستاخ! ...." جج ڪڙڪي ڪري چيو

"خاموش ؟ ... اوهين ڪرائي سگهندا هن هڪ شينهن کي خاموش ؟ .... توهين هن کي موت کان سواءِ خاموش نٿا ڪرائي سگهو ...

(اوچتو سنجيده ٿي) هائو .... مگر توهين جواب ڇو نٿا ڏيو ؟ ... تو وٽ جواب آهي ۽ بالڪل سچو ۽ مدلل جواب .... توهين مون کي انهي مدلل ۽ بالڪل سچي جواب سان بالڪل چپ ڪرائي سگهو ٿا ....

(١٠)

ڇا توکي جواب ٿو اچي ؟ ... پر آءٌ ٻڌايان ٿو مون کي ته هيءَ ٻڌاءِ، ته مون کان اڳ ڪهڙو شهنشاهه قاضي ته ان کي به انهن ٿي ٻڌائي چپ ڪرائيندس! (کنگهڪار ڪري) هان! توهين چئو ته اسپين جي حڪومت سچي ليکي انصاف لاءِ ٻڌائي ويا هئا ... مگر ڇا هن حڪومت جي عملدارن جڏهن تاج لي چڙهي انهن هو پاڻ انصاف ڪندا هئا ؟ ...

اسپين جي دارالحڪومت آهي اُن جا هٿا جي هر

شخص جي مذهب جا محافظ هئا، ان جا سڀئي چارج
چڙهندڙ خود سڀني مذهب جي ئي حفاظت ڪندا هئا؟
پيشڪش هئي مسلمانن جا اماميندڙ عهد نامي جا پڪا پائبند
هوا، ان جا ڪيئي الوداع ڪندڙ خود خدا پاڪ سان ڪامل
السعي وارن عهد نامي جي پابندي ڪندڙ هوا؟ اڄ ڪو
ڪٿي ٿا چئجن؟ ڇو ته اسان ملڪ جون موجوده
وارثن وندڙ پنهنجا عهد و انجام ڀڃن ٿا؟

مگر هڪڙن طاغوت جي پيروي ڪندڙن جا ايمان
طاغوت جي پيروي ڪندڙن سان ڪهڙا عهد انجام؟
ڪمزورن سان ذاتين جا ڪهڙا عهد انجام؟ عهد انجام
نه طاقتور جي تلوار آهن جي ڪمزور جي ڳچي لئي ڪي
لاءِ رکي آهي نه هو هميشه ڪندو رهي!

عهد انجام پوري ڪرائڻ لاءِ به طاقت گهرجي،
انهن جو ڪوبه سوال ڪرائي، شيخن کان شيخن ئي
انجام پورا ڪرائي سگهندا آهن پڪو ان جو ڪڏهن هڪ
شيخن کان عهد انجام جي پورائي ڪرڻ جي طاقت
اچو رکي.

طاقتورن کي امتحان حق آهي ته ڪمزورن جو
" جرم ضعيفي " جي سزا مرگ مفاجات جا روا لڳ ڪن
۽ سڀني شهادتن ۽ دلائن کي الٽن پلٽن جو هو مجبور
ٿي سڀني وسيلن کي هلي پون!

امشڪ هئي حفظن جا باني هر شخص کي مذهب

سان خريد ڪندڙ هوا يا ڇا، سندن ناخلف اولاد خود
پنهنجون ڏيئي پاڻ، پنهنجن عزيزن سان ۽ محبت
۽ اخوت جو برتاءُ ڪندا هئا؟ غيرن کي مدد ڏيئي
سندن خون مان هٿ نه رنگيندا هوا؟

جي هان، فرمان خدا وندي بالڪل صحيح آهي ته،
ان الله لا يغير ما بقوم حتى يغيروا ما بانفسهم!

خدا تعاليٰ ڪڏهن ڪان انهن هرگز ڪا نعمت نٿو
کسي جيستائين هو خود انهيءَ نعمت کي ٺوڪرون
نه هڻي!

چند هزارن جي تعداد ۾ الله جي ٻڪ بندن ٻاهران
اچي هن شاداب ملڪ تي قبضو ڪيو هو، ڪيس
حڪومت الهيه سان معمور بڻايو هو، مگر الله پاڪ
جا احڪام زندگي رائج ڪري سندن وارثن کي
جوق در جوق خدائي طريقي تي ڏ سهل زندگي گذارڻ
تي آماده ڪيو هو.

مگر جڏهن ٻه پاڻ ۾ سندن ساڳي خود ڏاڙن خدائي
کي جڏهن بنها طاغوتي ڦاڙن ۽ رهڻ کي ساڳي
بڻايائون تڏهن کين اهي نعمتون ڇڏڻيون پيون.

اولاهين ۾ چمڪندڙ "طارق" ٻاهران اچي فتح
ڪئي ... ۽ ... اسلامي روشني جي "ڪارڪ" کي جلاوطن
ٿي وڃڻو پيو!

جي هان !... خدائي قانـون ۾ هلندي هيڏي ”رادوڪ“ کي اسان جي وڏي ميدان جنگ ۾ ماري سندس زال سان شادي ڪئي، اڄ خدائي قانون کان ڏور رهي ڪري اهو ”رادوڪ“ ڏوڪي جي ميدان ۾ قتل ڪرائي سندس زال کسڻ جو ناٽڪ هلائي رهيو آهي ...... طاغوتي قانون جا محافظ سندس وڏيڪ لفظ ٻڌي نه سگهيا ۽ سڀني ۾ ڪچڙو ٿواسي ڪيس اڇلي ”موت جي ميدان“ ۾ رلي ويا جتي هن کان اڳ ڏهه هزار مسلمان قتل ڪيا يا جلايا ويا هئا !

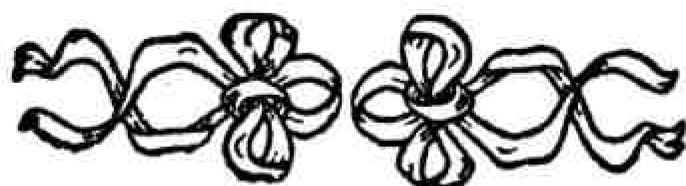
(١١)

ٻڍي احمر جي ٻيرن وٽان لنگهندڙ اڄ به اها هيڏي خوبصورت فيروزي رنگ جي ڦير ڪري ڏسي سگهي ٿو جنهن ۾ هيڏي لنڊڙي اڏڙي ڳل ۽ ٻڌل آهي جنهن ۾ جڏهن مينهن جو پاڻي اچي ڳڙ لهي ٿو ته ڏڏ هڻن ٻکي ٻڌجهي اچ اجهائين ٿا .

سندس هڪ طرف لکيل آهي :-

” هي قبر ٻڍي احمر جي آخري شهزادي جي آهي ......

حياتي لالين سندس وفادار غلام ۽ قلب جي طرف کان ! ...... “

مجاهد ایران

ڈیپلائی

مجاهد ايران

اسلامي فتحن جو سلسلو حضور جن جي ئي زماني ۾ شروع ٿي چڪو هو، سندس وفات بعد حضرت صديق رض جهاد جو سلسلو پوري طاقت سان جاري رکيو ۽ هڪ طرف روم ۽ ٻئي طرف ايران ۾ ملڪن جا ملڪ فتح ٿيندا ويا!

ايران جي ڏڍا ڏي فتحن جي خبر سندس باد شاه کي ڪاري ماري ڇڏيو، مگر اسلامي لشڪر فتوحات جي جوش ۾ طوفان وانگر وڌي رهيو هو،

هي ڏسي هڪ دفعو وري به ايرانين جي ايڪ ڪلي هنن پنهنجون گهرو لڙائيون ختم ڪري هڪ راڻي "پوران دخت" جي اڳواڻي ۾ اتفاق ڪيو ۽ مسلمانن جي مقابلي جي پوري زور شور سان تياري ڪئي،

رستم نالي هڪ بهادر نه فقط سپه سالار اعظم مقرر ٿيو پر ڪل حڪومت جو حصه دار به مقرر ڪيو ويو.

(۲)

رستم وڏي ڪروفر سان مقابلي لاءِ روانو ٿيو، اسلامي سپه سالار حضرت ابو عبيده جو نائب سپه سالار حضرت مثني به فوجون وٺي مقابلي لاءِ وڌيو ۽ "حيره" شهر وٽ ڪفر ۽ اسلام جي فوجن جو مقابلو ٿيو، رستم

جي طوفان "جاپان" هٿ هيٺ وڏي فوج آئل هئي. جنگ انتهائي زور سان لڳي، پوءِ طوفان لاشن جا ڍير لڳي ويا، ۽ آخر ڪافرن جا قدم اکڙيا، فوج جو سردار "جاپان" به گرفتار ٿيو، مگر جنهن سپاهيءَ هن کي گرفتار ڪيو هو تنهن کيس سچائي ڪئي ۽ ڪافي ورهيه معاوضو وٺي ڇڏي ڏنائين ۽ امن ڏنائين ۽، مگر پوءِ مسلمانن کي خبر پهچي وئي، جنهن وري به کيس گرفتار ڪري ورتو ۽ کيس سپهه سالار اعظم حضرت ابو عبيده وٽ ڪيفر ڪردار کي پهچڻ لاءِ پيش ڪيو ويو، مسلمانن جي تقاضا کيس مارڻ لاءِ هئي مگر حضرت ابو عبيده چيو ته اي مسلمانو! اسين سڀ مسلمان هڪ جسم آهيون، ۽ سڀ انهيءَ جسم جا جزا آهيون، انتظام خاطر ته اسان ۾ ٽڪڙا ورتا آهن سو در حقيقت سڀ مسلمان هڪ ئي مولا جا خليفا آهيون، ان ڪري هڪ مسلمان سپاهيءَ کان جڏهن هن امان حاصل ڪري چڪو، پوءِ چاهي ڌوکي سان ئي ملي هجائين، ته پوءِ حال هلڻ اسان سڀني مسلمانن لاءِ انهيءَ وعدي جي پوراڻي ضروري آهي، ان ڪري هڪدم آزاد ڪيو!" هي هو اسلامي اخلاق، جنهن دلين کي فتح ڪيو!

(۳)

رستم کي سعد بن فوج جي شڪست جي خبر

مليا ۽ بدلي جي باهه کان بيتاب ٿي هزار لشڪر آڻي
ڪري اٿڻ جي همت ڪيت موڪلي ۽ ٽاليون ، مجوس
ڪافي هاڃي ۾ هوا .

بهمن مسلمانن کي للڪاريو ته يا فرات الدي
اڪري اسان ڏي اچو يا اسين اڪري اچون ، مسلمان
هن للڪار جي جواب ۾ يڪدم الدي اڪري آيا ،
جبل جهڙن هاٿين کي ڏسي گهوڙا ڊوڙڻ لڳا ۽ حضرت
ابو عبيده گهوڙن تان لهي هاٿين تي حملي ڪرڻ جو
حڪم ڏنو ، مسلمان هاٿين تي حملا ڪري سندن
پيٽ ڦاڙڻ لڳا خود حضرت ابو عبيده به هڪ هاٿي
جو پيٽ ڦاڙي و ڏو جڏهن جي جواب ۾ هاٿيءَ به
مرندي وقت وڌي ڪيس سوارڻ ۾ جهلي ڪچي ڇڏين
اي هيو ۽ هو شهيد ٿي ويو هن لڙائي ۾ اگرچ ايرانين
جي هڪ خاص فتح ٿي پر مسلمانن کي به ڪافي
نقصان پهتو ،

حضرت عمر رض، هي خبر ٻڌي سندن مدد لاءِ
تازي فوج رواني ڪئي ۽ اسلامي فوج وري حضرت
مثني جي همت همٿ زير سپهه هيٺان واري ايراني
فوج تي اچڻ ۽ جگر توڙ حملو ڪيو جو ايراني ڀڄڻ
لڳا ۽ لک سپاهي مارائي اٿي ڀڳا ،

(۴)

هن شڪست ايرانين جا ڪڙ وڃائي ڇڏيا هئن

ٻڌائڻ ته اڳئين واقعي کي آخر ان لاءِ شهزادي
يزدگرد کي جنهن بادشاهه بڻايو ۽ زبردست حملي
جي تياري ڪئي، هوڏانهن حضرت عمر رض به
حضرت سعد بن ابي وقاص ۽ اٺ هزار مجاهد روانا
ڪيا، جن به هاڻي هڪ فيصلو ڪن جنگ لڳڻي
هئي اتڪري يزدگرد سان هڪ دفعو وري به حجت
پوري ڪرڻ لاءِ گفتگو جو حڪم ڏنو،

حضرت سعد حضرت نعمان، مغيره، عاصم ۽
عمرو بن العاص کي ايلچي ڪري روانو ڪيو، يزدگرد
جي دربار ۾ پهچي حضرت نعمان تقرير ڪئي:-

اي بادشاهه! اسين پنهنجي پروردگار کي ڇڏي
انسانن جي حڪم مڃڻ لڳا هئاسون،

الله تعاليٰ اسان تي رحم فرمائي پنهنجو رسول
اسان وٽ موڪليو، جنهن اسان کي شر ۽ برائي کان
روڪيو، ۽ نيڪي جو حڪم ڏنو، هڪ الله کان
سواءِ ٻين ڪنهن جي بندگي قبول ڪرڻ کان روڪيو ۽
ٻين ڪنهن کي به سچو ٻيو ڪارساز سمجهڻ ۽ انهي
بندگي ڪرڻ کان باز رهڻ جو حڪم ڏنو ۽ انهي
عوض اسان سان دنيا خواهه آخرت ۾ ڪاميابي ۽
فلاح ۽ سٺي زندگي جو وعدو فرمايو، عرب جا سڀ
قبيلا هن پيغام مڃڻ تي متفق ٿيا ۽ پوءِ اسان کي
عرب جي قريبي ماڻهن کي انهي خدائي دين اسلام

جي دعوت ڏني جو حڪم مليو ۽ هو به اسان سان
شامل ٿيا،

ان ڪان پوءِ اسان کي حڪم ٿيو ته عرب جي
ويجهن قومن کي هن دين جي دعوت ڏيون ۽
انصاف جي طرف سڏيون، جيڪڏهن اوهان اها
دعوت قبول ڪريو ۽ الله جي پناهه هيٺ اچو ته اسين
توهان ۾ الله جو ڪتاب ڇڏي، اوهان ۽ اوهان جي
شهرن کي اوهان ئي حوالي ڪري واپس هليا ويندا
سون، جيڪڏهن ائين نه، ته پوءِ اوهين اسان کي جزيو (ڍل)
ڀري اسان جي حفاظت هيٺ اچو، ان صورت ۾ اسان
۾ تلوار فيصلو ڪندي!

ايران جو با جبروت شهنشاهه هي ٻڌي اسان لاءِ
حقارت مان چوڻ لڳو ”ڇا، هي اُٺو کير ۽ گوه
کائيندڙ ۽ مٺ جيترن عربن کي به اڄ ايراني تخت
حاصل ڪرڻ جي سڌ ٿي آهي؟ قاصدن کي ماريو
وڃي ها ته اڄ اوهانجا ٽڪرا ٽڪرا ڪري ڇڏيان
ها، مگر هاڻي اوهان ۾ جيڪو سڀ کان معزز هجي
اهو اڳري ظاهر ٿئي، حضرت عمرو بن العاص وڌي
ويجهو آيو، يزدگرد سندس مٿي تي مٽيءَ جو
ٽوڪرو رکرائي چيو ”هي اٿو جواب، ۽ هاڻي خود
رستم لاءِ فوج وٺي اچو!“ حضرت عمرو ڪلهو
حضرت سعد وٽ آيو ۽ چيائين ”مبارڪ هجو، شاهه

ايران پنهنجي هٿ سان پنهنجي زمين (ملڪ) اسلام جي
حوالي ڪري ڇڏي !

(٥)

هاٿي رستم جي شهادت کانپوءِ وڌيڪ اڳتي وڌي نه سگهيا ، قادسيه جي ميدان تي پنهنجي لشڪرن جي گهمسان لڙائي هلڻ لڳي ، حضرت سعد کي جنگ ۾ وڏا زخم رسيل هوا جي ڪري پاڻ هو جنگ ۾ شامل ٿي نه سگهيو ، ان ڪري خيمي ۾ ويهي جنگ کي ڏسڻ لڳو .

جنگ ورزالت هلي رهي هئي ۽ اسلام ز... جنگ ، هڪڙي ڏينهن ...... اوچتو حضرت سعد ڏٺو ته هڪ گهوڙي سوار ابلق گهوڙي کي ڊوڙائيندو اچي ايراني فوج ۾ پهتو ۽ اهڙيءَ طرح سان تلوار کي هلائڻ لڳو جو خبر ڪانه ٿي پيئي ته ماڻهن کي ڪو ڪٽي رهيو ۽ لاشن تي لاش وڇائي ! .... سندس هٿن سان جيڪي انسان ڏٺا ڏٺا ڪري ، سي ته هن پهرين ۽ اڪيلي واري ساٿيوارا يا ايمان سمجهي !

حضرت سعد حيران هو ، هو ڀانئيو " آذربان " " اي مجاهد آذربان " جا جوهر ظاهر ڪري رهيو هو ۽ جنهن وقت هو نه " گهوڙو نه ، جهڙو مڪڙن ... هجي ... ؟ سوار جو وار ڪري ٿو ، جهڙو اهو مڪڙن جو هجي ، ... . هو ته شراب پيڻ جي ڏوهه ۾ مدينه منوره ۾ زنجيرن سان جڪڙيو پيو آهي .... هي شايد ڪو

ساڳيءَ صورت حضرت عمر فاروق جهڙي سخت گير حاڪم کان شراب پيئڻ جي سزا ملي هئي ۽ هتي به ٻڌڻا هي اور ذوق گڏهه پاڻ سزا کي پڌ!

واوڙ قصو هو، نوٽ حضرت عمر کيس ڪنهن الزمان جهڙي بيت ۾ قيد ڪرڻ لاءِ روانو ڪيو، ته هو بهادر جوان ڪاري پاڻي ڀيڄڻ کان اڳ ئي وسعي جو فرشتو آهي جو الله تعاليٰ مسلمانن جي مدد لاءِ موڪليو آهي! ...."

هن مجاهد جي شمشير زني واقعي ميدان جنگ کي پاڻ ڏيئي چڪو ايراني ابري طرح شڪست کائي ڀڳا سعد هن مجاهد کي فرشتي جو لقب ڏنو ۽ مخصاڻس ابو محجن جو شڪ دور ٿي ويو، آخري جنگ ختم ٿيڻ تي وري به قيد خانه ڏي اچڻ ڪري ابو محجن کي زنجيرن ۾ جڪڙيل ڏسڻ جي خاطري ڪري بره سعد سي ايهي سان مليو،

گهڻو ۾ بار بار اهي غيبي سوار جو ذڪر ڪندي تي چيائين " هو نه جهڙو ابو محجن شرابي ...... ۽ هو ته قيد ۾ پيو آهي! ....

آخر بيهي کان نه رهيو ۽ چيائين " خطا معاف ٿئي ..... هو واقعي اهو ئي شرابي مجاهد هو، جنهن کي موڻ ......

(٦)

جي ها، هو ابو محجن ئي هو، سعد دفع کيس

ڪان پوءِ راڻو ۽ وڃي قادسيه واري فوجن سان مليو.

حضرت فاروق جي حڪم موجب هي حضرت سعد کي گرفتار ڪري خاص نگهباني اندر وٽ زنجيرن ۾ جڪڙي رکيو ۽ سندس نگهباني جي ذمه داري سندس نگهبانن کي رکيائون.

قادسيه جي جنگ جا پويان ٽي ڏينهن هي مجاهد ميدان جنگ کي ڏسي ڏاڍو بيتاب ٿيندو ۽ شوق جهاد ۾ اچي هاڻي هيٺين واري قطعي اشعار پڙهندو هو :-

ڪفى حزنا ان تطرد الخيل بالقنا واترك مشدودا عليّ وثاقيا .

(هن کان وڌيڪ ڏک ڪهڙو ٿيندو جو ڀالا ماريندا اچن، ميدان جنگ ۾ گهوڙا ڊوڙ ڪن ۽ آءٌ زنجيرن ۾ قيد ٿيو پيو آهيان)

آخر آخرين ڏينهن هي حد کان وڌيڪ بيتاب ٿي سلميٰ کي وڏي زاري ڪري چوڻ لڳو " اي سلميٰ ! خدا جي واسطي اچ مونکي آزاد ڪر، آءٌ خدا جو قسم کڻي چوان ٿو ته جي جيئرو رهيس ته حضرت سعد جي اڳيان ڪان اچي پاڻ کي زنجيرن ۾ جڪڙجي ويندس، ۽ جي شهيد ٿي ويس ته حضرت سعد ۽ فاروق ٻنهي کي ڪجهه نه چوندا، ڇاڪاڻ ته قتل ٿيڻ قيد کان وڌيڪ

سزا آهي، اڪي ابو محجن هو ۽ اڪي هيءُ شراب پيئندو!"

ابتيءِ صاحبہ کيس آواز ڪري حضرت سعد جو گهوڙو ۽ هٿيار سندس حوالي ڪيا ۽ هو ميدان جهاد ۾ لاش مٿان پير لڳائي پهتو ۽ ڪسڪي اچي قيد ۾ وڃي رهيو!

(۷)

حضرت سعد ابتيءَ کان هي خبر ٻڌي ٻڌي او ڏٺي ابو محجن کي پاڪ ٿي اچي مليو ۽ چيائين "تو جهڙي مجاهد کي قيد ۾ رکڻ مون کان نٿو ٿئي خدا توکي شراب ڇڏڻ جي توفيق ڏئي، باقي توکي سزا ڏيڻ جي طاقت، ڪنهنجي جهاد اسلامي هٿان ۾ باقي ڇڏي آهي!"

زلهورن کان پوءِ حضرت ابو محجن اکين ۾ ڳوڙها ڀري چيو "اي سعد! اڄ ڏينهن اوهان مون کي سزا ٿي ڏني، جو ان گناه کان مون کي فاروق جهڙي ڦهڙ جي ڇا ڪ به باز نه رکيو، ان کان اڄ محض الله جي خوف کان توبه ٿو ڪريان. اوهان سزا کان ڊڄي شرابي هئس، محض خوف خدا سبب اڄ کان پوءِ شراب جو قطرو به نه چکندس!

(۸)

قادسيه جي جنگ حڪومت ايران جي ڪلهي ...

جري ڦري ڇڏي هئي، هاڻي فقط هنجي لاش جا
به ٽي ٽڪرا باقي هوا، جوءِ هر ٽڪري سان مسلمان
اهي مال غنيمت جي برابر ورهائي ورتي هئي، ۽
چند سال ٽڪرا ڪاڻي هن جو دم اکري ويو ۽ مڪمل
اسلامي حڪومت قائم ٿي وئي، حضرت سعد قادسيه
جي سچي صوبه (ڪوفه) جو گورنر مقرر ٿيو!

جو ڪم قانوني سزا نه ڪري سگهي سو خوف خدا هڪدم ڪري ڏيکاريو!

جنهن حڪومت جو بنياد "خوف خدائي" هوندو
اتيا ڏوهاري اڪيلائي ۾ ڏوهه ڪندا هوا ته به
محض پنهنجي اصلي حاڪم خدا پاڪ" جي ڏنڊ جي
سزا کان بچڻ خاطر "قانون جي ... هلڪي سزا" سه
قيد ۽ چابڪ خوشي سان ۽ اصرار سان اچي برداشت
ڪندا هوا ...

مگر جنهن حڪومت جو بنياد "خوف خدا" تي
نه هوندو اتي رشوت، ظلم، ايرا ڪم نه عام هوندا بلڪ
سندس رعيتي "دوس" وانگر ماٺ، پنهنجي جو
ناجائز هوڻ بابت ... بلڪ اونڌي بازي خلاف به ....
پنهنجي جو ڪو سبب ڏسي ئي نه سگهندا!

پڙايو!

توهانکي ڪهڙي حڪومت پسند آهي!

خدائي قانون ... جي
يا
انساني خدائيءَ ... جي
ياد رکو

توهانجي حڪومت "پاڪستان" جو قانون ٺهي رهيو آهي، اوهين جهڙي همت ڪندؤ، هو اهڙو ٺهندو.... ۽ جي ڪڏهين اوهين سجاڳ نه ٿيا ته وري ڪيترن سالن تائين اهو قانون نه بدلبو!.... ۽ اوهين حسرت جا هٿ ملي ملي پيا چوندو ته:-

يک لحظه غافل بودم و....
صد سال راهم دور شد !

مصطفيٰ ص جو قيدي

ڊيپلائي

مصطفيٰ ص جو قبو

مسجد نبويءَ جي شروعاتي اڏاوت هيءَ هئي :-
کجين سان جوڙيل ديوارون، کجين جي ٿڙن جي ڇت
کجيءَ جا ٿنڀا، صحابي ڪرام کڻي ايندا هوا ۽
وجهندا هوا، حضور جن جي پاڪ حرمن جا مڪان
مسجد نبويءَ سان لڳولڳ ننڍڙا گهرڙا هوا جن مان
مسجد اندر اعتڪاف ۾ ويندا هوا. مسجد مان نڪتو
مبارڪ ٻاهر نڪرندا هوا ۽ انهن سڀني گهرن کي ۾
مکيه ويندي نبي سڳورن وارو دور ٿي ڇڏيندا هئا ....
اهو نبي مسجد ۾ ويٺي، پاڪ انساني دنيا جي تقدير
جا فيصلا ڪيا اٿن، ۽ نبوت جي لئي جنهن کي
منڍ کان جنهن کان الهي حڪم صادر ڪري ونهون جن
جي عظمت اڄ به قائم آهي، ۽ انهن جي ڪمال جهڪيل
آهي .... دوباره اڪيل آهي، کجيءَ جي ڇت ان
حضور جن تشريف فرما آهن، جو ڏاوي صحابي جڪرو
بڌي ويٺا آهن، هي ابوبڪر رض آهي هي عمر رض
هو عثمان رض ويٺو آهي ۽ هو ڏسو حضرت علي رض
حاضر آهي.

هيڏانهن هوڏانهن جيڏانهن نظر ڦيري ٿي، خدا جي
ايلچيءَ جي سيرت جا نوراني نظارا جهڪائي، وسالت
جون مان هدايت ۽ رهبري حاصل ڪري رهيا آهن.

ايتري ۾ هڪ قيدي کي آندو ويو، هٿ ٻڌل
۽ جڪڙيل قيدي .... اهو هو ابن سماڪ!! ڏوهه جي
ورونهه پيش ڪئي وئي، الزام هو، هن ميدان جنگ
۾ ڪيترن مسلمانن کي قتل ڪيو، حضور جن جي شان
۾ بدزباني ڪندو رهيو آهي، ۽ هاڻي ڪيس جنگي
قيديءَ طور هٿ آندو ويو آهي،

خود ابن سماڪ ڄاڻندو هو ته هن ٻانهن جهڙي ته
ڇو ورجي ٿو سو ڏوهه آهي، هتي ان ته معلوم هو
ته انهي جي سزا موت ٿي سگهي ٿي، هن پنهنجي
پيغمبر جي حقارت جا ور وڏا ۽ انهن ڪرتوتن جي اهڙي
جو جڳ ۾ سندس چهري مان خوف بلڪل اڏري
چڪو آهي!

حضور جن فرمايو "ڇا، تو هي قتل ڪيا آهن؟"

ابن سماڪ جواب ڏنو "بيشڪ!"

حضور جن پڇيو "سزا؟"

چوڻ لڳو "جيڪا قاتل جي ٿي سگهي ٿي!"

ٻيو پڇائون "ڀلا هڪڙي ڳالهه ٻي به ٻڌاءِ، تنهن
جي منهنجي ڏانهن بابت ڪهڙي راءِ آهي؟"

ان لکائي مان جواب ڏنائين "دنيا جي سڀني ڏاڍن
کان بدتر!"

حضور جن پڇيو "۽ منهنجي باري ۾ تنهنجو ڪهڙو
خيال آهي؟" .... هو ڏانهن زبان مان اهي ادائي جو

لفظ اڃا هو ڳالهين صحابين تلوارون ميان مان ڇڪيون
۽ حضور جن جي اشارو ڏٺائون ته هڪدم تلوارون ميان
۾ هيون !

حڪم مليو "اڄ هن کي ڇڏي ڏيو سڀاڻي آڻجوس"
ڪنهن پڇيو "هن جي ڪاڌي بابت ڪهڙو حڪم آهي؟"
فرمايائون "جيڪي اڄ محمد ص جي لاءِ فاطمه رض
جي گهر ۾ رڌجي!"

ٻئي ڏينهن وري پيش ڪيو ويو، ابن ثمامه الهي
ڏينهن ۽ ٻئين جي ڪفر تي قائم هو، حڪم ٿيو ته
سڀاڻي پيش ڪريوس . ٽئين ڏينهن حاضر ڪيو ويو،
ابن ثمامه. اکي جهڪيو اکي هيٺ ڪيان هئيو، حضور
جن پڇيو پڻاهه، ماڻي ڪهڙي سزا ڏجي؟ چيائين
"قتل!" حڪم ٿيو "انهيءَ کان سواءِ؟" ابن ثمامه
سوچ ۾ پئجي ويو - چيائين "آءُ .... مينهن مڳهو ۽ ڏيئي
سگهان ٿو!" حضور جن اٿيون مرڪيا جنهن جو مطلب
الهي اڄ کي الڪي رهيا آهن ۽ چوندا هجن - "جا ڳالهين
جي خالق کي وساري ڇڏيو الهي؟"

ابن ثمامه ذرا هڪي چيو "هان، اوهين ٻڌجي
خدا جي ڳالهه ۾ جلدي سکيو ٿا!"

ٻاط فرمايائون "ابن ثمامه جيئن زنجيرون کولي
ڇڏيو ماڻهو هي آزاد آهي!"

هوندا هون لوهه جهڙين ٻڌين کولهين ۾ ڏيون هوندا هون
قدوس جي لڪل رازن سنڌس هو جهڳڙي چڙهيا!
وجهي ڪندا هون ۽ آوازي ماڻهن ٻاهر لکندو .... واهي آهو
۽ چوائين " اشهد ان لااله الاالله محمد رسول
الله صلعم!

اسان حضور جن جي قدم بوسي ڪندي چئو
"اي سائين، وجهي ڪندا هون ۽ هڪ ويچ ۾ اوهان جي
لطف جي نگاه ڪري ڪري ڏيو ۽ هن جو گندو ڪن
اوهان جي پاڪ لباڻي جي ڏل ڪاڏي ڪان صاف ٿي
چڪو آهي!

فهرست ڪتاب ڇپيلا ڪي

ڪتاب	قيمت
فتح فلسطين	٠-١٠-٠
نازنين يورپ	٠-١٣-٠
جنگ ترڪ و جرمن	٠-١٠-٠
سومناٿ جي سندري	٠-١٢-٠
سبڪتگين ۽ جيپال	١-٤-٠
غازي محمد بن قاسم	٢-٠-٠
غازي محمود غزنوي	٠-١٣-٠
غازي محمد غوري	١-٠-٠
فتح اسپين	٠-١٢-٠
شمع ايران	١-٠-٠
شيرشاهه ۽ همايون	٠-٨-٠
غازي اورنگزيب	١-٨-٠
وهابين جو بابو	١-٠-٠
هوشربا شهزادي	١-٠-٠

ڪتاب	قيمت
گلشن عبرت	٠-١٢-٠
شعرا جي شمع محل	٢-٠-٠
ڪفرناس	١-٠-٠
ڪالڪوٺڙي ڪوڙڪو	٢-٨-٠
هندوستان جي سچي تاريخ	١-٠-٠
اردو استاد	٠-٥-٠
سنڌي استاد	٠-٤-٠
قرآني انقلاب	٠-١١-٠
ارشاد الخلفاء	٠-٨-٠
انتخاب بخاري	١-٤-٠
ارشاد القرآن	٠-١٠-٠
قرآني دعائون	٠-٦-٠
قرآني حوالا	١-٨-٠
فتوحات اسلام	١-٤-٠
فتح ايران	٠-٦-٠
ايراني شهزادي	٠-٦-٠
ريف جو مجاهد	٠-٣-٠

اکیلو منارو

ډیلائي

اڪيلو منارو

(۱)

اڃا اوڀو، سفيد منارو! اڪيلو اڀو آهين هيبت ڀريل خاموشي سان ظلم و ستم ۽ وهندي اکين جهڙن حالتن جي انهي سيلاب کي ڏسي رهيو هو جنهن جون لهرون هر هڪ جا حسين خواب ۽ معصوم ارمان کي ٻوڙيندو لڙهون ڀالي رهيون هيون!

هي شهر جي جامع مسجد جو منارو هو ۽ هن ڏٺو ٿي ڪيترن سالن کان اها شاهدي ڏيندو پئي آيو ته خدا ۾ فقط هڪ خدائي زندگي، توحيد ۽ امن جو پيغام ئي سچو آهي ۽ اڄ به اها شاهدي پئي ڏئي، پر افسوس! ڪيترن انهي آواز کي ٻڌو ۽ سمجهيو.... ؟

(۲)

ڪيترن ڏينهن کان لڳو لڳ مقدس شهر ۽ آسپاس ۾ هزارن ۽ لکن انگريزن جو ظلم شروع ٿيو هو، اڄ اوچتو اهو پهرين عروج تي آهي، هزار گذاريون سڪو ... لڳو خراب ڪوٽڙو پئي، اسان ... ڏم ڏئي لڳي ۽ ... ميدان ڇڏي لڳي ...

ظالمن ڪورن جي ڪمرن ۾ ٻڌ ٿي ويا ... انسان جي ... ۾ ... ويٺي، انصاف ۽ سچائي

ـغ ٿيندي ويا، ۽ ھر ھڪ مڪان ۾ ڦھلجي ويا ۽ ھر ھنڌ ڪيا ۽
اعلان ٿيو ته ڪفر جو لڳي ويو ....

منارو اھو سڀ ڏسندو رھيو ھو ... ھن ڏٺو ته ڪفر جو
فقط انھن لاءِ آھي جي اسلام جي اصولن ڏي منسوب
آھن ۽ ڪفر ۽ شرڪ جي سپاھين لاءِ ھن جو ھڪ
قدم به ڪڏھن آھي، ھو سمجھندو ھو ته ڪلمو
الله ۽ ارڪان ۽ ڪفر جي مسلمان ھميشه ڪري چھرپندا
"ھڪ مسلمان زنده باد" ۽ "سڀ جو اڪال" جا
نعرا لڳائيندا ھر طرف اوڌم مچائي ڇڏيا ھئا ...

ھڪڙو خراب وارو ڏينھن تو مسلمان پاڻ ۾ وڙھي
پنھنجا گھر ڇڏي آئي ڪيمپن ۾ جتي جلد جلد گھر ڏي
وڃي ۽ ھن نون ڪي ڏيھ جي وارو ڪا لڪون
آھن ... مگر ھڪ سڪ سپاھيءَ جي وانگر مسلمان ڳولي
اڪيلو ۽ ھر ڪا ٿي ويو سڪ خوش ٿيو ته ھن ڏٺو جي
ھڪ حل سمجھ ادا ڪيو ...

شڪاري ھڪڙو شڪار جي تلاش ۾ ھڪڙي جي ڳولا،
ھڪ انڊ ۽ ھڪ ڪوڙو ھيو اڪيلو ڏسڻ ۾ آيا .... مجمع
مان آزادي زنده باد جا نعرا لڳا ۽ ھو پنھنجي گھر ڏي
ويا .... فوجن ھڪڙو قائم ھو؟

مسجد جي منبر تي اڄ اذان ڪال آئي، محراب
جواب ڏنو "ھا، اڄ اعزي ڪفر آيا، مناري دکويل
آواز سان اعلان ڪيو ته اڄ پنھنجي قسم جو پھريون

ڏيندو آهي جو نماز جي وقت مسجد خالي آهي ...

(۳)

مدار و هڪدم ڏڪي ويو... مسلمان مدار تي حملو ڪري رهيو هو، ام قاتو، ارڙن ڪن جو ڌاڙ ڪيو، هڪ مڪان مان ڇڙن بلند ٿيون ۽ ڪاڏ جا شعلا اُٿي، ”گرو گوبند سنگھ جي! “ جوانا سڪ سردار پڻ اسو جوان مسلم ڇوڪرين کي گهليندا آيا ۽ ڇوڪري ۾ ٻڌ ڪري چوڻ لڳا، ”ٻوڙهي ته سڙي ٿي آهي ڏه گروجي اسان جي مدد ۾ آهن !“

هاڻي سڀني مڪان ۾ سڪين حالت ڇڪي ايتري ۾ اسٽيشن تي گاڏي به آئي ٻهادرن جي هڪ وجهت مٿس حملو ڪيو...... عورتون ۽ ٻار لاڳا ويسا...... سورمن اول ته سڀني ٻچن کي اسار اسار اسوچيءن ڪڍي سڏن چڙهن جو مزو ورتو، ان بعد پسانڱون ۽ مائٽن جي روبرو عورتن جا ڪپڙا ڦاڙيا ويا سندن عضون کي ڇڪاسي سڏو مال او جوانن جي حوالي ڪيو ويو ۽ ٻاقين کي ٻچن ڳالهي ڳاڙي ٽڪرن جي اسان جو مزو ورتو ...

جوان ٻا فرسٽ ڇوڪرين مان ڇن ته غمخن جو مقابلو اي ڪيو ڳن جون ڇالهون ٿي ڪيون ونجون ڪم ايون تي دهشت ٻوي... ٻوه هڪڙا مسلمان موڻن ڪسي ڏرين مان اچلا ٿيندا ويا ٻيا اڳتي کي ماريندا ويا ...

گاڏي ۾ ويٺل غير مسلم ڀائرن ڏانهن گهوري رهيا هوا ۽ دلين ۾ هندستان کان سهڪندي وڃڻ هجڻ تي مرد خوش هوا ته واهه جو ملڇن کان بچي ويا آهيون ... البت ڪي شريف هندو ۽ هن اطواري کي سخت نا پسند ڪري رهيا هوا پر سندن شرافت ته بزدلي کان دٻيل هئي .... چار ڪلاڪ هي حالت هلي ۽ گاڏي سيٽي هڻي روانا ٿي!

هاڻي رات جو اونڌهه شروع ٿي سک سڀ سڀا مسجد ڏي موٽيا، مٿن لي ڪافي شراب جون بوتلون جمع هيون، "واهگورو جي فتح" جي نعرن سان شراب پيتو ويو ۽ هر هڪ اڳيان رکيون ۾ جهڳڙا ۽ ونڊ ۾ اڪيلين وارن شريف مسلم ڇوڪرين ورهائي ورتيون ويون ....

رات جي اونداهي ۾ جاڳي ٿي ته سک ڏيم جو ڪڌو اظهار ڪيو ويو ... ويچارو مدارو دم گهٽي پيو هو ....

صبح ٿيو ته گوليءَ کي سڏ ۽ وڏي گهمسان گهڙيالن سان مسجد کي گهيرو واري ڀائن جي اسڪيم عمل ۾ آئي ... "واهگورو جي" "واهگورو جي" جو آواز لڳي رهيو هو، ويچارو مدارو ڏک ۾ ٻڏو پيو هو!

(٣)

مدارو ڏسي رهيو آهي. اڄ ٻيو ڏينهن ڪالهه سوچي

وٽي مسلمانن جي گهرن جون تلاشيون وٺي رهيو هو
هندن زبان اُن تي چڙهيو ته مسلمانن وٽ هٿيار لڪل
آهن ۽ انهن مان فساد ٿيندو، مگر دل پڌائي رهي
هئي ته انهن ڪلهه سڪ بدمعاشن کي گولين سان ٿي
هلايون ۽ مقابلا ٿيو ان ڪيو، ٿيو ٿي سواءِ ڇون ڇرا
جي ٻهچون ڀالن، لسڻون، ڪٽارن، پٿرن،
معصوم ۽ ٻهچهو ٻارڙ هنن ڊولن جي حوالي ڪيو.

آخر ۾ ڇا ٿيو ٻيو وقون، هندو پوليس، ٽه پٽيون
۽ ٽي تلوارون مختلف گهرن مان ضبط ڪيون ويون
۽ مسلمانن کي هٿين لفظن ۾ ٻڌايو ويو ته
سرڪار انهن کي خوب حفاظت ڪندي ...... مگر
مسلمان ان الوي حفاظت جي معني سمجهي ويا!

واس جو هٿيار بند سڪن جون ٽولين آيون شهر
۾ آيون، منادي ٿي ته هندو "پنجاب" جو لفظ
لکيل هو، ملٽري شهر جي ٻاهران حفاظت لاءِ هئي،
پوليس شهر اندر ٿي حفاظت ڪئي ۽ سوين گهرن ۾
ٿي اُن ڪام ڪيو....

اُهي ۽ ٻين جو شوق ٻڌڻ ٿيو، ڀاءُ جا منارا هنگل
هندن ٻڌي ويا، اُن ۽ ڪرلن جي تنڪا نوڪي اڳيون
۽ ساوي واس هلندي رهي. ڪٿين نوجوان مارجي ويا،
ٻڍڙا ڇوڪرن جو ڪٽيون ويا! عورتن سان ڪيئي غضبن
جي ٻيڻي ۾ آيون، ڪئي ارڇن جو شڪار ٿيون ڪن

سان اکين جا ڳوڙها پوٽا سڀني معصوم ٻچڙا.

جيڪي شهر مان اچڻا ٿي ، ان جي سڀ ول هو جن
ٿي ۽ شهر مان ٻاهر اسڪول کان جهنگ لاءِ ڪين الي آس

(٥)

صبح جو ان ڪلاڪن لاءِ هنڪرڻو هندو جماعتون آهن
هاڻي اهي هو ...... ٻار ٻيو ڳوٺ مسلمان اهڙي اهڙي
مان ٻاهر اسڪول لاءِ ٻيو ٻاب هوا اسڪولي فواس وڏي
ٻولس رنگ جي ارجاڳي هوندي ، ڪين ٻاهر ڪلڪ
لاءِ لاڙون موٽرون آنديون ۽ ر هو ڪول سڀ ڪوڙن
مان اسڪولي شهر کان ٻاهر ٻهرا جتي وڻون هيڊرڻي
سواهن ۽ شهرن هين جي آرام لاءِ جوڙيو ، اهي
چڱيون هيون ، سڀ آباد ٿي وئي ۽ ان ٻي ٻهرو
لڳي وئي ، سڀاوي جي سڀ مان آهه ... ۽ هين
ڪي سهڻي ، هاڻي هن ... ۽ اهڙي پانڪ جو آواز
بلند ٿيندو ۽ اسڪولي ... ٿي ، خطبو ... ۽ ... ۽
۽ اسلامي اجتماع ٿيندا .

هميشه ... شهري ... جي صفائي ... لڳا
... گهوڙن ... سڀ ساماڻ ... ۽ ... ڪين
صاف ۽ ... ۽ ... ، ... ،
... ، ... ڪوري ، ... آهي
۽ ... سڀ الهي خدمت ۽ مشغول هوا ۽ ... واس
... ،

هاڻي پاڇاڪڙن جي ڪڙڪي جهڙي هلندي ڪري
ضروري هئي ملڻي جو ٻاهرو هو، جهڙو ٽڙڪڻ خراب
هيون الڪري الهڪي پاڻ ڏانهن وڌيو، جهڙي سمجهدار
۽ چالاڪ هوا سچي ٻاهر اڪيلا اها اهين ۽ اُن جاءِ تان،
ٻاهر اڪيلان کي اُنهن تي ڪنهن وقت جهڙن گڏ ٻن ڏينهن واسطه

(٦)

هاڻي اڄوڪي ڏينهن جي رهيل ڪار گذاري ٿوري
ڪوڙي هئي، هڪ ٽولي سهڻي عورتن ڪسي صاف
اکيون ۽ ڪري شهر جي ٻاهر ڪراڙ لڳي، ڏسي اُهي
وچ مسجد جي ڪنهن ماڻهن ڏوڻ پاڻ ڪڍي ڦاڙڻ
۽ جهاڙڻ لڳي، اها سڀ مسافر ڪرڻ ون سان ٻاهي چلن
وٺا باڻي وچاڙو هڪڙو مسافر هلڻ چلڻ پاڻون ته ان تي
ڏوم جو جهنڊو ۽ پلند ۽ ڪپڙو رڪي ...

هاڻي عورتن جي فوج ۽ ٻاهر کان واپس ڪري
مسجد يا شڪ اول ڪوڙ واري ۽ آسڻي واٽي، اڪيل
مسافر اڳيان ڪڍي ليڪ جهڪائي سلامي ڪرائي ويئي
۽ پيار ڀريا ڪرائي ويئي ... اندر ۽ واپس ٿي ... ۽
عورتن کي اندر داخل ٿيندو ويو "وڃڻ" "اڪيلو مسافر"
اهو سمجهي، ڏسي ته ڪان ٿاڻي رهيو هو، ڪير ئي
جان ڇڙي ڇاڻي سگهي! ... آخر هو سوچ ۾ ٻاهر ويو!

(٧)

هو اڪيلي سوچ ڪرڻ لڳو ته هي اوچتو ۽ اها

ٻوڙهه ڪڻڪن تي ويو... اسپين جي ورهين ۾ ڪيتريون
قيامتون... ڪتريون ڪي ڦٽيون اٿئو ۽ ڪيترن بيواهن ٿي ويئي...
هنڌين اکين اڳيان اهو منظر (ٻانگر) ڦري آيو
جهنڊا وڪولا وارا، اهي ڪٽرئال ڦٽڪي ۽ مٿو لباس
هو... هو هو روز زور سان الاهي آواز پڪاريندو ته هو
ٻڌاڪي انهي مقدس مسجد ۾ هو ته ان سان هميشه جو
واسطو هو... هيڪي ته پنج وقت ماهو ۽ بانگ سان
واسطو هو! ...

هيڪي اهو خطيب به ياد پيو، جو هو ته عالم پر
مسجد جي خطيب ۾ ڪلا تيندو آڪائيون ۽ لطيفا هي ڏسو
پا ته ڪُڪل هين دل کي ونندو هتي ستر وارا ايمان! ....
هو ڪٽو جي معراڻي ۽ مناظرن جو ته قائل هو پر
قوم کي مصمدي و سڪي مطابق سرانجام ڪرڻ جي
ڪمان خبر ڪمال هئي ... اهڙا ماڻهو ڪوڙي قوم ٻڌائو ٿي
ڪري سگهيا .... مسافري جي تصور ۾ اهي اماڻي آيا
جن جون اڃ سموهل قرآنن، اهي حضور سجدا ۽ پي
ذوق ۽ شوق هوا ۽ اهي ڪوڪ ته ڪاڻون .... هو مسجد
۾ لا اله الا الله جي هزارين سورن الاهن جي لاهداري
سجدا هوا ...

مسجد ۾ اشهد ان محمد رسول الله جي پوري
الهن جي ئي سجدا هوا جن کان ڪين ڪعبو ته ولدڻ پيا
واسطو هيڪ اهي!

مسجد ۾ قرآن پڙهي پاڻ ولايت ۾ پڪا ٿيندا هوا ۽ مسلمانن
تي سڌا هوا!

قرآن ۾ ناچ ۽ گانا ۾ جوا ۽ سڪون ۽ شراب لئه
ڏنل جن آئيون پڙهي پاڻ وڃي لاڙي ۾ ... ۽ ...
ناچ ۽ شراب جو اهو سڀ ڪاروبار ڪندا هوا جيڪو
ڪافرن جو مرڪ هو!

هو مسلمان هوا پر سڌن ڪم اهي ئي ... هوا
جيڪي سڌن پڙهي ڪافر ڪندا هوا .... پر ان مان
گل هين کي ته جيڪي سمجهندا هوا ناڪ کي ...
هدا جي اسم ... ڪري ... پوهڻي!

هيڪي نظر ۾ اچو ڪي ... زمان ۾ .... پوالي اسلام
۽ ... هزار ور ... اڳ آيل اهي جو وسعو مولون لئه
هو ۽ هين لاه لڏن ۽ آمر ... جي ... و ...
... هئي ...

پوءِ انهي قوم جي اها حالت ڪئي اميد جي خلاف
نه هئي ... هدا جي قانون مطابق اهو ئي ... انهي
جو لازمي نتيجو هو!

(٨)

مگر اسڪالر ... جي اظهار ... ۽ ... لمز ...
... هن ... ڪي جاري هائي اسلام جي
... نئي اظهار شروع ڪئي ... هن ...
ته انهاه ... قوم جا افراد جيڪي الڳ ۽ هي آزادي

جو ساهه ڪڍي ويا آهن آزاد پاڪستان ۾ آزاد اسلامي
حڪومت قائم ڪرڻ جا خواب سچا ڪرڻ لڳا آهن.
هي ڪهڙا نا قانون هلائين ڪهڙي نا روش اختيار ڪن.

مگر هن اوچگار ڏني پڌ هڻن ڏ ڏاڍن ۾ الي ۾
دلاسا ۾ گهٽجي آهن نه اسلامي قانون جو پچو ڪولهي ۽
هيڪڙيون مصيبتن جو ذائقو چکڻ لاء قوم جو والو
اڄان اهو ساڳو لئي آهي جهڙن ڪفرستان ۾ مقس
اماڻو آندي ... هو او الله ۽ ان پيغانبي ۾ ڪو جي ولو ۽
حڪيم الامت اقبال جو هي شعر زبان حال سان امت
کي هدائت لکو د :-

نه سمجهو گے تو اب مٹ جاؤ گے اے مسلمانو
تمهاري ياد تک باقي نه هوگي داستانون مين

سيد جو اُٺ

ڈيلائي

سيد جو اٺ

(۱)

ملير ضلعي ۾ هڪ ڳوٺ "بورلي" نالي آهي اتي هڪ سيد درويش "محمود شاه" رحمت الله عليه نالي رهندو هو، جيڪو خدا پاڪ جي فضل ۽ وڏو بزرگ هو ۽ ان سان گڏ سخي ۽ ديندار به هو.

هڪ دفعو هو سندس هڪ پيلي اٺ تي چڙهي اسلام ڪوٽ ويو هو ۽ ڪم ڪار لاهي واپس موٽيو ته اٺ واٽ ۾ هڪ ٽن ڄڻن سان موڙن جي لڏ ڏاڙيلن.

موڙا ڪالاواري طرف رهندا آهن، اهو ملڪ ممنون جي آهي ۽ ڌاڙن ڦرڻ تي هميشه لڳ ۽ سنڌ ۾ اچي ڦر ڦرو ڪري گذران ڪندا آهن.

(هميشه کان اهو قصو هلندو آيو ٿئي پر هاڻي هندستان ۽ پاڪستان جي جدا ٿيڻ تي اهو سلسلو بند ٿي ويو آهي)

موڙن جي هئي لڏ بک کان بيتاب هئي، سندن نظر شاه صاحب اٺ جوکم ۽ ڪاٺي تي پئي ته وڏا جوان آهن.

جواب ماڻو ڏ بک کان بلڪل بيتاب آهن.

(۲)

شاه صاحب کي ٻين قياس آيو، ڪجهه رقم هن

وڏيرو سگهڙي آخر ٻڌڻ لڳو ته [illegible] چيو ته ان
ٻڪرو ۽ سامان لاهه.

لوڪ ڏنڪا وٺي ڪجهه ٻار ۽ سامان لاٿو، هاڻي شاهه
عبس [illegible] ڏنو ته ماڻهن [illegible] سڀني وٽ ۽
اهڙي ڪي ڪجهه.

لوڪ حيران ٿي چيو "حضور! هي ڀلو ۽ ٻهڪرائي
آهي ان [illegible] ٿا؟"

بابا جواب ڏنائون ته "سوين انسان جي حياتي
بچائڻ لاءِ ڏسو [illegible] ڪهڙا [illegible] آهن!"

لوڪ چيو "مگر حضور! اهي ٿي اهي ٿي ان ڪٿي
اچي ڪين ڏيون ٿا."

بابا چيائون "هن جي حالت ڏس ته [illegible]
[illegible] ٿا سگهن، ان بابا کين [illegible] سگهون
[illegible] هن وقت [illegible] ٿا [illegible] وسيئر
ڪرڻهي!"

مگر لوڪ وري چيو "مگر حضور! [illegible]
آهي، ان جا [illegible]!"

بابا جواب ڏنائون ته "الله تعالى فرمائي ٿو ته
لن تنالوا البر حتى تنفقوا مما تحبون [illegible]
[illegible] آهي [illegible] دل ڪوري چيو الله تعالى
جي راهه ۾ [illegible] انسان لاءِ [illegible]
[illegible] آهي ۽ [illegible]، ماڻهون
مردن کي [illegible] آهن!"

نوڪر وري چيو ”مگر حضور! پوءِ ٻـار ڪيئن
ڪٽنب ۽ سنڌاسون!“

شاه صاحب جواب ڏنو ته ”جنهن لاءِ هيءَ ڪـي
ڪاٺ ۽ وڻايو، سو ٻار ڪي ڪونه ۽ وساڻيندو!“

(٣)

اڻ ڪنهن موقعي ڪي سلهو، هنن ڏي پيٽ جي
ٻڪايل هوڪو نه ٻڌو ڪنهو، پالي شاه صاحب ٻي فڪر
لي وڄ هيءَ ڪوڙو رچالي سمجهي ڇڏيو،
وڃڻ لڳو ته ڪو ٻهار ويٺو هو، شاه صاحب چيس
”ته پيٽ لئه آهي سمجهين ڪو؟“

نوڪر چيو ”حضور! هون ڪي ته پيٽ جي ڳڻتي
آهي؟ ٻي ڪا ڳڻتي اُتم نه اُنهن ته اهڙي ڪري اُٿي
ٻهار! پيٽ ڀرندا ٻر سامان جي سنڀال لاءِ نه موڪلي هٿ
ڇڏيو ٻوندو!“

شاه ڪلي چيس ”چريا! تون سمجهين ٿو ته جنهن
جي ذمي اهي ڏاو الرسو هون ڪي ٻهار ۽ ڪو موڪليندو
سوڌرڻ!

ٻي فڪر ٿي سمجهي، هن ڪي ڳالهه به ٻڌن آهي
ته اسين اڄ مان الڏاسون ۽ اهي ۽ ٻـاڙي ٻار لاءِ
ڳالهه ويٺو هو لڌو!“

(٤)

شاه صاحب لـ ٻي فڪر اُٿي سمجهي ڇڏيو، اسـ
حضور ۽ ايمان واري نوڪر کي ســڌ اڄهڪي لـ، آخر

...... گهڻي دير بعد هن کي ننڊ وٺي وئي، ۽ ڏاڍو
سانت ستو هو، الڪري ننڊ نه کهري آئيس، مگر اڃان
ڪچي ننڊ ۾ هو، خواب ڏسي رهيو هو ته شاه صاحب
هن کي ٻڌو چوي ٿو ته هاڻي هي ٻارڙو ۽ سامان کڻي
ڪاهي ٿي ڪٿ؟ ۽ آءٌ جواب ڏو ته ٻار ساڻين موڪلان انهن جو
سامان ٻ ڪڍندو،

ته اوچتو شاه صاحب جي هڪل ٻڌائين "اڙي اسد!
چريا! الي اسد ٿي ٻارڙو وڇوڙي غاشيو ڪر!"

او ڪو ڇرڪ ڪري جاڳي پيو هن جون اکيون ڦاٽي
ويون جڏهن ڏٺائين ته سامهون اسد ويٺو هو، هو
ٻار ٻار اکيون ملي اسد کي ڏسي رهيو هو، شاه کلي چيس
"ڏسين ڇالو ڇهه ٻارڙو ته؟"

مگر هن کي ڪهڙي خبر ته پير اچي سندس خيال ۾
ته هو خواب ڏسي رهيو هو جنهن شاه وري چيس
"بيوقوف! خواب ٿاهي سچ آهي، اسان اسد الله تعالى
جي واٽ ۾ خيرات ڪيو آ، هن سامهون پيل شخص
کي به الله تعالى جي ۾ ڏنو ته اسد اسان کي خيرات
ڪري، هي ته اسد ولي اسان جي گوڏن ٿي آهر ٻـ؟
اسين ڪيس وسعي ۾ ٿي ملي ويا هون، هو ٻـ پهڻ
ڪان چئي اٿو، اسد غاشيو ڪر ۽ سڏائين هو ٿا پاڪ
۾ ٻار ڪندو وڃ ۽ جوڪي ڪيس ياد ڪن ٿا سي
هن کي به ياد آهن!

(٥)

هي هڪ بزرگ اولياءَ هو ۽ اڄ .... سندس پوئلڳن .... اهڙيءَ بيرويءَ تي هلڻ بدران .... سندس درگاهه کي هڪ شرڪ جو دڪان بڻائي ويٺا توحيد کي ٻين وارو ڪن ! ... جاهل ۽ ابوجهل اُن کي الله تعاليٰ بدران اولياءَ کان مرادون گهرڻ جو سبق ڏئي خوب پيا ڪمائين !

افسوس ! ....

پنځم ګذیون

د بهلائي

پنج گڏيون

(۱)

هيءُ مضمون، لسمر آرنلڊ ايم - اي جي آڪسفورڊ يونيورسٽي
پاسائن لسي گڏيل سنڌي ڇاپي آهي، جو اوڌو رسالي
” الصداقه “ ۾ لکي ڏني ٿي :-

هڪ ڏينهن اسين اوهان جي ڪوهستان گڏ ڳوٺ
لاءِ پنهنجي وطن سيالڪوٽ وڃي سوڙ ۽ اتي ويهڻي
۾ مڙهين جي لاڳاپي پساڻ کي سندي جهڙو اڌار اچي
جهلو، سندس عمر ۵ ورهين جي هئي اهاري آهستو
آهسته اهڙي خطرناڪ صورت اچي ويئي جو اهڙي جي
بچاءَ اميد ڪانه رهي -

منهنجي ڀائي وڏي پيار ڀرسيو هئي ۽ لهجي سڄي
امان ۽ مامي ٻه ڀولڊن، ڊاڪٽر ۽ ترڪي ڪيڻن جي حامي
ان وڃي هئي، جڏهن ڀلي ڏيڙي جيسين اهاڙي ڪهڙو
وڏي ويڇي ۽ ڊاڪٽرن حڪيمن جي دوائن مان
فائدو نه ٿيو ته آئون انگ سڀني نااميدي ڀلڻ جي
پلنگ جي چوڌاري ويهي پاس ناسي ته جڏهن امان
هو چوڻ لڳو پلوليو ته اسين ”حاجي عبدالغني صاحب“
کي سڏي پٺ جي ڏيکاريون ۽
حاجي عبدالغني صاحب هڪ بزرگ هو جنهن جي

ٻيو ۽ ٻيو شهر جي ٻاهران هو. * "عورت الفقر" جي سوالڪرڻي صفحه ۾ اهڙا خاطري ڏنل هئي ته حاجي عبدالنبيءَ کي مٺو پڪ جي لالچ ڏني ته هو هر مراد پوري ڪندو.

ليڊي جو علاج هلي رهيو هو ان مهيني پڄڻ هو تنهنڪ چڱو ڀلو ٿيو ته ٽالپر صاحب اهي کي حاجي عبدالنبيءَ صاحب جي ئي ڪرامت سمجهي ۽ هاڻي سندس درگاه مبارڪ تي وڃڻ جون تياريون شروع ٿيون

(٢)

مڇهڙو ماڻهون هڪ متقي ۽ ديندار انسان هو، هو پنهنجي والده صاحبه گهڻو ئي مٿو ڪپائيندو هو لسن هن قسم جون شرڪ جون ڳالهيون الله تعاليٰ کي ڏمرائيون ٿيون.

پر ٽالپر انهن سمجهڻ جي الٽو کيس ڪافر ۽ بي ايمان وهابي سڏيندي هئي.

امان ۽ مامي ٻنهي جي سمجهائڻ لاءِ ان مهل ته سمجهي ويندا هون. هون ۽ لوڪا ڪهندا هون هون ٿي ڪو پيار ڀتار ٿيو پيا ڪا ئي تڪليف آئي ته پڪڙم

---

* قبرن جون مجاورن، تريا ڦقير، وهمي مسلمان اهي سڀ اڪثر جاهل عورتن جون ايجادون آهن اهي ڪري اهڙي قسم جي سڀني ڳالهين کي چرچي طور "عورت الفقر" سڏيو آهي

مقدس امام لــرزي وڃدو هو ۽ ان مهل اسان ۾ جو
جهت لڳندو هو ۽ هو ڪالهن ڪر اسان ڪو مڙو ڪافرو
ڪم ضرور ڪرائي ڇڏيندي هئي

هن وقت به امام الهي الـو ڀ آهي ولي ۽ ڪيس
ٻڪ ڏي ڏ دوائن مان ڪجهه ڀ ڀ ليو آهي اڄڪي الله
تعاليٰ ٿي صحت ڏني آهي صحت لـ حاجي صاحب
جي ڏني آهي سو اسانجو هاڻي لائق ليو لـ اسان ۾ هڪڙه
وڏي ديگ مڻي پڻ جي وڌائي ڪانڪي اـي جڙهي
هلياسون حاجي صاحب جي درگاه تي.

(٣)

اسي ٻڌهي هڪ ڪهر ڪي ڪمرا ڏئا ۽ چيو ۽ وولي
وولي چيو "يا حضرت! جڏهن هن ڀاهي تي هن دفعه
ٻاجهه ڪئي ٿئين سدائين مٿس مهر جي نظر ڪبج ۽ لوڻ
الهن سڀني جون مرادون پوريون ڪرڻ لو جي لوڻ
پوو ٻيڻون وڪي لوڪي سوال ڪن ٿا!" ۽ پوءِ هن مفهوم
جا ڪجهه ڳالهون :-

اکيا ڏسي سگهيا ڪيا جي ٻيا الهڪجي ٻـار
ٻڌي ٻـاجهه سڀن اسـرسل لــون لهار
ڪمال انهن جي ڪدار اصل آهـي انڙي
سڀي لـسا لائق اوارڻون ڪولا جي غريب
ڪلالند ضريب جـي اڪن آهن لوڳ يـسا
مرن ٻوالي ڪنجري هل ڏ هلون ڪمالڪ

پوري ڏٺو ري ۽ پيالو جنان اڳي سمجهو
واهـو ڪيو ڏوري پيو منهن جيسا ماڻهنا
انسان لوري انان ڪا ڳجهو لـدو ڳوري
دستگير ڏوري اپمت ڪـا احسان سـدن
سوڌ ٻنو صاحب ڏي اهـ اهـ ڳوٺي ڪتوه
ماڻهڪ ٻاري سـه ڦر ڦيـو سهرا جو ڪوري
سهرا ڪر صاحب جي جمعه جو وهي لو چال
سوان وهـن سور ۾ ماڻهڪ موڙي لال
جي ماسو جڙيو مال لـه ٻو ڳوا ٻو ٿيون!
مڪان مڏهن جو پمر ڀي لنگر ڀي پالي چهل ٿيون
او اهوڳاون اڪارٿيون صاحب شيخ سڌ ٻو
چوللاسي چهالگو مطلب جوابم هاڻ ڏون
مهون مداوي سادهون ٿوڪي ڪادو ڪن
لـه مگر مدان لـن ڏٺهاڻي ڏوڙ ڏـئي
جي اجهي لڏهن جي آڏيا ڪنو چواپس ڪرم
ٻالي ٻڌهن جي ٻامت ۾ سکهو ذي سـلم
هـڏن لـو سـلام وڙ ٻڃ ونهن واسطا

آءٌ اڃا ٻري امدي هيس ته ااڙو ڪـل سوري ڪو "او ڇوڙي! لون ا هوڏاهن اڳي دعا ڪو" آءٌ وڏي ڪو ڀي آهس، هيڪ ڪمو ٻو دعا ڪوڙي ڪهون سو وڃاڙ ڪمو مونکي ته انهن بيماري هئي انهن ڪـا ڪوچ هوم، آخر دل ۾ هيڪ خيال سمجهي آيم ته خوش لي

ڏوڙ لڳس ”حاجي عبدالنبي صاحب! اوهين امام وقت [illegible]
[illegible] آهين سڀني [illegible] مرادون اوهان [illegible] ڪريو [illegible]
منهنجي به هڪ مراد پوري [illegible] ڪجهه [illegible]
[illegible] ته ”پنج ڏهون سٺيون گذريون“
وڪيل هجن!“

الله پاڪ زال [illegible] دعا [illegible] ڏئي [illegible] آهين [illegible]
[illegible] آهين [illegible]
پنج ڏهون گذارون [illegible] اهل [illegible] !

[۴)

[illegible] زال [illegible]
[illegible] ڪي [illegible] اوليا ڪي [illegible]
[illegible]
[illegible] ڪي [illegible]

[illegible] ڪي [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] صاحب [illegible] اوليا [illegible] آهي
[illegible] اصل [illegible]
[illegible]
[illegible] ڪي [illegible]
[illegible]

ڪاني پڻ اُهين موٽيا هون، موٽندي وري اُسان
ناني صاحب ٻيو اُهي خوب ڇاپڙي، جنهن سان دعائون
ڏنيون ۽ اوليا صاحب کي ڏاڪندي اسان گهڻي
ڏياري، اُن هو اُنهي کي مهڙ جهڙي اُنظر وڌي کي اسان
وساري.

(۵)

گهر اچي مون اڪرم ٻڌڙ ڳالهه ۽ سڀڪي ڪجهه
ڏٺي ويس جو مون کي اِڪ هُٿي اُن حاجي صاحب
مهين جي واسطي پنج سون ڳالهون ضرور آڻي رکيون
هُئه اُنهون، ٻُر افسوس جو الماڙي کوليم ته مجوس
ڳالهيون جو نالو به ڪو نه هو!

آءُ حيران ٿيس ته حاجي صاحب مهين جي مراد ڇو
نه پوري ڪئي! ڪجهه وقت وڃي سرڪ ٻعد خيال
ڪيم ته ناني صاحب کان ڇا ٿي پڇان ته حاجي صاحب
سمجهو ڪم ڇو نه ڪيو.

ٻُر اُن جو جواب ته هڪ ڊهر مثل ڏنائين، ناني ڏاڏي
کي پڇڻ کان اڳي مون شروع ڪيو هو ۽ اُتي ائين اچي
ويو هوس، هو ڏور سان ڳالهيون ڪري رهيو هو،
ناني حاجي صاحب کي سڏي رهي هُئي ته ڳالهڙي
جون ڳالهيون وڌي وڃون ٿيون

بابا جهمت ٻوڙي رهي، ڏاڪٽر کي ولي آيو،
ڏاڪٽر ڏنڇ شرط هجو " اُن ڏهاڻ هن کي ڪو ڪهڙو

ڪارڻ آهي سو اچي هاڻي چيا ڪري سگهندس، ڏيوا
ڏيان لو ٻر فائدي جي اميد هون ڪي نه ڪمائي!

نانيءَ صاحب اولياء کي ٻهاري ٻهاري ڪڪڙ آهي
ٻ.ش ٻيا ٽو ڪيا ڦٽا اعويل ڏاڍا ڪمائي ڪمائين بگو
اماڻي جي هلس ٿي پهتون ٿي ٻهڻ خراب، آخر نانيءَ ڪڪ
لي شام جو حاجي صاحب جي قبر تي وٺي ۽ ساري
رات اوجاڳو ڪيائين، اسر مهل ٿوري اک لڳي ويس
۽ اولياء صاحب. خواب ۾ چيس "مائي ٻچڪري ڪهڙ
وڃ، اماڻي بلڪل چاڪ آهي!"

نانيءَ نهايت خوش ٿي گهر آئي، اماڻي جو آخري
وقت هو سڄي رات امان جي هنج ۾ پوري ويئي هوا ۽
نهايت غمگين هوا، ناني ڪلي اچي مبارڪ ڏني ته
"ڏسڪر ٿ ڪڙو اولياء صاحب مون کي خواب ۾ اماڻي
جي صحت جي بشارت ڏني .... !"

اها ناني جي واٽ مان اهي لفظ پورا ئي ڪڍيا ئي
مس هوا ته اماڻي کي هچڪي آئي ۽ ساهه ڇڏي ڏني
ويس!

اهو ڏينهن ۽ اڄوڪو ڏينهن، امان نه ڇا، ٻه اسان
جي سڄي خوشيائين ۽ گهر وارن مان قبرن ۽ ڏکائين
۽ نوٽ ڦڪين تان صفا وساري ڇڏي ۽ ٻه سڀئين ڪي ۾
ڪو مشڪل پوندو آهي ته [illegible] مرلا پيارڪ ڪي
لي پڪار ٻڌيون آهن، ڪو لاهي [illegible] لاهي [illegible]

سنڌس مرضيءَ ۽ اُنهيءَ سکون کي ئي اصل ۾ پيڪاريندا
آهن

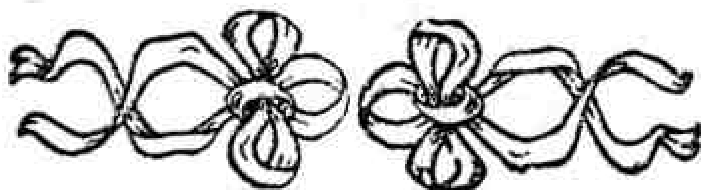
(۷)

اهڙا ساڳيءَ حالت ملڻ واريءَ ڳالهه جي هيٺ مرتب سان
۽ آئي ، سنڌس چوڪري کي اڌار اچي وڃڻ هو ؟
ڪهڙو خيال ٿيو ۽ انهن غوث کي جهڙا ، ڪو آهن انهڪري
کو اڌار اچي سو وڃا ملڻ ؛

ڌ سڀئي موجب اول ” ڳالهه مائي جو ڪسوڙ “ ٿي
وڃي وڃا ، هڪ اهڙيءَ ڳالهه ڪندي ڪري . مان اهڙن ڪندي
لو ڳم ۽ ڳالهه اُن هڪ ڇو سڀئي فطرت انسان ڪي
الڪون اچي وڃڻ هون لوڪن لڀي چاري جا اهڙ
چڙهي وڃا هٿا ، چوڪري کي اول اهڙي مان ڳالهيءَ ڪري
وڃو پوءِ الي حوض ٽهڪ هو اُن ۽ وڌ و ڳالهه ؛

حوض ڳالهه ڪنهن و هو ته چاهي چو ته ماڳهو هوي
چاهي ڪ ڪهڙو لو ڪمس ڳالهه چاهه . اي ڪنهن و مٿي اصل
۽ ڪنهن و الهي اثر هيٺ مرڻ چوڪريءَ کي ڪيڪر
اي ڪٽي حوض ۽ وڌ و لو ڳالهه چوڪري ڪري سڀني
ڪان مٿي چڙهيو ته هن ڳالهه کي پڙ اڌ و ڪو سڀ اي انڌار
چوڪ ڪٽي چوڪرو ته ڪٽيو وڃو ڪو هيڪي ۽ ۽ ته
پڌار اچي وڃو

۽ اهو ٻڌار اڪيلي غوث بهاوالدين جي زيارت ملتان
اچوڻ لڳي شاهه رڪن جي مزار ڪيي سڄڻو ڪري ملتوڪساڻي
سان ڏوو گهو ته اوليا شمس تبريز جي دعا ڪان.
سچا سارا ٽسي مهما اهو ٻڌار هلهو ۽ امن دواڻي
سان لڳو.
مگر اها حالت ٿسچ بعد به اڳي مولد ڪهي اها
سمجهه نه آئي جو غوثن ۽ ڪوهن جي پوڄا ڪان پري
ٿي ڪٽي هڪ الله جو پوڄاري اهجي!

ڏيپلائي

جا ڪتاب

هر مسلمان لاءِ

مفيد آهن

سبد ۽ ڪنيار

ڏيپلائي

سيد ۽ ڪنڀار

(١)

سنڌ جي ڪنهن شهر ۾ هڪ معتدل دل و دماغ رکندڙ ڪنڀار رهي ٿو جنهن کي سندس مسلمانن جي سڌاري جي تمنا رهي ٿي ۽ هو ويچارو ٿوري علم وارو آهي مگر هر ڪنهن چڱي تحريڪ جو ساٿ ڏيندو رهي ٿو.

جڏهن خاڪسار تحريڪ جو غلغلو بلند ٿيو هو تڏهن هو به خاڪسار تحريڪ ۾ دل و جان سان شامل ٿيو هو ۽ سندس ڪوشش سان ڪيترائي ٻيا جوان به تحريڪ ۾ شامل ٿي ويا هئا ۽ آسپاس چڱو سڌارو آندو هئائون، مرحوم خاڪسار تحريڪ ابتدا ۾ سٺي نموني سان شروع ٿي ۽ چڱي اوج تي وڃي رسي، اگرچ سندس اڳواڻ جي اڳتي هلي غلطي ڪيس ختم ڪري ڇڏيو، مگر انهيءَ ۾ ڪو شڪ ڪونهي ته تحريڪ تمام سٺا نتيجا پيدا ڪري ڏيکاريا ۽ هن ڪافي نوجوانن ۾ زور پيدا ڪري آندي، مسلمانن ۾ انسانن سان پيار ڪرڻ ۽ ڳالهائڻ جي جرئت پيدا ڪئي -

(٢)

هڪ ڏينهن ڪنڀار مهاجر هوند، ڏينهن سان

صحيح اسلامي تعليمات تي گفتگو ڪندو ٿي ويو ؟
شرابو انسان جي پنهنجي فتوى مطابق ڪيس لڪامل جن
ڏيارڻ جو ٻيو وڪرام ناهمدار وهما ٿي ،

هڪ ڏينهن اهين شرابن مان ڪنهن ڪيس پڇيو ته
مسلمان ۾ سڀ ڪان پلاوي ڪهڙي ذات آهي ؟

مجاهد جواب ڏنو ته الله تعالى فرمائي ٿو ته ان
ڪرمڪم عندالله اتقاڪم (يعني الله تعالى جي نظر
۾ اوهان مان سڀ کان پلاءِ اهو آهي جو سڀ کان
نيڪ آهي)

شرابو پڇيو " ته ڇو سيد سڀ کان پلارا ٿا چئبا ؟"

مجاهد جواب ڏنو " قرآن شريف جي آيت مون
تو کي ٻڌائي ، ڏيکاريون پاڻهي سمجهو ، "

شرابو چيو اهي جو مطلب ته اهو ٿيو ته سيدن
سان ته سنگ جي ڏي وٺ ڪري سگهجي ٿي ؟ "

مجاهد جواب ڏنو ته سيدن کي سنگ ڏيڻ ته هتي
ته عام جاري آهي باقي وٺڻ جو رواج هتي ڪونهي ،
هندستان جدا ٻين ملڪن ۾ ڪجهه ڪجهه آهي ، "

شرابو چيو " ته اهين سيدن کان سنگ وٺڻ ۾ ڪو
گناهه ڪونهي ؟ "

مجاهد جواب ڏنو " گناهه ڪهڙو ؟ مسلمان سڀ
پاڻ ۾ آهيون "

الي شرابو پنهنجي شراوت ڪسي ڪامياب ٿيندو

ڏسي وڌ ڪئي ” اڄڪلهه هاڻي اون الهي مثال ڪري
۽ وچي ٻهڙو آهين جو سهڻن مان شادي ڪرڻ کسي
هر طرح جائز او ٻڌائين “

مجاهد جواب ڏنو ” آءِ جائز ٻڌائڻ وارو ڪير؟
اهڙي شايد ڌ خدا ۽ جائز ڪئي آهي ، رسول ۽ جائز
ڪئي آهي ، ته قانوني طرح ۽ جائز آهي ، ماڻهو ڪري
۽ رهيا آهن ، اهي ۾ انگريزن جو ڪهڙو سبب آهي ! “

(۳)

مجلس ختم ٿي ۽ ڏاڏي ۽ شراب کي شراب سان ختم
ٿيو، هو اهي ڳالهه کي ڪجهه ٻڌڻ ۽ رهيو ته فلاڻو ڏوهي
۽ سهڻن مان سنگ ، وٽن هر طرح جائز آهي ڪنهن
۽ ادب ڪرڻ جو ضرور ڪوائهي ،

هيءَ ڳالهه، وڏائي وهي ٻڌائي هي، هڪ سعد
زميندار جي ڪڻ انهي جو انهيءَ زبردست ۽ ڪيار هو
هو ٻاهه ٿي شهر ۾ آيو ، شراب کي ختم ٿيو ٿي ڪس
ملي ودلڪ هوا ڏاڏي ۽ هر شراب جي لشڪر
سان گڏ ٻڌو ٿي هئن ۾ ڪٿي ڏيڪارڻ مجاهد
وٺي ٿيو ،

اڄوڪن ڳالهين ڪري چيو ” ڪنهن ڏي ڪندار
جا ٻٽ ! مون کي سمجهن ٿو ته ڪهڙو آهيان ؟ “

شاه اڄ اهڙي خوفناڪ حالت ۾ هو جو معمولي
طرح ته مجاهد جهڙو غريب ڪڏهن وٽس ها مگر

ڦاڪساڙو ڪرڪڻ ۽ آن ڀاڪڙي ۾ مطلب ڪين مان ڏوپ
۽ عوامي ڪليچي چڙيا هوا ۽

هن بيا ڪنهن لچڪ ۾ جواب ڏنو " سچي ها !
اوهين الهي ۽ سڳوري عائشه جي اولاد مان آهيو، جا
اٿندي امڪي ۽ خدا ٿو سڀ جهان جي عورتن
جي سردار هئي ۽

۽ الهي جي ان اولاد ۾ اوهان جهڙي ڏاڏي
سڳوري کي سندن ذاتي ڪم ڪرڻ ۽ ڪاڪاس وسول
مقبول صاحب ارشاد فرمايو هو ته اوهان لاءِ هر ڪا
زڪوات ۽ خيرات حرام آهي ؟

اوهان جو روز جهان لاءِ تي صدقو آهي ۽

مگر افسوس ! جو اڄ انهن سڳورن جي اولاد ڪاهوڻ
۽ شرافت سان جهاد ڪرڻ ڇڏي ڏنو، سندن ڏيڏو
تي اهو رهيو آهي ته ... سان ... ڪري ...
پيدا ٿين جو سڀ غريب مسلمان ... ڏينگري اهي
سڄي رسول ۽ سندس پاڪ اولاد جا ... بالاس
ڪري پيدا ٿين ۽ ڪرڻ اهي ... ڪهڙو ... ۾ آسي
پيٽ ڀرڻ ... هوا !

سندن سڳوري ڏاڏي (... فاطمه رض) جهڙي
ڪمن ۾ ٻڌو، ... ڪري القرآن ... ڪيون، سندن
ڏاڏي سڳوري (حضرت علي رض) جهڙي ...
ڪنهن ان حلال رزق لاءِ مزوري ڪندي ...

ويا هئا ، پر هتي پنهنجو رزق ڪمائيندا آهن مثلاً
وهن ٿا ،

سيدن لاءِ سڳوري (رسول مقبول صلعم) جو ماڻهو آهي ته الفقر سواد الوجه في الدارين (يعني پنهنجي جهان جي منهن ڪارائي آهي) مگر هو چون ٿا ته اها حديث اصلي ناهي آهي ، اسان رسول جي اولاد ناهي ته آهي ، اسان جو ته پنهنجو ڌنڌو آهي "

(٤)

حق جا ڳولا ، جيڪي هن فقط هڪ حق تعالي کان ڊڄي ادا ڪن ٿا ته خلق جي اهو دل ۾ رکي ٿا ، شاه کي به هن حق جي ڳولا ميرصاحب ڀانئي چئو ، مگر شرعو ڪنهن مرشد ڪنهن " اڙي سائي شاه صاحب جي ورتو ته اهو ڳالهه ڪنهن ڪ... ڪيئن سيدن مان شادي ڪرڻ کي جائز ٿو سمجهين ! "

مجاهد جواب ڏنو " اڄ جاڻان ٿو ته ائين ئي شاه صاحب کي اهو گهڻو پنهنجي ڪاوڙائي آيو آهين ، مگر آخر به شاه صاحب کان پڇڻ لڳو " جيڪا ورهان کي اهي شخص ٿي سخت ڪاوڙ اچي ٿي ، جو چوري ٿو ته سيدن مان شادي ڪرڻ جائز آهي ؟ "

شاه صاحب جواب ڏنو " اي ڀاءُ ! اسان کي اهي اهڙو ٿي سخت رنج ٿئي ٿو جو اسان اهل بيت جي پنهنجي ڪري اهڙي ٿا ڪري .

مجاهد به هي ٻڌي حق جو رعب سان اٿيو ۽ گذارش ڪري چيو ”۽ اسان جهڙو اهڙي اهڙي شادي ڪري ڏيکاري ان لاءِ اوهان وٽ ڪهڙي سزا آهي؟“

شاهه صاحب ٻاهر آڻي بندوق سڌي ڪري چيو ”آءٌ اوهان کي هڪدم گولي ٿو هڻندس!“

مجاهد کلي چيو ”حضور!! اڄ هتي ٻڌو، آءٌ سيٺ يوسف هارون ۽ سندس ڀاءُ سيٺ سعيد هارون ٻنهي سيدن مان شادين ڪرڻ آيو آهيان ......“

اڃا مجاهد اهو لفظ پورو ئي مس ڪيو ته شاهه صاحب جي هٿ مان بندوق ڪري پئي ۽ هن اکين ۾ مجاهد کي ڀاڪر پائي سندس اکين ۾ خوشيءَ جا ڳوڙها اچي ويا ۽ دل ٻڌل آواز ۾ چيائين:-

”ادا! اوهين سچ ٿا چئو، اسان جي ڇوڪرين جو ڪوڏر ٿي ٿي پاڻ سڪندي آهي، ايندا وڏا ماڻهو سيدن مان شادين ڪيون ته اسين ڪيئن ائين ٿا چئون ته سگهندا آهيون؟ ٻاهريان اوپرو ڪو غريب ڏئي اهڙيءَ ڏيل شادي کي جائز ڪري ٿو آهي ته بندوق هڪدم تيار ڪندا آهيون؟

تو اڄ منهنجيون اکيون کوليون ۽ مولوين کي صحيح رستو ڏيکاريو، اڄ کان پوءِ منهنجو [illegible]

آهين ۽ آءٌ انهن جي مجاهدن جهڙن، انهن جهڙو هجڻ!..."

مجاهدن جي قدمن جي پيروي جا شوق الله اڪبري ...

صاحب جا هٿ ڪٽي ڇڏيا، ٻه شرار مجاهد منڪتي

هڪ کڻي ورتو ۽ چيائون ورتو "ڪي ڪي! ...

صاحب ٻه وڏاي ٿي ويو!"

مجاهد جي اک

ڊ ڀلاڻي

مجاهد جي اکم

(۱)

هي اهو زمانو هو جڏهن انگريزن ۽ سکن مخالف
پٺاڻن جي مدد سان سرحد جي اسلامي سلطنت کي
ڊاهڻ ۾ ڪامياب ٿي ويا هئا، مولانا شاه اسماعيل
شهيد ۽ مولانا سيد احمد شهيد جن جي شهادت بعد
ظاهر ۾ تحريڪ جهاد جو خاتمو پئي ڏسڻ ۾ آيو مگر
مجاهد اڃا به خاموش ڪين ويٺا، هنن وري هڪ
ڳجهي مجاهدانه تحريڪ جو بنياد وڌو، جنهن جو
مرڪز "پٽنا" (بهار) هو ۽ شاخون گهڻن شهرن
۾ هيون ۽ سندن اثر هيٺ لکين ماڻهو هئا،
جيڪو شخص هن تحريڪ ۾ شامل ٿي ويو، سو عقيدي
۽ عمل ۾ صحابين جهڙو سڪون لائق ٿيندا هوا، اسلامي
حڪمن ۽ عادتن جا پورا پابند، انهيءَ ڪري به ڪڏهن ۽
موڪل، انهيءَ ايمان ۽ ذهن ۽ مدد سان هوا.
ضرورت جي وقت سڄڻن لاءِ ٻاٻل، سڄڻن ۽ دشمن کي
جواب لاءِ تيار هوا ۽ هو پنهنجي جان جي بازي لڳائي
تحريڪ جي وارن جي حفاظت ڪندا هوا.

(۲)

اهي مجاهدن مان هڪ مجاهد ايندي پنهنجي سرحد
مان پٺاڻ ٿي وچين ۽ هيو هو، سي آهه ٺي هن جي

ٻنهي ٻيڙي ۾ اهالہ جي ترسا اچي هن ٻوڙيءَ طرح
محسوس ٿيڻ لڳو پوليس موٽي اچڻ کي اچڻ
پڪڙيو هن کي ٻاهر ڪڍڻ جو ا. ٻاٽي ٻڌو ته خيال
ڪيو هو، ٻڌ اهڙڪ جو جهڪو ٻڌڻ ضروري ٻاهر
هي نڪتي آهي ڊوان جي وساڻ ۾ ڏيڍ سمهه واٽ ڪ
ٻڌي وڃي ها، اهڙو خيال هنکي اچڻ ڪري وڌ و
۾ ڪو هڪ سوچ ۾ پئجي ويو ....
او جهڙو .... هنجي دماغ ۾ هڪ آواز آئي ....
هو اٿيو ئي اٿو ۽ ڪاٺ ڪوس ۾ وڃي مهڪ ڪيسي
مان چاڪو ڪڍي پاڻ ٻڌا ڪٽڻ ٻي وڃي اچڻ ۾ واڪر
پٺڻ هڪ اڪ ۾ ٿيئي چڙ پاڻي، اڪ جو ڪ واسو و
ڪري آيو ، هن ڪمال اطمينان سان اٿو اچلائي چڙهيو
پلي مدت ڪرسي وس جنگيءَ طرح اکهي منهن ڪرائي
چڙ پاڻي ۾ پاڪال اي ڪري سان اچي مهڪ لڳي
اهي رهيو!

(٣)

اهالہ جڏهن آئي ۾ پوليس سڳوري اسان اچي
پهتي، هو ڪاميابي جي خوشي ۾ ڏڳهون هٽي رهيا هوا
ڪن پڪ هئي ته سي اهو ٻڌي وارن ٻاوري پڪ سان
جڏهن شخص جو پتو ۽ ارمان ڪلا آهي سو اجهو آسا
پڪڙيو ٻين ۾ سوٽر ڪيون ، مگر ....
سوري ڪڏي ڪرليائون پر ملهل لڪائي وڌو ماڳو

[illegible] شخص سان [illegible]

[illegible] ...... [illegible]

[illegible] عوض [illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible] ...... [illegible]

[illegible] شخص [illegible]

[illegible]

[illegible] لا [illegible] !......

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] عطا [illegible] !

[illegible] شد

[illegible]

[illegible]

[illegible] !

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] !

[illegible] !

۽ سگهارو ۽ جاندار مجاهد!

بيا ڪي ڏٺا خوش رسمي ادا ڪري خون غلامن

خدا رحمت ڪند اين عاشقان پاڪ طينت را

* * * * *

سچ پچ اهڙي واقعا مان، اي اسلام جا فدا ڪار
مجاهد ۽ مسلمان، اهڙي آهي جهاد، اهڙي آهي
سچو اسلام ۽ اهڙي آهي مولا پاڪ جي سچي عبادت!

نه مسجد ۾ نه بيت الله جي ديوارن جي ساي ۾

نماز عشق ادا ٿئي ٿي تلوارن جي ساي ۾

ڪوئي شڪايت آهي نه شڪوو ڪو [illegible] آهي،
ڪوئي شڪايت آهي ته اسلام کي [illegible]،
ڪيترن کي پيدا ته ٿو اسلام لاءِ قرباني ڏيڻ
سگهي آهي؟ سرحد جا مجاهد [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] آهن؟ ...... [illegible]
[illegible]

مولا پاڪ جو سچو بندو آهيان !

سيدا قصا و عشق ۾ گهڻو سهي چڪو هڪڙن

بازي اگرچه لي ۾ سگها سو اسو ڪيو سگها !

ڪس مد سي ادي آپ ڪو ڪهڻا هي عملدار

اي ناپڪار اڄهه سي لو اس ڀي اسي هو سگا !

(نوٽ :- مجاهدن جي هن ڪارنامن جو مفصل
ذڪر ارسه ٽي اسلام جي ناول "الدعام جي ٻرقعي"
۾ شايع ٿيندو)

ڪاوڙيل
مريد ٻاٽي

ڏيپلائي

ڪاوڙيل مريد ٻاٽي

(هڪ سچو افسانو)

(۱)

هڪ ننڍي ڳوٺ جي ٻاهران زالن ۽ مردن جو وڏو ميڙ ڏسڻ ۾ اچي ٿو جن سان گڏ ڪي چيلا ۽ قلندرون (ڳٺون) به آهن ويجهو وڃڻ تي معلوم ٿئي ٿو ته هڪ پڪي هيٺان هڪ عمدي سٺي کٽ پيل آهي جنهن مٿي پڙ (ڪپڙا) وڌل آهن مٿس سناڻون ۽ پئسا پيل آهن انهن ماڻهن جي مرشد اتي منزل ڪئي هئي ٻڌهن وڏيري ڪيس انهيءَ کٽ لئي وهاريو ۽ منزل ڪرڻ بعد وڏيري عزت ۽ احترام طور کٽ کي لوڙهو ڏيئي مٿانئس پکو وجهي ڇڏيو ڇاڪاڻ ته جنهن کٽ تي پير صاحب ويٺو هو انهيءَ کٽ تي ودي پيو ڪير ويهي سگهندو.

مردن ۽ زالن مان هڪ هڪ وڌندو کٽ وٽ ايهي چوندو وڃي ٿو: "جيئين پير! منهنجي هي مراد پوري ڪر، يا منهنجو هي مشڪل لاه!" ۽ پوءِ مناڻي، پيسا يا اڙ ۾ جيڪو آندو اٿس سو اتي رکندو وڃي ٿو ۽ کٽ اڳيان سر جهڪائي ٿو.

جڏهن اڳ اهڙيءَ طرح مقصد پورا ٿيل آهن سڀ ودي چيلا يا قلندرون اتي ڪهن ٿا ته پيا مريد به ڪاٺين.

هڪ مجاهد مسلمان پريان بيهي هي حالت ڏسي رهيو آهي ۽ سندس اکين ۾ رت ڀري رهيو آهي ته مسلمان، هڪ خدا جا پوڄاري مسلمان، اڄ انسانيت جي حد کان اڪري هڪ بيجان ڪٺ کي پوڄي ۽ ڪائنس مرادون گهري رهيا آهن! ۽ وڏيرو صاحب انهيءَ پيدائش جو مالڪ ٿي ڪٺ جو مجاور بڻجي ويٺو آهي ۽ هو اپوجهه مسلمان جي ايمان جي دولت کي خوب ڌاڙو هڻي رهيو آهي.

(٢)

اڄ پير صاحب جي مريدن ۽ ڪٺ سگوڙيءَ جي پوڄارين ۾ غلغلو مچي ويو آهي، ۽ ٻيا حسون لڳي ويٺي آهي، جتي اڃان اڳيئن ڏينهن ڪٺ سگوڙيءَ جو ميلو ڏٺو هو اتي ميلو آهي ته هيڏانهن به پير اوڇنگارون ۽ هاءِ هاءِ جا آواز اچڻ لڳا آهن ويجهو وڃي ٿي ڏسون ته هاءِ افسوس ويچاري ڪٺ سگوڙي، پکي ۽ اوڙهي سميت جلي خاڪ ٿي پئي آهي ۽ پوڄارين کي زبان حال سان چئي رهي آهي ته مونکي جلائيندڙ کان وير ضرور وٺو"

ويچارا مريد ۽ پوڄاري انهيءَ ڪمبخت جو پير ڪڍي رهيا آهن جنهن هي ظلم ڪيو آهي پر پير ته زنالي جتيءَ جو آهي هو پيرو ڪڍي هلن ٿا، پر اڳتي هلي هڪ خليفو چوي ٿو يارو! جتي زنالي آهي پر وک مرداڻي آهي!"

پيا چون ته بيشڪ! اهو ڪم ڪنهن مرد جو هوندو پر ڪنهن زال جو جگر آهي جو اهڙو ڪم ڪري سگهي!"

انهيءَ تي هڪ ٻيو نهم مريد چيو ته "واه خليفا، چنگي لڳائي اٿئي، ڪالهه هتي هو ڪمبخت قاسم ته بيٺل هو! اڄ ئي اهو ڪو وهائي اٿو، ضرور هن ئي ڪم انهي ڪيو هوندو" هي ڳڻي پئي ته سڀئي چيو ته "پر برابر قاسم جي گهر ڏي وڃن ٿا"

(٣)

هر هاڻي سوال اهو ته قاسم ڪي ڪٿي ڇا، هو ته ان ڏينهن ڪٿي هو؟ پر سندس گهر پهچڻ تي ته هن کان راجوڻي طور ڪنهن حساب ڪتاب جو آسرو ڪونه هو اڪري وڏيري وٽ جي هڪدم مختيارڪار وٽ فرياد ڪيو، مختيارڪار ته هو ڏيئاڙي جي انهيءَ مختيارڪار وانگر هڪو پير پرسمت جو گشت ڪرڻ وقت منزلون ته الي ڪندو هو جتي ڪو مقام يا مقبرو ويجهو هوندو هو، ۽ سندس اوطاق جي ڀر ۾ هڪ مقبرو هو، ته هو صاحب ماڙي تي ڪونه سمهندو هو جي اولياء صاحب کان متي تو ٿي پوان!

خير مختيارڪار صاحب ته ڪيا قاسم تي وارنٽ، هو ته بلڪل ته گهبرايو، انهي وقت ضامن ڏيئي جلد ڇڏائڻ ۽ شنوائي تي ٻنا ڪنهن خوف و خطر جي اچي حاضر ٿيو.

(٤)

حسن اتفاق سان ڪيس هلڻ وقت ڇيڪو مئجسٽريٽ آيو سو ڇا ته هو مرد يا ٻيون ؟ مردن جي ٻولي ۾ "وهائي" هائي ٿو هلي آهي ۽ وهائي مئجسٽريٽ وٽ وهائي جوابدار تي ڪيس :-

اڙي جوابدار توکي ڏوهه قبول آهي ؟"

" نه جناب ! آءٌ نه مرد آهيان ٻين موجب نه اهو ڪم ڪنهن ڏال جو ڪيل آهي !"

" پلا تون ٻڌائي سگهندين ته اهو ڪم ڪنهن جو ڪيل آهي ؟"

" جي ها جناب !"

" پلا ڪنهن جو ؟"

" حضور ! هن وڏيري صاحب جي اندي ۽ بيگم جو !"

حاضرين ڪورٽ وائڙا ٿي نهارڻ لڳا ، وڏيرو صاحب ڪاوڙ جي شوڪڻ هڻي ڏي ڏسڻ لڳو ته مجاهد جهس " شوڪجي ڇو ٿو نهارين ؟ ڇا اهو سچ نه آهي ته ٻه مهنا ٿيا جو نهندجي وڏي ۽ وڏيري ڪي پٽ جاتو آهي ؟" وڏيري ودي ٿي ڇڙ مان ڇهو " ڪا ٻيو ۽ تنهن ڪري ؟"

الهي ۽ تي مجاهد ڪورٽ ڏي منهن ڪري چوڻ " جناب مئجسٽريٽ صاحب ۽ حاضرين !

ڇاڪاڻ ته هي آهي ته هن وڏيري کي اولاد ڪونه

نيٺ ڪو هو مرشد سڳوري تي ڪيس ڪري ڏاوڙ نه ڦاٽي
هنڌان وٺي اسان جي مريد ٻالي ٻائيءَ سان شادي ڪري، هن
اڳي مرشد جي ڏسيل ڇوڪريءَ سان ٿي شادي
ڪئي، اها ڇوڪري جهڙا ڪسان وٽي ٻالڪ ٻيمت ۾
هوندي ٿي ماڻهن ٻڌائي ڪري ڇڏي هئي انڪري
هوءَ ننڍي هوندي کان وٺي مرشد جي خدمت ڪندي
رهندي هئي ۽ هميشه سائينءَ جي آستاني جي سڀ
شيوا هوءَ ڪندي هئي، هنن جي شادي کي ٻارهن
مهنا ٿيا آهن، ننڍيءَ وڏيريءَ کي ٻڪ هئي نه سائين
اڄهو ٿو مولڪي پٽ ڏني ۽ آهو ٿي پٽ راڻي ٻڌايان
نه سائين وڏي اهو تماشو ڪيو جو ننڍيءَ وڏيريءَ
نه پيٽ سان ٿي. اٿي آئي ۽ وڏي وڏيري جنهن کي
اولاد ٿي ڪو نه ٿيندو هو سا اوچتو پيٽ سان ٿي
پئي ۽ پٽ به ڄڻي وڌائين الهي ٿي ننڍيءَ وڏيريءَ
کي جو سائين جي بد الصاليءَ ٿي لڳي ٻاهه، سا اڃهي
ٻاڏ وڃان وٺي سائينءَ جي آستاني کي ٿي ٻاهه
ڏني آئي !

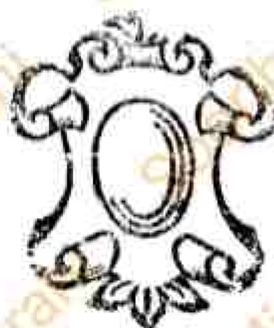
هاڻي وڏيرو صاحب الهيءَ سان نه پڄي سگهيو،
باقي مون غريب تي ڪٿي ماٺ مو داخل ڪيو اٿس،
ٻيو سائين جن ماڻي باب آهن وڏيرو وڏو ماڻهو آهي
ڪٿي ڪي ڪوڙا شاهد ڏئي مولڪي چارج ڪٿي وهارائيندو
نه پل وهاربو،

منهنجو ٻچڙو پاڻهي ٻڌي وڏيري اچي ڏيندي،
اوھا ويچاري ودي اهڙي اشراف آهي جو مرشد جو
قسم ڏيس ذرو ڪوڙ ڪوانه ڳالهائيندي ۽ ٻڌندي
هوندي ڪان وٺي اڄ تائين جون سڀ سچيون ڪري
ڏيندي رهو آڻي ۽ پيا جي ڏهر آهي!"

(٥)

مجاهد نه يڪساهيءَ الڏو وڏو بيان ڏيئي ويو،
مگر وڏيرو صاحب جيڪين پيشاب جو پهاو ڪري ڪورٽ
مان نڪتو تڏهين ودي اڄ تائين مختيار ڪار جا ماڻهو
ڪيس ڳوليندا وتن پر هو لڀي ڪونه ٿو!

بدجي تو نه وڏيرو منتظر هو نه مختيار ڪار نه ڪا
ڪري ويو هاڻي مرشد سائين پاڻهي مجاهد کي ڪندان
پڇند ويو افسوس نه، سائينءَ ۾ ڪا پڻواري ڪانه
ڪئي اٿئي لي هاڻي اهو ۾ آهستي آهستي "وهابڙو"
ٿي بچي رهيو آهي پوءِ وڏيرڪ ڪهڙ خدا کي!

نالو : صاحب خان ميراڻي

ولد : بهادر علي

ادبي نالو : سورهه ميراڻي

جنم : 08.04.1975

جنم هنڌ : ڪوٽ ڪبڙو، تعلق

رتوديرو، ضلعو لاڙڪاڻو.

حال ائڊريس : غريب آباد محل

نئون ديرو، تعلقو رتوديرو.

تعليم : M.A سنڌي

ڪرت : اسسٽنٽ سب انسپيڪٽر آف سنڌ پوليس

اڻ ڇپيل ڪتاب

ڌرتيءَ جا رکوالا (ٻارن لاءِ ناول) ١٩٩٥ع

ساڻر سهس ڪجن (شاعري) 2021ع

ٻره منجهارا ٻوند (شاعري) 2022ع

صاحب ديوان سنڌي شاعر (تحقيق) اڻ مڪمل

موبائل نمبر : 0344 - 3919786

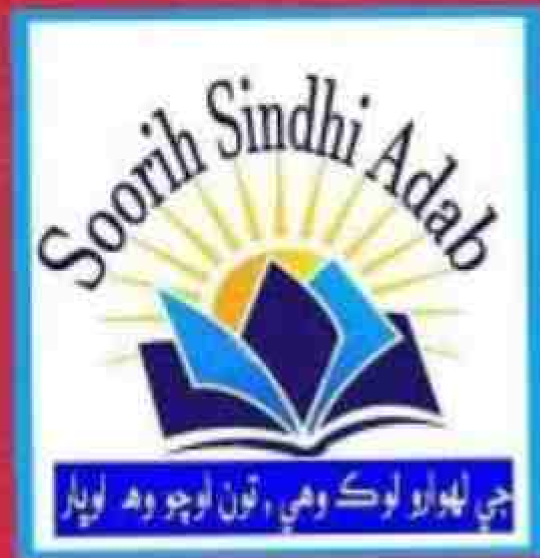
0300 - 3404488

اي ميل : sahibkhanmirani0@gmail.com

سورهه سنڌي ادب

صاحب خان ·سورهه· ميرائي

Cell No: 0344 3919786
0300 3404488